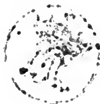

XIII
D
36

DE VERBIS
DOMINAE,
HOC EST,

DE VERBIS QVÆ MARIA DEIPARA, ac ſimul Virgo Sacroſancta ad Filium in templo, & in nuptijs, & ad miniſtros in nuptijs locuta eſt Libri tres.

Autore R. P. D. F. Chryſoſtomo à Viſitatione Luſitano in ſacra Theologia doctore, ac ſacri Ciſterclenſis ordinis profeſſore.

ACCESSERVNT TRES INDICES COPIOSISSIMI, Primus omnium capitulorum, & ſummariorum: Secundus omnium autoritatum, & locorum Scripturæ ſacræ: Tertius omnium rerum, & verborum maxime notabilium in eiſdem libris contentorum.

Tomus Secundus.

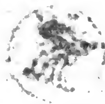
CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDC.

Apud Iacobum Vincentium, & Ricciardum Amadinum, ſocios.

SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO D. RANVTIO FARNESIO PARMÆ ET PLACENTIÆ DVCI, &c.

F. Chrysostomus à Visitatione monachus Cistercienſis. Sempiternam fœlicitatem.

Vm adhuc Romæ eſſem Princeps Sereniſſime, & de eligendo monaſterio mecum cogitarem, in quo romanos deſerens tumultus negotiorum quietius habitarem, eamque circa quam iamdiu verſabar tractationem de Verbis Dominæ tandem conſumarem, nullum aliud ad hoc munus libentius elegi, quàm monaſterium S. Martini, quod ſitũ cum ſit veluti iuxta muros Parmenſes, in eo ego optata quiete, & pace frui non modo cogitabam, ſed etiam meorum laborum finem videre certiſſime ſperabam. Et vt verum ingenue fatear, ſicut ſperaui, ſic reipſa mihi contigit. Tantam enim ibi ſub tua umbra quietem nactus ſum, vt veluti in ſumma animi pace conſtitutus ſolis ſex menſibus (alijs ferè tribus ibidem conſumptis in diſponendis alijs prioribus ſcriptis) hanc ſecundam partem de Verbis Dominæ, quæ tribus potiſſimum libris continetur, inciperem, & inceptam perficerem. De his libris dicandis cũ cogitaſſem, non equidem fuit mihi diu ambigua deliberatione cunctandum cuinam potiſſimum Principi eos nuncuparem, quia tu omnium primus in mentem mihi veniſti, qui verus Luſitanus princeps cum ſis iamdiu meo in corde primum locum, & ſedem tibi obtinuiſti, & merito obtinuiſti, qui tãtis virtutum ſplendoribus à Deo illuſtrari, ac decorari meruiſti: Ament, laudent, & admirentur alij in te Princeps Sereniſſime paterni tui generis ut peruetuſti: ſic etiam admodum illuſtris regijq; decus: ament grandia & illuſtria facta venerandę, ac glorioſæ memoriæ Ducis Alexandri genitoris tui: quod ſi etiam Luſitanus Luſitana loqui debeo, amẽt pariter ſanctitatis inclitã famã Principiſſæ Mariæ genitricis tuæ, cuius ſi genus deſideretur Infantis Eduardi (ſic.n. regis filios, pręter principes, Luſitani nũcupamus) primogenita filia fuit, qui Emanuelis

a 2 *Luſi-*

Lusitaniæ Regis filius, & Ioannis tertij similiter Lusitaniæ Regis frater extitit. Hæc omnia, & infinita penè alia in te ament, laudent, & admirentur alij, quia quantum ad me attinet ego in te longe amabilius, laudabilius, & admirabilius esse puto, quod in his omnibus à tuorum parētum vestigijs minime recedas; & multos alios ob innumera alia tuarum virtutum insignia longissime antecellas. Inter hæc vero nō minorem locum obtinet maxima tua iustitia, qua omnes tui subditi gubernātur, & summa etiā benignitas, et charitas, qua à te ipsi tractantur, qui in omnibus nequaquam quæris quod tibi vtile sit, sed quod illis, quibus duo hæc (præter multa alia) adeo te reddunt amabilem, vt nullus eorum sit, qui te vnice non diligat non modo, vt omnium Dominum, sed etiam vt patrem, & pijssimum patrem singulorum. Hunc ipsorum erga te amorem infirmitas illa tua, & quia tua sua etiam, optime comprobauit, quam superiori fere biennio habuisti, et à qua singulari Dei beneficio conualuisti. Cum n. ex ea velut in extremis laborasses omnis Parmensis populus te summis lamētis prosequebatur, & nulla tunc re alia, quam communibus processionibus, votis, atq; orationibus diu, noctuq; pro te Deo feruentissime offerendis occupabatur. Quid plura? Vere ex ea infirmitate quantum te tui subditi amarent non solum cognouisti, sed etiam quantus erga te esset Amplissimi Principis Eduardi fratris tui S. R. E. Cardinalis meritissimi, & Cardinalitiæ dignitatis decoris, & ornamenti verissimi clarissime expertus fuisti. Siquidem tunc pro tua sanitate, & vita conseruanda, & à tam graui periculo liberanda, omnes industriæ suæ neruos sic libentissime, & diligentissime intendebat, vt omnes clarissime viderent, ab ipso par pari tibi referri, & pro illo amore optime responderi, quem tu erga illum semper habuisti, & cum tanta totius Italiæ admiratione in omni occasione ostendisti, ut ipsa pro miraculo habeat duos principes fratres sic seinuicem amantes, & nulla re alia quam mutuo amore inter seipsos tanta cum laude concertantes. His omnibus si addam peculiarem tuā in Virginem deuotionem, certe nemo mihi poterit iure succensere si hos tres Libros de Verbis Virginis tibi offero erga quam tu adeo deuotus existis. Accipe igitur Princeps Serenissime hos meorum laborum fructus in tuis terris, in tuo statu, & in tuo veluti pomerio, & viridario, monasterio videlicet Sancti Martini tibi certe addictissimo exortos, & procreatos, & in eis non ad donusculi exiguitatem attende, sed ad magnam offerentis voluntatem, qui quando ex alijs multo maioribus, sicut desiderat, non potest, saltem vult vt sua in te beneuolentia, vel ex hoc munusculo cognoscatur, ac omnibus testata relinquatur. Deus te Princeps Serenissime diu incolumem seruet, & tuis multo maiora, quæ tibi iure debita sunt, sicut ego cupio, sic addat.

INDEX OMNIVM CAPITVLORVM AC SVMMARIORVM, QVÆ HABENTVR in tribus libris de Verbis Dominę, qui in hoc secundo Tomo continentur.

EX LIBRO DE VERBIS DOMINÆ AD FILIVM IN TEMPLO.

Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Luc. 2.

Qui-

Ex libro de Verbis Dominæ ad filium in duptijs:
Vinum non habent. Ioan. 2.

INDEX LOCORVM SCRIPTVRÆ SACRÆ, QVÆ POTISSIMVM in hoc Secundo Tomo de Verbis Dominæ explicantur.

EX VETERI TESTAMENTO.

GENESIS.

Exo-

PROVERBIA.

quo

Quę-

I. AD CORINT.

II. AD

Argue

Finis indicis scripturæ.

INDEX
OMNIVM RERVM ET VERBORVM MAXIME NOTABILIVM, QVÆ IN HOC Secundo Tomo de Verbis Dominæ continentur.

A

Animæ

Fratres

ſancti

Ioseph

L

Mariç

O

P

hensio-

Præ-

Timo-

T

Finis Indicis Rerum, & Verborum.

A

IN LIBRVM DE VERBIS DOMINÆ AD FILIVM IN TEMPLO INTRODVCTIO.

B

VNIGENITVS Dei filius, qui secundum deitatem, qua ante omnia sæcula, in forma Dei æterno æqualis est Patri, semper fuit sine initio, & est, & erit sine termino, cùm secundum humanitatem, qua nouissimis diebus, in forma serui visibilis mũdo apparuit, annos haberet duodecim, ascendentibus Ioseph, & Maria matre eius, cùm ipso Ierosolymam, secundum consuetudinem diei festi, consumatisque diebus cùm tàm Ioseph, quàm Maria domum redirent, ipse eius parentibus non cognoscentibus, in Ierusalem remansit.

C

Solebant, sicut nobis Lucas refert Euangelista, solebant, inquam, Maria, & Ioseph per singulos annos ire in Ierusalem, in die solemni Paschę; erat enim consuetudo iudęorum, vt ter in anno ascenderent Ierosolymam, ad festiuitates celebrandas, secundum id, quod præceperat Dominus per Moysem dicens: tribus vicibus per singulos annos, mihi festa celebrabitis. Et cùm eodem in loco dicatur. Ter in ànno apparabit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo. credendum est, ꝙ Maria, & Ioseph per singulos annos Ierusalem ascendentes, quæ erat locus electus, & sanctificatus à Domino ad festiuita- Luc. 2. D Exod. 23. ibidem.

tes celebrandas, secundum hoc, quod dicitur: Elegi, & san- E
ctificaui locum istum, vt sit nomen meum ibi, in sempiternum: secum ducerent puerum Iesum, qui iam tunc seruare cœpit legem, quam dedit, vt nobis, qui puri homines sumus, seruandum per omnia, quidquid Deus iubet, ostenderet.

Ibat ergo cum Maria matre, & Patre putatiuo Ioseph ad solemnitatem Iesus, qui totius erat causa solemnitatis, permixtus turbis videbatur ab omnibus, in lege, & prophêtis prædicabatur, in sacrificijs significabatur, & à nemine cognoscebatur: Eo quòd duplici Iesus ipse velamine tegebatur: inde velamine literæ, hinc carnis pariete: Vnde de illo. in hunc modum scri- F
Cant. 2. ptum est. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Sola Maria, & Ioseph legem in tẽplo audientes, sacrificijs ibi participantes, solemnitatibus interessentes, & illorum adhùc vmbræ seruientes, quorũ iam tenebant veritatem, cognoscebant, quia ipse iugulabatur in agnis, immolabatur in vitulis, & in omnibus sacrificijs offerebatur. Maria quoque multa ibi in lege, & prophetis cantare audiebat, quæ de se ipsa dici intelligebat, cuiusmodi sunt.
Isai. 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen
Isai. 11. eius Emanuel. Et item: Egredietur uirga de radice Iesse, & flos G
de radice eius ascendet. Et multa alia, quę humilissimæ Vir-
Luc. 2. gini magnam cordis lętitiam afferebant. Sed cõsummatis diebus, & completa solemnitate vniuersa hæc lætitia in maximum dolorem, & tristitiam conuersa est, propter amissionem filij, qui ipsa, & Ioseph non cognoscentibus in Ierusalem remansit.

Verum hoc non propter parentum culpam, aut negligentiam, sicut impudentissime fingunt nonnulli ex hæreticis, beatissimam Virginem grauissimi peccati, & negligentiæ accusantes, quòd filium perdidit, quorum impietas ex ipso Euangelio facile conuincitur ipsam Virginem excusante, ac dicente: H
Et non cognouerunt parentes eius. Itaque nõ propter aliquam parentum culpam, in Ierusalem Christus remansit.

Verum quia hoc loco curiosus, quisque rogare poterit, quænam omnium fuerit causa, ob quam tàm inopinate sese à suorum parentum oculis Iesus subduxerit, qui in eo alendo vigilantissimum semper studium habuerunt. Ideo ad hoc illud imprimis respondendum nonnulli esse putant, quod de templo

A Ierosolymorum, & iudæorum, lib. 6. de bello iudaico cap. 6. Iosephus scriptum reliquit, quo loco idem Iosephus clarissime insinuare videtur, tàm in ingressu templi, quã etiam intra ipsum templum, & portis diuersis, & porticibus interpositis mulieres a viris fuisse distinctas: Et cùm paruulis innocentibus, de quibus nulla esse posset peccati suspitio liberum esset, vel matres sequi, si vellent, vel magis parentibus inhęrere, si voluissent: hinc isti factum fuisse contendunt, quòd perderetur puer Iesus, ex eo nimirum, quia vnusquisque parentum, eum apud alterum esse existimabant. Iosephus.

B Sed hæc opinio nobis parum probatur, quatenus nimirum asserere videtur, hoc in tẽplo contingere potuisse: licet.n. vera sint, quę illo in loco tradit Iosephus:tñ cùm Euangelista dicat, ꝙ consumptis diebus, cùm redirent parẽtes eius, remansit puer Iesus in Ierusalem, plane significat, expletis octo illis Paschæ diebus, cum iàm descenderent Ierosolymis, illud contigisse.

Alij in quorum numero est Venerabilis Beda in 2. cap. Lucę, & Haymo hom. dominicæ primæ post Epiphaniam, aliã ab hac paulò diuersam rationẽ assignant, asserentes fuisse apud Iudæos consuetudinem, vt ad festa uenientes, vel iam ad patriam C redeuntes seorsùm viri à mulieribus choros ducẽtes incederẽt, infantes verò siue cùm patre, siue cùm matre indifferẽter ire poterant: & hinc effectum esse, ꝙ Ioseph cùm non vidisset secum comitari puerum, putaret, ꝙ cùm Maria matre reuerteretur: similiterq; ꝙ eadem Virgo existimaret puerum esse cùm Ioseph, ac proinde quod tali modo potuit dominus obliuiscendo relinqui in templo. Beda. Haymo.

Verum præallegatis Haymoni, & Bedæ, illud nõn parum repugnat, quod ait Euangelista, nempe, parentes existimasse puerum esse in comitatu, non autem apud alterutrum, quod ęquius D fuisset opinari, si seorsùm ab inuicem processissent.

Pręterea alij in parentibus Iesu non sentientibus pueri subductionem, hanc causam assignant, nimirum, ꝙ Ioseph, & Maria Ierosolymis recessuri vnà cùm cognatis, & notis, ac reliquo comitatu, cæteris præcedentibus improuisa aliqua, sed Dei prouidentia suborta (sicut multoties accidere solet) occasione detenti, sed tamen mox velociter consecuturi, præmiserint cùm cognatis, & notis puerum Iesum: qui paulùlum cùm illis

progressus, non autem ciuitate egressus, veluti suorum parentum cupidus (sicut pueri solent) vel loco steterit illos expectaturus, vel ad illos rediturus hospitiĩ versus tendens (ex instituto tamen & voluntate, non vero à via aberrans) eo modo paréti bus, & cognatis, ac notis inscijs, diuino cõsilio se se subduxerit. E

Orig. Antiquissimus vero autor Origenes hom. 19. in Lucam hac ipsa de re agens sublimius quiddam hoc loco, quàm humana natura patitur, docet esse intelligendum. Non enim (inquit Origenes) simpliciter remansit, & parentes eius vbi esset, ignorabant: sed quomodo in Ioannis Euangelio scriptum est, quan do insidiabantur ei Iudæi, elapsus de medio eorum, & non apparuit: sic & nùnc puto remansisse puerum in Ierusalem, & parentes eius vbi remanserit, ignorasse. Hæc Origenes. F

Sed siue hoc, siue illud sit vnum hoc verissimum, atque indu bitatissimum planè est, quod puer Iesus, quem iam antea intra præsepium asinus, & bos, pastores, Angeli, stella, Magi: & extra præsepium Symeon, Anna, ac alij Deum esse ostenderant, in Ierusalem remansit, volens per se ipsum aliquod deitatis indi cium ostendere, & velut radiolum aliquem sui diuini splendoris spargere, ad illorum fidem confirmandam, qui ab ipso Israe lis salutem expectabant. Attamen inscijs parentibus Christus hoc fecit, nè (sicut græcus notat interpres in aurea chatena à D. Thoma allegatus) ab eis retraheretur: aut nè eos cõtemnere videretur, si ipsis eum retrahentibus, non obediret. G D.Tho.

His adde Christum etiam hoc fecisse, vt suo iam tunc, & ex tùnc doceret exemplo, renuntiandum illi esse parentum affecti bus, qui velit cęlestis doctrinæ professionem suscipere: mandataque Dei amicorum, & similium desiderijs esse semper præponenda, & in Euãgelico negotio nulla esse non solũ amicorũ, & cõsanguineorũ: sed neq; etiam parentũ autoritatem spectandã.

His & alijs de causis puer Iesus inscijs parentibus in Ierusalem remansit, qui securi de puero, quem in comitatu esse existimabant, venerunt è Ierusalem versus Nazareth itinere vnius diei, & quærebant eum inter cognatos, & notos, quibus ea ætas libenter solet adhærere. Sed inter eos puerum minime inuenerunt, tùm vt ostenderetur, quòd inter carnem, & sanguinẽ Christus non inuenitur: tùm etiam quia (sicut hom. 2. in Lucã dicit Origenes) humana cognatio Dei filium continere nõ poterat. H Orig.

Non

A Non inuenientes ergo illum vesperi illius diei, altera die regressi sunt in Ierusalem requirentes eum. Requirẽtes, inquam, non quòd existimarent errasse puerum, aut deperisse: non enim poterat accidere, vt Maria, quæ certo sciebat se de Spiritu Sancto concepisse, & quæ Angelum loquentem, & currentes pastores, iustumque Symeonem prophetantem audierat, timeret nè filium perderet oberrantem. Id, quod etiam de Ioseph virginali ipsius Mariæ sponso credere fas non est; Non enim fieri poterat vt ipse perditum formidaret infantem, quem de Spiritu Sancto natũ esse credebat, quemque tantis, tamque manifestissimis indicijs Deum esse cognoscebat. B

Quærebant ergo illum (sicut hunc locum exponens adnotauit Theophylactus) nè quo pacto ab eis abijsset, & nè forte illos reliquisset, aut sicut etiam præallegata homilia, inquit Origenes, nè forte ad cœlum reuertisset, cùm illi placuisset, iterum descensurus. Vbi iam non tantùm Ioseph: sed ipsius etiam Virginis eximiam prudentiam maxime adnotare nos decet, qui licet ob perditum infantem, in se culpam non agnoscerẽt: quia tamẽ ignorabant, quid iam tùnc Christus agere disponeret an scilicet vellet ipsos relinquere, & negotium humanæ salutis publicè aggredi, ideo merito de puero tàm erant soliciti: & quod in se erat facere studebant, nè ab illo separarentur. Theophy. Orig. C

Cum igitur ambo tàm eximia solicitudine Iesum quærerent, tandem post triduum inuenerunt eum. Hoc verò non ita intelligendum est, quasi dicat Euangelista, quod tribus diebus iam elapsis, puer Iesus a parentibus suis inuentus sit: sed post triduũ: hoc est, cum iam tertius dies aduenisset: siue tertio iam die eum inuenerunt. Eo videlicet modo, quo antea ipse Euangelista, de ipsius pueri circunsione agens dixerat: Postquàm consummati sunt dies octo: hoc est, die octauo. Inuenerunt itaque puerum non in theatro, neque in foro, sed in templo. Et hoc, non ibi otiosum: sed (sicut ipse ait Euangelista) sedentem in medio doctorum. Quia sicut sol in medio residet planetarum: sic Dei filius verus iustitiæ sol in medio illorum doctorum sedebat suæ virtutis radius circumquaque diffundens. Luc. 2. D Simile.

Neque hoc loco prætereundum esse videtur, quòd Dei filius non solum ab Euangelista inter doctores fuisse dicitur: Sed etiam in medio illorum, id, quod Christus semper obseruasse re-

peritur. Ipſe.n.qui in medio triũ diuinarum perſonarum pro- E
prium locum habet, in mundo temporaliter naſcens in medio
duorum animalium poſitus inuenitur. Pro hominibus moriens
inter duos lattones humanã ſalutem operatus eſt in medio ter-
Pſal. 73. rę : à mortuis reſurgens in medio diſcipulorum ſuorum ſteuiſſe
Ioan.20. dicitur. Denique poſt aſcenſionem Ioanni inter ſeptem cande
Apoc. 1. labra aurea viſus eſt. Vnde & nunc mirandum non eſt,ſi ab E-
uangeliſta in medio doctorum ſedens deſcribitur.

Luc. 2. Sed quid faciens: aut quid dicens Chriſtus inuenitur? Et fa-
ctum eſt,poſt triduum, inquit, Euangeliſta, inuenerunt eum in
templo ſedentem in medio doctorum,audientẽ illos, & interro F
gantem. Quibus verbis aperte ſatis ipſe indicat Euangeliſta,
Chriſtum Dominum inter illos doctores,minime ſeſe tanq̃ do-
ctorem ingeſſiſſe, quamq̃ ipſe ſit omnium magiſter: ſed tanquã
diſcipulum audientem illos,& interrogantem. Interrogantem,
inquam,nõ ꝙ illi neceſſitas eſſet ſciſcitari ab hominibus, quod
diſceret : Sed ſolum vt illos, qui omne tempus, omnemque
ætatem,ad docendum putant opportunam,doceret, vt non au-
derent,niſi infirma ætate prædicare. Ideo enim duodecimo ſuæ
ætatis anno in medio doctorum ſedens in templo,non docens,
ſed interrogans Chriſtus voluit inueniri,ne homines in tali ęta G
te prædicationis munus aſſumere prę ſumerent.

Præfatę rationi hanc etiam adiungere à ratione alienum fo-
re non iudicamus,videlicet ꝙ ideo Chriſtus, qui per diuinitatẽ
ſuam angelos docet in cœlo inter doctores interrogans inueni-
tur:vt vel ſic ſuã humilitatem hominibus oſtenderet. Licet.n.eſ
Prou. 8. ſet ſapientia æterna,quę dicit: Ego ſapientia habito in cõſilio,
& eruditis interſum cogitationibus,meũ eſt conſiliũ,mea æqui
tas,mea prudẽtia,mea eſt fortitudo,per me reges regnãt,et legũ
cõditores iuſta decernũt,beatus hõ,qui audit me: tñ ſic ſe humi
liauit,vt hoĩbus quãuis ingenio præditis neceſſariã diſcendi for H
mam prærogaret. Audiebat igitur Dei filius,audiebat,et interro
gabat:tũ ut ſuam humilitatẽ(ſicut diximus) nobis oſtẽderet : tũ
vt doceret,pueris q̃uis ſapientes ſint,& eruditi potius cõuenire,
vt magiſtros audiãt,q̃ ut docere deſiderẽt,ſe ſe uana oſtẽtatione
iactãtes:tũ deniq; vt tã prudẽter interrogãdo,doceret,doctores,
illos qui legis ſciam ꝓfitebantur,et ipſius legis vim ignorabãt.

Quamq̃ aũt Euangeliſta non dicat,quid præcipue Dñus do-
ctores illos interrogaret,tñ rationabiliter credi poteſt,ꝙ de tem

A pore,& aduentu Messiæ,ita tūc interrogabat,sicut postea quando dicebat:Quid vobis uidetur de Christo,cuius filius est? Mar. 12.

Sed siue hoc,siue aliud qui duis interrogasset,magnā tñ non tam humilitatem, quā prudentiam interrogando,& audiendo demonstrauit. Sciebat Dei filius, & optime sciebat ꝙ iuxta sapientis dictū:qui prius respondet,q̄ audiat stultum se esse demōstrat, & confusione dignū; & ideo iam tunc illud eiusdem sapiētis optime obseruans,quo dicit. Prius q̄ audias ne respōdeas verbū,& in medio seniorū, ne adijcias loqui. Et alibi. In multis esto quasi inscius,& audi tacēs,& quęrens: prius secundū re- Prou. 18. Eccl. 11. Eccl. 32.
B ctum disciplinæ ordinē audiebat,& postea circa audita,diligenter interrogabat. Vnde D.Greg.hunc locum exponens:quærit, rationabiliter,audit prudenter,quod stuporem faciebat. Neque hoc sane immerito. Sic.n.dicit Euangelista: stupebant autem omnes, qui eum audiebant super prudentia, & responsis eius. D. Greg. Luc.2.

Vnde est hoc loco magnopere adnotādū, quod Christns ad ostendendū ꝙ homo erat,homines magistros audiebat:ad probandum vero ꝙ Deus erat,eisdem loquentib⁹ sublimiter respondebat,& adeo sublimiter respondebat,ꝙ licet ad illud vsq; tempus in pueritia sua nullū effecisset miraculum: tñ hoc unū prodit Euangelista per quod, Christus adhuc puer mirabilis redde-
C batur. Licet.n.tenera adhuc infantis ætas infirmitatem prętenderet humanam,tñ diuina lingua tantam sapientiam prodebat vt iudæi inter sublimia, & alta, quæ ab illo audiebant, & infirma,quæ videbant dubia admiratione turbarentur.

Neq; hoc quidem sine magna ratione, quamuis.n. gloriam filij Dei præcederet semper humilitas unius, & eiusdem filij hominis: tñ duo hæc sic in ipso contemperabantur,vt Christi humilitatem semper gloria subsequeretur. Estq; hoc cognitu perquamfacile in omnibus fere,quę ipse fecit, vel pertulit in terris
D nostrę salutis voluntarię operationi intentus. Nam natus de fœmina virgineis lactatur vberibus,pannis inuolutus,ab Angelis gloria in excelsis Deo canentibus collaudatur,et in præsepij angustia collocatus, in latitudine cœli stella fulgenti Dei filius declaratur: ad templum tanquam peccator deportatur, & à Symeone lumen verum prædicatur:inter peccatores ad serui sui baptismū venit,sed uoce Patris,& Spiritu Sancto visibili super eū specie apparente Sāctus Sanctorū manifestatur. Quid

A

LIBRI

DE VERBIS

B

DOMINÆ

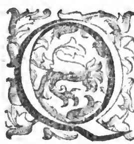
AD FILIVM IN TEMPLO.

CAPVT PRIMVM.

Nomen filius in quanam significatione hoc loco accipiatur. Hec duo aduerbia, sic, & ecce, quid significent. Maria sponsum suum Ioseph Christi patrem appellans vulgi opinionem exprimit.

C

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

VONIAM in scripturis sanctis, hoc nomen, filius, in multiplici solet significatione accipi, ideo præsentia nostræ Virginis verba; iam tandem explicaturi, pro faciliori eorum intelligentia, aliquas huius nominis significationes prius afferemus, vt facilius postea videatur, in quanam earum à nostra Virgine, præsenti loco, hoc nomen prola-

D tum accipiatur.

Aduertendum est ergo, quòd nomen filius, imprimis accipitur pro loco, & in hoc sensu verba illa accipienda sunt, quibus apud Isaiam sic dicitur. In cornu filio olei: Et illa etiam, qui- Isa.5.
bus apud Zachariam sic dictum inuenitur. Isti sunt duo filij Zach.4.
olei: & nonnulla alia his similia, quæ hoc loco afferre superuacaneuum est.

Secundo accipitur pro pullo, & in hoc sensu accipiuntur uerba

verba illa leuitici: duos turtures, aut duos pullos columbarum: E
Simile. & illa etiam. Sicut Aquila prouocans ad volãdum pullos suos: atq; illa: qui dat iuuẽtis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Et denique (vt multa alia interim omittamus, quibus vniuersa tàm veteris, quàm noui testamẽti pagina referta est) in hoc sensu accipiũtur verba illa Christi Domini: Et inuenietis Asinam alligatam, & pullum cùm ea.

Tertio nomen, filius, in scripturis Sanctis accipitur, pro filio secundũ creationem, ita vt omnes Dei filij dicamur à quo creati
Simile. sumus: sicut, enim eorũ filij dicimur, à quibus cùm non essemus, progeniti sumus: ita Dei filij merito dicimur, qui cùm non essemus, nos de nihilo fecit, id, qđ pertinet ad creationẽ, quæ tùnc F
proprie fit, cùm de nihilo aliquid fit, id, quod proprie est opus solius Dei, quod nulli prorsus creaturæ communicatur.

Quarto nomẽ, filius, in eisdẽ scripturis Sanctis, dicitur secundum doctrinam, ita vt in ea re quisque illius filius appelletur, à quo aliquid didicit & hoc modo illos sæpe filios suos appellat Apostolus, qui ab illo Euangelium didicerunt.

Quinto nomen, filius, accipitur secundum imitationem, quo ét modo illos Abrahæ filios multis in locis idem appellat Apostolus, qui eius fidem imitantur. Et istis duobus p̃cedentibus mo G
dis peccatores, & infideles Iudæi filij Diaboli vocãtur à Domino cùm dicit. Vos ex patre diabolo estis. Vel quia ab ipso diabo
Ioan. 7. lo impietatem Iudæi didicerunt, sicut deipso dicit Apostolus:
Ephe. 3. qui nùnc operatur in filios diffidentiæ: vel quòd eum imitantur. Id, quod magis pertinet ad id, quòd per Ioannẽ dictum est.

Sexto accipitur secundũ adoptionem, ita ut quis eius filius di
Gen. 48. catur, à quo filij loco recipitur: sicut Iacob adoptauit sibi. Ephra
Exod. 2. im, & Manassem. Et filia Pharaonis Moysem. Et Mardochæus H
Estor. 3. Ester. Neque adoptare, solum dicitur de hominibus: Sed etiã de Deo, qui eos etiam in filios dicitur adoptare, quibus suã gratiam confert, qui ideo nati dicuntur ex Deo. Et de hoc illud in-
Galat. 4. telligitur Apostoli, quo dicit. Vbi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Et illud etiam. Qui prædestinauit nos in adoptionem filio-
Ephe. 1. rum, per Iesum Christum.

Sed illud hoc loco ad notare non prætermittemus, quod hęc filiorum

A filiorum Dei adoptatio reperiebatur tàm in lege veteri, q̃ in noua in illa enim sic dicitur. Ego dixi Dij estis, est filij excelsi omnes. Sed illa legis veteris adoptatio potius erat nomine, cùm adhùc illi spiritũ seruitutis haberent. Sed nos liberi facti, non nomine sed re, honorẽ filiorũ accepimus, de q̃bus dicit Apostolus. Psal. 81. Nõ accepistis spiritũ seruitutis iterũ in timore, sed accepistis spiritũ adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater. Dom. 8.

Septimo nomẽ, filius, accipitur prò Christo de quo illud intelligitur, de quo per prophetam sic dicitur. Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te. Et illud: Ecce Virgo cõ Psal. 2. Isa. 7.
B cipiet, & pariet filium. Et item filius datus est nobis. Atque Isa. 9. multa alia his similia, quæ in ipsa scriptura Sacra reperiuntur.

Octauo & vltimo nomen filius, accipitur secundum suã proptiam significationem pro illo; qui secũdum similitudinem speciei à viuente aliquo genitus est.

Cum ergo Virgo nostra sic dicit, fili quid fecisti nobis sic? de filio in septima, & octaua significatione accepto proculdubio intelligenda est: Nã is, cũ quo ipsa loquebatur, & filius eius erat ab ipsa natus scdm similitudinẽ speciei: Et Christus Dei, & ipsius Virginis filius erat. Et vtrumq; hoc vno solo vocabulo Vir
C go confessa dicens: fili. Et postea addidit; quid fecisti nobis sic?

Aduertendum est autem quòd hoc Virgo dixit, non arguendo, sed quærulam propriæ nescientiæ vocem depromendo: non quærendo causam cur fecerit, cur se à suo, & Ioseph conspectu subduxerit, & subducendo dolorem intulerit, sed solum affectũ manifestãdo. Nouerat enim Virgo Beatissima, nouerat, inquã, filium suũ Deum, & hominẽ, nec posse quidquã sine rationabili causa agere, Vñ non filiũ ob triduanã suã absentiã arguebat: Sed tm̃ de sua nescientia, filijq; sui absentia dolebat, cuius p̃sentia ipsi, & Ioseph super oẽs mundi delicias dulcis erat. Nec mi-
D rum. Si. n. Dauid in sola Dei memoria adeò delectabatur, vt pro ea omnia negligeret, & negligendo diceret. Renuit consolari Psal. 76. anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum. Hoc est nullã in his varijs, & caducis rebus anima mea consolationem voluit accipere: sed sola Dei memoria delectabatur. Si sola Dei memoria regio prophetæ delectabilis super omnia, quomodo ipsius Dei præsentia nostræ Virgini super omnes mundi delicias dulcis non esset. Et quomodo etiam ipsa tali præsentia

priuata dolens non diceret fili quid fecisti nobis sic? Hoc est, E
fili cur ad istum modum egisti nobis cum? cur te clàm à nostris
oculis sub duxisti? Fili quid fecisti nobis sic?

In quibus Marię uerbis, hoc aduerbium, sic, maxime ponde
Ioan.3. randum est, est enim maximi doloris significatiuum sicut enim
in his Ioannis uerbis: Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum
unigenitũ daret: ineffabilẽ dei amorẽ ex parte rei amatę signifi
cat: ex parte.n. Dei amantis, omnis amor, omnisq; modus aman
Ioan.4. di, est immẽsus. Et sicut etiã in his eiusdem Ioãnis uerbis: Iesus
aũt fatigatus ex itinere, sedebat sic, supra fontem: magnam uim
& emphasim habet: significat enim magnam Christi fatigatio F
nem, quæ quia quodammodo ineffabilis erat, ideo Euangelista
eam, illa tantum particula, sic, claudere studuit, & magnitudi-
nem defatigationis non ausus est dicere: ita etiam hoc aduer-
bium in his nostræ Virginis verbis, magnam doloris vim præ se
fert, quæ quia quodammodo ineffabilis erat, & ad illam ipsius
Virginis os, & lingua quodammodo obmutescebat, ideo solùm
contenta est dicere: fili quid fecisti nobis sic?

Et postea addidit: Ecce pater tuus, & ego dolentes quærеba-
mus. In quibus verbis, particula, ecce, est quoque diligẽter ad-
Euthy. notanda, quæ etiam aduerbium est: Et sicut super psal. 39. ad- G
notauit Euthymius, frequenter ab hebræis vsurpatur, & aut ali
Psal.36. quid demonstrat, aut proximum tempus notat. Et vtroque mo
Isa 5. do magnum quid significat. Quatenus tempus notat: vt, vidi im
pium super exaltatum, & eleuatũ sicut cedros libani, transiui &
4 Regi. ecce non erat. Quod idem est, ac si propheta dixisset: Et statim
Isa 6. ad nihilum redactus est. Ecce festinus uelociter veniet: & mul
Math. 1. ta alia his similia: Quatenus aliquid demonstrat, ut: Ecce descẽ
Math. 2. dit ignis de cœlo. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. Ecce
Ioa.1. Angelus Domini apparuit. Ecce magi ab Oriente venerunt.
Ecce Agnus Dei: Et infinita penè similia, in quibus cùm ma- H
gnum aliquod demonstratur, hæc dictio apponitur. Id, quod si-
mili modo fecit nostra Virgo, cùm enim uellet magnum illum
dolorem filio suo indicare, quo tam ipsa, quàm uirginalis eius
sponsus Ioseph in ipsius filij absentia pręmebantur sic dicit: Ec
ce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.

In quibus sane uerbis, Marię eximiam humilitatem nobis
perspicere licet, ut enim Virgo ostenderet, quãta sibi erga spon
sum

A sum suum Ioseph reuerentia esset, eum sibi libentissime præponere non dubitauit. Cum enim secundum dictum Apostoli caput mulieris uir. Noluit Virgo sponso suo sic se præferre, ut diceret: Ego, & pater tuus: sed pater tuus, inquit, & ego: Omnibus in hoc fœminis exemplum præbens, ut maritos suos maxime semper honorare studeant. Ephe. 3.

Neque in hoc solum Mariæ humilitas consideranda est: sed in hoc etiam, quòd Virgo non dedignatur Ioseph Christi patrem nominare, quamquam sciret Christum ex Ioseph minime conceptum esse, sed ex Spiritu Sancto: in quo Virgo famam, &
B æstimationem uulgi expressit. Cum enim ipsius Virginis, maritus esset Ioseph ab omnibus legitimus Iesu pater esse putabatur. Et ideo hanc populi æstimationem Virgo exprimens dicit. Ecce pater tuus, & ego. Et postea adiunxit: dolentes quęrebamus te. Neque hoc alicui mirum esse videatur, quia quanto res amissa charior est, tantò est eius inquisitio solicitior. Sed hęc pro præsentium verborum aliquali expositione dicta sufficiant. nunc cætera prosequamur.

CAP. II.

C

Maria quòd mater filij Dei sit, & nominetur, tanta est laus, vt omnes alias Virginis laudes antecellat.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

ADeò magnum est, vt Maria Virgo Sanctissima filij Dei mater sit, et nominetur, et vt ipsũ Dei filiũ, suum ẽt filiũ tàm vere, & ꝓprie possit nominare: hæc vna laus, oẽs Mariæ laudes adeò excedit, vt
D quoties Sanctis Euangelistis de hac Virgine mẽtionem facere necessarium fuerit, toties hoc Sanctissimo nomine matris Christi eam nobilitare studuerint. Nam Euangelista imprimis Matthæus vniuersam Christi genealogiã describens, postquam Ioseph Mariæ spõsum sic dicens nominauit: Ioseph virum Mariæ: statim addidit: de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Et paulò post Angelũ Domini, cùm Virginali ipsius Virginis sponso Ioseph loquentem introducens, eumq; admonentem Mat. 1.

nentem nè timeret accipere Mariam coniugem suam, cùm quod E
in ea natum esset, de Spiritu Sancto esset, bis eandem Virginem hoc nobilissimo titulo insigniuit, semel Iesu matrem, & iterum matrem Christi eam appellans. Idem quoque Euangelista Matthęus Magorum aduentum ab oriente, & ipsorum in eam domum vbi Christus erat introitum, vt ipsum Christum adorarét,
Mat.2. recensens dicit: Et intrantes domum inuenerunt puerum cùm Maria matre eius. Et postea cũ Christus ad turbas loqueretur, & mater eius, & fratres foris starent quærentes loqui ei, quen-
Matt. 12. dam Christo sic dixisse, cõmemorat: Ecce mater tua, & fratres tui foris stant quęrentes te loqui. F

Deinde Euangelista Ioannes miraculum conuersionis aquę in vinum, in nuptijs omnium primum à Christo factum descri-
Ioan. 2. bens, bis Virginem Iesu matrem dicit. Id quod etiam postea similiter fecit, cùm de Christi passione agit, & matrem Iesu Ma-
Ioan. 19. riam iuxta crucem Iesu stantem, sub his verbis fuisse commemorat. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius.

Pręterea Beatissimus Lucas Euangelista modum, quo sancta Elisabeth Virginem in domum suam excepit, talem fuisse dicit.
Luc.1. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Idẽ quo G
que Euangelista Virginem matrem ad filium per triduum tanta cura quæsitum, & postea non minori gaudio in templo inuentum, sic loquentem introducit. Et dixit mater eius ad illum: fili quid fecisti nobis sic?

Sed ad quid hoc? aut quare hoc? Deerant forsan Sanctis Euãgelistis alij tituli, deerant illis alia encomia, quibus Beatissimã Virginem poterant honorare? Minime quidem. Si ergo nõ deerant, quare hoc solo titulo matri Dei eam honorant. Quare multos alios titulos in eius laudem afferre non curant? Ex eo sane quia hæc vna laus omnes alias laudes, quas Euangelistæ H
in Marię laudem afferre poterant, non solum comprehendit, sed etiam longissimo interuallo antecellit. Et propterea ex multis laudibus, quas ad commendandam Virginem afferre poterant, hanc solam elegerunt: sicut etiam hoc loco fecit Euangelista, qui ad ipsam Virginem cumulate laudandam, hanc solam laudem sibi assumendam esse putauit, qua Virgo ipsa Dei filiũ, suum filium sic dicens nuncupauit: fili quid fecisti nobis sic?

Quando

A Quando Euangelistæ alios sanctos laudare volebant, vndequaque eorum laudes colligebant, & diuersos laudis modos vndique conquirebant, quibus sanctos ipsos extollebant: sed quia in laudanda Virgine, hanc solam laudem matris Dei sibi sufficere posse intelligebant, ideo nō vltra circa eius laudes conquirendas satagebant. Sicut qui habet aliquem magnum numum aureum, alios numos æreos, siue alterius cuiuscunque vilis metalli non quærit, quia in solo ille numo aureo habet omnem valorem aliorum numorum: Et sicut etiam, qui vnum florem, omnem aliorum florum odorem continentem posſidet, de alijs mi-B noribus floribus non curat: sic Euangelistæ hanc solam Mariæ laudem afferebant, qua omnes eius laudes simul comprehendebant. Simile.

Et hæc, sicut ego quidem existimo, est vna ex præcipius causis, ob quam Euāgelistæ omnes, in nostrę Virginis laudibus tàm parce se se gesserunt, quia postquam Dei matrem Mariam appellarunt, non esse quò amplius in eius laudibus progredi posſent, existimarunt. Et reuera ita est, postquam enim de Maria quod mater Dei fuerit asseueramus, iam prorsus non est, quòd in ipsa laudanda alterius pergamus: quia hoc plane esset, plus C velle sapere, quam oportet sapere: Et quòd Euāgelistę bene gesserunt velle emendare. Sicut enim postquam sapiens architectus lapidem in suo proprio loco, & sede collocauit: & sicut ét vbi optimus pictor imaginem perfecit, si aliquis postquam iam architectus, & pictor lapidem, & imaginē tangere non audent, aut lapidē ab illo suo loco, & sede remouere, aut imagini alias lineas super addere voluerit, is talis merito insipiens iudicabitur: ita etiam nos stulti iudicemur oportet, si postquam Euangelistæ Dei matrem Mariam nominantes omnem laudis cumulū attigerunt, in eius laudibus vlterius progredi præsumpsetimus, D cùm iam non sit, quid vlterius ad commendandam Virginem dici posſit. Simile.

Neque hoc quidem immerito, cum de Sanctisſima Virgine hoc solùm dicere, quod mater Dei sit, & nominetur, omnem aliam excedat altitudinem, quæ post Deum, vel dici, vel excogitari potest, sicut sequenti capite plenius ostendemus.

Caput

CAP. III. E

Maria quod mater Dei sit, maior est dignitas, quàm esse Angelum per naturam, aut filium Dei per gratiam. Eadem Virgo est Dei magnificentia super cælos leuata, & quare.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

Vę post Deum reperiuntur dignitates, quæ omnes alias, quę in mundo sunt, longe antecellunt. Vna est esse filium Dei per gratiam: & altera esse Angelum per naturam. Angelica dignitas tanta est, F
vt de humanæ naturæ excellentia agens regius propheta, & hominem gloria, & honore coronatum, ac super omnia Dei opera constitutum esse dicens, eum nihilominus angelicæ naturæ comparare nō auderet: & ideo antequam de homine
Psal. 8. diceret: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eū super opera manuū tuarum, omnia subiecisti sub pedibus eius: solerter præmisit dicens: Minuisti eum paulò minus ab Angelis siue minuisti eum, modicum quid ab Angelis, sicut eo in loco
Euthy. vertit Euthymius. G

Quòd vero attinet ad aliam dignitatem, quæ est esse filium Dei per gratiam, hæc etiam tanta est, vt asserat D. Ioannes Euāgelista quòd omnibus illis, qui filium Dei receperunt credendo in nomine eius, tantum à Deo donum collatum est, vt filij
Ioan. 1. Dei fierent. Quotquot autem receperunt eum, inquit Euangelista, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Et D. Paulus propter hoc tantum donum Deum
Ephe. 1. ipsum laudans, & magnificans ad Ephesios scribens ait. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione Spirituali in cęlestib⁹ in Christo, qui H
prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christū.

Itaque ex his duabus dignitatibus vtraque magna est. Verum matris Dei dignitas illis multo maior, & excellentior est. Vtrumq; videamus, & ab angelica dignitate dicēdi initiū capiamus, quam ideo minorē esse dicimus dignitate matris filij Dei, quia clarum est, quod ex dignitate Angelica multo minus bonum sequitur, quam ex dignitate matris Dei. Nam ad hanc ma

tris

A tris Dei dignitatem sequitur esse Dominã, non solum omnium Angelorum: sed etiam omnium aliarum creaturarum, id, quod non sequitur ad dignitatem Angelorum: Vnde matris Dei dignitas multò maior est, quàm dignitas illorum.

Quòd vero hæc matris Dei dignitas maior etiam sit dignitate filiorum Dei per gratiam, hoc tripliciter ostendi potest. Primò quia inter matrem, & filium est coniunctio substantialis: & inter patrem, & filium adoptiuum est sola participatio accidentalis. Vnde plane fit, quòd maius sit esse matrẽ filij Dei per naturam, quam esse filium Dei per adoptionem. Secundò, quia B inter esse filium Dei per naturam, & esse Deum, & esse filiũ Dei per adoptionem, & non esse Deum, medium est esse matrẽ Dei per naturam, & non esse Deum. Vnde sequitur, ꝙ immediate post hanc dignitatem, nempe esse Deum, sequitur hæc dignitas, nempe esse matrem Dei, ac proinde quod ipsa dignitas matris Dei, hanc aliam dignitatem excedit, nempe esse filium Dei per gratiam. Tertio, & vltimo, quia bene consideranti cuique optime patet, illud optimo iure dici posse maius, quod claudit alterum in se, quàm illud, quod non claudit alterũ in se. Cum vero esse matrem Dei per naturam necessario claudat in se esse C filium Dei per gratiam, & adoptionem, bene sequitur ꝙ multò plus sit, & multo maius sit esse Dei matrem per naturam, quàm esse Dei filium per adoptionem, & gratiam.

Neque obstat quòd Sancti dignitatem filiorum Dei per gratiam, huic dignitati præferre videantur. Inter quos imprimis D. August. in lib. de Sancta Virginitate cap. 3. hac de re sic inquit. Beatior fuit Maria concipiendo mente, quàm ventre. Et infra fœlicius gestauit corde, quàm carne. Et epistola 38. dicit maternum nomen etiam in Virgine esse terrenum in comparatione cęlestis propinquitatis, quam illi contrahunt, qui volun- D tatem Dei faciunt. D.Augus.

Deinde Iustinus Martyr q. 136. ad Orthodoxos dicit, beatã Virginem beatiorem esse prædicandam ob virtutem, quam habuit, propter quam meruit esse mater Dei, quàm ob ipsam matris dignitatem. Et quod magis est, hoc ipsum videtur sensisse Christus Dominus non tantum apud Lucam cum mulieri illi dicenti: Beatus venter, qui te portauit, respondit. Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Sed etiam Iust. Mar. Lucę 19.

B quan-

Matth.12 quando apud Matthæum dixit: Quæ est mater mea,& qui sunt E
fratres mei? quicunque fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater,& soror,& mater est. In quibus verbis aperte Christus videtur prætulisse dignitatem filiorum Dei per gratiam,dignitati matris Dei per naturam.

Ad quæ omnia, vt facilius respondeatur animadnertendum est, primò considerari posse in Virgine Sanctissima coniunctionem maternam,quam habet cum Christo vt homo est,præscindendo in illo dignitatem personæ increatæ, solamque excellentiam gratiæ, & sanctitatis contemplando, & hoc modo certum est non habere Virginem dignitatem aliquam, quæ F
cum dignitate gratiæ valeat comparari, quia vt sic non consideratur,vt mater Dei. Quomodo possunt nō male exponi verba illa D. August. & Iustini,quibus spiritualis conceptio Christi corporali præferri videtur. Et similiter verba ipsius Christi,& præsertim illa. Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Mulier enim illa, quæ Virginis vterum beatum prædicauerat, nihil de Christi diuinitate cogitabat. Alio modo consideranda est hæc Mariæ dignitas, quatenus est singularis quædam coniunctio cum Deo, quàm nonnulli ex scholasticis doctoribus vocant affinitatem cum Deo. Et hoc mo- G
do vix possunt hæc duo,nempe Dei maternitas, & filiatio adoptiua inter se comparari, sunt enim diuersorum ordinū, & sese mutuo, quodammodo excedunt.

Dici tamen potest,quòd si hæc duo præcise conferantur, ita vt vnum ab alio omnino separetur, præferendam esse dignitatem filij Dei adoptiui. Et hoc modo recte dicitur quod si dignitas matris absque gratia,& filiatione adoptiua futura esset,multo melius,& eligibilius esset filium Dei esse, quàm matrem, in quo sensu recte etiam exponuntur ea, quæ à nobis in contrarium dicta sunt.

Si vero dignitatem matris aliter consideremus, & prout includit omnia, quę quodammodo ei ex natura rei, & secundum ordinem diuinæ sapientię illi debentur, tunc, & eo casu necessario asserendum est, dignitatem matris Dei esse altiorem dignitate filij adoptiui: quia hęc dignitas matris Dei est altioris ordinis: pertinet enim quodammodo ad ordinem vnionis hyp

posta-

postaticę, illam enim intrinsece respicit, & cùm illa necessariam coniunctionem habet. Vnde merito mellifluus Pater D. Bernardus multis in locis suorum operum, hanc matris Dei dignitatem exagerans asseuerare non dubitat, eam infinite superare, quidquid sub Deo homine excogitari potest. Marię quoque deuotissimus Anselmus eum, quem de excellentia Beatæ Marię librum conscripsit, talibus verbis exorsus est. Supereminentem omni, quod post hominem Deum creatum est, excellentiam Beatæ matris Dei, quomodocunque, & saltem lippienti oculo cordis contemplari anhelans, & contemplando quid mihi inde capere conceditur, ad cõmunem notitiam proferre desiderans, horreo peccatorum, quibus premor enormitatem. Quibus uerbis vt perspicue apparet, ipse Anselmus matris Dei dignitatem supereminentem omni, quod post Deum hominem creatum est, excellentiam appellat. Et cap. 2. eiusdem libri iterum aperte dicit, quod hoc solum de sancta Virgine prędicare, quod mater Dei est, excedit omnem altitudinem, quę post Deum dici, uel excogitari potest.

D.Bern.

D. Ansel.

B

O excellentiam super omnem excellentiam: O dignitatem super omnem dignitatem, quę neque angelicę creaturę concessa est. Veritas namque de terra orta est, & non de angelica creatura. Cui enim aliquando Angelorum dictum est: Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi; ideoque quod nascetur ex te, sanctum vocabitur filius Dei? Magnum est Angelo, vt minister Domini sui sit: Sed Maria sublimius quiddam meruit, meruit vt sit mater Dei. Tanto igitur excellentior angelis facta est munere singulari, quanto differentius prę ministris angelis, matris nomen hęreditauit. Quis hæc videns non obstupescat? Et quod tale quid velle potuerit, non ultra omne, quod dici potest admirabile ducat?

C

Lucę 1.

D Vere ni fallor, hoc est illud admirabile, propter quod Regius propheta cùm ipso Deo loquens totus admirabundus exclamat. Domine Dominus noster quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra? Et postea rationem reddens ob quam, Domini nomen in vniuersa terra tàm admirabile factum est: Quoniam eleuata est, inquit, magnificentia tua super cælos. Quę verba proculdubio etiam intelliguntur

Psal. 8.

B 2 de

de Maria, ipſa enim non ſolum Domini magnificentia eſt, ſed E
etiam ſuper cœlos eleuata eſt. Domini magnificentia eſt, quia
Simile. in ea exornanda totius magnificentiæ ſuæ finem attigit. Sicut
templa in quibus conſtruendis, & exornandis, vniuerſos ſuos
theſauros reges exhauriunt, ipſorum regum magnificentia me-
rito dicuntur: Sic Maria iure optimo Domini magnificentia à
propheta dicta eſt: ſiquidem in ea exornanda vniuerſa Domi-
ni potentia ſimul & ſapientia veluti exhauſta eſt.

Hæc igitur Domini magnificentia ideo à propheta ſuper cę-
los eleuata eſſe prędicatur, vel quia Maria in eo, quod Mater
Dei eſt, ſuper omnes cęlos tantę prerogatiuæ dignitate exal- F
tatur: vel quia hęc matris Dei dignitas admirabilis ipſis An-
gelis videatur. Non enim homines tantum, ſed & ipſi etiam
Angeli ad tantum in Virgine operatum myſterium ſtupent,
neque tamen ſtupentes intelligunt. Et hoc eſt, quod pro-
pheta voluit ſignificare cum dixit: Quoniam eleuata eſt ma-
gnificentia tua ſuper cęlos. Hoc eſt, tua virtus, & tua po-
tentia per te in tua operata magnificentia, tanta eſt, vt om-
nem exuperet intellectum, non tantum humanum, ſed etiam
Angelicum. Ita enim tranſcendit omnes illas poteſtates, quæ
ſuper cœlos ſunt, vt ab eis compręhendi non valeat. Neque G
immerito propheta de Angelis hoc dixiſſe exiſtimandus eſt,
quia quod verum Deum, & Dei filium Virgo genuit, ita vt
idem ipſe Dei, atque hominis filius ex ipſa Virgine vnus om-
nino Deus, & homo prodiret, hoc certe tanta abyſſus eſt lu-
minis, vt ſuſtineri non poſſit, neque Angelicus oculus ferre,
& ſuſtinere poteſt, quin ad tanti fulgoris uehementiam non
caliget.

Sed neque propter hoc ſuccumbat humana natura, at in-
quiſitioni tantę matris Dei, dignitatis, diligenter incumbat: H
non ea tamen ſpe, vt modum illius perfecte intellecturam ſe
putet, ſed ut inde aliquantulum deguſtando, omni qua po-
teſt illam deuotione veneretur. Suberigat itaque ſe hic in-
tentio mentis humanæ, & pro poſſe ſuo paucis intendat, quan
ti penderit omnipotens Deus merita huius beatiſsimæ Vir-
ginis. Intendat, inquam, & contempletur: videat, & ad-
miretur. Sed quid admirabitur? Plane hoc, quia vnum fi-
lium, quem ſibi conſubſtantialem, coæternum, omnipoten-
tem,

A tem, & ex sua natura sine initio Deus pater genuit, & per eum omnes creaturas visibiles, & inuisibiles ex nihilo fecit, admirabitur, inquam, quòd Deus hunc sibi tàm vnicum, quàm dilectissimum filium sibi in omnibus, & per omnia omnino ęqualem, non passus est remanere solummodo suum, sed eundem ipsum in rei veritate voluit esse Beatissimę Virginis naturalem, vnicum, & dilectissimum filium: Neque hoc ita vt duo essent, vnus videlicet filius Dei, & alius eiusdem Virginis filius, sed vt vnus, & idem, qui filius Dei in vna persona esset, ipse esset filius Sanctissimæ Virginis, & qui vnus & idem Sanctissi-
B mæ Virginis filius esset, ipse, & non alius in vna persona filius Dei esset.

CAP. IIII.

Maria verè, & propriè est filij Dei naturalis mater. Marię erga filium, & filij erga ipsam quantus amor.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

Diximus in fine superioris capitis, supereminentem Mariæ dignitatem in eo, quod mater Dei est, sicut potuimus, explicantes, vnum, & eundem Dei Patris filium, esse Marię matris verũ, et naturalẽ filiũ: sed nè hac ipsa de re alicui scrupulus fortasse inesse contingat, præsertim cum Sanctissima Virgo miraculosa potius, quàm naturalis filij Dei mater esse videatur: & ex eo maximè videatur qđ Virgo miraculosè Christum concepit, & miraculosè ad humanam eius generationem operata est: Quid circa hoc sentien-
D dum, & tenendum sit; pro modulo nostro hoc loco aperientes dicimus, quòd licet nonnulli ex scholasticis doctoribus, & præsertim Scotus, & alij eius sectatores in 4. d. 4. affirment, quòd Beata Virgo potest dici mater Christi supernaturalis, & miraculosa, moti fortasse illa D. Ambrosij autoritate, qua lib. de incarnatione Verbi de Filio Dei loquens sic ait: Multa secundum naturam veniens, multa supra naturam fecit: secundum conditionem enim naturæ in vtero formatum est corpus: sed su-

Scotus.

D. Ambr.

pra naturam Virgo concepit, Virgo peperit, vt crederes quia E
Deus erat, qui innouabat naturam, & homo erat, qui secundum naturam nascebatur ex homine: licet, inquam, autores prædicti hac D. Ambrosij autoritate moti affirment, quòd Virgo, sicut diximus, dici potest mater Dei miraculosa: tamen verius, & proprius ipsa dicitur mater naturalis, quàm miraculosa. Et ratio est, quia quamuis conceptio filij Dei in Sanctissimæ Virginis vtero miraculosa fuerit, tam propter vnionem hyppostaticam, quàm etiam ratione causæ efficientis illam humanam Christi generationem, atque etiam ex parte modi: tamen ex parte ipsius Virginis quoad substantiam, & essentiam illa conceptio filij Dei fuit naturalis. F

Et proinde dicdndum est, quòd Virgo ipsa non tàm proprie dicitur mater miraculosa, & supernatutalis ipsius filij Dei, quàm mater naturalis. Et ratio est, quia sicut in scholis loquuntur theologi, Maria vocatur mater filij Dei à relatione matris, quæ sicut illi dicunt, vera, & naturalis relatio est, & supernaturale nihil habet.

Vnde est hoc loco diligenter aduertendum, quod licet supra dicti doctores hoc loquendi modo pie vtantur, super naturalem filij Dei matrem Mariam appellantes ad explicandam dignitatem, & excellentiam tàm illius conceptionis, G
quam personæ in illa conceptæ: tamen indubitanter asserendum est, ipsam Virginem vere, & proprie esse filij Dei naturalem matrem, sicut totius catholicæ Ecclesiæ consensu, in multis concilijs definitum esse reperitur, & præsertim in concilio Ephesino, & Calcedonensi vbi Nestorij error damnatus est: qui negare ausus est Mariam Virginem vere, ac proprie fuisse, & esse Dei matrem, quo nomine ipsa in multis Euangelij locis nobilitata reperitur. Vnde Euangelista Ioannes de (Ioan. 2.)
illis nuptijs agens, quæ in Cana Galilææ celebratæ sunt, sic H
dicit: Et erat mater Iesu ibi. Et Beatissimus Lucas Euangelista talibus Mariam ab Elisabeth verbis exceptam fuisse commemorat. Et vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? (Luc. 1.)

Neque soli Euangelistę Mariam filij Dei matrem appellant, sed ipse etiam Dei filius in Cruce moriens, se filium Virginis esse aperta voce confessus est, dicens. Mulier ecce filius tuus, (Ioan. 19.)

quæ

A quę verba tractatu 119. in Io. nnem exponens D. Augustinus sic dicit: facit quod faciendum admonet, & exemplo suo suos ministros instruxit præceptor bonus, vt à filijs pijs impendatur cura parentibus: tanquam lignum illud vbi erant fixa mem bra morientis, etiam cathedra fuerit magistri docentis. Et ut de nostra etiam Virgine hoc loco mentionem faciamus, ipsa Dei filium pro materna cura quærens, eumque post triduum in ijs, quæ patris sui erant in templo occupatum inueniens, talibus est verbis allocuta. Fili quid fecisti nobis sic? Ioan. 19. D.August.

O matrem, ò filium, ò filium, ò matrem: O matrem, quæ B verum iustitiæ solum tunc nube vestisti, quando Dei filium humana carne in tuo purissimo vtero induisti. O filium, qui & nube tunc sole vestisti, quando prò nostra salute ex matre tua Virgine carnem assumere decreuisti. O filium, qui matrem vestisti gloria tuæ magestatis, pro eo, quod ipsa te induit substantia nostræ humanitatis.

Quàm mirabilis, quàmque ineffabilis amoris affectus fuerit, inter hunc talem tantæ matris filium, & hanc talem tanti filij matrem omnes perpendant, sed illi præcipue in statera rationis amorem istum appendant, qui magno dilectionis feruore C sese altrinsecus amant, mater scilicet filium, & filius matrem. Perpendat ergo aliqua pia mater, quo affectu moueatur erga vnicum, & bonum filium suum: Et vnicus, ac bonus filius simili modo perpendat, qua pietate afficiatur, erga optimam, & dilectissimam matrem suam. Et aliquatenus tentare elaborent, & elaborare tentent si quomodo in se ipsis, aliqua possint coniectura assequi amorem huius optimæ matris, erga optimum, & vnicum filium suum: Et istius filij erga bonam, & dulcissimam matrem suam.

Equidem omnes homines ex coniunctione maris, & fœ- D minæ generantur, & amorem suum, patri, & matri naturaliter debent, qui hoc modo procreantur: & vicissim amorem suum etiam debent pater, & mater, qui illos genuerunt. Sed illũ amorem, quem pater, & mater singuli debent filijs suis, debet hæc fœlicissima matrum sola filio suo: Et amorem, quem debet quilibet filius simul suo patri, & matri, debet hic veræ Virginis filius soli suæ matri. Quoniam sicut alij filij nascuntur ex patre, & matre: sic filius eius natus est ex ea sola matre.

A humanitatis indigentem, non solum exterioribus cibis, vel potibus pauisti, uerum etiam interiori tuo lacte aluisti. Et ut breuiter dicam, ex illa misericordiæ opera, quę cum vni ex minimis suis facta fuerint, Deus filius tuus sibi ipsi facta profitetur, tu ipsa perfectissimè impleuisti: & quod magis est vniuersæ miserationis cumulum, quæ in alijs erga sibi tui minimos inuenitur, tu sola copiosissime excellisti: Tu enim non quemlibet ex minimis, sed summum Dei filium hospitem suscepisti: nudum carne, vel etiam pannis operuisti, esurientem pauisti, sitientem lacte, & potu potauisti, infirmum per infantiam, & iacentem non so-
B lum visitasti, sed etiam balneando, fouendo, leniendo, & gestãdo frequentasti: O quanto tunc Virgo erga tuum filium, & Deũ nostrum, tuum benefactorem, & nostrum redemptorem amore; non solùm ferebaris: sed etiam rapiebaris: quando illum tantillum in brachijs exultans, & læta tenebas: cùm illi infantulo dulcibus, & frequentibus osculis congaudebas: & deniq; cùm illum lachrymantem inter beata vbera tua, quibus poteras modis, & alijs, atq; alijs studijs, ad quæ te materna tua, & plusquã materna pietas non modo inuitabat, sed etiam vehementissime excitabat, confouebas. Sed iam ad propositum redeamus, &
C maximum munus aliud, quod huic Sanctissimæ matri, a Deo collatum est, consequenter videamus.

CAP. V.

Sola Maria gaudium matris habuit cùm virginitatis honore: Christus propter suũ, Patris, Spiritus Sancti, et suę matris honorem, ex virgine potius, quàm ex corrupta nasci voluit.

D

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

Ratum fuit Deo Patri, quòd omnium fęminarum benedictissimam Mariam, sui Vnigeniti filij matrem effecit, & in tãta illi dignitate conferenda se se mũdo tam mirabilem ostendit: sed in eam aliud beneficium contulit, in quo ipsa neque primam similem visa est, neque ha-

que habere sequentem: & hoc est, vt gaudium Maria matris ha- E
beret, cùm virginitatis honore, quod solius Mariæ priuilegium
est, neque dabitur alteri.

Crediderim sane, ꝙ hæc duo præ alijs antea iocũdius Virgo amabat: virginitatẽ, & fęcũditatẽ: Virginitatẽ, quia hanc placere Deo per omnia intelligebat: fęcunditatẽ, quia sine hac maledictum legis, quę adhùc carnaliter custodiebatur, incurrere metuebat. Sed prænaluit in ea amor seruandæ virginitatis, & explosit ab ea timorem incurrendæ maledictionis. Virgo itaque tenera, delicata, & ex regali stirpe progenita totam intẽtionem F suam, totum amorem suum, totum studium suum, ad hoc intendebat, vt corpus & animam suam Deo virginitate perpetua cõsecraret. Sciebat enim quòd quanto sanctius eã seruaret, tanto sublimius ei, qui omnium castissimus est, appropinquaret. Illud igitur amplectendo, quod Domino acceptabilius esse cognoscebat, legem superauit, spreuitque maledictum datæ legis, & credidit illum, cui placere quærebat tam bonum esse, ꝙ nõ permitteret, ut in istis quidquam peccati Virgo cõmitteret.

Neque in hoc Virgo ipsa decepta est. Quis enim vnquam sperauit in Domino, & derelictus est ab eo? Nam ubi Deus tàm G sanctam intẽtionem eius, & tàm castum vidit propositum eius, tãto misericordię suę intuitu egit circa illã, ut nec sanctitas intẽtionis eius frustraretur, nec castitas ꝓpositi eius violaretur. Dedit ergo illi, ut & virgo, qđ magis optabat ꝑmaneret: & ut nemo illã à maledicto legis liberrimam dubitaret, mater fieret.

Verum cuius mater? Profecto mater filij Dei Vnigeniti, Domini, & Regis, omnium psalmatoris, & cũctorum creatoris, illius, qui in cœlis est, sine matre, & in terris est sine patre. Illius, qui in cœlis secundum deitatem in sinu est patris, & secundum humanitatem in terris in sinu est matris. O magnæ admirationis gratia, o ineffabile magnumq; mysterium. Quid hìc dicemus: Est nè ulla mẽs hominis, quę modum huius dilectionis, H quam Deus ad hanc Virginem habuit, queat penetrare? Marię Deus, quod illa charius amabat, sic integre seruabat, vt eam tàm dignè & caste fœcundatam sui proprij filij matrem faceret. Profecto nulla iam poterit lingua, quamuis Angelica illa sit, nec tantum Dei erga Virginem amorem penetrare: nec ipsam Virginem matrem dignis laudibus extollere, matrem,

inquam,

A inquam, non cuiuscunque, sed Dei.

Duplex hac in re nouitas, duplex prerogatiua, duplex miraculum reperitur, sed dignissime prorsus, aptissimeq; conueniens. Neq; enim filius alius Virginem, neq; Deum decuit partus alter. Et quia Deū non decuit alia mater q̄ Virgo, neq; Virginem, alium filium habere, q̄ Deum: propterea ipsa Deum habuit filium, & ipse Virginem habuit matrem. Vt sicut Adam primus de terra virgine fuit formatus, sic Adam secūdus de Virgine intacta esset natus. Et sicut illius maternū solū nondum scissū fuerat, sic istius maternū secretum, nunquā concupiscentia violaret. Et denique vt sicut Adam primus Dei manibus fuit plasmatus è limo: sic Adam secundus Dei spiritu virgineo formaretur in vtero. Simile. Simile. B Simile.

Sed quare, inquies, decebat ut Dei filius ex Virgine potius intacta, quàm ex corrupta nasceretur? An non poterat ipse assumere sibi carnem de uiro, & muliere, sicut assumpsit de muliere tātum, & virgine? An non sicut operatione Spiritus Sancti vterum uirginalem purificauit, sic purificare poterat, si voluisset, & sanctificare vim generatiuam in uiro, & muliere, ut ex vtroq; sanctus, & immaculatus nasceretur, oīum peccata purgaturus? Poterat quidem, sed noluit, quia congruentius, & decentius fuit, ut de muliere tantum, & virgine nasceretur. C

Et hoc non tantum propter tanti filij patrem, & tanti patris filium, & ab utroque procedentem Sanctum Spiritum; sed etiam propter ipsam Mariam filij Dei matrem sanctissimam. Et quòd ad patrem quidem attinet, sic decebat, propter eius dignitatem conseruandam. Cum enim Christus verus sit, & naturalis ipsius ęterni Patris filius, conueniens fuit, nè ipse alium patrem habere uellet, quam Deum, nè sui patris dignitatem ad alium transferre videretur: sed quod sicut patris sui honorem in uita, & in morte tanta solicitudine procurauit, in vita ipsius patris honorem semper quęrendo: Vnde & dicebat: Ego honorifico patrem meum: in morte propter eius obedientiam moriendo: sic etiam in sua conceptione paternum honorem conseruaret, quod sanè non fecisset, si in terris alium patrem à Deo, sibi elegisset. Vnde constat quòd propter patris honorem conueniens fuit, ut Christus de sola Virgine, & non de muliere, & viro nasceretur. D Ioan.8.

Quod

A Mariæ uirginitatem ante conceptionem, & vſque ad cōceptionem. Mariam filij Dei matrem Sanctiſsimam, vſque ad conceptionem filij Virginem permāſiſſe, adeo certum eſt, vt id de fide tenendum ſit. Idque manifeſtiſsime patet, ex his Lucę verbis: Miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph. Ex quibus conſtat Mariam Virginem fuiſſe, cùm tradita fuit Ioſeph in ſponſam. Id quod etiam probari pôteſt tùm ex alio ipſius Virginis priuilegio, ſcilicet, quod nunquàm ipſa peccauit: tùm etiam ex ijs, quæ ſuperioribus libris ex patrum ſententia, à nobis dicta ſunt, de illo vi- Luc. 1.

B tæ genere, quod Beata Virgo ante deſponſationem ſuam cùm Ioſeph, inſtituiſſe inuenta eſt. Tertio enim ſuę ętatis anno (ſicut illic diximus) in templo à parentibus oblata eſt, ibiq; vndecim annos inter alias virgines, vſque ad matrimonium vixit, angelicam potius, quàm humanam (ſicut patres docent) ibi vitam agens.

Quod vero etiam poſtquam Virginali ſuo ſpōſo Ioſeph fuit deſponſata, vſque ad Angeli aduentū ſemper Maria virgo permanſerit, non eſt cur ea in re oſtendenda, multum tēporis conteramus. Si quidem id, ex ipſius Angeli verbis à nobis ſupraci-

C tatis euidentiſsime ſane conſtat. Oſtendamus ergo oportet Mariam, in filij ſui conceptione Virginem permanſiſſe, & de Spiritu Sancto concepiſſe. Id, quod etiam eſt de fide tenendum, & vnus ex Chriſtianę noſtrę fidei articulis.

Et quoad primam partem, probatur imprimis ex illo Iſaię: Ecce Virgo concipiet. Deinde vero quoad ſecundam partem probatur ex illo Matthęi, quo dicitur. Inuenta eſt in vtero habens de Spiritu Sancto. Et paulò poſt: Quod in ea natum eſt de ſpiritu Sancto eſt. Et item ex illo Lucæ. Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi. Sunt prętere- Iſa. 7. Mat. 1. Luc. 1.

D rea multa alia, quę ex ſcripturis Sanctis adduci poſſunt, vt hęc noſtræ Virginis virginitas in filij Dei conceptione abundātius confirmetur. Quid enim aliud ſignificabat virga illa Aron florida, nec humectata, niſi Mariam concipientem quamuis virū nequaquam cognoſcentem? Iſaias etiam dicit. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet: quę verba exponens mellifluus Pater D. Bernardus hom. 2. ſuper miſſus eſt. In hoc, inquit, Iſaiæ teſtimonio florem filium, uirgam intellige Mat. 27. Iſa. 11. D. Bern.

telligematrem: quoniam & virga floruit absque germine, & E
Virgo concepit, non ex homine.

Ad hæc, illud Gedeonis vellus quid significat; quod vtique
Iud. 6. (vt eiusdem melliflui patris in eadem hom. verbis vtar) de carne
tonsum, sed sine vulnere carnis in area ponitur, et tunc quidem
lana, nunc vero area rore perfunditur: nisi carnem assumptam
de carne Virginis, & absque detrimento virginitatis.

Inueniuntur præterea multa alia in ipsis scripturis, quæ licet
in primo statim aspectu, minus aperta esse videantur, sufficientia
tamen sunt, ad hanc veritatem confirmandam: si eo modo,
quo intelligêda sunt intelligãtur: & ex patrũ sentêtia exponantur. F
Gen 3. Vt ergo à libro Genesis incipiamus: Verba illa Dñi ad serpentem,
nempe: Inimicitias ponam inter te & mulierẽ, & semẽ
tuũ, & semẽ illius: de Christo intelligũtur, qui ideo dr̃ semẽ mu
D. Iræn. Tertul. lieris, nulla interim viri mêtione facta, qa (sicut lib. 4. ca. 78. adnotauit
Iræneus, & Tertullianus lib. 3. côtra Marcionẽ ca. 20. et
multi alij) Christi côceptio ex fœmina, & nõ ex uiro futura erat.

Leuit. 12. In libro etiam Leuitici de muliere quæ suscepto semine peperit
masculum mentio fit, mandando quod diebus septem munda
fit: quia futura erat mulier, quę absque semine conciperet,
& nè sub illa lege comprehenderetur apposita est, particula il- G
la, quę suscepto semine: sicut bene illum locum exponentes
Beda. adnotauerunt Venerabilis Beda, & Theophylactus vterq; in 2.
Theophy. D Euseb. cap. Lucæ, & D. Eusebius Emissenus, & D. Laurentius Iustinia-
Emiss. nus sermone de purificatione Marię. Origenes hom. 8. in Leui
D. Lau. Iustinia. ticum. Et deniq; D. Bernardus serm. 3. eiusdem festi purificatio-
nis statim post principiũ, quo loco p̃dicta verba exponens, pul-
Orig. D. Berna. chre satis sicut & in reliquis alijs: Quis non aduertat, inquit, in
ipso sententiæ huius initio matrem Dñi liberam ab hoc pręcepto?
Putas enim, quia dicturus Moyses mulierem, quæ peperisset
filium immundã esse: non timuerit super matre Domini blas H
phemię crimen incurrere: & id circo pręmiserit suscepto semine?
Alioquin nisi parituram pręuidisset sine semine Virginem,
quę necessitas esset de suscepto semine fieri mentionem? Patet
itaque quòd lex ista matrem Domini non includit; quę non suscepto
semine filium peperit. Hæc ille.

Isai. 53. Est & alius locus apud Isaiam, qui hanc filii Dei conceptionem
prophetico pręuidês spiritu. Ascendet, inquit, sicut virgultum co-

A tum coram eo,& ſicut radix de terra ſitiente . Quibus in verbis propheta duabus ſimilitudinibus hoc myſterium explicat. Quia ſicut virgultũ ſiue ramus, ſine alterius ſeminis cõmixtione ex ſola arbore oritur: ſic Chriſtus ex Virgine natus eſt. Et ſicut radix de terra ſitiente naſcitur ſine humore: ſic idẽ Chriſtus de Virginis vtero nullo humano ſemine fœdato, aut humectato nat⁹ eſt. Simile. Simile.

Neque prætermittemus hoc loco hæc ipſius Iſaię uerba, quibus dicit: Aſcendet Dñs ſuper nubem leuem, quę verba optime in noſtram Virginem cadere poſſunt, quæ ideo nubes leuis dici poteſt, quia nullo humano fuit ſemine imprægnata. Et in B hoc ſenſu ea exponunt D. Anſelmus in 1. cap. Matt. & D. Ambroſius lib. de inſtitutione virginis cap. 13. Iſa. 19. D. Anſel. D. Ambr.

Propheta quoq; Ieremias hoc myſteriũ aperte ſignificauit cũ dixit. Nouũ creauit Dñs ſuper terrã fœmina circũdabit virũ. In quibus verbis creationis noĩe uſus eſt. Vt oſtẽderet ſolũ Deũ eſſe huius cõceptionis autorẽ, quã nouũ quiddã appellat, quia nõ vſitato modò, neque opera viri futura erat. Et in hoc ſenſu ipſa verba exponũt D. Hier. eodẽ loco D. Aug. ſermone 9. de tẽpore. D. Cyprianus ſermone de natiuitate, & D. Bernard. ſermone 3. de purificatione: quo loco ea, ipſa verba exponẽs ſic inquit. Nõ C ab altero viro virũ ſuſcipiet, non humana lege concipiet hominem: ſed intra uiſcera intacta, & integra virum claudet. D. Hier. D. Augſt. D. Cypri. D. Berna.

Denique ſunt, & aliæ multæ ipſius ſcripturæ autoritates, ex quibus patres hanc Virginis conceptionem aperte oſtendunt, quas hoc loco prætermittendas eſſe iudicauimus, tum nè longius quàm par eſt, in hoc negotio progrediamur: tùm etiam nè omnia hìc congerere velle videamur.

Verũ nè ĩ hoc negotio ab illis ẽt rebus diſcedamus, quas quotidie naturaliter fieri videmus. Sicut ſolis radij cõcretã vitri ſubſtantiã penetrãt, neq; tñ frangũt, aut aliqua ex parte lędũt: ſic ẽt D Dei filius maternũ aluũ abſq; aliquo virginitatis detrimẽto ingreſſus eſt, et in Virgine carnẽ aſſumpſit: Et ſicut ẽt cũ vas criſtalinũ, aut vitreũ in debita diſtãtia ſolaribus radijs obijcitur, ſi aliqua ſicca materia, aut eſca aduerſus ſolis radios in debita ꝓportione applicetur, ignis ſtatim accendit, abſq; vlla prorſus corruptione vaſis, aut aquæ, aut ſolaris radij: eodẽ modo, immo infinitis partibus altiori modo cõtigit in Maria, q̃ eſt vas admirabile opus excelſi. Erat.n. hoc diuinum uas plenũ nõ aqua, ſed gratia. Simile. Simile. Eccle. 43.

Illuſtra-

illustrauit illud non radius solaris: sed Spiritus Sanctus, æterno E
patri, & filio cōsubstantialis, & sic in eius vtero verum ignem,
qui est Dei filius absque ulla Virginis corruptione generauit.

CAP. VII.

Mariæ intemerata Virginitas in partu filij Dei, potius creuit, quàm decreuit.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

F

Vemadmodum filij Dei cōceptio Virginis matris in vtero omnem naturę ordinē prorsus euicit: sic in ipsius Virginis partu, nihil non diuinū contemplari nobis licet. Sicut enim Dei filius matris in vterum introiuit ita exiuit: introiuit sine ulla maternæ Virginitatis læsione, exiuit etiam sine aliqua eiusdē Virginitatis diminutione. Sicut enim postea ex clauso, & obsignato exiuit Sepulchro: sic egressus est ex Virginis vtero. (Simile.)

Præcesserunt huius diuinissimi, & vltra quam dici, aut excogitari potest admirabilissimi negotij figurę non paucæ; & vt de G aliquibus illarū hoc loco mentio fiat, quid aliud rubus ille quōdam Mosaicus figurabat: quid inquam, rubus ille figurabat flāmas emittens, sed non ardens, nisi Virginem parientem, & nullam Virginitatis iniuriam patientem? Isaias quoque his verbis: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: per virgam Virginem, per florem vero Virginis partum intelligit. Sicut enim nec virgæ virorem floris læsit emissio: sic nec Virginis pudorem sacri partus æditio. (Exod. 3. Isai. 11. Simile.)

Sed quid opus est per tropos, & figuras tam admirabilis mysterij veritatem demonstrare? Clare enim de nostra Virgine idē H dicit Isaias. Ecce Virgo cōcipiet & pariet. Ex quibus verbis omnes Patres, tàm græci, quam latini mysterium hoc confirmant. Neque hoc sane immerito. Maria enim non solum supra naturam virgo concepit: sed etiam florem virginitatis integrū, clausumque vterum seruans, virgo peperit. (Isa. 8.)

Neq; tam ineffabili veritati illud obstat, quod accerrimi mar ianæ virginitatis hostes dicunt Iudæi, nempe in illo Isaiæ loco

legendum

A legendum nō esse Virginem parituram: sed puellam nubilem, siue adolescentulam, quam significare affirmāt Hebraicam vocem, Alma, ibi positam: quia hæc vox, Alma, in alijs scripturæ locis Virginem significat. Nam in libro Genesis Rebecca Alma dicitur ante desponsationem: prò qua latinus interpres rectè virginem vertit: id, quod etiam fecisse inueniuntur, tàm septuaginta interpretes, quàm etiam Chaldaicus paraphrastes. Gen. 24.

Neque illud est hoc loco prætereundum, quod hac ipsa de re nonnulli rectè adnotarunt. Vocem scilicet, Alma, absq; aspiratione scriptam, virginem nubilem significare: cum aspiratione B vero scriptam, sicut hoc loco est in hebræo, eam, quę virgo permanet, significare. Et quod hęc vox, cū aspiratione scribēda sit, aperte satis colligitur ex eo, quod iā inde ab Apostolorum tempore narrat antiquissimus autor Ægesippus in eo libro, quē fecit de supplemento Euangelicæ veritatis, hæc Lucę verba exponens. Responsum accepit Simeon ab Spiritu Sancto, &c. ibi. n. narrat Ægesippus hunc Simeonē, quē Euangelista iustum, & timoratū appellat, magnę apud Hebręos fuisse autoritatis Rabbinum, qui cū hunc Isaiæ locū in publica schola semel exponeret: Ecce Alma, hoc est, virgo concipiet. & ab hac voce aspira- Ægesip. Lucæ 2.
C tionē, cū qua scripta erat adimeret, volens vt solum absq; aspiratione remaneret: ita vt hunc sensum efficeret: Ecce adolescentula nubilis concipiet, postea hunc ipsum locū legens literam, H, quā deleuerat integrā inuenit: & ꝙ cùm iterato eā tolleret, postea librum legēs similiter sanam, & integrā literam inuenit. Et deniq; ꝙ cum tertio eam raderet, posteaq; librū aperiens, sic eā integrā inueniret, ac si nunq̄ inde deleta fuisset, totus admiratione plenus ad Deum recursum habuit, eidē humiliter supplicās, vt sibi hoc mysterium aperiret. Quo facto Simeon ab Spiritu Sācto responsum accepit, ꝙ virgo quędam, quam vox, Haalma, cū
D aspiratione significabat, cōceptura, simulq; virgo paritura esset. Et ꝙ ipse ex hac vita discessurus non esset, quin prius illum virginis filium suis proprijs oculis conspiceret. Id quod postea ipsi Simeoni in rei veritate contigisse scimus: si quidem verum Dei, & Virginis filium suis oculis non solum aspexit, sed ipso Euangelista teste, in suas vlnas accepit.

Ex his ergo constat, q̄ prępostere hunc Isaię locum impij exponant iudæi asserētes vocē, Haalma, puellam, siue adolescentulam,

tulam, non uero virginem significare. Quod quàm ineptè ab ip E sis dictum, confictũ ve sit, ex hoc vel maxime patet, quòd si hic Isaię locus non ita exponendus sit, friuolum prorsus, & nullius momenti signum illud esset, quod attulit propheta. Quale enim signum: aut quod admirabile est prodigium, quòd adolescentula corrupta filium pariat? Profectò nullum. Confiteantur ergo Iudæi oportet, uocem, Haalma, illo Isaiæ loco Virginem, & nõ adolescentulam significare.

Et in hoc sensu inuenimus quod Euangelista Matthęus hũc locum exposuit, sic dicens: Hoc autem totũ factum est, ut impleretur, qđ dictũ est à Dño per prophetam dicentẽ. Ecce uirgo in F utero habebit, & pariet filiũ. Quibus verbis aperte significat Euangelista, prædictũ esse ab Isaia Virginẽ permanentem integrã, concepturã, & parituram: parituram, inquam, filiũ, absq; eo, ꝙ suę intemeratæ uirginitatis vllã pateretur iniuriã. Nã sicut sine

Simile. aliqua sui corruptione nascitur odor ex pomo, radius ex stella, flos ex virga, & fructus ex arbore: Sic absq; maternę integritatis diminutione Dei filius, humana carne vistitus, natus est ex Virgine:

Simile. Quia sicut solaris radius vitrum viride, aut rubeum penetrat, & soliditatem eius insensibili soliditate pertransit, nec tamen rumpit, sed secum affert colorem vitreum: sic etiam Dei fi- G lius materno exiens ex utero, claustrum virgineũ nequaquam violauit, sed veram Marię carnem secum portauit.

Neq; hoc à nobis tm̃ mirũ iudicatur, pſertim si factoris potẽtia attẽdatur. Hinc ipsius filij Dei nomine, tàm admirabili modo, & uirtute ex Virgine nati dicebat Dauid. Tu es, qui extraxi-

Psal. 21. sti me de uẽtre. Quibus uerbis & sui Patris potẽtiã indicare Dei filius voluit, & suæ matris integritatẽ in partu celare noluit: Et ideo cùm ipso Patre loquẽs sic dicit: Tu es, qui extraxisti me de uentre. Ac si diceret. Tu, qui oĩa potes: tu apud quẽ non est impossibile omne uerbũ, de uẽtre matris meę me tali modo extraxi H sti, qđ eius integritatẽ nequaquã minuisti. Huic dicẽdi, & exponẽdi mõ nõ parũ consonat id, qđ super psalmos hũc locũ exponens, & inter Marię, & aliarũ fęminarũ conceptionẽ, & partũ differentiam adducẽs sic dicit gręcus autor Euthymius. Viri copula virginalis uẽtris claustra aperit, immissum.n. semen naturaliter uuluã aperit, q̃ deinceps conclusum illud continet, donec fętus perficiatur; ac demũ pondere grauata rursum aperitur, &

fętum

A fętum labi permittit. In saluatore aũt nostro quemadmodũ conceptio absq; aliqua fuit uiri copula: ita & progressio fętus supra naturã exitit, ipsa scilicet diuina vi fętum extrahente, & uirgineis claustris nullatenus apertis: Hęc ille. D. Augustinus quoq; in psalmos eũdẽ locum explicãs: Quid est, inquit, tu es, qui extraxisti me de uentre si ad ipsum Iesum de Virgine procreatum refertur? An inde significare voluit partũ Virginis seruata uirginitate mirabili? Vt cum Deus fecisse dicitur, quod ibi factum est, nemini incredibile videatur. Ex quibus Augustini verbis hoc satis aperte constat, quod prophetę, immo Dei per prophe- D. August.

B tam mens hęc fuit, ut mirabilem Marię virginitatẽ in partu mũdo credibilem redderet, & propterea Deum, qui omnia potest, huius mirabilis autorem constituisse: ut cum Deus huius rei factor intelligeretur, omnibus prorsus credibilis redderetur.

Sed heu, & iterum heu, imo nõ semel, neq; bis, sed infinities heu, quia sunt nõnulli adeo insipientes, ut adhuc mirabilẽ Marię uirginitatẽ in dubiũ non solum mendaciter, & nequiter uocent: sed etiam pertinaciter negent. O stulti, quid agunt? Nesciunt quia si Virgini nostrę in partu uirginitatẽ adimunt, grandi dedecore Deo iniuriam faciunt? Negant.n. illum potuisse in-

C corruptam seruare, quẽ fatentur absq; corruptione adire Virginẽ potuisse. Negant Deum, quod uellet facere potuisse, quẽ concedunt genitricem integrã inuenisse, & corruptioni deditã reliquisse: Et sic ex istorũ sententia omnipotentis diuinitas Marię virginitati non profuit: sed obfuit: quia cùm uirginem decus nascendo uiolauit, summam uirginitatem destruxit: ac per hoc ipsum astruunt Deum, Virginem deturpasse nascendo, quę à diuinitate ipsa decorata fuerat concipiendo.

Sed isti falluntur, & sanè multum, nimiumque falluntur, quia sicut Epistola 81. inquit, D. Ambrosius: Quę potuit uir-

D go concipere, potuit virgo generare: cum conceptus pręcedat, semper partus sequatur. Et quia sicut etiam ęque sapienter serm. 20. de natiuitate Dñi, inquit D. Aug. Vbi uirginitas concepit, integritas parit: Christus eodem omnipotentię suę signo cõceptus, & natus Virginẽ habuit matrẽ, cũ portaretur in utero Virginis, & cũ ex utero funderetur. Neq; his quidẽ parũ consonat D. Ioan. Damascenus lib. 4. de fide Orthodoxa ca. 14. Quo loco sic inquit: Quẽadmodũ, qui cõceptus est, Virginẽ cõcipien- D. Ambr. D. August. D. Ioann. Damasce.

 tem ser-

Proclus. tem seruauit: sic & natus ipsius virginitatē seruauit illęsam. Proclus quoq; Cyzicenus hom. de Chri natiuitate huic rei, de qua agitur, nō minus accōmodatè sic loquitur. Ita ex vtero est egressus (loquitur de Christo) sicut per aurē ingressus, ita natus, sicut conceptus: qui impatibiliter fuerat illapsus, impatibiliter est elapsus. Pręter patres præallegatos hanc eandem veritatē non solum tenuerunt, sed etiam mordicùs defenderūt multi alij. Inter E.

Amphyl. quos Amphylochius oratione in Hyppopantos: Quantum pertinet, inquit, ad virginalē naturam, Virginis claustra nullo modo aperta sunt: Quantum vero ad potentiam geniti Domini nihil clausum, omnia aperta. His valde etiam suffragatur D. Leo F

Leo. Papa multis in locis, & præsertim serm. 2. de natiuitate vbi sic dicit: Oportuit vt primam genitricis integritatē nascens incorruptio custodiret: & complacitum sibi clastrum pudoris, & sanctitatis hospitium, diuini spiritus virtus infusa seruaret, qui statuerat deiecta erigere, confracta solidare, & superandis carnis illecebris multiplicatam pudicitię donare virtutem. Et ne mul ti simus in aliorum Patrum sententijs recitandis, idem etiam te

D.Cyril. statur D. Cyrillus oratione de Hyppopantos Domini, D. Grego

D.Greg. rius Nicomediensis oratione de exitu Sācę Deiparę, & D. Gau

D.Gaud. dentius tractatu 2. de lectione Euangelij. Tot ergo patrum sententijs, tanquā acutissimis aculeis vexata, & transfixa impietas eam virginitatem iam negare erubescat, quæ in virgineo partu potius fuit aucta, quam ablata, sacrata, quam violata, & duplicata, quàm minorata. G

D.Petr. Chrys. Sunt huius rei locupletissimi testes D. Petrus Chrysologus, et

D.Fulg. D. Fulgentius, ex quibus Chrysologus ser. 142. sic inquit. Qui ingreditur, & egreditur, & introitus sui, & exitus nulla vestigia relinquit, diuin⁹ habitator est, nō humanus. Et paucis interiectis: In tuo conceptu, inquit, in tuo partu creuit pudor, aucta est castitas, integritas roborata. D. Fulgē. vero ser. de laudibus Mariæ apertè etiā pronūtiat: Qui disrupta corporū membra in alijs poterat integrare tangendo, quāto magis in sua matre, quod inuenit integrū, potuit non violare nascendo: creuit. n. eius partu integritas, potius q̄ decreuit, & virginitas ampliata est potius, q̄ fugata. Sed quia de intemeratæ Marię Virginitate in partu hęc dicta sufficiunt, ideo tempus est, vt ad ostendendam ipsius virginitatem, etiam post partum, iam tandem nos conferamus. H.

CAP.

A

CAP. VIII.

Mariæ Virginis intemeratam Virginitatem, etiam post partum, quæ scripturæ testimonia præcipue ostendant. Numerus ternarius magni semper à Deo factus, & quare.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

B IN sua conceptione, & in partu, immo ante conceptionem, & in conceptione, & partu Mariam, virginem permansisse, quia superius dicta vtcunque declararunt: Nonnihil etiam nűc in medium proferre libet, quo eiusdem Mariæ Virginitas etiam post partum, illibata fuisse comprobetur. Neque ad hanc veritatem plenius ostendédam, aliquid melius afferri potest, quam id, quod apud Ezechielem hunc in modű scriptum reperitur. Porta hæc clausa erit, non aperietur: & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel egressus est pet eam, eritque clausa principi. Quæ verba à propheta de Maria dicta esse (licet tamen sub metaphora) testantur D. Hieronymus Dialogo 2. contra Pelagianus. D. Chrysostomus hom. de Ioanne Baptista. D. Ioannes Damascenus lib. 4. cap. 15. D. Ambrosius epistola 81. & D. Augst. ser. 2. de Natiuitate: & multo clarius sermone 14. eiusdem, quo loco de Maria loquens, de ipsaque ad literam sermonem faciés sic ait. Quid est porta in domo Domini clausa, nisi quod Maria semper erit intacta? Et quid est, homo non transibit per eam, nisi quia Ioseph non cognouit eam? Et quid est, quod Dominus solus intrat, & egreditur per eam: nisi quia Spiritus Sanctus impraegnauit eam? Et quid est, clausa erit in æternű, nisi quia Maria Virgo ante partum, virgo in partu, virgo post partum? Vere neque prophetæ verba poterant ab Augustino melius explicari: neque à propheta (vt sic dicam) per aliud pulchrius, quàm per portam sic clausam, Mariæ virginitas ante partum, in partu, & post partum, poterat demonstrari.

Ezec. 44.

C D. Hiero. D. Chrys. D. Io. Da. D. Amqr. D. Augus.

D

Sed non fuit solus propheta, qui talibus virginitatis titulis Mariam decorauit si quidem eisdem titulis, à suo amantissimo sponso sub his verbis Virgo ornata reperitur. Hortus conclusus,

soror mea sponsę, hortus conclusus, fons signatus. Vt enim cha- B
rissimæ sororis suæ dilectissimæ sponsæ suæ, virginitatem ante partum, in partuque declararet, semel, & iterum hortum cóclusum, eam nominauit. Et quia hoc satis non erat: nisi simul sponsæ suæ virginitatem, etiam post partum, mundo manifestaret, fontem signatum, ipsam appellauit.

His tribus virginitatis titulis, tanquàm tribus pretiosissimis gemmis, à suo Maria sponso exornatur. Et hoc forsan sic faciendum esse Spiritus Sanctus tùnc præuidit, quando dixit.
4. Esd. 5. Et relucescet subito sol noctu, & luna ter in die. Quamquam enim hęc verba, simul cùm alijs, ibi adducantur, vt signa, F
magnum illum iudicij diem, præcessura ostendantur: tamen si in sensu aliquo illa nostræ virgini accommodanda sunt, profecto nihil aliud est, & relucescet subitò sol noctu, & luna ter in die: nisi significare, quòd quando lux, id est, Dei filius, in
Ioan. 1. tenebris luxisset, licet tenebræ eam non compræhenderint: Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non compræhenderunt: quando Christus verus iustitiæ sol noctu apparens, mundo in tenębris cæcitatis suæ constituto claritatis suæ lucem ita sparserit, ut noctem conuertat in diem, & ita conuertat, ut
Rom. 13. iam cùm Apostolo dici possit: Nox præcessit, dies autem ap- G
Cant. 6. propinquauit: tunc temporis Luna, hoc est, Maria, de qua dicitur: Pulchra vt Luna, ter relucescet, id est, triplici virginitatis nitore, & decore splendescet. Videlicet virginitatis decore ante partum, in partu, & post partum.

O Lunam splendidissimam: O Virginem formosissimam: Virginem ante partum, Virginem in partu, & Virginem post partum. O ternarium non solum perfectissimum: sed etiam ipsi Deo dilectissimum, & in Virgine filij sui matre charissimum, si quidem in ipsa, sicut & in rebus cæteris, ternarium istũ Deus reperiri voluit. Adeò Deus est huius numeri amantissi- H
mus, vt illum in rebus omnibus tanquàm expressissimum indiuiduæ trinitatis vestigium, collocare, & deponere voluerit. Et vt de nonnullis earum hoc loco mentionem faciamus: Depo-
Simile. suit illum in arbore, in nube, & in Sole. Quia sicut arbor cùm sit una, tria profert, nempe folia, flores, & fructus: & sicut etiam nubes cum vnica sit, in hæc tria potissimè resoluitur, pluuiam, niuem, & grandinem. Et sicut denique sol cùm unus

sit: hæc

A fit: hęc tamen tria in eo reperiuntur, substantia, radius & Lumen; substantia, quæ remanet, radius, qui discedit lampadis instar percutiens terram, & Lumen quod tenebrosa illuminat: ita Deus vnus est, personæ autem tres: Pater, filius, & Spiritus Sanctus.

Sed in Sole paulò altius ista perscrutemur. Sicut in Sole tria sunt distincta: ita & vnus Deus in essentia quidē vnus, & in psonis Trinus. Pater ipse est veluti corpus solare, filius autē est tanquàm radius ipsius solis, & Spiritus Sanctus est tanquàm Solis Lumen. Et sicut in sole est corpus solare, est radius, & est Lumē: Simile.
B & tamen unus est sol, & non tres. Sic in Deo Pater, filius, & Spiritus Sanctus, vnus est Deus, & non tres sunt dij: Et sicut simul sunt corpus solis, radius, & Lumen: sic Pater, filius, & Spiritus Sanctus simul sunt in una, eademque essentia. Et quanquam vtriusque principium est Pater, non tamen antiquior est, sicut nec sol illis tempore prior. Et quemadmodum substantia solis producit radios, & à sole & radijs procedit Lumen: ita Pater generat filium, & à Patre, & filio procedit Spiritus Sanctus. Et sicut radius solis descendit de cœlo ad terram, & à corpore solari non separatur, neque à cœlo abest, neque à terra: Sed est in cor
C pore solari in cœlo, in terra, & ubique, neque sursum, neq; deorsum abest: sic filius Dei descēdit in terram & neque à Patre abest, neque à cœlo, neq; a terra: Sed fuit semper & est in sinu Patris inseparabilis, & sursum, & deorsum, & vbique, & nusquam deest. Et sicut est Lumē solare, & in corpore solari, & in radio, & in cęlo, & in terra, & ingreditur interiora domus, & omnia illuminat: ita est Spiritus Sanctus, & cùm Patre, & cùm filio, & vbique, & sursum, & deorsum, & omnes illuminat, & nullibi deest.

Hunc igitur ternarium, quem in rebus istis sic collocatum
D videmus, deposuit Deus in Maria, in qua vna, & eadem reperitur virginitas, sed tribus vocabulis distincta, tribus nominibus consecrata: Virginitas ante partum, virginitas in partu, & virginitas post partum. Hic est funiculus ille triplex, qui, teste Salomone, difficile rumpitur: immo qui nunquam in Virgine fuit disruptus. Virgo enim erat ante partum, uirgo remansit in partu, & semper fuit virgo post partum. Eccle. 4.

 E

CAP. IX.

Expenduntur nonnullæ autoritates, quæ Mariæ intemeratæ Virginitati, & maxime post partum, contrariæ esse videntur.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

Voniam de intemerata neque satis vnquàm laudanda Mariæ Virginitate ante partū, in partu, & post partum prò virili nostra iam diximus, consequens esse videtur, vt nonnullas Euangelij autoritates expendamus, quæ eiusdem Mariæ virginitati, saltem post partum, contrariæ esse videntur: vt illis expensis illud facilius constet, quod tanto iure circa Mariæ virginitatem, etiam post partum nostra Christiana fides firmiter tenet, & uniuersalis Catholica Ecclesia indubitáter ꝓfitetur, ac profitendo cum eademmet Virgine loquens dicere nō ueretur: Post partum Virgo inuiolata permansisti. F

Inter autoritates vero, quæ sicut diximus Mariæ virginitati cō trariæ esse videntur, illa in præsentiarum primum locum obti- G
Mat. 1. neat, quia Euangelista Matthæus sic dicit: Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent inuenta est in vtero habens de Spiritu Sancto: in qua particula illa, anteq̄, significare videtur Mariam, & Ioseph habuisse animum conueniendi & propter hanc causam fuisse matrimonio coniunctos.

Deinde illa autoritas sibi secundum locum vēdicet, qua pau
Ibibem. lò post idem Euangelista sic loquitur. Et nō cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum. In qua autoritate illa particula, donec, significare videtur, Ioseph post partum Christi, Mariam cognouisse. H

Præterea tertio, & vltimo loco illæ enumerētur, quibus apud Euangelistam Ioannem nostra Virgo, mulier, & non mater, neque Virgo nominatur, quod vocabulum non fœminam Virginem, sed corruptam significare videtur.

Verum ad istas autoritates per ordinem respondendo, imprimis dicimus autoritate illa, quæ primo loco adducebatur, Mariæ virginitati nihil prorsus aduersari, prçsertim si illa, sicut re-

uera

A uera intelligenda est, ita intelligatur. Nam (sicut Patres exponunt) illa particula, antequam, solum negatur, quod eo tempore factum non erat: nihil vero affirmatur, quod posteriori tempore faciendum esset, aut factum sit. Vnde eius particulæ, talis sane est sensus. Antequam conuenirent: hoc est, antequam nuptiarum solemnia celebrarent: vel antequam communi cohabitatione conuenirent: vel antequam conuenirent ad carnis mixtionem, hoc est, sine carnali eorum coniunctione, qui modus locutionis (sicut hunc ipsum locum exponēs notat D. Anselmus) D. Ansel. similis est illi, ac si quis diceret. Antequam pæniteret mortuus B est: neque tamē sequitur, quòd post mortem pænituisset. Et hoc ipso loquendi modo vsus est Euangelista Matthęus cùm dixit. Scit pater vester quid opus sit uobis antequam petatis. Id est, Mat. 6. vobis etiam non petentibus. In quo etiam sensu hæc uerba exponit D. Hieronymus contra Heluidium. D. Hiero.

Ad secundam autoritatem responderi imprimis potest cū D. Chrysostomo hom. quinta operis imperfecti, & cum D. Epiphanio hær. 78. autoritatem illam non esse intelligendam de cognitione coitus: sed de cognitione notitię. Dicit enim D. Chrysostomus quod non cognouit eam Ioseph antequam pareret, D. Chrys. D. Epiph. C cuius fuerit dignitatis: sed postquam peperit tūc cognouit eam, quia per ipsius prolem speciosior, & dignior facta fuerat, quàm totus mundus, quia quem totus mundus capere non poterat, in angusto cubiculo vteri sui sola suscepit. D. Epiphanius vero, donec peperit, inquit, filium suum primogenitum, eodem modo interpretari debes, propter miraculum Virginis apud Deum honoratæ.

Secundo responderi potest autoritatem illam, ex nonnullorum opinione, sicut 3. p. q. 29. ar. 3. ad 3. refert D. Thoma, intelligendam esse de notitia visus. Sicut enim Moysis cùm Deo col- D. Thom. D loquentis glorificata est facies, ut non possent intēdere in eum filij Israel: sic Maria claritate virtutis altissimi obumbrata, cognosci non poterat à Ioseph donec pareret: post partum autem Simile. à Ioseph cognita inuenitur specie faciei non tactu libidinis: & hanc opinionem refert etiam D. Thomas in aurea cathena ex D. Hilario.

Tertio responderi potest cùm D. Hieronymo in fine commētarij in 1. cap. Mat. D. Ambrosio libro de Noè, & Arca cap. 17. D. Hiero. D. Ambr.

D. Gre-

D.Grego. D.Gregorio 8.Mora.c.40.D.Aug.lib.1.de Trin. cap.8. D.Ber- E
D.August. nardo hom.72.in Cantica.D.Ansel.in 1.cap.Matt. Theophy-
D.Bernar. lacto,& Euthymio,responderi,inquam,potest cũ istis patribus
D. Ansel. autoritatẽ illam intelligendam quidẽ esse de cognitione coitus. Verum tñ particulam,donec,in illa appositã ad certum tempus nõ esse astringendã. Cum.n.hæc particula(sicut q. supra citata
D.Thom ex D.Hierony. adnotauit D.Tho.) dupliciter in scripturis intelligi posit;qñq;.n.significat certum tẽpus:secundũ illud ad Ga-
Galat. 3. lat.3.Propter transgreßionẽ lex posita est, donec veniret semẽ, cui promiserat:quandoq, vero significat infinitũ tempus,secun
Psal. 113. dum illud psalmi 113.oculi nostri ad Dominum Deum nostrũ, F donec misereatur nostri.Ex quo non est intelligendum, quod post impetratam misericordiam oculi auertãtur à Deo:cùm,inquam,his duobus modis hæc particula accipiatur, secundum hunc ultimum loquendi modum,hoc loco accipienda est. Et secundum hunc modum dicit Euangelista matrem filij Dei non esse cognitam à viro, usque ad partum.

Ad aliam eiusdem autoritatis particulã, in qua Christus primogenitus Mariç filius ab Euangelista nominatur. Respondendum
Gen. 49. dum est,non modo primum inter fratres genitum,sicut Ruben filium Iacob,sed etiam primum, solumq; genitum in scripturis G primogenitum appellari.Christo aũt hoc nomen proprie cõpetit:siue illum à Patre,siue à matre genitum libeat contẽplari:solus.n.inde ab æterno naturalis est filius Dei, omnisq; creaturæ
1.Hebr.1. primogenitus à Paulo nuncupatur, quoniã ante omnem omniũ rerum creationem genitus fuit. Idem vero cũ homo esse voluit Mariæ factus est primogenitus: quia ita primus, & solus est ex illa natus, nullum vt fratrem habeat, ex eadem matre naturaliter procreatum. Vnde merito hac ipsa de re loquens loco su-
D. Epiph. pracitato dicit D.Epiphanius. Qui.n.vere primogenitus est patri superni ante omnem creaturam,non ex eo ꝙ alij post ipsum H ex patre geniti sunt, primogenitus dicitur. Non.n.est ipsi frater secundus,propterea quod est vnigenitus: sic etiam in aduentu in carne filius,& primogenitus est Mariç: at vnigenitus Mariç est,non habens secundum fratrem ab ipsa.

Ad alias autoritates ex D.Ioanne tertio, & vltimo loco allegatas,de Maria non matre,nec virgine,sed muliere à filio nuncupata: responderi imprimis potest Christum dominũ illo mo-
do

H do fuisse locutum, quia ita decebat, tum propter Christi grauitatem, & modestiam: tum etiam (sicut ait D. Augustinus) propter exemplum, & ædificationem nostram, siquidem ipse docuerat: Nolite vocare vobis patrem super terram. Et quod attinet ad illud Ioannis, quo Christus matrem mulierem nominat sic dicens. Quid mihi & tibi est mulier? Dicendum est quòd propterea Christus id fecit, vt indicaret illud opus, & miraculum, quod Beata V. postulabat, esse diuinæ virtutis, & potestatis: non autem humanitatis proprium: quam solam (sicut tractatu 8. in Ioannem notat D. August.) à metre susceperat. D. August. Matt. 23. Ioan. 2. Nic. Lyr. D. August.

B In alio vero eiusdem Euangelistæ testimonio, propterea fortasse Christus matris appellationē vitauit, ne (sicut idem notat Nic. de Lyra) Virginem amplius cōmoueret. Vel certe Christus sicut se vocabat filium hominis: sic Virginem per antonomasiā mulierem appellabat, vt vel sic matrem suam, mulierem illam esse indicaret, per quam primæ mulieris damna restauranda forent. Præterea dici potest (id, quod præsentis loci instituto est magis accommodum) quod secundum vsitatum scripturę morem, vniuersus fœminarum sexus sub vniuersali mulieris nomine comprehenditur: neq; ab eo virgines excluduntur: sicut
C patet de Eua, quę etiam tunc mulier dicta est: cum adhùc in terrestri paradiso virgo esset intacta. Gen. 3.

Cōstat ergo præallegatas scripturę autoritates nihil prorsus officere Virginis nostrę, intemeratę virginitati: ac proinde quod Virgo ipsa non solum ante partum, & in partu, sed etiam post partum intacta semper Virgo permansit, & Christum solum filium habuit ex se quidem vnigenitum, sed de Spiritu Sancto solum conceptum.

Et ut verum fatear, quis nisi à ratione prorsus alienus ille sit, hoc congruentissimum esse non iudicet? Sed quare, aut pro-
D pter quid, inquies, congruentissimum? Propter perfectionem imprimis Christi. Aliter enim Christi perfectioni valde derogaretur, qui sicut secundum diuinam naturam vnigenitus est Patris, tanquam perfectus per omnia filius eius: sic decuit ut esset vnigenitus filius matris tanquam perfectissimum germen eius. Deinde propter honorem Spiritus Sancti, cuius sacrarium fuit Marię vterus virginalis, in quo carnem Christi ipse formauit, unde non decebat, quòd de cætero violaretur,

per

per aliquam virilem commixtionem. Tertio propter dignitatẽ, E
& sanctitatem huius purissimæ Virginis, quæ ingratissima prorsus videretur, si tali, ac tanto filio contenta non esset, & uirginitatem, quæ in ea miraculosè conseruata fuerat, sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quartò propter Ioseph ipsius Virginis uirginalem sponsum cui ad maximam esset præsumptionem imputandum, si Virginem, quam reuelãte Angelo de Spiritu Sancto Deum concepisse cognouerat, polluere attentaret. Quinto denique propter aliorum exemplum, quia decuit consilium uirginitatis, non tantum à Christo, sed etiam ab eius matre Sanctissima perfectissimè custodiri, ut uel sic omnibus E
Euangelij uirginibus, ipsa esset uirginitatis exemplum.

CAP. X.

Illi, qui in Euangelio fratres Domini nuncupantur, neque fuerunt filij Beatæ Virginis, neque alicuius sororis eius, ex matre sua Anna procreatæ: sed solum alicuius, Mariæ Virginis, consanguineæ vltra primum gradum.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2. G

Vamquàm ex his, quę hactenus à nobis dicta sunt, aperte constet, Mariam perpetuò Virginẽ permansisse, & solum Christum filium habuisse, qui sicut est unigenitus Patris: ita est unigenitus matris: tamen quia in nonnullis Euangelij locis, de Christi fratribus sæpe mentio fit. Ideo ut hæc ueritas magis elucescat operæprętium est, ut hoc loco uideamus, quinam fuerint isti Domini fratres, & cuiusnam filij fuerint, & quomodo etiam Christi fratres dicantur. H

Quod ergo attinet ad primum: Christi fratres apud Euange-
Mat. 13. listam Matthæum sub his uerbis quatuor nominantur. Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria? & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas? De quibus etiam
Mar. 6. apud Marcum sic dicitur: Nonnè hic est faber filius Marię frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? Habemus ergo ex Euangelio, quinam fuerint fratres Domini: Videamus nunc, cuius-

A cuiusnam illi filij fuerint.

Circa quod variæ fuerunt sententię. Quidam dicunt, hos fratres Domini, sic ab Euangelista nominatos, fuisse Mariæ filios, impudentissime tamen, & æque ineptisime hoc dicunt. Et isti dupliciter dicunt. Quidam eorum dicunt quod Christus Dominus genitus est ex Maria, & Ioseph sicut Cherintus hære ticus, & alij: & quòd tùnc poterat Christus habere istos fratres ex patre, & matre. Sed quantùm isti omnes insaniant optime liquet, tùm ex his Euangelistę verbis: inuenta est in vtero habens de Spiritu Sancto: tùm ex verbis ipsius Angeli, nempe, quod ex Matth. 1. Ibidem.
B ea natum est, de Spiritu Sancto est: hoc est, non de viro. Et ad huius rei maiorem euidentiã allegatur ab Euangelista illa prophetia Isaiæ: Ecce Virgo concipiet: vt ostẽdatur quòd Christus manente matris virginitate conceptus, & natus est. Isa. 7.

Alij cum Heluidio hęretico dicunt, quod Maria ante filij natiuitatem semper fuit virgo, sed quod Christo nato, cognita fuit à Ioseph, ex quo filios habuit, qui fratres Domini nominantur. Et probant hoc ex illis Matthæi autoritatibus, ad quas superiori cap. respõdimus. Sed hæc etiam insignis insania est: quia purissima Virgo Christum peperit, & postea virgo, semper permã
C sit: Idque non solum certa fide constat, & traditione habetur: Sed etiam ex ipsis Euangelijs colligi potest: Vnde liquidissime constat, quòd Christus nullos fratres habuit, neque ex parte patris, quoniam patrem non habuit in terris. neque ex parte matris, quia illa semper in virginitate mansit.

Alia sententia est, hos fuisse filios Ioseph, non ex Beata Virgine: Sed ex alia vxore, quam ante Virginem duxerat. Vnde fit, quod isti sic fratres Domini dicuntur, sicut Ioseph ipsius Domini pater dictus est: appellatione scilicet, & populi æstimatione, non autem natura. Et hanc sententiam amplexati sunt multi,
D & grauissimi patres, asserẽtes Sanctisimum Ioseph, priusquam Beatissimam Virginem duceret, habuisse vnam, vel forte plures vxores, ex quibus genuit Iacobum fratrem Domini, & fratres eius. Cuius rei probabile argumentũ fortasse existimabant, quia Ioseph, vt nonnulli dicunt, iam erat senex cùm Virginem duxit. Et de hoc etiam videtur esse communis Ecclesiæ traditio, quam frequens, ac vulgaris eiusdem Beatissimi Ioseph pictura ostendit. Vnde verisimile putant, non quòd toto illo tempore à

nuptijs

nuptijs abstinuerit, cùm in lege veteri continentia non esset in æstimatione, & dignitate: sed quod illa ætate vxorem duxerit, ex qua verisimile est, habuisse filius, quia sterilitas tunc quoddam genus opprobrij erat. E

D.Grego. Nycen. Aecume. Nicepho. Hyppo. Portueu. Euse.Cęs. D. Epiph. Teophy. Euthym.

In hac sententia fuerunt communiter græci: eamque aperte docuit D. Gregorius Nyssen⁹ sermone 2. de resurrectione Christi. Æcumenius super Apostolorum acta in principio, & c. 2. Nicephorus lib. 1. historiæ cap. 7. & lib. 2. cap. 3. quo loco asserit eiusdem sententiæ fuisse Hyppolitum Portuensem: Eusebius Cæsariensis lib. 2. historiæ cap. 1. D. Epiphanius hæresi 51. & 78. Theophylactus in 23. cap. Mat. & alibi sæpe, ipsumque sequitur Euthymius multis in locis. E

D.Hila. D. Ambr. Orig. D.Augus. Inno.

Ex latinis etiam hanc sententiam tenuit D. Hilarius canone 1. in Mat. Et D. Ambrosius in primum cap. Epistolæ ad Galatas. Hanc sententiam ortam fuisse ex quodam Euangelio Hebræorum ascripto D. Petro, aut D. Iacobo testatur Origines in 13. cap. Mat. Et hoc Euangelium à Seleucio hæretico conscriptum testantur D. Augustinus, lib. de fide contra Manichæos Epistola 38. Et Innocentius 1. Epistola 3. ad Exuperium cap. 7. de qua sententia, quia alibi forte latius, cùm de Ioseph patre Christi putatiuo, sermo nobis erit, hæc nunc dicta sufficiant. G

Mar. 16. Luc. 24. Euse.Cęs. Nicepho. Tosta.

Alia sententia est illorum, qui dicunt, istos Domini fratres, fuisse filios sororis Beatissimæ Virginis, & præcipue illius Mariæ, quæ ab Euangelistis Marco, & Luca vocatur Maria Iacobi: siue Maria Cleohpę, id est, vxor Cleophę, qui Cleophas (sicut ex Ægesippo tradit Eusebius Cęsariensis lib. 3. histo. ca. 10. & Nicehporus lib. 1. cap. 33. & lib. 3. cap. 9. & multi alij ex antiquis patribus) fuit fratrer Ioseph nostræ Virginis sponsi, quæ Maria Cleophę (sicut habetur ex D. Hieronymo allegato ab Alphonso Tostato q. 103. 4. partis in Matth.) prius fuerat Alphæi vxor; cuius filij fuerunt isti, qui vocãtur fratres Domini. Estque hæc sententia quatenus asserit, hos fratres Dñi fuisse filios sororum Virginis, illis non parum conformis, qui dicunt, Annam Virginis matrem, post mortem Ioachim nupsisse alteri viro, qui Cleophas nominaretur, ex illoq; peperisse matrẽ Iacobi, & aliorum fratrum Dñi Mariam Cleophę. Rursusque ipso Cleopha defuncto Annã nupsisse alteri viro Salome scilicet, ex eoq; tertiam habuisse filiam, quam in Euangelio dicunt vocari Ma- H

riam

A riam Salome matrem filiorum, Zebedęi, Ioãnis videlicet Euangelistę, & Iacobi maioris.

Hanc sententiã non solũ docuit glossa ordinaria, super 1. ca. Epistolæ ad Galatas: Sed ẽt Hugo Victorinus in quæstionibus super 1. cap. eiusdẽ Epistolę: Illiq; non parum fauet Beda super 1. acto. cap. quo loco aperte dicit Mariã Iacobi fuisse materterã Christi, atq; adeo naturalẽ sororẽ Sanctissimę Virginis: & hoc etiã habet glossa interlinearis super idẽ 1. cap. actorũ. Et quod magis est apud Euangelistam Ioannem Maria Cleophę soror Marię Virginis expresse appellatur: quę sicut paulò superius à B nobis dictum est, fuit Maria Iacobi. Hug. Vic. Beda. Matt. 19.

Verum hæc sententia, nec verisimilitudinẽ habet, nec probabile fundamentũ. Et huius rei prima ratio est, quia ex antiquissima sanctorũ patrũ traditione deducitur, ꝙ mater nostrę Virginis Anna ad senilem vsque ętatem sterilis fuit, & postea diuino munere Mariã Virginem concepit. Et ideo credibile minime est, quod post partũ nostrę Virginis, & post mortẽ primi mariti Ioachim, ad secundas, ac tertias nuptias transierit: secunda ratio est, quia decuit Beatissimã Virginem, vnigenitã fuisse matri suę, ut certius constaret ipsam Virginem miraculose fuisse in C senectute, & ex sterili conceptam, eo modo, quo obseruatũ fuisse uidemus in illis omnibus illustribus personis, quę hoc modo conceptę sunt, sicut in Isaac, Ioanne Baptista, & similibus: tertia ratio est, quia in Euangelio pręter Beatissimam Virginẽ, & Mariam Magdalenam non fit mentio alterius mulieris, quæ Maria diceretur, nisi vnius tantum. Nam mater filiorum Zebedæi non uocatur Maria, sed tantum mater filiorum Zebedæi. Et utrunque ex Matthæi Euangelio non obscure colligitur. Primum quidem ex illis verbis, quibus idem Matthæus sic loquitur. Inter quas erat Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & D Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Secundum ex eodem Matthæo sic dicente: erat autem ibi Maria Magdalena, & altera Maria, & alibi: Venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum: quibus verbis expresse indicat, in toto illo negotio acerbissimæ passionis, & gloriosissimę resurrectionis Christi, non interuenisse nisi alteram Mariam præter Mariam Magdalenam. Vnde patet quod illa Maria, quæ à Matthęo, & Ioanne etiam nominata est eadem Matt. 27. Matt. 28. Ioan. 19.

erat : & per consequens quòd Maria Iacobi eadem est, quæ E
alio nomine Maria Cleophę appellatur. In scriptura enim fęminæ interdum à filijs, interdum vero à maritis cognominantur. Hæc ergo Maria quæ mater Iacobi & Ioseph dicitur, uocatur etiam Maria Cleophæ, quia sicut paulò superius diximus, il-
Ioan. 19. lius erat vxor: neque tamen naturalis Virginis soror erat in primo gradu: quia licet Ioannis Euangelium Marię Virginis sororem eam vocet, cum dicit: Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ: tamen quomodo soror eius fuerit non dicit. Et ideo nõ necesse est istam Mariam fuisse naturalem Virginis sororem in primo gradu, tùm propter F
rationes prædictas: tùm etiam, quia sicut consanguinei, & consobrini in scriptura vocantur fratres. ita etiam fęminę vocantur sorores, propter aliquem consanguinitatis gradum.

Dicendum igitur est, hos fratres Domini filios Mariæ Cleophę, sic fuisse appellatos propter aliquam cõsanguinitatem veram, vel existimatam (vltra tamen consanguinitatem primi gradus) quam cum Christo Domino secundũ carnem habuerunt: & non quod fuerint filij Beatissimæ & purissimæ Virginis, aut alicuius sororis eius ex matre sua Anna procreatæ. Et hæc est
D. August. sententia D. Augustini lib. 22. contra Faustum cap. 35. & tra- G
Beda. ctatu 10. & 28. in Ioannem. Venerabilis Bedæ lib. 2. in Mar-
D. Hiero. cum cap. 23. & libr. 3. in Lucam cap. 30. & D. Hieronymi contra Heluidium. Neque immerito cùm enim (sicut ibidem notat Hieronymus) quatuor modis fratres in scripturis soleant appellari. Primo proprie, & in rigore, quia vere sunt naturales fratres, sicut Iacob, & Esau, qui modus est hìc omnino exclusus: secundo latissime, affectu scilicet, & amore, quomodo Christus apud Ioannem cum Maria Magdalena loquens, Apostolos fratres suos vocat sic dicens. Vade ad fratres meos. Tertio gente, &
Deut. 17. natione quomodo in Deutoronomio omnes Israelitæ fratres di- H
cuntur. Cũ vero duo isti modi non sufficiant in pſenti, ut per se cõstat, quia his modis oẽs Iudęi etiam possent Christi fratres vocari, consequentes est, ut quarto modo propter specialem aliquam propinquitatem, Domini fratres, isti fuerint nuncupati: & non quòd ex Maria, aut Ioseph, aut ex aliqua sorore ipsius Virginis fuerint nuncupati. Sed quia de Mariæ Virginitate hęc dicta sufficiunt. Nunc ad vlteriora procedamus.

CAP.

A

CAP. XI.

In Mariæ verbis nulla in filium obiurgatio, aut increpatio continetur. Maria quare tribus illis diebus fuit à filio derelicta.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

SVpradictis à nobis sic consideratis, stylum dicendi alio iam conuertere oportet, & vlteriori istorũ ver
B borum considerationi animum parumper applicare. Circa illa ergo illud imprimis libet considrare, nullam in illis contineri, Mariæ in filium increpationem, aut obiurgationem: sed quærulam solũ (sicut supra hũc locum adnotauit Caietanus) propriæ nesciẽtię vocẽ, siue affectum, & dolorem quærulose (sicut etiam hunc locũ exponẽs loquitur Iansenius) manifestatum. Quamquam vero D. Pater Bernardus ser. 3. de resurrectione Domini dicat, quod Christus inuentus in medio doctorum audiens eos, & interrogans, est increpatus à matre: tamen D. Bernardus si eius verba bene perpendantur, non
C simpliciter, & absolute loquitur, sed cùm magna moderatione dicens ꝙ quodammodo increpatus est, late omnino sumpto increpationis vocabulo. Quomodo.n. de illo credẽdum est, ꝙ Mariæ tantum audaciæ tribueret, vt vellet filium increpare, quem Dei filiũ esse ex Angelo didicerat: quemq; pro certo sciebat nihil posse committere reprehensibile. Profecto neq; D. Ber. hoc nostrę Virgini auderet tribuere, neq; ipsa ausa esset, tantam sibi licentiam, & imperium in filium assumere, vt propter triduanã illam absentiam eum obiurgare vellet.

Caiet.
Iansen.
D. Bern.

Et quidem si verba ea diligenter spectemus, & (sicut decet) de
D ipsis candide iudicemus, proculdubio nihil aliud in illis reperiemus: quam maternam quandam solicitudinẽ, ab omni prorsus stomacho, & amarulentia, non solum alienam: sed etiã affectuũ, gaudij, & lætitiæ plenam, propter repertum filium, quem Maria inueniens, primum verbum, quod ab ore emisit signum fuit, summi illius amoris, quẽ erga filiũ in pectore gerebat. sic.n. dixit: Fili q̃d fecisti nobis sic? Cũ.n. verbũ, fili, (sicut ex hoc loco bene adnotauit Didacus Stella) in gręco idem sit, qđ amor, ta-

li verbo voluit Virgo ostẽdere amorem,quẽ habebat erga filiũ. E

Neque Virginis verba, solum amorem erga filium prę se ferunt:sed simul etiam magnam fiduciam,magnamq; libertatem in suo filio cõpellando. Dicit enim Virgo Sanctissima,dicit Virgo mitissima:fili quid fecisti nobis sic? O fiduciã,ò libertatẽ,sed omni humilitate plenissimam. An non Deum,& Dñm Angelorum Maria suum fiducialiter, & audacter appellat filium? fili quid fecisti nobis sic?dicit Virgo.Quis hoc audeat Angelorum? Sufficit eis,& pro magno habent, quod cum sint spiritus ex cõ

Psal. 103. ditione,ex gratia facti sunt,& vocati Angeli, testante hoc Regio propheta,qui dicit: Qui facit Angelos suos spiritus. Maria vero matrem se agnoscens, magestatem illam, cui illi cùm reuerentia seruiunt, magna cùm fiducia suum nuncupat filium. Fili quid fecisti nobis sic? F

Quid dicis Virgo Sanctissima? Quid ex dilectissimo filio tuo quæris Virgo pijssima? Quæris cur tibi, tuoque virginali sponso Ioseph fecerit sic, te, & illum relinquendo, vosque ambos in illo quęrendo tàm anxie circumcursitare permittendo? Certe ego vellem tuæ quęstioni satisfacere, si tamen tu, tecum colloquenti velis mihi parcere. Ignosce ergo mihi,quod audeam seruus, & utinam bonus, & non etiam inutilis, & malus seruus, & ideo malus seruus, quia non tecum cũ tremore loquor vt seruus: ignosce inquam, mihi tecum (talis cùm sim) colloquenti, & ego prò modulo meo satisfaciam tibi, ex tuo filio talia quærenti. Audi virgo sanctissima: abscułta filij Dei mater dignissima. Non ideo à tuo vnigenito filio, cùm tuo sponso derelicta fuisti, quia tu, aut ille in illum aliquid commisistis, propter quod sua dulci præsentia priuari meruistis: sed ideo hanc afflictionem ab illo passi fuistis, quia ab eo præ cæteris amari digni extitistis. Quem enim diligit Dominus corripit: & quasi pater in filio complacet sibi: sic corripuit sanctum illum Patriarcham, vnum ex tuis antiquis patribus Abraham, ingẽti illum dolore afficiens pręcipiendo illi,vt Isaac vnigenitum filium suum sacrificaret: quod quidem clarissimum, ac euidentissimum signum fuisse constat illius summi amoris, quo Dominus sanctum illum Patriarcham prosequebatur. Et quid ego solum Virgo Sanctissima de sancto illo Patriarcha tecum loquor? Sic Dominus iste etiam corripuit sanctum

Margin notes: G (beside "seruus, & utinam bonus"); Prou. 3. (beside "ripit"); H; Gen. 22. (beside "braham")

A ctum illum Patriarcham Iacob sibi dilectum, permittens ut per multos annos filij sui Ioseph dolore torqueretur: atque vt eū, quē fraterna inuidia tàm male tractauerat, quemq; senex pater mortuū existimabat, continuis lamētis sic dicēs prosequeretur: fera pessima deuorauit filiū meū Ioseph. Tobias ēt & eius vxor, quāto ab isto Dño propter filiū è domo missū fuerunt dolore, et tristitia affecti? Exēpla habes Virgo Sanctissima, cur tecū à tuo filio sic factū fuerit. Ex nimio amore hoc prouenit: summa eius in te charitas fuit, ex qua tanq̃ ex fonte hæc tua tāta mestitia emanauit. Sed quid plura Virgo Sāctissima? Voluit Dñs tuus, idē Gen. 37.
B & dilectus filius tuus, vt in his tribus diebus sic mæstitia angaris, sic dolore torquearis, vt hoc mō animi robore, & fortitudine induaris ad alios tres dies maioris tui doloris, & tristitiæ, in quibus non sicut modo in templo, & inter doctores filiū inuenies: Sed inter milites consputum, blasphematum, & irrisum, inter carnifices flagellis cęsum, spinis coronatum, omnibus inuisum, & denique felle potatum, lancea vulneratū, & crucifixum.

CAP. XII.

C *Bonus pater, & bona mater quid exemplo Virginis, erga suum filium facere debeant. Nimia parentum indulgentia in filios non ex amore, sed ex odio procedit.*

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

Vam merito dixerit D. Paulus, ꝙ quæcunq; scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt, ex his Mariæ, verbis quotus quisque optime intelliget. In illis.n. Virgo nostra tāquàm vera hominum magistra eā formam tradere voluit, quę ab omnibus parentibus erga suos filios, obseruari debet. Fili quid fecisti nobis sic? inquit illa, & re- Rom. 15.
D cte inqt. Quid enim ab uno patre, aut matre suo filio magis debetur, quàm ut & filius vocetur, & cum opus fuerit ab ipso suorum factorum ratio interrogetur? Fili quid fecisti nobis sic?

Vere duo hæc sunt, q̃ vnusquisq; bonus pater, aut bona mater erga suum filiū, præ oculis cōtinuò habere debet: nēpe vt & suum filium, filium appellet, & exemplo nostræ Virginis, ipsum de ratione suorum factorum sic dicens simul interroget: Fili quid fecisti nobis sic? Nō opus erat nostræ Virgini à filio de suis

factis rationé exigere, ipse enim iam tùnc tàm bene sciuit, quid E
Ioan.6. fecit, & tàm bene etiam sciebat, quid esset facturus: sicut postea cum ex quinque panibus, et duobus piscibus quasi quinque hominũ millia esset saturaturus. Quid ergo in causa fuit, vt Maria Christum filium appellet, & ab eo suorum factorum rationé interroget? Hoc sane, quia non solũ Virgo de præsenti videbat, sed etiam de futuro præuidebat, quid in mundo esset, & quid etiam in eo esset futurum. Videbat multos in mundo parentes esse, & multos alios etiam in eo futuros prȩuidebat, qui aut cum filios nominarent, ab eis factorum rationem non peterent, aut si peterent præ ira tali modo id facerent, vt non filios emen- F
darent: sed eos potius in desperationem prouocarent. Et ideo eos Virgo docere voluit, vtrunque ita componere vt cum filij vocantur, de suis factis simul interrogentur, & cùm de factis interrogantur, filij, & non dæmones, aut bestiæ appellétur. Sed dicamus hæc clarius, & de illis parentib⁹ hoc capite videamus, qui filios suos, solũ filios sciũt appellare: sed eos de rõne factorũ, prorsus nesciũt interrogare. De alijs. n. seq. ca. agẽdũ nobis erit.

Permulti sunt parentes, qui tanto suos gnatos amore, immo verius odio prosequuntur, vt eos per abrupta vitiorum, & criminum prȩcipitia totos ire videant, nec tamen verbis reuocare, G
aut vllis rationibus retrahere studeant. Quis hos sicut Simeas
Simile. esse non dixerit? Sicut enim Simeæ catulos suos nonnunquàm complexu necant: sic isti immodico erga suos liberos affectu, & indulgentia vrentes illos corrumpunt. Parentes, qui talia agunt, mihi credant, quia non hoc indulgentia est, sed amentia, & in suos filios maleuolentia est: odium est, & non amor
Prou. 13. est. Qui parcit virgȩ odit filium suum ait sapiens. Si ergo iuxta sapientis sententiam, qui virgȩ parcit, suum filium odit: quanto magis ille filium suum odio habere dicetur, qui parcit H
verbo? Sed cui verbo? Verbo necessariæ reprehensionis, & nõ stultȩ dilectionis. Nam in hoc verbo multi diuites sunt: in illo vero pauperes sunt: abundat vnusquisque parentum verbo dilectionis: sed caret verbo reprehensionis. Abundat verbo dilectionis quando filio, fili, dicere non cessat. Sed caret verbo reprȩhensionis, quando, quid fecisti? dicere detrectat. O pater vere miser, qui talia agis. Quando tuus filius erit sicut Mariæ filius? certe nunquam. Et tamen Maria quando cũ suo

filio

A filio loquitur, qui omnino erat irreprehensibilis, vbi illum hoc modo filium vocauit, fili, statim addidit: quid fecisti? Fili quid fecisti nobis sic? Et tu quando cùm tuo filio loqueris, qui adeo est reprehensibilis, solum fili dicis, & ipsum interrogare negligis, quid fecisti? O miserum patrem: sed filium miseriorem: O parentem infœlicem, sed gnatum infœliciorem, circa quem paterna cura sic remittitur, quæ circa equum diligentissime intenditur. Nam si equus fræno non paret, aut sessorem non patitur, diligenter elaboras, vt aliqua eum possis arte domare: & si filius tuus errat, nec verbis curas, ut eum ualeas ab erroribus Simile.
B reuocare. An non vides quòd magnum habes, præciosumque depositum filium, & quòd propterea debes illum magna cura seruare? Sed tu contra penitus facis. Nam ut fundus quidem sit optimus cuncta moliris, cumque fideli agricolæ magno cùm studio tradis: cæterum filium, qui tibi super omnia charissimus esse debet, omnino negligis, & ideo curas, nõ quo pacto Simile. filius bonus, sed quomodo malus euadat: sicut enim ager si non colatur, non solum infrugiferus manet: sed etiam multa siluestria producit: sic filius rationis capax si honestis præceptis, & verbis non exerceatur, non modo nõ euadet bonus, sed ad mul
C ta vitia flectetur.

Sed dices tenellus est filius: & quomodo possum, aut debeo eum in tàm tenera ætate molestare? Nolo nec tenellum filium his rebus molestare: nec illi irascẽdo peccare. O pie, & vtinã nõ potius impie, pater. Neq; ego volo, vt tu filio tuo irascaris, & pecces: sed quòd illi irascaris, & non pecces. An non regius dicit propheta: Irascimini, & nolite peccare? Quibus verbis propheta, irasci quidem vt homines, non prohibet: sed admonet, Psal. 4. vt non peccemus, & nè sinamus à passionis vehemẽtia nos pertrahi: nè supra modum irascamur, ne uè temere aliquem vlcisca
D mur: qui enim irascitur, vt illatas sibi iniurias vlciscatur, irascitur, & peccat. Qui vero irascitur vt alterum corrigat, irascitur quidem, sed non peccat: sicut nec tu frater mi peccabis, quando non obtemperanti filio irasceris. Ad illud autem, quòd dicis (& utinam non tàm indiscrete diceres) te nolle filium tuum Eccle. 7. tenellum molestare: Audi quid tibi dicat, immo quid tibi consulat sapiens. Filij tibi sunt? (inquit ille) erudi illos, & curua illos à pueritia illorum: & alibi de filio etiam agens: Curua, in-

quit, ceruicē eius in iuuentute, & tunde latera eius dùm infans E
est: nè forte induret, & nō credat tibi: siue (sicut est in grȩco) cur
ua collum eius in iuuentute, & frange latera eius, dum est par-
Simile. uus ne forte induratus, non obediat tibi. Quamobrem dum filij
tui animus tener adhùc est, & ad modum cerȩ, quȩ impressas in
se formas quascunque facillime recipit, mollissime cedit, con-
festim ab ipso initio omni bonarum rerum exercitatione illum
Simile. imbuere debes, & non expectare, vt in ætate durescat. Quia
sicut molli materiȩ facile sigillum imprimitur: si uero durescat,
Simile. non item: sic puerorum ingenia facile quamuis recipient di-
sciplinam: si uero in ætate durescant minime quidem. Et si- F
cut etiam rami, & surculi praui, tortuosique natura minime
vnquam redigi ad rigorem suum possunt, quamuis manu tra-
ctentur, & emolliantur, sed ad naturalem suam prauitatem
statim recurrunt: sic si in malis filium tuum indurescere sinas,
difficillime eū postea ad uerā animi rectitudinē poteris redige-
re: ad illā enim inflexus, ad natiuā statim prauitatem reuertetur.

CAP. XIII.

Nimia parentum seueritas filios perdit: Parentes filios suos man- suetudine corrigere debent. G

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

Vperiori capite de illis à nobis parentibus actum est, qui in filios suos indulgentiores sunt, quàm esse debent: Nunc sicut promisimus, de illis parentibus nobis agendum erit, qui plus debito in suos filios seueri, & immites existunt, & eos cum repre
hendunt ad iracundiam, & desperationem potius, quàm ad cor H
rectionem, aut emendationem prouocant. Talibus profectò di-
cit apostolus. Patres nolite ad indignationem prouocare filios
Colos. 3. vestros, vt non pusillo animo fiant. Sed quid est, vt non pusil-
lo animo fiant? Hoc profectò (sicut hunc locum exponit D.
D. Ansel. Anselmus) ut non deficiat animus eorum non valens sustinere
nimietatem asperitatis vestræ, & fugiant à vobis, vel aliquid
mali faciant, per defectum animi, & ideo cauete illis occasionē
dare

A dare inobedientiæ, nè scilicet peccent per iracundiam, & frangatur mens eorũ in aduersis, atq; deficiat, taliter iuxta D. Anselmi sententiã parentibus dicit, et dicẽdo consulit Paulus. Nec immerito quidẽ. Nam quot, putas, filij sunt, quos nimia parentũ seueritas tàm rebus, q̃ factis circa illos, in tenera adhuc ætate exercita, aut ad bonũ prorsus ineptos reddidit, aut ad malũ committendũ compulit? talibus profectò parentibus illud contigit, quod inexpertis agricolis multoties euenire solet. Sicut. n. agricolæ cum plantam arboris in suo agro, aut horto plantare volunt, si mox illã ex omni parte ita concludũt, vt ramos suos nul Anselm. Simile.

B latenus extẽdere possit, postea cùm eã excludũt, arbor inutilis, rugosa, gibbis plena, & ramis suis incuruis pplexa omnino apparet: sic ẽt si indiscreti parentes pueros suos terroribus, minis, et verberibus ita coarctant, ut nulla penitus sibi liceat libertate potiri, postea cũ ætate prouectiores sunt, aut ad bonum prorsus inutiles apparent: aut prauas, & spinarũ more perplexas cogitationes intra se congerunt, fouent, & nutriunt. Et hoc nulla alia de causa, nisi quia nihil amoris, nihil pietatis, nihilq; beneuolentiæ in suis parentibus erga se vnquàm inuenerunt. Quis huiusmodi parentes stultos esse non dicat, qui tali modo filios

C suos informare, aut bonis moribus exornare præsumunt?

Sicut nullus artifex ex lamina auri vel argenti solis pcussionibus speciosam imaginẽ formare põt: sed si aptam formã, ex ipsa auri lamina formare vult, opus est, q̀ nũc eã suo instrumẽto leuiter premat, atq; pcutiat, & postmodũ planet atq;, vt iterũ discreto leuamine eã leuius leuet, & informet: sic parẽtibus, qui suos filios cupiũt morib' ornatos esse, necesse est, nõ quidẽ ut solis percussionibus vtãtur, sed vt cùm depressionibus verberũ eis simul paternæ pietatis, & mãsuetudinis leuamẽ, atq; subsidium impẽdant. Sed quid dico cũ depressionibus verberũ? Quoniam ver- Simile.

D borum depressiones pietatis, & amoris signo contemperatę ad rectè informãdos filios sępe sufficiunt. Neq; Virgo nostra, eam hominibus formam relinquere volens, qua suos deberent filios instituere, alijs rebus usa est, quàm verbis omni pietate amore, et mãsuetudine plenis. Fili quid fecisti nobis sic? dixit illa: & ideo dixit, nõ quia opus esset (ut supra iã diximus) filiũ reprehendere, quẽ sciebat nihil posse cõmittere reprehẽsibile: sed vt ostẽderet parentes, cũ omni mansuetudine suos esse filios reprehensuros...

Qualis enim ita durus est filius, quem blanda, & mansueta E
patris sui vox non omnino emolliat? Profectò sicut mittis & mā-
Simile. suetus filius duro patris sui sermone compulsus, plerumque fu-
rit: sic durus, & obstinatus filius molli patris sermone omnino
mitescit: iuxta sapientis sententiam, qui ait: Reprehensio mol-
Prud. 25. lis frangit iram: & sermo durus suscitas furorem. Sicut nulla
Simile. est tam fera, & immanis bestia, quæ cura, & arte non mansue-
scat: sic nullum est tàm agreste, & durum filiorum ingenium,
quod molli sui patris sermone non mitescat. Et ideo parentes le-
nitate potius, quam seueritate suos filios corrigere debēt. Quod
enim mansuetudine non fecerint, id seueritate facere non ex- F
pectent; quia nihil est lenitate fortius, nec mansuetudine vio-
Simile. lentius. Sicut enim rogum, cùm valde accenditur, aqua inie-
cta restinguit: sic animum camino magis exardescentem, ver-
bum cùm debita mansuetudine prolatum extinguit.

Sed de hoc immites, & seueri parentes non solum nihil cu-
Prud. 23. rant, sed ad excusandas excusationes in peccatis, illud sapiētis
dictum allegare procurant. Noli subtrahere à puero discipli-
Eccle. 30. nam. Si enim percusseris eum virga non morietur: tu virga per-
cuties eum, & animam eius de inferno liberabis. Et item: Qui
diligit filium suum assiduat illi flagella, ut lætetur in nouissimo G
suo, & non palpet proximorum ostia. Et alia similia.

Ad quæ respondendo (& imprimis ad illud, quod ex prouer-
bijs allegatur) dicimus quod sapiens de verberibus filijs infligē-
dis ibi non loquitur. Nam quod attinet ad disciplinę nomē ibi
adductum: disciplina non tantum verberationem, & castiga-
tionem significat: sed etiam sapientiam, eruditionem, & præce-
Iudeth 6. ptum. Sapiētiam imprimis significat. sicut patet ex illo Iudith.
Disciplina tua omnibus prouincijs prædicabitur: Secundo disci-
Psal. 17. plina præceptum significat. sicut patet ex illo psalmi. Discipli-
Eccle. 16. na tua correxit me in finē. Et ex illo Ecclesiastici: Dicā in æqui- H
tate disciplinam: & ex multis alijs similibus. Tertio & vltimo
significat eruditionem, & in hac significatione à sapiente illo
Prud. 1. in loco accipitur: sicut patet ex illo prouerbiorum: Audi fili mi
disciplinam patris tui.

Deinde quod ad virgæ nomen spectat. Virga in scripturis
sanctis non solum flagellum, & vltionem: sed etiam Dei iusti-
tiam, Virginem Mariam, regimen Christi, imperium, Tyrānū,
gladium

A gladium hostilem, subsidium, & correctionem significat. Pro Dei iustitia accipitur in libro Iob cum dicitur. Nō est uirga Dei super illos: & apud psalmistam cum dicit: Reges eos in uirga ferrea. Pro Virgine Maria apud Isaiam, cum ait: Egredietur virga de radice Iesse. Pro regimine Christi accipitur à Diuo Paulo cū dicit: Virga directionis, uirga regni tui. Pro imperio accipitur à psalmista in his verbis. Non relinquet Dominus virgam peccatorum, super sortem iustorum. Pro Tyranno apud Isaiam in his verbis: Comminuta est virga percussoris tui. Pro gladio hostili apud psalmistam. Visitabo in virga iniquitates eorum. Iob. 21. Psal. 2. Isa. 11. Heb. 1. Psal. 124. Isa. 14.

B Pro subsidio apud Ezechielem. Et conteram virgam panis eius. Denique accipitur pro correctione (& in hac etiam acceptione accipitur à sapiente in autoritate præ allegata) apud psalmistam in his verbis. Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Psal 88. Ezech. 14. psal. 22.

Quod vero attinet ad aliam autoritatem ex ecclesiastico desumptam, dicendum etiam est, flagella in scripturis sanctis, non solum significare lora, aut alia uerberum genera, quibus nudati cædi solebant: sed etiam correctionem, & emendationem. Et in hoc sensu explicauit Euthymius uerba illa psalmi. Euthy.
C Quoniam ego in flagella paratus sum. Hoc est, ego ad correctionem, & emendationem tuam semper paratus sum. Quod cum ita sit dicere possimus, quòd sapiens ibidem per flagella non uerbera intellexit, sed correctionem, & emendationem. Psal. 37.

Si vero seueris, & immitibus parentibus (id, quod ipsi magis optabunt) concedere velimus, quòd sapiens in illis locis, per disciplinam, & flagella, uerbera intellexit: neque tunc sane ipsi ex illis autoritatibus, rationabilem aliquam suę sæuitiæ excusationem, sibi prætendere possunt: quia sapientis animus in illis non fuit, docere patres, vt semper in filios verberi-
D bus, & flagellis animaduertant: sed tunc solum quando alia leuiora, & mitiora remedia, illis non profecerint: Ad instar bonorum medicorum, qui ubi leuiora medicamina, nihil utilitatis ægrotantium vulneribus afferre uident, tunc cauteriorum adustiones adhibere student. Simile.

CAP.

E

CAP. XIIII.

Tristitia, & lætitia de amissione, & inuentione pueri Iesu Mariæ cum Ioseph communis fuit. Inuentum in templo Iesum, quare Maria prius vidit, quam Ioseph.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

Ellem vlteriora prosequi, sed sane non possum, quin prius in primo hoc Mariæ verbo, fili, magna illa E quærimoniæ ratio adnotetur, quæ in illo (citra omnem tamen matris, aut filij culpam) cõtinetur. Sanctissima.n. Virgo, ut maximum suum dolorem filio ostenderet, hoc verbo, fili, vsa est, quod in se magnam, & vltra quam dici potest admirandam vim, & efficaciam comprehendit. Quando Christus suæ passionis tempore in horto orabat, referunt Euangelistæ quòd protulit hoc verbum dicens. Pater. In quo verbo latebat quædã diuina quærela: tantum.n. erat, ac si tunc clarius æterno suo Patri diceret. Tu o Pater mi, qui alio tempore me tuum esse filium fatebaris, & fatendo in hunc modũ de me ipso G
Matt. 3. loquebaris. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui: me nũc tam amarum calicem bibere permittis? Taliter quidem nunc Virgo Sanctissima cum suo filio sese gerere videtur, hoc, fili, verbo vtens: ac si apertius diceret: O vnice gnate mi. O dilecte fili mi. tu filius meus cũ sis, hoc tibi persuadere potuisti, vt tantum mihi, & patri tuo Ioseph causares dolorem? Quomodo fili hoc tibi psuadere potuisti? Ita ne postulat noster in te amor? Hoc meretur charitas nostra, vt sic à te tractaremur? Quid hoc est fili? fili quid fecisti nobis sic?

In quibus Mariæ verbis hoc etiã diligenter adnotare nos decet: ꝙ Virgo non dixit: fili quid fecisti mihi sic? sed fili quid fecisti nobis sic? ut ostenderet magnum illum dolorem, triduanæ illius, sui filij absentiæ non modo ad illam pertinuisse: sed suum etiam virginalem sponsum grauiter tetigisse. Licet.n. Ioseph non esset verus pueri pater: tamen illum amabat, vt filiũ, immo plus illum amabat, quam filium, cũ ex Angelo cognouisset, puerum illum verum esse Dei filium, in Maria coniuge sua, de spi- H.

ritu

A ritu ſancto conceptũ. Vnde volens Virgo oſtendere Ioſeph ſibi fuiſſe in dolore ſocium, ſicut erat in amore, dixit: Fili quid feciſti nobis ſic?

Boni quidem ſocij Ioſeph, & Maria, qui ſicut ambo participabãt in amore & lætitia: ſic etiam ambo participabant in dolore, & mæſtitia. Inuento puero ambo participarunt in gaudio, & lętitia inuentionis, & locutionis, ac diſputationis admiratione, vidẽtes illum ſic loqui, & ſic diſputare cũ illis doctoribus. Vnde de illis dicit Euangeliſta; Et videntes admirati ſunt. Amiſſo puero ambo ẽt participant in dolore, & mæſtitia amiſſionis, & quia Lucę 2.
B ambo dolent, et ambo triſtantur de pueri amiſſione, ambo circũquaq; diſcurrunt q̃rendo puerũ, nec à q̃rendo ceſſant donec in tẽplo inueniãt: & eo ibi inuẽto pia mater cõem ſibi, & ſuo ſpõſo Ioſeph dolorẽ, ſic dicẽdo manifeſtat. Fili quid feciſti nobis ſic?

Nullus hic Ioſeph ſermo ad puerum inuenitur: ſola Virgo loquitur, & prior loquitur. Sed quarę ſola loquitur, & prior loquitur? Vt oſtenderetur Ioſeph nihil iuris habere in puerum illũ, in filium illum, ſed ſolam Mariã. Et forte etiã propter hoc, quia licet Ioſeph puerũ ſumme amaret, & de eius amiſſione maxime doleret: & dolens magna illũ cũ ſolicitudine quæreret: tñ in his
C omnibus Maria prior erat. Prior amabat, prior dolebat, & prior quærebat, & forte quia prior quærebat, hoc eſt, cũ maiori amore quærebat, prior inuenit. Vnde merito Maria, q̃ Ioſeph prior fuit in amando, dolendo, quærendo, & inueniendo: prior etiam illo fuit in loquendo: Fili quid feciſti nobis ſic?

Iunioris Tobię mater Anna, quæ poſt filij è domo diſceſſum, irremediabiliter flere incipiens ſeniori Tobiæ marito ſuo dixit: Baculum ſenectutis noſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti à nobis: nunq̃ Tob. 5.
fuiſſet ipſa pecunia pro qua miſiſti eũ: ſufficiebat. n. nobis paupertas noſtra, vt diuitias computaremus hoc, ꝙ videbamus filiũ
D noſtrum. Hæc inquam, Tobię mater Anna quia plus marito ſuo filium amabat, de ipſius filij abſentia plus dolebat, & plus eũ videre cupiebat, & cupiẽdo ſecus viã quotidie ſedebat in ſupercilio mõtis, vnde (ſicut refert ſcriptura) reſpicere poterat de lõgin quo venientem filium, ipſum prius vidit, & vidẽs cucurrit, nuntiauitq; viro ſuo dicens: Ecce venit filius tuus. Hoc modo Maria (ſicut ego quidẽ exiſtimo) quia ſponſo ſuo Ioſeph puerũ plus amabat, de eiꝰ amiſſione plꝰ dolebat, cũq; cũ maiori ſolicitudine

quæ-

quærebat, ideo cum prius vidit, & videndo dixit: fili quid fecisti nobis sic? E

Neque hoc à me sic dictum esse quis quam miretur: immo potius miretur si non dixero, quia illis, in quibus erga hunc Dominum amor maior est, solet ipse Dominus amoris primas tribuere. Currebant duo simul sicut nobis Euangelista scriptum reliquit. Currebant, inquam, simul ad monumentum Petrus, & ille alius discipulus, quem amabat, & plus amabat Iesus: & cum ambo simul currerent amatus à Iesu discipulus præcucurrit citius Petro, & venit prius ad monumentum, & cum se inclinasset vidit posita linteamina; quia illi, qui primas habebat amando, illi Iesus primas dare uoluit ad monumentum perueniendo, & iam mortui, sed resuscitati Iesu linteamina videndo. Si ergo Iesus cum duo illi discipuli simul currerent, tamen plus amanti discipulo primas dedit perueniendo: quare cum Maria, & eius sponsus cum simul quærerent, plus amanti matri non concederet easdem primas? Non modo in eo sic videndo, sed etiam ad eum sic loquendo. Fili quid fecisti nobis sic?

Ioan. 20.

F

Quid hìc putas, facerent mater Iesu Maria, & eius putatiuus pater Ioseph? Quid hìc facerent puerum cùm tanto labore, & dolore inuenientes. Quid facerent aut quid dicerent? quas putas lachrimas hìc præ lætitia, & gaudio effunderent? Quando iunior Tobias à suis parentibus tanto desiderio expectatus ad paternam domum aduentare, & peruenire incipiebat: dicit scriptura, quòd consurgens pater eius occurrit obuiam filio suo, & suscipiens osculatus est eum cum vxore sua: & cæperunt ambo flere prę gaudio. Si hoc sic fecerunt pater, & mater Tobię: Quid putas non faceret mater Iesu Maria cum suo virginali sponso Ioseph, quando cùm tanto dolore quæsitum, & cùm tanto amore desideratum puerum Iesum, inuenerunt? O quàm dulcia oscula ambo inuento Iesu infixerunt: & quàm abundantes lachymas præ gaudio coram illo effuderunt: quę postquam dulcissimæ matri loquendi locum dederunt, ad filium sic dixit. Fili quid fecisti nobis sic?

G

Tob. 11.

H

CAP.

A

CAP. XV.

Filiorum bona siue mala in suos parentes redundant. Parentes erga filiorum emendationem sic debent concordare, vt simul sint in admonitione.

Fili quid fecisti nobis sic? Luc. 2.

B On solum communem sibi cùm suo spōso Ioseph dolorem Maria mundo voluit manifestare: sed etiam omnibus mundi parentibus notum facere, filiorum bona, siue mala in suos parentes redundare. O terque quaterque beatos fœlicesque parentes, qui in amore erga suos gnatos, ita conueniunt, vt de prauis eorum moribus, simul doleant, & dolendo vnicuiq; eorum dicant: fili quid fecisti nobis sic? O beatam fęlicemq; domum, in qua parentes circa cuiusque filiorum suorum bonum, & emēdationem, ita concordant, ut simul sint in admonendo, simul in reprehendendo, & simul denique in ratione suorum factorum à

C peccāte filio exigendo: fili quid fecisti nobis sic? An non vides fili, quod hæc via, quam sequeris ad mortem potius ducit, quàm ad uitam, ad quam nos te peruenire cupimus? An non vides, quod sic viuendo, sic faciendo, & tàm indebite talia perpetrando, hos canos nostros, non modo dolore afficis, & tristitia, sed dedecore, & ignominia: cum vnusquisque qualem te viderit filium, sic male morigeratum, & in exhibenda vitæ tuæ ratione tàm deperditum, tales quoque nos esse existimabit? Cur ergo fili parentes tuos, qui te genuerunt, & tanto te cum labore aluerunt, tanto dolore, & ignominia afficis? Fili quid fecisti

D nobis sic?

An non fęlices parentes, qui hæc, & his similia erga suos filios agunt? certe fęlices. Sed heù & iterum heù, quia sunt nonnulli, qui de suis equis aut mulis potius curant, quàm de suis filijs. Nam si equos aut mulos indomitos habent, eos arte domare procurant: Et ipsos filios, quos prauis moribus corrumpi vident, & omnino fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, nec uerbis quidem emendare student. Quis tantam parentum

rentum amentiã, & stultitiam non admiretur apud quos minus B.
curæ est de suis filijs, q̃ de suis equis, aut mulis? Deberẽt certe mi
seri isti, cæci isti, deberẽt, inquã, ex agricolis curã illam ediscere,
quã circa suos filios exhibere illis opus est. Nã queadmodũ agri
Simile. colæ noxias frugibus plantas, herbasque côuellere, atque ex-
tirpare solẽt: sic profecto isti erga suos filios facere deberent, ab
eis noxia cuncta submouendo, atque optima Christianę Reli-
gionis documenta præbendo.

Sed quid ego nobiles, & urbanos fortasse parẽtes ex agrico-
lis exẽpla desumere volo? Faciãt ipsi cũ suis filijs, sicut cùm suis
Simile. domicilijs, & cõtentus ero. Nã sicut domũ suam veterẽ, ruinãq; F.
minantẽ fulciunt, & reficiũt, nullis adhoc expensis parcentes,
nullos fabros, & architectos nõ accersentes: sic se cùm suis filijs
gerãt. Quia absurdũ prorsus est parẽtes domũ veterẽ, ruinamq;
minitantẽ fulcire, pecunias expẽdere, fabros ad illã accersire, &
nihil deniq; non facere, vt materialis domus sustẽtetur: circa fi-
1. Cor. 3. lium aũt, qui est domus, & tẽplum: templũ Dei Sanctum, quod
estis vos, inquit, Apostolus: nec minimã quidem curã impẽdere.
Videãt parentes isti, nè illud audiãt, quod olim audierũt Iudæi,
qui materiali Dei templũ despiciẽtes, neglectumq; ipsum relin
quentes, solas domos suas exornabant, propter quod adeo Deũ G
exasperarunt, vt mitteret prophetam, qui famem, & magnam
omnium necessariarum rerum penuriam illis minitaretur: atq;
hanc cõminationis causam, sic dicens eloqueretur. Quia do-
Aggei 1. mus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisque in domum
suam: propter hoc super vos prohibiti sunt cœli, ne darent ro-
rem, & terra prohibita est, nè daret germen suum: & vocaui
siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, &
super vinum, & super oleum. Si enim illius materialis templi
neglectus tantam Dei iram excitauit: multo magis Dei tem-
pli neglectus, quod iuxta Apostoli sententiam filius est, eum H
ad iram prouocabit. Ne ergo Dei ira contra parentes iustè pro-
uocetur, filios suos intra debitos terminos contineant, quan-
tumuis aut omnino rudes, aut feri, indomitique sint. Quia si-
Simile. cut adamas vna re mollescit, ad omnes ferri ictus aliàs indomi-
tus: sic nullum est tàm ferum, indomitumque ingenium, cui si
debita cura adhibeatur, non aliqua ratione dometur. Et si-
Simile. cut etiam vrsus quantumuis efferа, & omnino rationis expers

bestia

A bestia fit, cum informes gignat catulos eos lambendo format: sic parentes filios suos quantumuis ingenio rudes expolire, & informare possunt, si diutina circa illos cura vtantur.

Quanto, putas, postea gaudio, & lætitia parentes afficientur, quando viderint suam gnatis suis doctrinam profuisse? Profecto quando nec ipsius Dei timor, nec naturalis amor in filios parentes mouerent, ad continendos in omni doctrina filios, eosque cum omni diligentia erudiendos: sola lætitia eos deberet ad hoc maxime mouere: lætitia, inquam, quam habebunt, cùm postea uiderint se circa suos filios, labores frustra non im-
B pendisse: Sed sua cura eos bonos, ac probos effecisse. Sicut enim Simile.
agricola vehementer exultat, quando generosos fructus ex illa arbore legit, quam suis proprijs manibus cōseuerat, ac diu multa cura produxerat: sic parentes tunc potissimum gaudebunt, quando contigerit eos, decentem morum, vitęque honestatem, in suis filijs contueri, quorum ingenia, atque mores ipsi à prima vsque iuuentute tàm fœliciter formarunt.

Non cessent igitur, nō cessent, non cessent boni parentes pp hoc tm̄ gaudium, ab eruditione, & cura suorum filiorū, sed ambo simul tandiu in hac suorū filiorum educatione, & instructio-
C ne permaneant, quādiu filij ipsi per se ipsos sufficiētes sint procurare necessaria ad uitam, & se ipsos per prudentiam gubernare. Cum uero plerumque non accidat, filios posse habere ista ante annum vigesimum, vel quasi, ad hoc usque tempus boni parentes tenentur eos non deserere: Sed bona omnia correctionis, atq; eruditionis officia illis impendere: brutorum etiam exemplo, quibus natura hoc indidit, ut simul maneant, vsque Simile.
ad educationem filiorum, illorū præsertim, in quibus maris, & fęminæ solicitudo requiritur. Ambo enim simul manent, licet non tanto tēpore, eo quod bruta non indigēt tanta, & tàm lon-
D ga educatione, quāta indiget homo, qui tardius perficitur. Naturale tñ est omnibus animalibus tādiu manere, in educatione filiorum, quandiu necesse est, ad hoc quod filii per se possint educari: quo naturæ iure etiā tenētur patres, vsq; ad hoc tempus, à suorū filiorū cura non vacare, quæ sicut in prouectiori filiorū ætate, in illis potest esse remissior (ad arbitriū tamen prudētis viri) sic in teneriori ętate in illis debet esse intensior: in illa enim fiunt in pueris maximæ impressiones, ex eo quia in illis est materia

teria

teria valde disposita ad recipiendum, & quia nouæ istæ impres- E
siones fiunt in pueris nullis alijs præexistentibus, ideo in illis te
Simile. nacissimè manent, sicut patet in vasis vinarijs, aut alterius cuius
cunque liquoris, quæ illum odorē semper retinent, quem à prin
cipio susceperunt. Quæ omnia ideo à nobis hoc loco dicta sint, vt parentes videant quantum sua intersit, erga suos filios, semper esse solicitos.

CAP. XVI.

Maria inuento puero Iesu quare prius illi loquitur, & Ioseph non loquitur: ipsa præ humilitate, ipsum Ioseph suum dilectissimum sponsum sibi præfert. F

Fili quid fecisti nobis sic? Ecce Pater tuus, & ego. Luc. 2.

Sque adhùc in illis Mariæ verbis explicandis fuimus demorati, quibus ipsa suum, suique sponsi Ioseph dolorem Iesu filio, ex parte significauit. Nūc ea etiam prosequamur, quę ipsa consequenter addidit. Nam postquam dixit. Fili quid fecisti nobis sic? Statim adiecit: Ecce pater tuus. Quæsiuerat Virgo sanctissima, quæsiuerat & eius virginalis sponsus Ioseph, quęsiuerat inquam, vterque per omnes illos tres dies, puerum Iesum cùm maximo dolore. G

Ambo in tam dura illa pueri absentia, præ dolore, & tristitia lachrymas abunde effuderant: Sed inuento iam puero, abundā tius (sicut credo) eas prę gaudio & lętitia effuderunt. Erat enim tunc in illis duplex flendi, & lachrymandi occasio, amissionis videlicet tristitia, et inuentionis lætitia: Crediderim sane, quòd H
his duabus de causis motus Virginalis Marię sponsus Ioseph (vt de Virgine interim taceamus) viso puero Iesu, tātam lachrymarum copiam effuderit, ut præ lachrymis puero tunc loqui minime potuerit: et quod hac de causa Virgo pro se, et illo cùm filio loquens, extensa ad suum sponsum Ioseph manu dixit: fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus. Ac si clarius Virgo diceret: Quid hoc est fili, quod mihi et patri tuo Ioseph sic fecisti? Vis

scire

A ſcire fili, quanto te amore proſequatur pater tuus, quanto te ſtudio, dolore, & anxietate quæſiuerit: & quanto etiam gaudio, & lætitia te inuentum ſuſcipit? Pone oculos in illis lachrymis, quas illum tam abundanter vides profundere: aſpice illum lachrymantem: vide etiam pro tua præſentia, & viſione lætantē: Ecce pater tuus.

Quando Chriſtus, mortuum, & iam fœtentem (quia quatriduanus erat) Lazarum voluit reſuſcitare, narrat Euangeliſta Ioannes, ꝙ lachrymatus eſt: Et lachrymatus eſt, inquit, Ieſus. Ioan. 11. Quod videntes Iudæi quaſi ad Chriſtum manum extendentes

B dixerunt. Ecce quomodo amabat eum. Iudicabant.n.& veriſſime quidem iudicabant, ꝙ ex maxima charitate procedebant illæ lachrymæ: in hoc tamen errabant, ꝙ credebant Chriſtum pro more humano, & ex carnali affectu fleuiſſe. Sed hoc pro nunc ad noſtri inſtituti rationem nihil pertinet, ſufficit nobis ꝙ Iudæi videntes Chriſtum lachrymantem præ amore quem habebant dixerunt: Ecce quomodo amabat eum. Eodem modo fecit hic noſtra Virgo: volens enim ab effectu filio oſtendere, quanta pater eius putatiuus Ioſeph pro illo fuerit paſſus, & quā abunde præ pueri amore lachrymatus, dixit: Ecce pater tuus.

C Ac ſi diceret, vide fili has lachrymas, & in illis non ſolum paterni erga te amoris indicia, ſed etiam paternæ anxietatis, & triſtitiæ ſigna contemplare: Ecce pater tuus.

O Virginem beatiſſimam, Virginem humiliſſimam. Et quare Virgo Sanctiſſima, quare Virgo humiliſsima cum de te etiā, ſimul cum tuo ſponſo Ioſeph mentionem hoc loco eſſes factura, te prius non nominaſti? An de te ipſa non dicitur, & iure optimo dicitur: Nec primam ſimilem viſa eſt, neq; habere ſequentem? Quare ergo ſicut omnium (tuo ſolo excepto filio) prima es, ſic te primam non nominas? Et ſicut dixiſti: Ecce pater

D tuus, & ego: cur potius non dixiſti: ecce ego, & pater tuus? Humilitas tua Virgo hoc fecit: Hæc eſt, quæ te primam, in tuis verbis nouiſſimam, & ſponſum tuum tui comparatione nouiſſimum, primum fecit: & ſic illum prius nominando dixiſti, & nō cuicunque dixiſti, ſed tuo, & vnigenito Dei filio dixiſti: Ecce pater tuus, & ego.

Noueras tu Virgo Sanctiſſima, & optime noueras cum quo, & ad quem tibi ſermo eſſet: noueras te cùm tuo humiliſſimo fi-

lio loqui, qui quia postea non solum se omnibus in humilitatis E
Matt. 11. exemplum sic dicens, erat propositurus. Discite à me, quia mitis
Luce 22. sum, & humilis corde: Sed etiam dicturus: Qui maior est uestrũ fiat sicut minor: ideo tu cum maior esses, immo cum omnium maxima esses, sicut minor, immo sicut minima fieri voluisti: & volendo dixisti. Ecce pater tuus & ego. Hæc sunt pretiosissima humilitatis indumenta, quibus tu Virgo induebaris, & quibus tu induta coram Domino tuo, & nostro semper comparere enitebaris: quia cognoscebas quod talibus vestimẽtis induta illi magis complacebas. Et ideo sicut qui Elephantis, Tau-
Simile. ris, & Tygribus ministrant, nec vestem lucidam, nec purpureã, F nec tympana sumunt: quia veste lucida Elephantos, purpurea Tauros, & tympanis Tygres sciunt offendi: Sic tu Virgo prudẽtissima, quia sciebas Dominum superbiæ vestibus ad iracundiã excitari, non alijs, quam summæ tuæ humilitatis vestibus, coram illo induta comparebas: & comparendo dicebas. Ecce pater tuus, & ego.

Sed omitto Virgo nunc de tua profundissima humilitate amplius dicere, quia cùm tanta, & tàm indicibilis ipsa sit, inuenio quod velle me de illa aliquid dicere, est potius detraxisse, quàm dixisse. Vnum est Virgo Sanctissima, quod pro tuo amore vellẽ, G & maxime vellem, nempe de hoc tuo virginali sponso, quem tu solo humilitatis iure, cum tuo filio loquẽs tibi præferre voluisti, aliquid dicere, ex quo aliquo modo cognoscatur: Vnde, à quibus, quis, qualis, quantus, & ad quãta assumptus fuerit iste tuus virginalis sponsus. Ad hoc enim non vnum tantum, sed multa, & pene innumera me mouent, quibus omnibus Virgo nunc prætermissis, hęc sola duo in pręsentiarum coram te humiliter referam: debitum meum, & meritum tuum, tuiq; charissimi spõsi Ioseph. Debitum meũ, non vno tanto, sed multis tuis beneficijs constat, quibus tu dignissima mater misericordiæ cum sis, et H omnium peccatorum aduocata certissima, hunc miserrimum peccatorem, totum tibi deuinxisti. Tu enim sæpe, me grauissime infirmum, & ad vitæ finem deductum, ac in multis vitæ periculis constitutum à morte clementissime reuocasti. Tu de omnibus meis necessitatibus, & tribulationibus me semper potentissime liberasti, tu me pro mea, immò potius tua religione laborantem, & contra eius inimicos nonnunquam iuste pugnan

tem,

A tem, semper benignissime adiuuisti: & omnia eius negotia prosperasti. Tu quando principes persecuti sunt me gratis, & à verbis inimicorum formidauit cor meũ, me misericordiosissime protexisti, & in omnibus meis laboribus semper bono animo esse fecisti. Tu deniq; in omnibus, & per omnia, talem te semper erga me Virgo exhibuisti, vt præter filium tuum, nulli quàm tibi magis debeam, & merito debeam, cùm me totum tibi Virgo debeã. Hoc est Virgo debitum meum. Videamus nunc Domina meritum tuum, & tui sponsi Ioseph. Hoc ne multa dicam, tale est, quale decet & filij Dei matrem, & matris, talis filij sponsum.

B Ex multis alijs, fateor, componitur meritum tuum, & suum: Sed quia illis omnibus hoc solum pręponitur, hoc solo pro suo, & tuo merito contenta sis. Propter hęc duo, ego nunc de tuo virginali sponso (sicut prædixi) dicere aliquid vellem (si tamen possem) sed horreo, vt verum fatear, meorum peccatorum, quibus premor enormitatem: & valde timeo, ne mihi tam alta petenti obijciatur; tollatur impius ne videat gloriam sponsi matris filij Dei. Adsis igitur tu ò Virgo beatissima, & non mea, quæ execror, sed tua, quę precor merita, in illis digneris attendere, quæ vereor. Tu quidem nosti mentem meam in hoc esse,

C quòd me omnino indignum iudico de tuo sponso loqui, aut aliquid scribere: sed tu, quę insitę tibi pietatis oculo, super multos mei similes respexisti, quęque semper mihi te inuocanti prę sto fuisti, adesse etiam nunc velis, te deprecanti, & tuum auxilium humiliter imploranti, & fac Virgo Sanctissima, fac Virgo pijssima, fac, inquam, vt cor, os, lingua, & manus mea ita dirigatur, ut à me nihil dicatur, quod dignitati tui sanctissimi sponsi Ioseph unquam aduersetur: Sed vt quod de illo dixero aut scripsero, id totum non modum in eius: sed etiam in tui vnigeniti filij, tuique laudem

D ordinetur.

E 2 CAP.

E

CAP. XVII.

Virginalis Mariæ sponsus Ioseph, patriam habuit ciuitatem Naza reth sitam, in inferiori prouincia Galilææ. Christus quare se flo rem campi, potius quam horti, nominare voluit.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Sitatus scripturę sanctæ mos est, vt cum de aliquo agit, ab eius patria prius incipiat. Sic antequam de sancto illo sene Tobia particulariter ageret, eius E
ob .1. patriam prius describens: Tobias, inquit, ex tribu, & ciuitate Nepthali, quę est, in superiorib⁹ Galilæę supra Naasson post viam quæ ducit ad occidentem in sinistro habens ciui
Iob.1. tatem Sephet. De patientissimo quoq; Iob actura: Vir erat, inquit, in terra Hus nomine Iob. Hunc nos scripturæ morem sequentes: cùm in præsentiarum de virginali Mariæ sponso, & pueri Iesu patre putatiuo Ioseph simus dicturi, ante omnia ab eius patria sumus inchoaturi. Hæc dicitur fuisse ciuitas Naza- G
reth in prouincia Galilæę, quę est regio terræ Palæstinorum, quæ clauditur ab occasu Phęnicia, ab ortu Syria, à Septentrione Libano monte, & Tyrionum finibus, & à Meridie Samaria per lineam ductam à Ptolemaidis territorio in Scythopolim. Est autem regio fertilis inter medios montes amplissimos habẽs campos. Vnde de ista regione, & de gentium in ea habitan-
Ioseph. tium natura dicere non dubitauit Iosephus lib. 3. de bello Iudaico cap. 2. Sunt pugnaces ab infantia Galilæi, & omni tempore plurimi, neq; aut formido vnquam viros, aut penuria regiones illas occupauit, quoniam totæ optimæ, & fertiles sunt. H

Hanc Galilæam multi duplicem fuisse affirmant, superiorem, & inferiorem. Superior à fontibus Iordanis in Genesariticum Lacum descendit, terram Zabulon, & Nepthalim complectens: sicut Matthæus Euãgelista ex prophetæ Isaiæ autoritate comprobat, sic dicens: secessit (de Christo loquitur) in Galilæã, & relicta ciuitate Nazareth, venit, & habitauit in Ca-
Isa.9. pharnaum in finibus Zabulon, & Nepthalim, vt adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam: Terra Zabulon, & Ne-

A Nepthalim via maris trans Iordanem Galilææ gentium. Per hanc est via publica ab Assyrijs in Tyrum ad mare mediterraneum. Cognominatur autem hęc à propheta Galilæa gentium, quia non modica eius pars donata fuit à Salomone Hiram Regi Tyri. Inferior reliqua Galilæa est, quæ lacui, & tyberiadi usque in regionis finem meridianum imminet, montem Carmelum complectens: & in hac est ciuitas Nazareth, quæ fuit patria Ioseph, in qua ipse non solum natus, & nutritus fuit: sed etiam habitauit.

Neque contra hoc illud obstat, quod in colloquio cum Tryphone Iudæo de Ioseph agens dicit Iustinus martyr, nempe quod Ioseph à Nazareth vbi domicilium habebat ascendit in Bethleem veterem patriam, vt nomen profiteretur. Et quod oriundus erat ex tribu Iuda, cuius sortis illud Bethleem oppidum fuisse testatur: Quia ex Iustini sententia eo in loco nequaquàm clare colligitur Ioseph ex oppido Bethleem fuisse oriundum, & non ex Nazareth: licet vero ab eodem Iustino Bethleem antiqua Ioseph patria appelletur: tamen ille id non ideo dicit, quia Ioseph ex Bethleem fuerit oriundus, sed solum eius maiores, qui (sicut Iustinus ibidem dicit) erant ex tribu Iuda: cuius sortis illud Bethleem oppidum fuisse dicit. B Iusti. C

Nazareth autem florida interpretatur: neque sane immerito, non modo enim nobis hunc sanctissimum uirum produxit tanquàm florem miro plenum odore: sed etiam florem illum Christum, qui de se ipso dicit: Ego flos campi: se campi potius, quàm hortorum florem appellans, imprimis quia hortorum flores humana diligentia, & industria nascuntur, ipse vero nulla interueniente uiri opera, sed de Spiritu Sancto conceptus est: Deinde quia sicut flos campi omnibus patet: sic Christus pro omnibus carnem assumpsit, & se ipsum omnibus præbuit. Quis propter hos duos flores, & tales flores, Nazareth floridam iure esse nō dicat? Deinde Nazareth virgultum interpretatur: quod est virgarum locus, siue virgarum multitudo. Et recte id quidem siquidem ex eo virgulto virga illa egressa est, ex cuius radice flos ille ascēdit, supra quem iuxta propheticum dictum, Spiritus Domini requieuit, Spiritus sapientiæ, & intellectus: Spiritus consilij, & fortitudinis, Spiritus scientię & pietatis, & repleuit eum Spiritus timoris Domini. Interpretatur Cant. 2. Simile. Simile. D

præterea Nazareth custodia, siue separatio, quæ duo nostro Ioseph rectissime conueniunt. Ipse enim fuit custodia, & separatio: custodia Virginis, & separatio à Virgine. Custodia quia (sicut suo loco plenius dicemus) Marianæ virginitatis fuit fidelissimus custos: & separatio, quia licet fuerit verissimus Mariæ spōsus, tamen quantum ad thorum ab ea cùm qua vsque ad extremam horam (sicut creditur) vitam duxit, semper fuit separatus. Bene igitur custodia, & separatio dicitur Ioseph, si quidem per fidelissimam custodiam, cōtinuò nostrę Virgini iunctus fuit: & per Angelicā mundiciam semper ab ea separatus fuit. Et vtrūque à sua patria Nazareth illi communicatur, quæ prçter alia (sicut diximus) custodia, siue separatio interpretatur. E F

Hæc Nazareth ciuitas ex eo, quia parua, & humilis erat, in tàm exiguo olim pretio apud homines habebatur, & adeo nihil boni ab ea exoriri posse credebatur, ut à Philippo audiens Natanael, se, quem scripsit Moyses in lege, & prophetæ, inuenisse Iesum filium Ioseph à Nazareth Galilæç: statim sic dicens eundem interrogauerit. A Nazareth potest aliquid boni esse? Quāuis enim lętum illud nuntium à Philippo libenter audisset, & nomen Iesu illi maxime placuisset: tamen sola loci humilitate offendebatur, in quo Christus nutritus erat. Vnde & dicebat. A Nazareth potest aliquid boni esse? G

Ioan. 1.

Verum hęc ciuitas, quę in tàm perua hominum æstimatione olim habebatur antequàm Christus plene cognosceretur: in maximo nunc pretio apud omnes habetur. Non modo propter Dei filium, qui sicut semper humilia respicere, & alta à longe cognoscere consueuit: ita etiam paruulam Nazareth ciuitatem elegit, vt in ea conciperetur, & post suum ortum in Bethleem, in ea nutriretur: sed etiam propter Virginem sanctissimam, & propter eius castissimum sponsum Ioseph, qui in ea natus, & mortuus est. Sed hęc de ipsius sanctissimi Ioseph patria sic dicta sufficiant; nunc ad eius patrem veniamus: de matre enim ex scriptura nihil habemus, quod hoc loco in medium proferamus. H

Psal. 137

CAP.

E

CAP. XVIII.

Ioseph Virginis sponsi naturalis pater. fuit Iacob, & Heli legalis tantum; qui fuit Iacob vterinus frater, & vterque ex nobilissima illa Regis Dauid prosapia descendebat.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Vis nam fuerit pater Ioseph, apertissimis verbis no
F bis demonstrat Euangelista Matthæus, cum dicit: Matth. 1.
Iacob autem genuit Ioseph. Neque Euangelistæ Matthęo Euangelista Lucas obstare videtur, qui dicit, Heli fuisse patrem ipsius Ioseph. Et ratio est, quia Matthæus Euangelista Ioseph patrem naturalem: Lucas vero ipsius Ioseph patrem legalem descripsit: sicut ex ipsis Euangelistis expresse colligitur. Matthęus enim, ut naturalem Ioseph generationem significaret, sic dixit: Iacob autem genuit Ioseph: Lucas autem quia non de generatione naturali, sed de legali tantummodo loquebatur, ideo non generandi verbo vsus est: sed Luc. 3.
G solum verbo, fuit sic dicens: qui fuit Heli: quo verbo generationem legalem solùm significauit. Itaq; secundum Matthęi dictum nostri Ioseph naturalis pater Iacob habetur. Et in hac explicatione omnes venerandę illius antiquitatis patres consentiunt, vno excepto Ambrosio, qui super Lucam oppositam omnino sententiam tenet: dicit enim Ioseph fuisse naturalem filium Heli: legalem vero ipsius Iacob. Verum contraria sententia omnino verior est, & non tantùm Matthęi Euangelistę, quàm etiam omnium antiquorum patrum dictis consentaneor. D.Amb.

Quamquàm autem sic pro certo habeatur, naturalem Ioseph
H patrem fuisse Iacob, tamen inter omnes de eius patre legali, nō ita clarè constat. Volunt enim nonnulli, & præsertim ex recentioribus, quòd legalis Ioseph pater fuerit naturalis pater nostrę Virginis, qui secundum aliquos proprio nomine dictus est Heli, vulgari vero nomine Ioachim. Itaque illi, qui hanc sententiam amplectuntur expresse asserunt, patrem nostrę Virginis dictum fuisse Heli, & Ioachim, fuisseque binomium citantes ad hoc D. Augustinum libr. 2. quæstionum Euangeli- D.August.

carum cap. 5. simulque in suam sententiam, trahétes Philonem Iudæum, qui lib. de temporibus testatur, quod penès Assyrios, & Ægyptios Heli, Heliachim, & Ioachim idem sunt: & quod solum differunt secundum diuersa synonima: & vt suam sententiam de hac in patre Mariç binomia magis confirment, afferunt antiquam esse scripturç sacrç consuetudinem (sicut D. Hieronymus adnotauit contra Heluidium) vnum, & eundem hominem diuersis nominibus nuncupare: & quod hoc modo Raguel socer Moysis, etiam Ietro dicitur: Et quod Gedeon nullis causis prætermissis subito vocatur Ieroboal: & quòd pater quoque Dauid Isai, Iesse, & Naas appellatur. Et denique quod in nouo etiam testamento D. Petrus dicitur Simon, & Cephas: & multa alia his similia, non quòd scriptura in his nominibus errauerit: sed quia moris erat apud Hebræos, homines binis: vel ternis nominibus vti. Ac proinde dicunt quòd sicut Rex Ioachim, qui fuit in transmigratione Babylonis dictus est etiam Eliachim (nam hæc nomina idem Hebræis significant) ita etiã pater nostrç Virginis Ioachim, dicitur alio nomine Eliachim: et breuitatis causa Heli: qui propterea à Sancto Euangelista Luca Ioseph pater nuncupatur, quia socer eius erat: & hoc secundum consuetum sanctç scripturç morem, quç generos filios nominare consueuit, sicut aperte patet ex libro Geneseos, ubi secũdum Hebraicam veritatem dicitur quod omnes filij, & filiç Iacob surrexerunt ad consolandum eum, de morte filij sui Ioseph, quod quidem non intelligitur de filiabus Iacob naturalibus cũ vnam solum habuerit, nomine Dinam, sed de vxoribus filiorũ suorum, quç ab scriptura filiæ vocantur.

D.Hiero. Gen. 37.

Cæterum hac sententia non obstãte verior, ac probabilior sententia est, istum Heli pro legali Ioseph patre à Sancto Luca nominatum, non quidem fuisse Ioachim naturalem patrem nostrç Virginis: sed solum Heli vterinum fratrem Iacob, quem Euangelista Matthæus naturalẽ patrem Ioseph statuit, qui mortuo fratre Heli absque liberis, eius vxorem duxit, vt fratri defuncto semẽ suscitaret, & ex ea Ioseph genuit, qui natura filius eius erat, lege vero Heli. Hanc sententiam secutus est Africanus Theologorum nõ solum antiquissimus, sed etiam pariter disertissimus in ea Epistola, quam scripsit ad Aristidem, & refertur ab Eusebio Cæsariense lib. 1. historiæ cap. 9. in qua Africanus ipse

Africa. Euse. Cęs.

A ipse sic dicit: Vterini erant fratres Heli, & Iacob: Heli absque prole descedente, Iacob illi semen suscitauit, & genuit Ioseph, qui natura filius eius erat, lege uero Heli. Africanum non modo sequuntur D. Hieronymus, & D. Anselmus in 1. ca. Matthęi, Theophylactus, & D. Bonauentura in 3. c. Lucæ: sed etiam cęteri antiquorum patrum mira consensione illi adstipulati sunt. Inter quos à nobis hoc loco pręallegatus Iustinus philosophus, & martyr, in responsionibus quæstionum ad orthodoxos in responsione q. 133. postquā clare dicit Ioseph duos patres habuisse, vnum videlicet secundum legem, & alterum secundum na- D. Hiero. D. Ansel. Theophy. D. Bonau. Iustin. Mart.
B turam: pulchrè satis in hunc modum subiungit. Efficit diuina gratia ut cùm audiemus Christum filium esse Iosephi, nec tamē ex eo natum secundum naturam non admiremur: vt enim Iosephus ipse uocatus est Heli filius, nec tamē ex eo genitus, quoniā diuinę legi sic visum est ex vxore Heli dare filium Heli: sic visum est Deo ex vxore Iosephi dare filium Iosepho, non genitum secundum naturam ex ipso. Hęc Iustinus cui sane simul cùm alijs patribus, qui hanc sententiam amplectuntur magis tribuendum est, quam recentioribus superioris opinionis assertoribus.

C Ex supradictis ergo (sicut credo) optime liquet, naturalem Ioseph patrem fuisse Iacob, legalem vero ipsius Iacob fratrem Heli, qui ambo descendebant ex antiqua illa, & regia prosapia David, in qua etiam Virginalis nostrę Virginis sponsus Ioseph numeratur: non modo ab Angelo, cùm dicit: Ioseph fili Dauid: Sed etiam ab ipso Euangelista Matthęo sic dicente: Iacob autem genuit Ioseph: qui propterea in illa sua genealogia Ioseph omnium patrum vltimum constituit, ut indicaret omnium illorum virtutes in vno solo Ioseph sic colligi: sicut in termino aliquo, modo refulgent ad illum ordinata. Id, quod in ipso Ioseph Matth. 1. Matth. 1. Simile.
D multò sane clarius, ac illustrius iudicari debet, quàm quod ex tàm nobili genere exortus sit. Sicut enim riuulo nihil prodest ꝙ fluat ex puro fonte, si in se ipse spurcicia sit plenus; sic & Ioseph illa nobilitas nihil cōtulisset, si ipse vitijs imbutus fuisset: Sed ꝙ simul cùm nobilitate generis, tàm eximiam mentis nobilitatem fuerit assecutus, hoc illi maioris laudis, & glorię occasio fuit. Simile.

Magnum illi (non dubito) quòd de domo fuerit, & familia Dauid, sed multò sane maius illi fuit, quòd virtutibus sic renituerit,

tuerit, omnesque sui patris Dauid virtutes sic imitatus fuerit, E
D. Berna. vt de illo à D. Bernardo hom. 2. supermissus est, sit dictum sit: Verè de domo Dauid, vere de regia stirpe descendit vir iste Ioseph nobilis genere, mente nobilior. Plane filius Dauid nō degenerās à patre suo Dauid: prorsus, inquam, filius Dauid nō tantum carne: sed fide, sed sanctitate, sed deuotione. Et hoc fortassis est, quod de ipso Ioseph, Lucas voluit dicere Euangelista, quando eum de domo Dauid esse indicauit, significans virginalem Mariæ sponsum Ioseph, non tantum fuisse de domo Dauid
Luc. 1. propter generis successionem: sed etiā multo principalius propter virtutum imitationem: quia tales proprie dicuntur esse de F una domo: iuxta illud psalmi, quo dicitur, qui habitare facit
Psal. 67. vnanimes in domo.

CAP. XIX.

Sanctissimus Mariæ sponsus Ioseph, in vtero sanctificatus probabiliter fuisse creditur.

Ecce pater tuus. Luc. 2. G

NEmo miretur, si virginalis Mariæ sponsus, & Christi pater putatiuus Ioseph, tàm egregius paternæ virtutis imitator extiterit, siquidem iam inde à matris vtero in virtutibus ita fundatus, ac stabilitus fuit, vt bene illud sibi cùm patiētissimo Iob: immo multò melius quàm Iob, accommodare possit, quo dicitur. Ab infantia mea creuit
Iob. 31. mecùm miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.
D. Tho. Nam Iob (sicut. 3. p. q. 27. ar. 6. in responsione ad 3. dicit D. Thomas) non loquitur ibi de virtute miserationis à Deo sibi in vtero infusa: sed de inclinatione naturali ad actum huius virtutis: H Ioseph vero cùm secundum nonnullorum opinionem, in matris suæ vtero fuerit sanctificatus, inde est quòd ipse de seipso, & nos etiam de illo merito dicere possumus, quod de vtero cùm illo egressæ sunt virtutes, quarum fundamenta iacta sunt in sua sanctificatione in vtero.

Quamquàm vero sacræ literæ non asserant, Ioseph fuisse in vtero

vtero ſanctificatum, neq; vlla neceſſaria ratio id conuincat: neque Sancta Romana Eccleſia illud determinauerit, tñ quòd in vtero fuerit ſanctificatus ex eo credi imprimis põt, quia omnes ſanctificationes in vtero factæ fuerunt, aut propter ſanctificati excellentem dignitatem futuram: aut quia ad Chriſtum Sanctum Sãctorum ordinabatur, quæ duo in virginali Mariæ ſponſo Ioſeph reperta fuerunt. Ipſe enim ex Spiritus Sancti teſtimonio non ſolum iuſtus fuit: ſed etiam ſuper cunctos prius, & immediatius ad Chriſtum ordinatus.

Deinde quia ſi Ieremias in vtero legitur ſanctificatus, pp ex-
B celletiorem ſuæ prophetiæ expreſsioně de Chriſto venturo: qua de cauſa Ioſeph ẽt ſanctificatus non dicetur, propter expreſsiſſimam Chriſti notitiã, quam habuit ſupra oẽs? Et ſi etiam Ioannes Baptiſta in vtero creditur ſanctificatus, pp Chriſtum digito demonſtrandum: quare multo potiori iure id ẽt non dicetur de Ioſeph, propter Chriſtum non ſemel tm̃ digito demonſtrandũ: ſed ẽt per totum vitæ ſuæ tempus fideliſsime educandum? Tandem ſi mater filij Dei Maria in vtero creditur ſanctificata, et ab omni originalis peccati macula præſeruata, propter maternam illam dignitatem, quare non etiam Ioſeph aliquo gradu ſan-
C ctitatis, credi poterit ſanctificatus in vtero, qui à Deo electus fuit, ut filij ſui pater in terris putaretur?

Hùc accedit, quia hæc ſanctificatio, maximè conuenit puritati cõiugij Beatiſsimę Virginis, & Ioſeph: & conuenit etiã officio, & obſequio, quod ipſe Dei filio impenſurus erat. Si enim Angelis in diuinum ordinatis obſequium, in ſua ſtatim creatione datũ eſt, ut omni puritate, ac ſanctitate niterent, maximeq; ſanctitate, & puritate eorum naturæ conueniente, vt ſic melius ſuo digni forent obſequio: cur, quęſo, Ieſeph datum eſſe nõ concedemus, ſtatim in ſua creatione in utero, ut ea ſanctitate fulge-
D ret, q̃ humanæ naturæ non ſolum non diſconueniret, ſed homini illi maximè conueniret, qui inter oẽs tàm homines, q̃ etiam angelos à Deo eligebatur, vt filio ſuo familiaria obſequia continuò præſtaret. His ego quidem rationibus adductus pie crediderim, noſtrum Ioſeph in matris ſuę vtero fuiſſe ſanctificatũ.

Neque his illud obſtat, quod 4. de diuinis nominibus inquit D. Dionyſius Areopagita, nempe non eſſe audendum aliquid dicere, aut cogitare, de ſuper ſubſtantiale illa deitate, D.Diony.

nec

nec de ijs, quæ ab eius mera pendent voluntate, prætcrea, quæ E
fuerunt nobis expreſſa in diuinis eloquijs, id quod nō habet Ioſeph ſanctificatio in vtero, cùm omnino pendeat ex mera Dei voluntate, & in diuinis literis minime expreſſa ſit: Vnde videtur, quod non eſt de illo aſſerenda. Nam D. Dionyſius ibidem loquitur de illis, quę ex eo ſunt catholice credenda, quia in ſacris literis expreſſe continentur: Nō autem de illis, quæ ſunt pie credēda ex eo quia probabili aliqua conſequentia, aut coniectura ex ſacris literis colligi poſſunt, de quorum numero eſt hęc noſtri Ioſeph ſanctificatio, quem non nulli (etiam ex ſententia Theophyli, & D. Chryſoſtomi) volunt fuiſſe ſanctificatum in F
Theoph. vtero, aſſerentes Theophylum ſcripſiſſe Ioſeph fuiſſe ſanctiſſi-
D. Chryſ. mum in vtero: & D. Chryſoſtomū etiam dixiſſe, illum ter fuiſſe ſanctum, videlicet in vtero, in vita, & in morte. Verum ego Neque apud Theophylum: neque apud D. Chryſoſtomum, tale vnquàm inueni: Sed ſolum apud Ioānem Gerſonem, qui ſer-
Gerſon. mone quodam de natiuitate Beatæ Virginis conſideratione ſecunda, de hac Ioſeph ſanctificatione dicit quòd ſicut Maria, de qua nat⁹ eſt Ieſus fuit in utero ſanctificata priuſquā naſceretur: ſic dè Ioſeph virginali viro ſuo pia credulitate credi pôt, quāuis non omnino ſimiliter. Et diſſimilitudinis rationem addu- G
cens ſubdit, quod Ioſeph poſt originale contractum, ſanctificatus fuit in utero baptiſmo flaminis, ſicut Ioannes Baptiſta, & aliorum plurimi, additque illo in loco Gerſon, ſic in officio Ieroſolymitano de Sancto Ioſeph, contineri: nimirum quòd in vtero fuit ſanctificatus.

Hoc vero ſi ita eſt (ſicut ego reuera eſſe exiſtimo) liquet profecto qualis, quantuſque fuerit noſter Ioſeph, qui ibi ſanctus eſſe cœpit, vbi alij finierunt. Nam alij poſt longum vitę curſum, & diutinam exercitationem in virtutibus, ſancti eſſe cœperunt: ipſe vero ſtatim in utero ſanctus eſſe cœpit. Vnde non immeri- H
Pſal. 86. to illi accommodari poteſt, quod, dicit pſalmiſta, nempe, fundamenta eius in montibus ſanctis: in ſanctis enim ſuæ ſanctitatis fundamenta poſita habuit, ſi quidem ibi ille ſanctus eſſe cœpit vbi illi finierunt. Non contentus fuit Deus talem ſeſe gerere erga noſtrum Ioſeph virginalem Sanctiſſimæ Virginis ſponſum, qualem ipſe ſe habere ſolet erga alios ſanctos. Quemadmodum
Simile. enim aues pullos ſuos neque è veſtigio, neque vna duntaxat die

totam

A totam volandi artem edocent: Sed primò è nido tantũ educunt: deinde cùm aliquantulum quieuerunt, volatui eos assuefacere incipiunt, & postea ad operam reuocant: & sic paulatim exercendo ad naturalem efferunt altitudinem: sic Deus non statim suos in sanctitate perficere consueuit: sed primò è materno vtero tanquàm è nido educendo, eductosque, & iam adultos paululum è terra, terrenisq; rebus eleuãdo, deinde paulatim virtutibus assuefaciendo, & postea tandem perficiendo, & ad sanctitatis culmen erigendo. Verum cum nostro Ioseph non item, sed statim in ipso materno vtero eum sanctum fecit. Nondum
B enim hęc diuina auis, nondum hæc regia aquila, nondum hic diuinus Ioseph exierat è nido materni vteri, & iam sanctus efficitur, & talis quidem sanctus, qualis ille esse debebat, qui omnium primus futurus erat, quem Spiritus sanctus in nouo testamento canonizaret vocans eum virum iustum. Matth. 1.

CAP. XX.

Virginali Mariæ sponso Ioseph nomen fuit diuinitus impositum, ipse
C *quantùm a Deo amaretur, ex nomine clarissime colligitur.*

Ecce Pater tuus. Luc. 2.

Ostquam superiori capite de illa sanctificatione egimus, quam Ioseph habuit in vtero: nunc recto ordine agẽdum nobis esse videtur, de hoc Ioseph nomine, quod ipse habuit egrediens ex utero, id, quod non sine magno Dei consilio euenisse credẽdum est. Hoc autem, vt melius pateat, aduertendum est ex D.
D Thoma 3.p.q.37.ar.2. quòd nomina singulorũ hominum semper ipsis imponuntur, aut ab aliqua proprietate eius, cui nomẽ imponitur: aut à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum sanctorũ ijs, qui in eorum festis nascũtur: aut à cognatione, sicut cùm filio imponitur nomen patris, aut alicuius de cognatione eius, sicut propinqui Ioannis Baptistæ, volebant eum vocare nomine patris sui Zachariam, non autem Ioannem, quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, sicut D. Thom.

patet

patet ex Luca: aut etiam ab euentu, sicut Ioseph vocauit primo- E
Luc. 1. genitum suum, Manassem dicens: Obliuisci fecit me Deus omnium laborum meorum: vel ex aliqua qualitate eius, cui nomen
Gen. 41. imponitur, sicut in Genesi dicitur, quod quia ille, q prim⁹ egres
Gen. 25. sus est dè vtero matris Ruffus erat, & totus in morem pellis, hispidus, vocatum est nomẽ eius Esau, quod rubeus interpretatur. Nomina autem, quæ imponuntur aliquibus diuinitus, semper significant aliquod gratuitum donum illis diuinitus datum. sicut
Gen. 17. in Genesi dictum est Abrahę; Appellaberis Abraham, quia
Matt. 16. patrem multarum gentium constitui te. Et apud Matthæum dictum est Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. F

His ex D. Thoma sic prænotatis videndum nobis nunc est, nùm propter aliquam rationẽ ex prædictis virginali Mariæ spõso impositum fuerit nomen Ioseph: an vero illi fuerit diuinitus impositum, ad significandum aliquod gratuitum donum illi diuinitus collatum. Et propterea dicendũ est, hoc nomen Ioseph, Virginis sponso fuisse diuinitus concessum, idque non vna tantum, sed tribus rationibus persuaderi posse existimo.

Prima est, propter figuræ præcessionem. Nam Ioseph filius Iacob, in fide, quam Domino suo seruauit, non audens impudicè tangere Dominam suam, & consequenter in castitate, ac mysteriorum reuelatione, procurationis commissione, cibi conseruatione, & totius terræ Ægypti prælatione, istius nostri Ioseph figura fuit. G

Secunda est, propter euẽtus successionem: quamuis enim nos lateat, & scriptura ipsa taceat, quonam modo, quanàve ratione, nostræ Virginis sponsus appellatus sit Ioseph: quia tñ euenisse constat, vt sponsus matris Dei esset, & simul pater Dei filij putaretur, id, quod sane excedit omnia alia dona diuinitus alijs concessa, quibus nomina diuinitus fuere imposita, idem quoque de Ioseph credere persuademur. H

Tertia, & vltima ratio est, propter significati expressionẽ. In-
Gen. 30. terpretatur enim Ioseph Domini augmentũ: siue Domini profectus, siue appositio. Vnde in Genesi dictum est: Et vocauit nomen illius dicens addat mihi Dominus filiũ alterum. Quod ve-
Alb. Mag. ro hæc nominis significatio, quæ incrementum sonat, conueniat virginali Mariæ sponso Ioseph, patet clarissime ex Alberto Magno

A Magno super missus est cap.48.vbi hac ipsa de re sic dicit. Proprietas etiam nominis,& significatio,quæ incrementum sonat, ipsi nihilominus optime congruit, qui per hanc desponsationem, quantum ad se ipsum, & quantum ad proximum, & quantum ad Deum sublimatus fuit, virtutum videlicet augmentatione, famæ celebritate, hominum reuerentia, & dilectione, & matris Dei familiaritate, & diuina, vt putabatur,paternitate.

Sed ipso Alberto multo sane clarius,ac elegantius mellifluus pater D. Bernardus hom. 2. super missus est, quo loco ipsum Io D.Bern.
B seph laudans, sic inquit. Conijce ex proprio vocabulo, quod augmentum, non dubites, interpretari, quis, & qualis homo fuerit iste homo Ioseph: simul & memento magni illius quondam Patriarchæ venditi in Ægypto, & scito ipsius istum, non solum vocabulum fuisse sortitum: sed & castimoniam adeptũ, innocentiam assecutum,& gratiam: si quidem ille Ioseph fraterna ex inuidia venditus, & ductus in Ægyptum, Christi venditionem præfigurauit: Iste Ioseph Herodianam inuidiam fugiens Christum in Ægyptum portauit. Ille Domino suo fidem seruans, Dominæ noluit commisceri: Iste Dominam suam
C Domini sui matrem virginem agnoscens, & ipse continens fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia in mysterijs somniorum: isti datum est, conscium fieri, atque participem cœlestium sacramentorum. Ille frumenta seruauit, non sibi, sed omni populo: iste panem viuum è cœlo, seruandum, accepit, tàm sibi, quàm toti mundo. Non est dubium, quin bonus, & fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui mater desponsata est saluatoris. Fidelis, inquam, seruus, & prudens, quem constituit Dominus suæ matris solatium, suæ carnis nutritium, solum denique in terris magni consilij coadiutorem fidelis-
D simum. Hæc D. Bernardus, ex quibus quidem haùd obscure colligitur, quàm merito noster Ioseph, in illo quondam Ioseph fuerit præfiguratus, illiusque nomine Ioseph appellatus. O nomen Sanctissimum: nomen per omnes orbis partes iure optimo laudatissimum, quo noster Ioseph non ante circuncisionem, sed post (sicut credibile est) à patre suo per diuinam reuelationem, fuit appellatus. Sicut enim Sancta Elisabeth impedito marito suo, qui propter incredulitatem mu-

tus existebat, & ad quem (sicut moris erat) præcipue spectabat, E
D.Ambr. nomen filio imponere, ab Spiritu Sancto edocta, teste Ambrosio, Ioannis nomē filio imposuit: sic credibile est, Iacob patrem Ioseph per diuinam reuelationem, tale nomen illi imposuisse: Et hoc (sicut diximus) non ante circumcisionem, sed post: tùm quia decebat, vt prius signaculum Dei imprimeretur, quàm imponeretur humanum, tum etiam quia ille inter homines, dignus nomine minime censebatur, quia nondum fuerat Deo consecratus.

Quantùm vero Sanctisimus Ioseph, à Deo amaretur ex nomine sibi imposito aperte satis conijci potest: quod cùm ipsum F (sicut diximus) significet Domini augmētum, siue Domini profectus, haud obscure nobis datur intelligi, omnis virtutis, & gratiæ plenitudinem, quæ cæteris per partes concessa fuit totam se in nostrum Ioseph (post Christum, & matrem eius sanctisimā) ita infudisse: vt merito Domini augmentum dici, & nuncupari posset, ex eo videlicet, quia in illo tanquàm in termino totius veteris testamenti, omnium antiquorum patrum tùm virtutes: tùm merita ipse Dominus congregauit, & non modo congregauit: sed etiam augmentauit. Simile. Sicut enim si pictor omnium aliarum imaginum perfectiones, in una sola imagine collocaret, & G illam non solum omnibus illis perfectionibus exornaret: sed et multo perfectiorem redderet: is talis diceretur, non tantum in illa imagine omnium aliarum imaginum perfectiones congregare; sed etiam illam augmētare. Sic Deus quia in virginalem dilectissimę sponsæ suæ Mariæ sponsum, omnium aliorum virtutes contulit, & non tantum contulit: sed multò maiora munera illi dedit, non solum dicendus est in illo omnes virtutes congregasse, sed etiam augmentasse. Ad eum modum, quo solet pater erga sibi magis dilectum filiū sese gerere. Simile. Sicut enim pater, H qui unum ex suis filijs prę alijs vnicè diligit: ęqualem cū alijs, seu potius inæqualem dotis portionem ipsi distribuit, & postea etiam munera addit: Sic Deus quia præ alijs Ioseph diligebat, non tantum inęqualem perfectionum, & virtutum dotem illi concesit: sed etiam multis alijs virtutum muneribus donare voluit.

Gen.34. Cum voluisset Hemor filio suo Sichem, Dinam filiam Iacob in uxorem dare, narrat scriptura, quod Sichem, Dinam in vxorem

A rem sibi petens, ad Iacob, & eius filios in hunc modum locutus est. Inueniam gratiam coram vobis, & quodcunque statueritis dabo: augete dotem, & munera postulate, & libenter tribuam, quod petieritis. Si Sichem sibi Dinam in vxorem accipere volens, pæter auctam dotem. munera etiam ad petentium libitum promittebat, qualem, putas, virtutum dotem, qualia ve munera, Deus concessurus erat Sanctissimo Ioseph, quem in coniugem Sanctissimæ Virginis accipere volebat? Vere potiorem virtutis dotem, pretiosioraq; munera illi soli concessit, quã omnibus alijs.

B Neque hoc sit a Deo factum quisquam miretur. Nam si ipse pro amore, quem habebat ad Abraham, de eius filio Ismahel cũ ipso Abraham loquẽs dicebat. Benedicam ei, & augebo, & multiplicabo eum valde. Et si etiam quia sanctum illum senem Iacob patrem illius quondã Ioseph, qui istius nostri figura fuit, diligebat, illi benedicens dicebat: Ego te augebo, & multiplicabo te: qua de causa ipse cum nostrum Ioseph, non solum diligeret: sed etiam ad tale tantumq; munus eligeret: qua de causa, inquam, illum præ omnibus alijs Sanctis non augeret, & multiplicaret? Vere sic à Deo præ alijs auctus, & multiplicatus fuit, C noster Ioseph, vt merito illi Ioseph nomen conueniat, quod (sicut diximus) augmentum interpretatur.

Gene. 17.

Gene. 48.

CAP. XXI.

Ioseph eam habuit corporis quantitatem, & æqualitatem, quæ virum decet præstantem: ipse eleganti fuit forma, & pulchritudine præditus. Corporis pulchritudo quasi semper bonitatem concomitatur: & deformitas vitium.

D Ecce pater tuus. Luc. 2.

TAmetsi nullo scripturæ sacræ testimonio cõpertũ est, quali, quantave corporis magnitudine, simul, & pulchritudine præditus fuerit Sanctus Ioseph, tamẽ quod ad ipsius corporis magnitudinẽ imprimis attinet: credendũ est, talẽ illum habuisse corporis quantitatẽ, qualis virum decet pręstãtem: ac proinde nec

F nimis

nimis fuisse carnosum, siue crassum, nec macilentum: sed æqualem. Æqualitas.n. ex pari humorum proportione resultat. Nam si talem corporis æqualitatem Ioseph sortitus non fuisset, ad illa munera, ad quæ à Deo eligebatur parum aptus proculdubio extitisset. Vnde credendum est, q; talem ille à Deo corporis æqualitatem accepit, qualis opus erat, vt suum munus recte perficeret. Sicut enim qui eligit hominem ad opus, instrumenta operis illi tradat, necesse est, quibus carens opus exercere nequit: sic Deo, qui sanctum Ioseph eligebat, ad longa itinera peragenda, ad magnos labores sustinendos, ad debita obsequia, per annos plurimos Christo infanti, & puero exhibenda, & ad seruiendum Virgini teneræ, quę per domos cursitare nesciebat, opus erat, vt ad illa omnia faciliter peragenda proportionatum, & sanum corpus, ipsi concederet. Neque mihi quis dicat quod Deus ægrum Ioseph corpus sanare posset, cum vellet: aut illud debile per longum tempus seruare incolume. Quia ad miracula nequaquam est recurrendum, vbi ordinariæ Dei prouidentiæ ordo, conuenientius seruari potest. E F

Simile.

Iam vero quod ad ipsius Ioseph pulchritudinem spectat, ipsum pulchra, elegantiq; forma præditũ fuisse ex eo imprimis colligitur: quia cùm figura, & signũ similitudinem debeat habere cum signato, & figurato, facili negotio colligitur, eũ fuisse virũ eleganti forma; si quidẽ de illo antiquo Patriarcha Ioseph, qui huius nostri Ioseph figura fuit, sic aperte dicitur. Erat aũt Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu. Hoc aũt adeo verum est, vt in eodẽ libro Genesis, postquam iterum decorus aspectu nominatur, apertissime dicatur, quòd filiæ discurrerunt per murum: pro quo in Hebræo est, filiæ discurrerunt propter aspectum. Vnde dicunt nonnulli, & adnotauit hoc etiam Nicolaus de Lyra ibidem, quod quando Dominæ Ægypti audiebant aduentum Ioseph, currebant ad fenestras, & per muros discurrebant, vnde possent eum videre transeuntem, propter eius gratiositatem. Si ergo tã pulcher erat Ioseph ille, qui huius nostri figura erat: quanto, putas, pulchrior fuisset hic noster Ioseph? G H

Gen.39. Gen.49. Nico.lyr.

Deinde quia cùm natura sit vis insita rebus, ex simili simile procreans nisi fuerit impedita, vel non erret, & cùm Ioseph ex pulchra illa Dauid progenie descenderit, in qua nec natura fuit impedita, neque errauit Deo sic ordinante ac volente, qui om-

A omnem dignitatem illius Dauidicæ progeniei in ipso Ioseph ter minauit, ex eo facili coniectura percipitur, ipsum Ioseph fuisse pulchrum.

His si addas Beatum Ioseph fuisse vltimum Patriarcharum, totiusque veteris testamenti terminum, decorum illum fuisse proculdubio intelliges, ne pulchritudo rerum diuinarum in deformitate terminata fuisse dicatur.

Præter has sunt, & alię rationes, ex quibus Sanctissimus Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu fuisse conijcitur, sicut est illa, quia omnia Dei opera sunt perfecta, & sponsus, & sponsa B debent esse similes: vnde maxime conueniebat quòd Beatissimus Ioseph in pulchritudine esset suæ sponsæ similis, quę pulcherrima erat omnium mulierum.

Alia ratio est, quia castitas, & virginitas laudabilior est, in personis pulchris: unde manifeste colligitur Beatissimũ Ioseph fuisse pulchrum cuius castitas, & virginitas laudatissima fuit.

His adde, quia rationabile minime est vt tam pulchra, & perfecta societas, qualis erat societas Christi, Mariæ, & Ioseph dedecoraretur per deformitatem vnius. Cum vero in ista societate imprimis sit Christus, qui speciosus dicitur forma Psal 44.
C prę filijs hominum: & deinde Maria de qua dicitur: tota pulchra es amica mea. Et alibi: pulchra vt Luna, electa vt Sol. Cant. 4. Cant. 5.
Et iterum, ecce tu pulchra es amica mea: credendum est etiam Cant. 1.
Ioseph fuisse pulcherrimum.

Ex his rationibus optime (sicut credo) deducitur, Beatissimum Ioseph fuisse pulchritudine præstantem. Sed præter has est etiã alia ratio, qua ego quidem (vt verũ fatear) ad hoc de ipso Ioseph sic credendum multò magis adducor, q̃ omnibus aliis præcedétibus: & hęc est huiusmodi: quia cũ corpus ordinetur ad animã, dubium non est, ꝙ animæ nobiliori corpus etiam debetur nobi- D lius. Vñ cùm Ioseph habuerit animã nobilissimam, & inde à matris suæ vtero sanctissimam, credibile est, quod in ipso maxima corporis pulchritudo secuta fuit ad maximam pulchritudinem animæ: ac proinde quòd sicut in illo, in vtero, & ab vtero vsque ad extremum suæ vitæ diem, fuit perfectissima animæ pulchritudo: sic etiam in eo fuit pulcherrima corporis forma, quæ (sicut diximus) sequitur ad pulcritudinem animæ.

Verum obijcet nobis aliquis dicetq; hoc nõ esse vsquequaq;

Verũ obijciet nobis aliquis dicetq; hoc non esse vsquequaq; E
verũ cùm multi sint qui corpore quidẽ deformes sunt, & animo perquampulchri. Ad quod dicimus, ꝙ de hoc nulla potest dari regula ita infallibilis, vt semper illi, qui pulchri sunt, & decori, similem etiam habeant animũ omni decore, & pulchritudine plenũ: & e contra. Nonnunquã.n.aliqui inueniuntur (licet tamen rari) qui quamuis corpore deformes existant, animo tamen valde pulchri sunt. Et è contrario, corporis forma pulchri, animo deformes reperiuntur.

Verum est tamen ꝙ pulchritudo bonitatem quasi semper comitatur, & deformitas vitium. Vnde de pulchro dicere non du- F
Max.Tyr. bitat Maximus Tyrius serm. 11. quod pulchrũ est id, quod neq; exitiosum vnquam, neq; lubricum, neq; flagitiũ aliquod efficit, neq; quẽquam ad infortuniũ ducit, aut ad calamitatẽ deducit, neq; in pœnitentiam desinit. Et in hanc sententiam pronuntiauit D. Aug. lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 23. quo loco asserit idem
D.August. Augustinus speciosos in diuina pagina dici bonos. Et in hunc modum etiam apud prophetã leginius, qui ad ostendendã Christi Domini Sanctitatem pulchritudinis voce vsus est dicẽs: Spe-
Psal.44. cius forma prę filijs hominum. De ipso etiam Dauid, cùm multa virtutum ornamenta scriptura celebrasset, tunc demum quasi G
omnium summam pulchritudinem addidit. Ecce vidi, inquit, fi-
1.Reg.16. lium Isai Bethleemitem scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bellicosum, & prudẽtem verbis, & virum pulchrũ, & Dominus est cum eo: quasi sua pulchritudine meruerit, vt Deus esset cum eo. Amat.n.pulchra Deus, non quia pulchra: sed quia probitatis insigne pulchritudo est: & maximæ bonitatis indicium, in eo, cuius est pulchritudo. Idq; ex eo vel maxime apparet, quia corporalis pulchritudo attestatur bonam complexionem: bona autem complexio signum est, & causa efficax boni intellectus. Nam cum organa phantastica disposita sunt, H
intellectus cui ista subseruiunt, recte intelligit: vbi autem re-
Psal. 118. cte intelligitur fere semper bene viuitur: Hac.n.de causa dicit propheta: Intellectum da mihi, & viuam. Sed quomodo viuam? Bene vtiq;, probè, & virtuose viuam.

Quod vero attinet ad illos, qui corpore deformes sunt, & incompositi huiusmodi homines plerumque mali sunt. Vnde de
D.Gr.Na. impio Iuliano Apostata scripsit D. Gregorius Nazianzenus

lib.2.

A lib. 2. contra Iulianum, quo loco sic dixit. Nullum signum in eo mihi vtile videbatur. ceruix inflexibilis, humeri, iactabiles, oculi currentes hùc, illucque directi, & furiosè respicientes: pedes instabiles, & titubantes: nasus contumeliam, & contemptũ spirans: vultus lineamenta ridicula idem significantia: risus petulantes, & effrenati: consensus, & negatio simul: ratio nulla ratione consistens: interrogatio inordinata, atque responsio nulla congruentia sibi conueniens. Sed quid per vniuersa discurro? Talem ante opera conspicatus sum: qualem in operibus postea agnoui. Quod si essent mihi præsentes, qui tunc aderant,
B testarentur, quod cùm hæc vidissem repente dixi: Quale malũ Romanorum terra nutrit? Hæc D. Gregorius Nazianzenus.

Sed quid ego in recitandis antiquorum exemplis tẽpus consumo? Noui ego hominem, immo non ego solum, sed uniuersa simul Lusitania nouit (& vtinam non tanto malo suo, nouerit) habentem oculos (vt de multis corporis eius infirmitatibus, immo deformitatibus interim taceatur) hùc, atque illùc directos, & furiosè respicientes, qui quàm deformis corpore, & facie ab omnibus iudicatur, tàm, immo multò magis deformis ab illis, qui eum agnoscunt, operibus comprobatur: & adeo
C cõprobatur, vt in mõstro illo clare indicetur corporis deformitates multorum esse malorum indicia: sicut è contrario elegans eiusdem corporis forma, & pulchritudo, sunt maximæ bonitatis, ac probitatis insignia.

Sed redeamus ad nostrum Ioseph, in quo nulla deformitas fuit, nullum improbitatis indicium: sed totum pulchrum, totum formosum, totum pulchritudinis insigne. Nam si Deus in sacrificijs nullum animal maculatũ sibi offerri volebat: id, quod expresse patet ex Leuitico: & ex Deuteronomio, quanto magis alicuius maculę labe contactum Ioseph, in sponsum matris vni Leuit. 22. Deut. 12.
D geniti filij sui non acciperet? Constat itaq; quod noster Ioseph fuit ea corporis elegãtia, atque pulchritudine præditus, quæ intuentes ad castitatem, & pudicitiam incitaret: non vero quæ ad immunditiam, & libidinem prouocaret. Et hoc ego credo ipsum Ioseph accepisse ex sua Sanctissima, & castissima spõsa, in qua (sicut referunt multi, & grauissimi Theologi, quorum princeps est D. Tho. in 3. d. q. 1. ar. 2. quæstiuncula 3.) talis fuit corporis pulchritudo, ut illam intuentes non nisi ad castitatem, &

F 3 pudici-

pudicitiam incitaret. Et quod magis est omnis concupiscentiæ B
motus, in ipsis extingueret. Id, quod ego hoc loco ideo sic dixe
D. Amb. rim; quia D. Ambrosius lib. de institutione Virginis cap. 7. de ip
sa Virgine loquens sic dicit. Tanta erat eius gratia, vt nō solum
in se virginitatem seruaret: sed etiam si quos inuiseret, integrita
tis insigne ipsis conferret. Hoc ergo, quod ex speciali gratia ha
buit nostra Virgo, virginalem ipsius spōsum ex ea accepisse cre-
Simile. do. Quia sicut ea, quæ iuxta floridos colores posita sunt, ex splē-
dore à floribus promanante colorantur. Sic Ioseph iuxta virgi-
neos virtutum flores collocatus, eas quodammodo in se ipso re-
cipiebat: & maximè hanc virtutem ad castitatem prouocātem, F
Simile. quæ tantopere in Virgine splendebat. Nam sicut magnes non
solum ferrum ad se attrahit: sed etiam tacto, & attracto ad se
ferro eandē virtutem cōmunicat: sic Virgo non mō hanc virtu-
tē habuit, sed ēt eam Ioseph suo castissimo sponso cōmunicauit.

CAP. XXII.

Ioseph multo elegantior fuit, ob animæ, quàm corporis pulchritudinem. Deus propter Ioseph pulchritudinem multo eius amore capiebatur. G

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Audabilem prorsus, & merito sanè laudabilem, no
bis reddidit nostrum Ioseph, sua illa corporalis,
naturalisq; pulchritudo: sed multo equidem lau-
dabiliorem eum fecit pulchritudo sup e naturalis.
Et tantò laudabiliorem, quanto constat pulchri-
tudinem istam esse illa excellentiorem Nam pulchritudo illa in
Ioseph ex recta corporis cōstitutione, & ex quadā colorum sua- H
uitate solùm consurgebat: ista vero ex concinnitate partiū ani-
mi nascebatur; quæ ex concursu, & efficientia virtutum omniū
oritur. Erat noster Ioseph omni virtutum genere præclare exor
Matt. 1. natus, talemque eum Euangelista Matthęus hoc solo verbo de-
pinxit, quo dixit. Ioseph autem vir eius cum esset iustus. Quod
sane non dixit, ut vnicam solam iustitiæ virtutem in nostro Io-
seph exprimeret; sed omnes simul virtutes sub hoc iustitiæ uo-
cabu-

A cabulo comprehensas. Sicut enim secundum vsitatum scripturæ morem multoties iustitia, nō accipitur particulariter prò aliqua virtute: id, quod sapienter super hęc verba: sacrificate sacrificium iustitię: ab Euthymio sub his verbis adnotatum reperimus. Iustitiam enim hic non particularem virtutem: sed generaliter pro omni virtute intelligit: sic etiam hoc nomen iustus, non accipitur tantum prò illo; qui est vna sola iustitiæ virtute exornatus: sed prò illo etiam, qui omnes possidet uirtutes: & in hoc sensu, hoc iusti vocabulum Euangelista vsurpauit, cùm Ioseph uirum iustum nominauit. Psal. 4. Euthym.

B Hæc ita esse quisq; intelligens bene perpendat, quali, quātanè animi pulchritudine pdictus fuerit noster Ioseph, & q̄ merito pp illam omnibus se se laudabilem præbuerit. Si.n. corporis eius species, q̄ cum animi pulchritudine cōparata nihil est, tm̄ laudatur: quanti in eo fieri, & quanti, putas, laudari debet animi pulchritudo? Et si ēt (sicut in mundo videmus) quęuis fœmina, q̄ pulchritudinis fama hominibus nota est, ab ipsis, integris voluminibus laudatur, & depicta in tabulis circunfertur, & uelut quoddam numen adoratur: & interdum sic deperdite amatur, vt præ nimio eius amore homines insaniant, & se ipsos inte C rimant: quantò potiori est noster Ioseph, iure laudandus, pp tantā animi pulchritudinē, & talē pulchritudinem? Nam externa hæc muliebris corporis species, et quidquid ēt vnquam fuit venustatis in mundo, omnia hęc, si in vnū conferantur, & cùm venustate animæ iustæ comparentur, profecto nihil aliud sunt, quàm vmbra quædam: neque hoc sane immerito: si quidem nihil omnino cōmune habet caro cùm anima, neque color in cute, cū virtutibus animi. Quia ille est in carne, & istæ sunt in animo: ille à natura naturaliter: istę ab autore naturæ supernaturaliter: ille sine virtute, & labore habetur: istę nō nisi labore acqui D runtur: ille sæpe peccādi occasionē præbet: istæ à peccato præseruāt, & ad bn̄ viuendum facile iuuant. Ille est quædā vmbra pulchritudinis: istæ sunt pulchritudo vera Ille denique solos homines delectat, & capit: istæ ipsum Deum sui amore afficiūt. Simile.

O rem admirandam Deus cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur: Deus in quem ipsi desiderant Angeli prospicere, vnius iustæ animæ virtutibus exornatę amore capitur. An non cūm anima iusta taliter virtutibus exornata loquēs dicit Dauid,

Et concupiſcet rex decorem tuum? Hoc eſt, pulchritudinem ex E
Euthy. virtutibus exortam (ſicut exponit Euthymius) ſi ergo cuiuſcunque animę iuſtæ pulchritudinem Deus tantum amat, & concupiſcit: quanto, putas, amore caperetur illius maximi decoris, & pulchritudinis, quæ erat in Sanctiſsima noſtri Ioſeph anima? Et ſi Deus ipſe amantium in morem, vnius ſolius virtutis veluti ſpiculis ſe vulneratum eſſe conqueritur, & conquerendo dicit:
Cant. 4. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui: Quid ipſe nō faceret, aut quid non diceret, quando ſe ab omnibus ſimul virtutibus velut vulneratum ſentiret, quæ erant in ſanctiſsima illa F noſtri Ioſeph anima? O quomodo tunc pręnimia dilectione querimonias, & lamenta, non dicam duplicaret, ſicut fecit ſpōſus cùm ſponſa propter vnum oculorum ſuorum, aut propter vnum crinem colli ſui, ſed multiplicaret? Nam qui ſe vno ſolo oculo, & uno ſolo crine ſponſæ ſuæ, hoc eſt, vnius ſolius virtutis, aut duarum virtutum ſpiculis ſe vulneratum ſic dolebat: & tàm ſuauiter dulciterque dolebat: multo certe melius, multo ſuauius, & multo dulcius doleret quando ſe omnium virtutum aculeis, ſic ſaucitatum videret.

O rem admirandam quis hic aliquantulum non quieſcat, & G quieſcendo paululum non contempletur? Quis non videat, & videndo admiretur? Sed quid admirabitur? Sane virtutis vim, quę tanquam potentiſsima & acutiſsima ſagitta, nō tantum hominis: ſed ipſius Dei cor vulnerat. Vnde virtutum ſagittæ eo ſane videntur pertingere, quo non pertingunt ipſius Dei ſagittæ. Nam hæ licet potentiſsimæ ſint, & acutiſsimæ, in cuius rei ſi-
Pſal. 119. gnum dixit propheta: ſagittæ potentis acutæ cùm carbonibus deſolatorijs: tamen poſt angelos, quos etiā attigerunt, non pertingunt niſi vſque ad homines. Et in huius rei teſtimonium de ſe ipſo loquens dicebat idem propheta. Sagittæ tuæ infixæ ſunt H mihi: pro quo Symmachus reddidit: attigerunt. Quaſi ex ipſius ſententia dicere vellet propheta. Sagittę tuę licet potentiſsimę ſint, & acutiſsimę, tamen non pertigerunt, niſi vſque ad me. Ex his itaque patet quouſque ex ſententia prophetę pertingunt potentiſsimę Dei ſagittę, pertingunt, & ſolum pertingunt vſque ad homines.

Non ſic ſunt virtutum ſagittę, non ſic ſunt, quia hę contente non

A tę non sunt si solum pertingant vsque ad homines: sed pertingũt etiam vsue ad Deum. Vnde merito de virtutibus dicere possumus, quòd attingunt à fine vsque ad finem fortiter. Hoc est, quod ab homine, qui est finis propter quem Deus vniuersa creauit, potenter attingunt vsque ad Deum, qui est finis propter quẽ ipse homo creatus est, & in eo disponunt amorem suauiter erga ipsum hominem, cuius Deus amore capitur: sicut fecit cùm nostro Ioseph, propter omnimodam virtutum omnium pulchritudinem, qua tam mirificè exornatus erat.

B

CAP. XXIII.

Sanctissimus Virginis sponsus Ioseph, virgo fuit.

Ecce Pater tuus. Luc. 2.

Ostquam Sanctissimi Ioseph pulchritudinẽ ostendimus, tam corporalem, quàm etiam spiritualem, de eius uirginitate nunc nobis habendus est sermo. Hęc cum in pulchris laudabilior sit, quàm in C alijs, manifestũ est illam in pulcherrimo Ioseph, fuisse non modo laudatissimam, sed etiam gratissimam. Neque hoc quidem immerito. Natura enim comparatum est: vt virtutes in pulchris gratiosiores appareãt, quam in alijs. Sicut enim naturaliter eos etiam quos nunquã nouimus: statim diligimus, si corpore insignes sint: contra vero cõtemptui nobis aliquo pacto sunt, qui turpi corpore sunt, aut non ita eleganti: sic in pulchrioribus virtutes magis diligimus, quàm in alijs: idque vsque adeo verum est: ut si duo aliqua animi virtute prędìti sint, longe magis eam ęstimemus in formoso, quàm in deformi. Vnde est D illud poetę. Simile.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus. Et quidem bene: est enim virtus tanquàm pretiosissima quędam gemma. Simile. Et sicut gemma per se pulchra cum sit: tamen si auro inseratur multo pulchrior apparet, quàm plumbo in serta: ita virtus gratior quidem est in pulchro spectata, quàm in deformibus collocata. Sed ista omittamus, & de nostri Ioseph virginitate, quid tenendum sit videamus.

De

De Ioseph virginitate duæ fuerunt opiniones inter se omnino contrariæ. Prima fuit illum non modo non fuisse virginem, sed fuisse Bigamum, atque illorum patrem, qui in Euangelio Domini fratres nuncupantur. Et in hac opinione fuerunt permulti non modo recentiores, sed veteres etiam sicut est D. Epiphanius, & alij, quos in sequentibus enumerabimus, cùm hac de re consultius à nobis agendum erit. E

Mat. 6.

D. Epiph.

Alia opinio fuit eorum, qui tenuerunt Beatissimum Ioseph omnino fuisse virginem, inter quos primum locum obtinet D. Hieronymus in hunc modum contra Heluidium scribens. Tu dicis Mariam, virginem non permansisse: ego mihi plus vendico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam: vt ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. D. Hieronymum sequitur Tuitiensis Abbas Rupertus in 1. cap. Matthæi, quo loco non solum eadem Hieronymi verba repetit: sed etiam ipsum Ioseph virginem faciens, illud canticorum illi, & Mariæ simul accommodat, quo dicitur. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Neque id quidem immerito: cum Maria, & Ioseph præ alijs rectè sint, & vocentur lilia: propter virginales videlicet nuptias, & castissimam cohabitationem. Neq; tantum D. Hieronymus, & Rupertus: sed etiam D. Augustinus ser. 14. de natiuitate Domini, ipsius Ioseph virginitatē cū eo loquens, sub his verbis nobis videtur asserere: Habe Ioseph cū Maria coniuge tua communem virginitatem mēbrorum: quia de virgineis mēbris virtus nascitur Angelorū; sit Maria spōsa Christi in carne sua virginitate seruata: sis aūt & tu pater Christi cura castitatis, & honorificētia virginitatis: vt de virgineis membris genitricis, sæculis christianis nulla sit Zelotypia. Et paulo post. Gaude itaque Ioseph, nimiumque congaude virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij, quia per meritum virginitatis, ita separatus es à concubitu vxoris, vt pater dicaris saluatoris.

D. Hiero.

E

Ruper.

G

D. Augus.

H

Cani.

Præterea doctissimus Petrus Canisius libr. 2. de Virgine Deipara cap. 13. Alcuinum, & Bedam de hac re sic loquentes introducit. Absque vllius scrupulo quæstionis scire, & confiteri oportet non tantum Dei genitricem, sed & Beatissimum castitatis eius testem, atque custodem Ioseph, absque omni prorsus actione coniugali mansisse semper immunem. Et nè

multi

A multi ſimus in illorum patrum ſententijs recenſendis, qui hanc in Sãctiſſimo Ioſeph virginitatem tutati ſunt. in eadẽ ſententia non tantum fuerunt,ſed firmiſſime perſtiterunt Hugo Victorinus in lib.de Marię coniugio,D.Thomas ſuper 1. cap. Epiſtolæ ad Galatas,Petrus Damianus Epiſt.11. cap.4. Ioannes de Gerſon ſermone de natiuitate Mariæ conſideratione 3.& multi alij recentiores inter quos Aloiſius Lippomanus in admonitione p̃fixa illi hom.D.Chryſ.quæ eſt de Annunciatione Domini, has duas opiniones inter ſe conferẽs probat, in prima illa opinione nonnihil eſſe incommodi: hanc vero ſecundam,quæ noſtro Ioſeph virginitatem elargitur,vt minus perplexam : ſic euãgelicis etiam dictis magis conſentaneam eſſe cenſet. Hug. Vic D.Thom. Pet.Dam. Gerſon. Aloi.Lip.

B

Neque ſane deſunt congruentes & efficaces rationes quibus hæc ſententia perſuaderi poſſit,quę propterea nobis magis probatur:quia maiorem laudem conciliat non modo diuinæ ſapiẽtiæ,& bonitati: ſed etiam beatiſſimæ Mariæ virginitati, & eius ſanctiſsimi ſponſi ſanctitati. Prima ratio, quę non paruam ab euangelio trahit efficaciam,eſt,quia Ioſeph erat vir iuſtus:& cũ in virum iuſtum fornicatio non cadat,credẽdum eſt,illum fuiſſe virginem.

C Secunda ratio uerſatur circa huius ſanctiſsimi viri perſonã, quæ cum immediate eſſet ordinata ad humanitatem Chriſti cõueniens erat,quod eſſet virgo. Sicut patet in beatiſsima Virgine, & in vtroq; Ioanne, Baptiſta, & Euangeliſta, qui ideo virgines fuerunt,quia ad Chriſtum ordinabantur. Cum vero Ioſeph illis omnibus (excepta Virgine) immediatius ad Chriſti humanitatem eſſet ordinatus,probabiliter credendum eſt quòd Virgo fuerit.

Tertia ratio adhoc probandum deſumi poteſt ex dono nobiliſsimę paternitatis,quo Ioſeph decoratus fuit: Electus.n.à Deo

D eſt,vt in terris vices gereret patris cœleſtis. Et cum huiuſmodi donum Ioſeph conceſſum,ex quadam veluti congruentia,debe ret habere oẽs conditiones nobiliſsimę paternitatis, inter quas eſt virginitas,inde manifeſte videt̃ colligi Ioſeph fuiſſe virginẽ.

Quarta,& vltima ratio peti poteſt ex perfectione,et pręſtãtia ipſius Dei pręomnibus creaturis,tũ etiam ex dignitate ipſius Ioſeph,cui cõmittenda erat gubernatio,& cura filij Dei. Nam cũ huius mundi ſenſibilis,cura,& gubernatio Angelis cõmiſſa ſit,

qui

qui propter suam munditiam virgines vocãtur, nostrum etiam E
Ioseph virginem fuisse credere fas est, cui committenda erat cu
ra filij Dei, qui melior, præstantior, & perfectior est toto hoc mũ
do sensibili.

His adde Christum (sicut videtur) nullo modo matris suę curam Ioseph fuisse traditurum, nisi ille virgo esset non modo mẽte, sed etiam carne. Nam si ille in Cruce moriturus, matrem suã virginem iam in prouecta ętate, non nisi virgini Ioanni commendare voluit, quomodo eam in tenera adhuc ętate Ioseph, commendasset, nisi ille virgo esset? Vere (sicut videtur) nullo modo Christus id fecisset. E

Fuit ergo Ioseph virgo cuius custodię, & curę, tantæ virginitatis, ac Santitatis thesaurus committendus erat. O virum prudentissimum: virum sanctissimum. Quis te docuit tantum Deo placere virginitatem? Quę lex, quę iustitia, quæ pagina veteris testamenti, vel pręcipit, vel consulit, vel hortatur in carne non carnaliter viuere: & in terris angelicam ducere vitam? Nõdum legeras ò beatissime Ioseph, nondum legeras: sapientia carnis mors est. Et curam carnis nè perfeceritis in desiderio. Nondum
Rom. 8. Rom. 13. legeras de virginibus, qui cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare poterat, & sequuntur agnũ quocunque ierit. G
Apoc 14. Nõdum legeras laudatos esse, qui se castrauerũt propter regnũ
Matt. 19. cœlorum. Nondum legeras: Qui matrimonio iungit virginem
1. Cor. 7. suam benefacit: & qui non iungit, melius facit. Nondum legeras: Volo vos omnes esse sicut & me ipsum: & bonum est homini si sic permaneat secundum meum consilium. Et item de virginibus pręceptum non habeo, consilium autem do. Nondum hæc audieras: nondum legeras, nondum de illis habebas, non dicam pręceptum, sed neque consilium, neque exemplum: & tamen iam illa obseruabas, & ideo obseruabas, quia (sicut puto) vnctio iã tunc te docebat de omnibus, ac sermo Dei viuus, & efficax ante tibi factus est magister, quàm tu illi pater nutritius: H
prius tibi instruxit mentem, quàm in tua spõsa sibi indueret carnem. Quid hoc est, ò Virgo Ioseph? quid hoc est? Christo deuouisti te exhibere virginẽ: & nescis quod ipsi exhiberi te oportet ẽt patrẽ? Elegisti in Israel esse contẽptibilis, & vt illi placeres, cui te probasti, maledictum sterilitatis in currere non dubitasti? Sed ecce maledictio benedictione commutatur: & sterilitas pa-

tas pa-

A tas paternitate compẽſatur, quia vbi pro Deo cõtemptibilis eſſe nõ refugiſti:ibi pater filij eius putari,& appellari dignus fuiſti.

CAP. XXIIII.

Caſtiſſimus Sanctiſſimæ Virginis ſponſus neque filios, neque prȩter Virginem, vllam aliam coniugem habuit.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

B QVoniam nõ deſunt multi, ex antiquis patribus,qui, cõtra ea,quȩ ſuperiori cap.diximus, à ſanctiſſimo, et ȩque caſtiſsimo Ioſeph virginitatem non modo tollunt: ſed etiam bigamum illum fuiſſe, atque ex prima vxore,quam ante Virginem(ſicut illi dicunt)duxerat,filios habuiſſe contendunt. Operȩ pretium eſt vt videamus hoc loco,quinam iſti patres fuerint:& quinam etiam contrariam illis ſententiam tutati ſint.

Quod igitur ad illos ſpectat, qui eam quȩ Sanctiſſimi Ioſeph virginitati eſt oppoſita,ſententiam docuerunt, eorum caput,ac
C princeps(& maxime ex grȩcis) fuit Origines in 13.cap.Matth. Orig.
Euſebius Cæſarienſis lib.2.hiſto.cap.1.D.Gregorius Nyſſenus Euſe.Cȩſ.
oratione 2.de reſurrectione Chriſti.D.Epiphanius hær.78.quo D. Greg. Niſſen.
loco ipſe Epiphanius de Sanctiſsimo Ioſeph in hunc modũ ſcri D.Epiph.
bit.Et genuit quidem hunc Iacobum, circa quadrageſimũ plus minus ætatis ſuȩ annum. Poſt illum vero naſcitur ipſi filius Ioſeph vocatus: Deinde poſt illum Simeon,poſtea Iudas:& duȩ filiæ Maria,& quȩ vocatur Salome: Et mortua eſt ipſius vxor. In hac ſententia adeo ſibi conſtans fuit Epiphanius,vt eã mul-
D tis alijs in locis non dubitaret aſſerere: ſicut vnuſquiſque clariſſime perſpicere poterit hæreſi 27.& 50.& in Ancorato.

D.Epiphanium,& alios patres hic a nobis adductos ſequuntur alij recentiores etiam ex grȩcis, ſicut Theophylactus in 23. Theophy.
& 27.cap.Matth.Euthymius Mat.12.& 27.& in Ioannem ca. Euthym.
19.Nicephorus Calixtus multis in locis & prȩſertim li.2. hiſt. Niceph.
ca.3.vbi in ſuam etiam ſentẽtiã, refert Hyppolitũ Portuenſem. Hippoli.

Neque grȩci patres ſolum in hac ſententia fuerunt:ſed nonnulli etiam ex Latinis eam docuerũt inter quos eſt D. Hilarius D.Hila.

D.Amb. can.1.in Matth. D. Ambrosius non modo ad Galatas: sed etiam B de institutione Virginis cap.6. Neque illis videtur contradicere D.August. D. Augustinus, si quidem in expositione eiusdem Epistolæ sub disiunctione loquēs dicit: Iacobum Domini fratrem vel ex filijs Ioseph de alia vxore: vel ex cognatione Mariæ matris eius intelligi debere.

Nihilominus ista horum patrum sententia non obstante, illorum est patrum sententia magis amplectenda, qui æquius de nostro Ioseph, candidiusque iudicarunt: ipsumque non modo filios non habuisse, sed virginem perpetuò mansisse indubitanter asseuerarunt: Hos vero quia iam superiori cap. recensuimus: non est cur hoc loco in illis recensendis diutius immoremur: satis enim esse existimamus, si illos solùm in præsentiarum referamus, qui docent, eos, quos Epiphanius, & alij patres Ioseph filios attribuūt, minime ab ipso Ioseph integerrimo Sanctissimæ Virginis sponso fuisse genitos: quam sententiam non solum tenuerunt: sed etiam aduersus alios defenderunt F D. Theo. D. Theodoretus ad Galatas. Venerabilis Beda Ioan. 2. Marc. Beda. 6. & Luc. 8. Venerabilem Bedam adeo sequitur D. Anselmus D. Ansel. Matth. 12. vt eo ipso in loco ex ipsius Bedæ sententia sic dicat: fratres Domini non filij Beatæ semperque Virginis Mariæ, iuxta Heluidium, neque filij Ioseph ex alia vxore, iuxta quosdam G putandi sunt: sed his omnibus multò profectò luculentius D. D.Hiero. Hieronymus in 12. cap. Matth. vbi & Ioseph filios adimit: & causam erroris simul demonstrat, ob quam (sicut ex patribus superioris sententiæ videmus) ex Ioseph, filij nati esse putantur. Sic enim ibi inquit. Quidam fratres Domini de alia vxore Ioseph, filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum, & à quadam Escha muliercula confingentes. Nos autem sicut in lib. quem contra Heluidium scripsimus continetur, fratres Domini non filios Ioseph, sed consobrinos saluatoris Mariæ liberos intelligimus. H

Et præterquam quod hæc sententia, quæ mihi quidem multo probabilior apparet, illorum patrum testimonio potest etiam comprobari, qui docent beatum Ioseph fuisse virginem, de quibus hoc loco (sicut diximus) agere non intēdimus: ex ipso etiam Euangelio, præter Ioseph, habemus alios parentes istorum fratrum Domini, quos patres contrariæ opinionis volunt fuisse filios

A lios Ioseph. Nam Iacobus ille minor, & Domini frater, qui ab Epiphanio Ioseph filius, simul cum alijs tribus ipsius fratribus, & duabus sororibus, esse asseritur, apud Matth. 10. Marc. 3. & Luc. 6. dicitur Iacobus Alphæi, quod non intelligitur de alio Iacobo maiore, qui Zebedæi dicebatur. Cõstat autem sic fuisse dictum, quia filius eius erat, sicut patet Matth. 27. est enim hęc scripturę phrasis, vt filius à patre cognominetur, sicut videre est ex Machabæorum libris. Vnde sicut apud Machabęos Alexander Philippi dicitur, quia filius eius erat: sic etiam Iacobus Alphæi dicitur, quia erat filius eius: & sic patet non fuisse filium B Sanctissimi Ioseph. 1. Mac. 1.

Quod si rem hanc altius perscrutari velimus, facillime perspiciemus, nullo modo decuisse Ioseph filios habere: quia maximum impedimentum illi fuissent, ad ministerium, & officium, ad quod assumebatur, oportebat enim illum esse maxime liberum, & expeditum omnibus alijs curis, & obligationibus filiorum: vt hoc modo facilius, & liberius posset Virgini, & puero Iesu deseruire: & cum eis itinera agere, id quod nõ tam facile præstare potuisset, si aliquos filios haberet. Sicut enim oculis cœlum, & terram pariter, nequaquam aspicimus: sic Simile. C Ioseph suis filiis, et Dei filio necessaria procurare simul non posset, neque vtrisque ęque deseruire. Hinc enim Corinthijs scribens dicit Apostolus; qui autem cùm vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. In quibus Apostoli verbis hoc est magnopere adnotandum, quod dicit: & diuisus est. Hoc est, in multas miseriarum, & solicitudinum partes distractus: vel diuisus est, quia singulariter Domino non seruit: sed partim Domino, partim uxori, & filijs. Hæc cùm ita sint, & verissima quidem sint, cum his, qui hanc vltimam sententiam tenent, ego quidem facilius crediderim, D Ioseph non modo filios non habuisse, sed etiam virginem perpetuò permansisse. Eodem enim Apostolo teste, qui sine vxore est (id quod similiter intellige de liberis) solicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Et paucis interiectis: Mulier, inquit, nupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta, & corpore, & Spiritu. 1. Cor. 7.

Propter hæc illam ego sententiã libẽtius amplector, q̃ docet sanctissimũ Ioseph fuisse virginẽ, quia hoc mõ non solũ facili⁹

cogita-

cogitare poterat, quę Domini sunt, vt esset sanctus corpore, & E
spiritu: sed etiam liberius poterat tam Virgini, quam puero Iesu, debita pietatis, & charitatis obsequia pręstare.

CAP. XXV.

Ioseph non senex erat, quando Mariam vxorem duxit: sed in conuenientissima tunc erat ętate, vt Virginem, & puerum Iesum posset sustentare. Idem si senex non erat, quare senex depingitur.

F

Ecce pater tuus. Luc. 2.

POtest ex his, quę à nobis hactenus dicta sunt, nō difficile colligi, Ioseph virginem in sponsum Virgini fuisse traditum: Verum quia non constat, quo tempore, & in quanam ipsius Ioseph, ætate id factum sit, circa hoc pręsenti loco est à nobis elaborandum: & pro maiori, ac faciliori huius negotij intelligentia aduertēdum, dè ętate Sanctissimi Ioseph fuisse in primis sententiam D. Epiphanij, ipsum Ioseph fuisse plus minus octogenarium, quando Virginem duxit: sic enim de ipso Ioseph loquens ad hęresim 50. dicit G
D. Epiph. Epiphanius. Aut solum vir vocatus est, eo quod despōsatus fuit cum senex esset annorum plus minus octuaginta: Et hęresi 38. in hunc etiam modum loquitur. Et post multos annos accipit Mariam viduus agens annum uiduitatis suæ fortasis octogesimum, & ultra. D. Epiphanium sequuntur Nicephorus lib. 1. histo. cap. 7. & Cedrenus in compendio historiæ: præterquā quod autem huic sententię maximę fauet antiqua pictura, quę non paruam autoritatem habere solet: potest etiam ex eo confirmari quia Sanctissimus Ioseph (sicut nōnulli dicūt) mortuus est duodecimo fere anno ętatis Christi: Vnde (sicut isti dicunt) verisimile est eum fuisse valde Senem, quando Christus natus est, & similiter quando Virginem duxit. H

Verum ista sententia neque constare, nec probari vllo modo potest, imprimis quia maxime decuit, ut in illo matrimonio Mariæ & Ioseph ea inter illos proportio seruaretur, quæ cōmuni vsu, & cōsuetudine inter virum & vxorem seruari solet.

Deinde

A Deinde quia oportuit, vt Ioseph esset in ętate ad generãdum idonea, aliter.n.nullo modo posset sub illius umbra fama, & æstimatio virginis illæsa conseruari. Est enim (sicut ad Seleuciã scribens dixit Hieronymus) tenera res in fœminis pudicitię fama. Et reuera sic est: quia sicut flos ad leuem quidem auram marcesit: sic pudicitię fama in fœminis ad leuem quidem flatum corrumpitur: id, quod etiam fieret in beatissima Virgine, si eius virginalis sponsus Ioseph non in ea esset ætate, cuius umbra sanctissimæ sponsę suę tutamen esse posset. D.Hier. Simile.

Tertio, quia oportuit Sanctissimum Ioseph fuisse vegetiorẽ, B quàm illum fingunt Epiphanius, & alij, vt posset tot peregrinationes sustinere, & ad suam familiam alendam, & sustentandam laborare, ad quos fines octogenaria ętas est prorsus improportionata: quia in illa iam homines sui iuris non sunt: cum enim vsque ad septuagesimum annum vires aliquas adhuc habeant, & illi, qui sunt naturæ robustioris vsque ad octogesimũ, & illo prętergresso nihil iam illis superest nisi labor, & dolor: hac ipsa de re propheta ipso sic attestante, ac dicente. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni: si autem in potentatibus octuaginta anni, & amplius eorum labor, & dolor. Psal. 89.
C Id quod idem est, ac si dixisset anni nostri in nobis ipsis sunt septuaginta anni: eò vsque enim nostri sumus, ac nostri dominamur, roboreque ac viribus nostris mouemur: si autem in potentatibus quis victurus sit, hoc est, in violentia, quia tunc vix aliquid fieri potest, octuaginta annis viuet: & quod illis amplius est, id prorsus dolor, & labor est: quia si quis vltra hos annos vixerit, maximus ei labor, & dolor erit, propter summam huius ętatis infirmitatem.

Et quis hoc ita esse non videat? Quis non videat corruptis in ea ætate viribus omnia esse perturbata. Sicut enim in fidibus Simile.
D cum aliquid interceptum, aut relaxatum est, omnis canendi ratio turbatur, & soluitur: sic membris præ senectute dissolutis omnis harmonia corporis deperditur, & homo ad quamcunque actionem ineptus manet: quod cum ita sit, et ex ipsius prophetæ sententia Octogenaria ætas talis sit, conueniens minime fuit quod quando Ioseph Virginem desponsauit, tàm prouectæ esset ętatis, quia in illa potius indigeret ministrari, quàm ad ministrandum alijs aptus esset.

Quartò quia quando ſancti doctores dicunt ſanctiſſimum Io E ſeph ſimul cum beatiſſima Virgine poſt matrimonium contractum, virginitatem vouiſſe pro certo ſupponunt, illum nequaquàm fuiſſe ſenem, neque ad actum matrimonij ineptum. Neque enim hoc ſane immerito. Quorſum enim tunc virginitatem voueret, quando iam ſic tranquilla, & pacata erant omnia, vt nullus carnis motus tunc ſentiret. Niſi quis fortaſſe ſan Simile. ctiſſimum Ioſeph illis ſimilem fuiſſe dicat, qui in portu tranquillo, cùm ſunt, vbi iam nulla inimicorum incommoda patiuntur, libenter ſe cum ipſis hoſtibus congreſſuros pollicentur: talemque fuiſſe Ioſeph, qui intra ſenectutis portum conſtitutus, F ſuam virginitatem ex voto Deo dicauit: & tunc dicauit, quando iam nulla carnis incommoda ſentiuntur. Eſt enim caro, ſi- Simile. cut præacutę quædam ſpinæ: quia ſicut ſpinæ non pungunt quidem in radicibus, ſed tantum in ſuperficie, quia ſi eas de terra eruimus, radices ipſarum contrectamus, & nullum dolorem ſentimus: ſic caro non pungit quidem in ſenectutis radice: ſed in adoleſcentiæ, ſiue iuuentutis ſuperficie. Et ideo credibile eſt, quod ſanctiſsimus Ioſeph non in ſenectute, ſed in iuuentute ſuæ virginitatis munus ſimul cum Maria Deo obtulit, quia tūc eſſet illi gratius, quam ſi in ſenectute offerretur. Ac proinde G quòd non ſenex, ſed iuuenis fuit, quando Virgini in ſponſum coniunctus eſt.

Lucæ 1. Præterea his omnibus non parum fauet ſcriptura: Angelus enim miſſus eſſe narratur ad Virginem deſponſatam non ſeni, ſed viro, atque ideo viro, quia uiribus, & robore præſtabat. Lucæ 3. Et alibi de Chriſto dicitur: quod putabatur filius Ioſeph, quod ſane non fieret, ſi ille octogenarius fuiſſet, quia tunc aut non tam facile hæc de Ioſeph fama percrebuiſſet, aut certe ipſa Virgo in ſuſpicionem aliquam veniſſet.

His adde quod illud, quod de tempore aduentus Meſsiæ in H Iſai.63. hunc modum ſcribens dixit Iſaias: nempe, Habitabit iuuenis cum virgine. ad hoc miſterium non incommodè applica- Nic.Lyr. tur. Et præſertim à gloſſa ordinaria, & Nicolao de Lyra, qui pro eo, quod à Propheta dicitur. Habitabit iuuenis cum virgine: Ioſeph cum Maria interpretantur. Id quod optime etiam Gerſon. adnotauit Io. Gerſon Sermone de Mariæ natiuitate conſideratione tertia, quo loco hanc ſententiam ipſe libens amplectitur:

mul-

A multisque rationibus persuadere nititur, idque iure optimo: nullum est enim sic firmum, ac stabile fundamentum, propter quod contraria sententia credi cogatur. Quia nec ulla historia, nec vlla decentiæ, aut castitatis ratio, hoc requirit. Nam quod ad decentiam quidem attinet, nullam prorsus indecentiam habet, quod Virgo habitet cum iuuene, aut saltem cum viro medioctis, & maturę ætatis sponso, ac marito suo: immo maiorem decentię, & conuenientię rationem hoc præ se fert. Quàm si virgo habitet cùm sponso, & marito sene. Idque in Mariæ, & Ioseph, matrimonio eo potiorem locum
B habet, quo ipsorum matrimonium ad hoc ordinatum fuit, vt Beatissima Virgo existimari posset ex Ioseph, viro suo concepisse.

Iam vero quòd ad castitatis rationem spectat inter Mariam, & Ioseph conseruandæ: ad hoc senilis ętas minime necessaria erat: sed sola Spiritus Sancti virtus, ac robur: alioquin non tàm fuisset virtutis, & voluntatis opus, quàm impotentia quædam. Quo circa de sanctissimo nostro Ioseph, eodem modo (immo multo differentiori modo) existimãdum esse iudico: sicut de sancto illo Patriarcha Ioseph, qui (teste mellifluo patre D. Bernar- D. Bern.
C do) huius nostri figura fuit. Ac proinde quod sicut ille in iuuenili ætate perfectissimã castitatem, ac fidelitatem Domino suo seruauit: sic etiam hic noster Ioseph in iuuenili ætate & castissimus, & fidelissimus fuit.

Vnde certum quidem esse videtur, non fuisse octogenarium, nec senem quando sibi Virginem desponsauit. Qua vero tunc ætate fuerit, iuuenis nè an vir triginta, aut quadraginta annorum: id non tàm facile quidem definiri, aut determinari potest, cùm ex historijs nihil habeatur. Siue ergo fuerit quadragenarius, siue quinquagenarius (sicut loco supra citato vult Ioannes
D Gerson) hoc vnum de eo indubitanter affirmari potest, nempe Gerson. aptissimæ, & conuenientissimæ ætatis tunc fuisse, quando Virgini desponsatus est: quia hoc ad Spiritus Sancti prouidentiam spectabat. Vnde potius credendum est, fuisse maturæ ætatis, quàm iuuenilis. Cùm enim (sicut sancti, & historiæ nobis referunt) Beatissima Virgo illi data fuerit magno sacerdotum consilio, & prouidentia, potius ut Virginis integritatem seruaret, quàm violaret: credibile est, eos quæsiuisse virum

maturę ætatis, prudentiæ, ac virtutis, quæ quidem in maturiori ętate, & non in iuueniliore reperiuntur. Sicut enim vina quo sunt diuturniora, eo meliora, & suauiora fiunt: sic homines non in iuuentute, sed in maturiori ætate meliores, ac prudentiores existunt. E

Simile.

Ex his facile est, ad duas coniecturas contrariæ opinionis respondere. Quod ergo ad illam imprimis attinet, quę erat de morte Ioseph Dicendum est, quod quamuis verisimile sit (vt inferius dicemus) beatissimum Ioseph mortuum fuisse ante trigesimum ętatis Christi annum non tamen existimãdum est, illum statim post duodecimum ętatis Christi annum obijsse. Et maxime, quia dum Sanctus Lucas Euangelista asserit, Christum dominum in templo inuentum descendisse, post duodecimum ętatis suę annum cùm parentibus suis in Nazareth, & fuisse subditum illis, aperte satis significat, Ioseph aliquot annis cùm illis vixisse, & nõ est incredibile vixisse ferè vsq; ad annos predicationis Christi, (de quo in sequentibus latius fortasse dicemus) vt Christum simul cum Virgine suis laboribus sustentaret. F

Ad aliam cõiecturam, de cõsuetudine picturæ Ioseph senem ostendentis, varij varie respondent. Quidam enim dicunt, quòd illa consuetudo pingendi propter quandam decentiam, & ad vitandam vulgi opinionẽ introduci potuit. Et hùc sanè spectat, quod hac ipsa de re asserit Petrus Canisius li. 2. de Virgine Deipara capite 13. quo loco sic inquit. Fortasse ingeniosa vetustas, dedit hoc populi simplicitati, vt etiam si Ioseph iunior fuisset, quam pingitur: tamen pro seniore vulgo haberetur, ad depellandam videlicet rei amatoriæ, & coniugalis congressus suspicionem: hanc enim facile vel pareret, vel augeret vegetus, & viridi ętate iuuenis, qui cum nubili puella uel cohabitans, vel deambulans in tabella spectantium oculis subijceretur. G

Canisi.

Alij dicunt, quod huiusmodi pingendi consuetudo fortassis ex eo prouenit, quia cum Ioseph esset maturæ ętatis, & vir iustus, partim laboribus, partim corporalibus afflictionibus effecerat, vt prouectioris, quàm reuera esset ætatis appareret. Et cum istorum sententia nobis etiam illud valde probatur, quòd hac ipsa de re dicit Ioannes Gerson in illo pręallegato sermone de Natiuitate Marię eadem consideratione 3. quo loco circa hoc negotium tres rationes adducit. H

Gerson.

Prima

A Prima dicit, quod Ioseph senex depingitur, propter mentis, Psal. 4.
& castitatis virtutem, quia sicut dicit sapiens: ętas senectutis vita immaculata. In secunda ratione dicit, quòd vel ideo Ioseph, ab initio nascentis Ecclesiæ senex pingebatur, dùm Marię perpetua virginitas nondum, vt modo radices fixerat in cordibus fidelium, nè suspicaremur carnale aliquid de Ioseph, & Maria. Denique in tertia ratione totum hoc negotium ad pictorum vitium detorquens adducit illud Horatij, quo dicit. Pictoribus, atque poetis quidlibet audendi, semper fuit æqua potestas. Neque desinit eo in loco admonere Gerson, illam pingendi cõsuetudinem, vbique minime obseruari, cùm ipse nostrum Ioseph, velut in ætate iuuenili depictum inuenerit, & pręsertim in Alemania ubi affirmat, se id crebro adnotasse. Gerson.
B

CAP. XXVI.

Maria fuit nuptui tradita post incboatum decimum quartum suæ ætatis annum: Et annum agens decimum quintum, Christum peperit.

C Ecce pater tuus. Luc. 2.

Ecto nunc ordine sequi videtur, ut postquam de ea ætate iam egimus, quam habebat Ioseph quando Virginem uxorem duxit. non nihil etiam dicamus de ætate, quam ipsa Virgo habebat, quando ipsum Ioseph in sponsum accepit. Ad quod dicimus, quòd hac ipsa de re tres fuerunt doctorum sententiæ. Duæ illarum particulares, & extremæ, & una media, & communis. Ex particularibus, & extremis prima fuit Ioannis Annij recentis Chronographi, qui dixit Beatissimam Virginem peperisse Christum, ante expletum decimum quartum suę ętatis annum: Vnde necessario colligitur fuisse sponso suo Ioseph, nuptã decimo tertio ętatis anno nondum peracto. Io. Annii.
D

Alia particularis, eaque etiam extrema sententia est Caietani, qui super primum cap. Lucę probabile credit, fuisse tunc Virginem uiginti quatuor annorum, & certum putat, ut minimum habuisse nouemdecim annos, quando filium peperit. Ex quo Caiet.

 colligi-

colligitur, Virginem vno anno,& paulò amplius ante illam ætatem fuisse nuptam. Mouetur autem Caietanus in hac sua sententia ex sola coniectura: nempe, vt Virgo esset firmo, ac perfecto corpore ad concipiendum filium. Sunt autem verba Caietani. Et dico saltem, quia ratio suadet, quod natura exigit plus ætatis videlicet vsquequo firmata sint ossa, ad quod quartum septennarium dicitur requiri in viris, quocirca certum est beatam Virginem fuisse tunc annorum 19.& hoc si mulieris tertio sennario annorum completur augmentum: sicut secundo sennario pubescit: & rationabile est, vt fuerit tunc annorũ 24. vt perfecta etiam secundum ossa mulier perfecta mater, perfectum gigneret filium. E

Sed his duabus sententijs non obstantibus cùm communi, & probabiliori sententia tenendum est, Virginem beatissimam fuisse nuptui traditam paulò post inchoatum 14. suæ ætatis annum. Vndecim enim fere annis in templo mansit, & tunc tradita fuit virginali sponso suo Ioseph: & post quatuor menses Angelicum nuntium habuit, agens vero 15. annum filium peperit. Sic enim ex beatissimo Euodio refert Nicephorus lib. 2. hist. cap. 3. Quam etiam sententiam tenent Origenes tract. 26. in Matt. D. Ioan. Damascenus lib. 4. de fide ca. 15. D. Gregorius Nissenus hom. de Christi natiuitate, & multi alij quorum autoritati maior proculdubio est fides adhibenda, quàm Caietani coniecturæ, & maxime cum ætas 14. annorum in fœmina sufficientissima sit, & aptissima ad concipiendum filium, præsertim si habeat corpus optime dispositum, quale erat corpus sanctissimæ Virginis, quod in sua specie, & sexu fuit maxime perfectũ: sicut docent omnes patres, qui de ipsa virgine scribunt, neque potest absque maxima temeritate negari, cum nulla neque autoritas, neque ratio obstet: sed per se ita decens, ac sanctissimo incarnationis mysterio conueniens maxime sit. Et huius rei ratio est, quia ex sanctissimo illo nostrę Virginis corpore sacrosanctum Christi redemptoris nostri corpus formandum erat. Vnde ad diuinam prouidentiam summe pertinebat accommodare medium fini, & materiam tali effectui aptam præparare.

Euod. Nicepho. Orige. Io. Dama. D. Grego. Nissen.

Simile. Si. n. sicut in curru aurigam, & in naui gubernatorẽ: sic in rebus omnibus superstare Deum sua diuina prouidentia certũ est; cum in omnibus sit corporibus, animabus, angelis, & in cũctis,

quæ

A quæ vel terra, vel mari, vel aere, vel cœlo continentur naturis tã visibilibus, quã inuisibilibus, totum.n. mũdum sua infallibili, & incommutabili prouidẽtia gubernat, & nulla est tam parua res, quæ ab ea excludatur. Si inquam Deus erga oẽs creaturas, talẽ sese exhibet: qũo multo maiori ratione diuinę suæ prouidentiæ vim non ostenderet in Virginis corpore digne præparando: & maxime cum sua diuina virtute, cuius operatio in hoc opere singulari modo spectabatur, facillime id posset perficere? Vere ille qui in minimis magna, & mirabilia semper operatur, in tam magno negotio mirabiliora operatus est. Et tale Virginis corpus B pręparauit, quale illud esse opus erat, ex quo dilectissimi filij sui sanctissimum corpus erat efformandum.

Est & alia rõ propter q̃ maxime cõueniebat sanctissimæ Virginis corpus esse summe perfectum, & hęc est, quia maxime decuit Christũ, & Virginem esse inter se simillimos: non tm̃ moribus: sed ẽt corporis perfectione. Et sicut decuit, sic reuera fuit in Christo, & Maria, quę (vt de Christo interim taceamus) bene disposito, ac p̃fectissimo corpore fuit. Et quis hoc æquissimũ esse nõ iudicet? Si.n. natura nihil in rebus patitur imperfectũ, qũo existimandũ est de Deo, ꝙ in dilectissima sua, aliq̃ quantũuis mi C nimã imperfectionẽ esse permitteret? Et si ẽt ipsa scriptura teste Deute. 32. Dei perfecta sunt opera: qũo Maria non esset perfectissima, & absq; vlla prorsus macula tota pulcherrima? An nõ talis Maria Cantic. 6. de qua singulariter dr̃. Vna est perfecta mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Hoc est, vna est, & secundã non habet perfecta mea. Sic.n. perfecta est, vt perfectione omnibus alijs p̃stet.

Præterea de illa alio in loco sponsus sic dicit. Tota pulchra Cantic. 4. es amica mea, & macula non est in te. Neq; talẽ Mariam à Deo factam quisquam miretur. Nam si ipse (sicut ex multis locis scripturæ constat) quoties sibi agnum, aut quoduis aliud animal in D holocaustum offerri præcipiebat, toties vt sine macula illud esset, aduertebat. Et si etiam omnem hominem habentem maculã sic dicens à suo ministerio arcebat. Omnis, qui habuerit macu- Leuit. 2. lam, non accedet offerre hostias Domino: nec panes Deo suo: quomodo neq; minimam quidem maculam in Virgine consentiret, quam ipse non modo eligebat, vt vnigenitum filium suũ propter nos hominem faciendum, ex sua propria carne in suo vtero generaret: sed ẽt vt illum postea natũ lactaret, cibaret, ac

necessaria omnia illi ministraret? Nemo equidem Deum sic sui, suique filij honoris oblitum esse dicet, ut Virginem ad talia, tantaque munera summe perfectã non faceret. fuit ergo Virgo perfectissima, & tã bene accõmodata sanctissimi sui corporis perfectione, ac dispositione, cum magna animi moderatione simul coniuncta, ut nunquam (sicut permulti asserunt) in uerum, ac proprium morbum inciderit: sicut neq; eius filius, qui nunquàm infirmus fuit: non enim assumpsit morbos nostros, neque accidentia illa, quę proueniũt ex quadam particulari corruptione, sed ea sola, quæ consequuntur totam speciem, sicut sitim, famẽ, frigus, calorem, defatigationem, & similia: languor autem, aut corruptio quęcunq; nunquam in eo fuerunt: quia ista non consequuntur totam speciem. Et quia Christus talia non assumpsit, ideo nunquàm fuit infirmus, neque esse poterat. E F

Sed ut ad Mariam reuertamur bene quidem illa ab omni infirmitate, & ægritudine libera fuisse perhibetur, quę omnia effectus peccati sunt, quod in Maria nullum omnino locum unquã habuit: & ideo neq; infirmitas in ea locũ habere debebat: sed sanam, & corpore ab omni prorsus contagione libero (sicut de ipsa in Epistola synodica, quę habetur in sexta synodo actione 11. loquitur Sophronyus) Virginem esse oportebat. G Sophro.

Hęc omnia ideo à nobis hoc loco dicta sint, ut ex corporali Mariæ tàm perfecta dispositione melius intelligatur, eam in ętate 14. annorum fuisse quidem aptissimam ad suum concipiendum filium, ac proinde, quòd in tali ætate nubere commodissime poterat: sicut ipsam fecisse docent patres illi, qui ultimam sententiam paulò superius à nobis allatam amplectuntur; quę affirmat nostram Virginem paulò post inchoatum 14. tæ etatis annum fuisse Ioseph in sponsam traditam. Causas autem propter quas hoc sic factum sit, non hoc, sed sequenti cap. dicemus. H

CAP.

A

CAP. XXVII.

Mariam desponsari propter se ipsam, & propter eius filium, conueniens fuit. Ipsa nunquam sola, sed cum suo sponso associata incedebat: aliæ mulieres in hoc à Virgine quàm dissimiles.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

B Vltę fuere rationes, propter quas cōueniens fuit, ut Maria Ioseph matrimonio traderetur. Et ipsarum aliquę fuerūt ex parte Christi, aliquę ex parte Virginis, aliquę ex parte nostra, & demum aliquę ex parte ipsius Ioseph. Illas hoc cap. uideamus, quę fuerunt ex parte Christi, & ex parte Virginis, & alias in sequens caput referuemus. Prima ratio ex parte Christi Domini fuit propter Iudęos, & infideles, nè ab illis tanquàm illegitime natus Christus abijceretur, quia illegitimi ab omni honore expelluntur. Vnde non debebat apparere in Christo aliqua macula, propter quam primo aspectu honore indignus posset iu C dicari: Ideo enim bene in Lucam scribens dicit D. Ambrosius. D.Amb. Quid Iudæis, quid Herodi posset ascribi, si natum uiderentur ex adulterio persecuti.

Secunda ratio est, ut sic haberet Christus Dominus, per quē consueto modo sua Genealogia describeretur. Nam si Virgo non esset coniugata non posset eius progenies describi nisi per ipsam, quod tamen secundum legem minime erat consuetum: nempe quod aliqua Genealogia per mulieres describeretur. Vnde oportuit, vt esset coniugata, ad hoc ut Christi Genealogia per uirum describeretur, sicut reuera per Ioseph, descripta D fuit. Licet vero obijci possit, hanc rationem bonam non esse: cùm nō de Ioseph sed de Maria natus sit Christus, qui sicut secundum deitatem nullam habuit matrem: ita etiam secundum humanitatem nullum habuit patrem. Tamen dicendum est, ꝙ licet de Ioseph natus non fuerit Christus, sed solum de Maria, sicut expresse docuit Euangelista sic dicens: de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Matt. 1. Sufficiebat tamen Ioseph esse sicut reuera erat (prout præter alios patres late docet D. Eusebius emis-

senus

ſenus hom. de Mariæ natiuitate) de una, atq; eadem familia cũ E
Virgine, ut per eum Christi Genealogia bene deſcriberetur:

Tertia ratio eſt, quia opus erat, vt Christus in parua ętate à Ioſeph nutriret. Multis.n.tunc Christo opus erat, in quibus ſola mater cõuenienter, & ſufficienter, puidere non poterat, ad q̃ tñ ipſa Virgo ſimul ſufficeret cùm Ioſeph, qui tãto in puerũ affectu p̃ditus fuit, tantã in illum curã, & ſolicitudinem habuit, vt dum vixit, numquam ei in neceſsarijs aliquo modo deeſse potuiſset. Et merito ſi quidem (ſicut multis in locis dicit Rupertus Abbas, & pręſertim in primum cap. Matth.) Ioſeph ita Christus innixus erat, vt ipſe fuerit infantulo pater optimus, cuius ſolatio paterno puer, cùm Virgine puerpera ſuſtentaretur. F

Ruper.

Quarta ratio eſt, pp tutelam Chriſti nati, ſcilicet, ut Diabolo partus virginis occultaretur, nè ſciret Chriſtũ eſse Deum, id, quod facile conijceret, ſi vidiſset virginẽ ſine viro concepiſse. Et hęc fuit opinio D. Ignatij (ſicut ex ipſo refert D. Hieronymus in primũ cap. Mat.) & ipſa ẽt vtuntur D. Ambroſius libro ſecundo in Lucã. D. Ioannes Damaſcenus lib. 4. de fide cap. 14. D. Baſilius hom. de humana Chriſti generatione. Rupertus Abbas lib. 11. de Victoria uerbi Dei ca. 19. Et Mellifluus pater D. Bernardus hom. 2. ſuper miſsus eſt: ubi poſtquã in hunc modũ interrogat: Sed non poterat Deus apertum aliquod oſtẽdere ſignum, quo videlicet fieret, vt eius nec ortus infamaretur, nec mater criminaretur? Ita reſpõdet. Poterat vtiq; ſed non poterat latere dæmones, quod ſcirent homines. Oportebat aũt à principe mũdi aliquandiu cęlari diuini cõſilij ſacramentũ: non quod Deus ſi palàm opus ſuum facere vellet, impediri poſse ab illo metueret: ſed quia ipſe, qui non ſolũ potenter, ſed ẽt ſapienter quęcunque voluit fecit, ſicut in omnibus operibus ſuis, quaſdã rerũ, vel temporum congruentias pp ordinis pulchritudinem ſeruare cõſueuit: ita in hoc quoq; tã magnifico opere ſuo noſtrę videlicet reparationis, non tãtùm potentiam ſuam, ſed & prudentiam oſtẽdere voluit. Et quãquam illud aliter quõ uellet perficere potuiſſet, placuit ei tñ eo potius mõ, & ordine hominẽ ſibi reconciliare, quo nouerat cecidiſse: & ſicut Diabol⁹ prius ſeduxit fęminã, & poſt modũ virũ per fœminã: ita prius à fœmina virgine ſeduceret: & poſt à viro Chriſto aperte debellaret. Hęc D. Bernar. G H

D Igna. D. Hiero. D. Ambr. D. Dama. D. Baſil. Ruper. D. Berna.

D. Amb. Verum D. Ambroſius de hac ipſa cauſa ſuper Lucã mentionem

A nem faciens, quæ ab antiquioribus assignata fuerat, eam nō videtur amittere. Et ut uerum fatear nō desunt rationes, ex quibus aliquo modo probetur hanc supradictorum patrū rationem non posse subsistere, quia etiā si Virgo esset desponsata: tamen per hoc nō lateret demonem. Quia quamuis Maria haberet uirum, tamen semper Diabolus cognosceret, & maxime propter claustrū uirginitatis, quod semper in uirgine inuiolatū permansit. Id, quod Diabolus optime cognoscebat: vnde per hoc, quòd Virgo desponsata esset nihil ei occultaretur. Et quamquā nonnulli dicant, ꝙ Diabolus multa pōt cognoscere uirtute naturæ B suę, à quibus ꝓhibetur uirtute diuina, ac propterea, qđ licet Diabolus, hoc cognoscere posset, Deus tñ illum prohiberet, ne cognosceret partū illum. Quāquam, inquā, nonnulli hoc dicant, tñ aliquibus nō satisfacit. Imprimis qa si uirtute diuina Diabol⁹ ꝓhiberetur illud cogitare, aut intelligere, id ēt fieret si Virgo nō esset despōsata: quia ēt tunc uirtute Dei ipse Diabolus prohiberetur cogitare, quomodo concepisset, an de uiro, uel non.

Deinde quia (sicut isti dicunt) non sunt ponenda miracula sine necessitate, cum non videretur necessarium, quod aliquid in isto partu occultaretur Diabolo, quia per hoc nihil cogno- C sceret de diuino secreto: quia dato quod ipse sciret Virginem in virginitate peperisse, non ex hoc sequebatur, filium ex ea natū esse Deum, quia poterat Deus illud priuilegium concedere, cui cunque vellet, licet concedere non consueuisset.

Neque obstat si dicatur, quod Diabolus ex eo facile conijceret Christi deitatem, quia multò maiora alia ad hoc haberet argumenta, nempe, adorationem magorum, stellam eos pręcedentem, quod omnino erat supra naturam, & non erat occultum Diabolo, cùm illis omnibus notum esset, qui erant, in Ierusalem. Vnde constat quod magis ex his crederet illum es- D se Deum, quàm ex conceptu virginali.

His accedit quia Christo existente in Iordane descendit Spiritus Sanctus super eum: & vox patris audita est: Hic est filius meus dilectus: id, quod multi viderunt, & Ioānes ipse, qui Christum baptizauit de hoc Iudęis testimonium perhibuit: quę omnia Diabolus bene videbat, & tamen per hoc adhuc non credebat Christum esse Deum, quia post baptismum cum tentauit. Et ideo neque ex conceptione uirginali crederet ipsum esse Deum.

Luc. 3.
Ioan. 1.

Deum. Accedit etiam quia Diabolus videbat Christum face- E
re omnia miracula, quæ populus videbat: Et tamen adhuc com
muniter asseritur quòd non credebat per certitudinem Christũ
esse Deum, quia alias non modo Iudæos non concitasset, ad illũ
occidendum, sed etiam quantùm posset impediuisset. Neque
valet dicere, quòd illa miracula non sufficiebant ad ostenden-
dum Christum esse Deum: quia satis ad id sufficientia erant (ip-
so Christo attestante, ac dicente) ipsa opera, quæ ego facio testi
Ioan. 5. monium perhibent de me quia pater me misit. Et nihilominus
quia Diabolus per illa opera, non credebat Christum esse Deũ
bene ex eo videtur sequi, quòd multominus id crederet, quam- F
uis vidisset eius partum virginalem.

Sed his non obstantibus, illis est patribus magis assentiendũ,
qui tantam de nostræ virginis castitate, ac puritate existimatio
nem habuerunt, vt non crediderint, potuisse in prauam suspitio
nem venire, neque etiam apud Dæmonem. Vnde si non potuis-
set existimare illam concepisse ex proprio marito, potius suspi-
caretur sine opera viri, quàm ex prauo concubitu concepisse.
Diuturna enim experientia, & obseruatione optime Diabolus
assecutũ habebat, qualis esset virginis nostrę sanctitas, ac puri-
tas. Expertus deinde erat (idque non sine magno suo malo, atq; G
inuidia) nunquàm se potuisse unum, nec minimum illum qui-
dem prauum motum in ipsa virgine excitare: cum tñ ipse alias
non ignoret, nullum fere fornicationis actum committi, cuius
ipse præcipuus autor, ac sedulus instigator non existat. Exper-
tus demum erat, nunquàm virginem vel otiosum uerbum fuis-
se locutam. Vnde omnibus optime pensatis, vel nullo modo,
vel difficile posset adduci, vt crederet Beatissimam uirginẽ tur-
piter concepisse. Et ideo vt saltem commodius tantum illi my-
sterium occultum teneretur, ipseque facilius, & securius à curio
sa quacunque obseruatione, & inquisitione abstraheretur, aptis H
simum medium fuit, ipsam virginem fuisse uiro desponsatam.
Et ideo præter patres superius à nobis allegatos, bene super 1.
ca. Mat. sic dicit Theophylactus. Est & alia causa: ut lateret Dia
bolũ: & propterea desponsata est. Diabolus enim cùm audisset,
quod Virgo uterum gereret, obseruabat Virginem: ut igitur de-
ceptor decipiatur, desponsat semper Virginem Mariam. Hæc
ibi Teophylatus. Sed his omnibus omissis iam ad rationes, quę
sunt

A ſunt ex parte Virginis veniamus, vt ſic tandem huic præſenti capiti finem imponamus.

Prima cauſa ob quam conueniebat Virgini, vt Ioſeph eſſet deſponſata fuit, ne (ita enim ſuper 1. cap. Mat. dicit D. Hieronymus, & refertur etiam à D. Tho. 3. p. q. 29. art. 1.) lapidaretur à Iudęis tanquàm adultera. Sed hæc D. Hieronymi ſententia videtur inuoluere quandam maximam repugnantiam: ex eo quia Virgo adultera eſſe non poterat: ſi non eſſet deſponſata. Cui repugnantiæ nonnulli reſpondere volentes dicũt, ſenſum D. Hieronymi in ea ſententia non fuiſſe, quod virgo ſi non eſſet deſpõ- D. Hiero. D. Tho.
B ſata puniri poſſet, propter exiſtimatum peccatum adulterij, ſed potuiſſe puniri eadem pœna, qua adulterę puniebantur: quia (ſicut ex Deut. iſti oſtendunt) virgo, quæ in domo parentum fornicabatur, lapidibus obruebatur. Sed hęc reſponſio nihil iuuat, quia illud Deutoronomij ſolum intelligitur, quando puella tradita erat viro, & ipſe primò cognoſcens eam, inuenit eam non eſſe virginem: nam tunc ſi parentes puellę expanſo veſtimento non oſtenderent ſigna virginitatis, coram ſenioribus vrbis, qui in porta erant puella lapidanda erat, pro fornicatione, quam commiſerat, antequam deſponſaretur, id, quod aperte colligi- Deut. 22.
C tur ex ipſo ſcripturę loco, in quo manifeſte apparet caſus à propoſito, pro excuſatione ſententię D. Hieronymi multum diſtinctus: quia ſi puella nondum deſponſata inueniretur à patre ſuo fuiſſe fornicata, nõ videtur, quod lapidanda erat: quia nulla lex de hoc erat. Quod autem lapidaretur poſtquam tradita erat viro, pro priori fornicatione cauſa eſſe videtur, quia fuit in culpa permittendo ſe deſponſari dùm non eſſet virgo, quia debuerat hoc reuelare patri ſuo, ne traderet eam viro, vt non ſubijceretur periculo. Et videbatur hoc maxime fieri in fauoré viri, quia iſta puella voluerat eum fallere, accipiendo eum in coniugem, cum
D virgo non eſſet. Vnde videtur manifeſtiſſimum eſſe, quòd Beatiſſima Virgo etiam ſi inueniretur concepiſſe, dùm tamen non erat deſponſata, non poterat vllo modo lapidari. D.Hiero.

Si tamen volumus cùm D. Hieronymo conſentire, oportet dicere quod illa lex Deut. non ſolum habebat locum, quãdo puella fornicata eſt ante deſponſationem, & poſtquam viro tradita eſt, inuenta eſt quòd non eſſet virgo: ſed etiam in illa, quæ nunquam fuerat deſponſata & inuenta eſt concepiſſe, vel fornicata

nicata

nicata esse: Verum est tamen, q̄ hoc non satis conuenit literæ. E

Secunda ratio fuit, vt Virgo liberaretur ab infamia, quam non posset excusare, si concepisset non desponsata, quia nullus crederet eam de Spiritu Sancto concepisse. Et hęc est sententia D.Ambr. D. Ambrosij in Lucam, vbi dicit, quod Virgo desponsata est, nè temeratæ virginitatis adureretur infamia, cui grauis aluus corruptellę videretur insigne pręferre. Vnde etiam mellifluus D. Bern. pater D. Bernardus hom. 2. super missus est in hunc modum nobis scriptum reliquit. Dic, quęso, quis eam videns non desponsatam, & grauidam, non potius diceret corruptam, quàm virginẽ? Non autem decebat hoc dici de matre Domini, tolerabilius vero, atq; honestius fuit, putari ad tempus Christum de coniugio F fuisse natum, quàm de fornicatione.

D Hiero. D. Tom. Tertia causa fuit, (sicut ex D. Hieronymo refert D. Thomas loco supracitato) vt Virgo haberet ministrum in necessitatibus suis. Neque hoc sane immerito, quia permulta sunt, ad quę fœmineus pudor, & fęminis satis digna verecundia se se minime exendit, quæ propterea per uirós multò melius efficiuntur. Et cum nostra Virgo suaptenatura præ omnibus alijs fuerit tùm verecundissima, tùm modestisima multo potiori ratione indigebat viro, à quo sibi necessarium obsequium G exhiberetur.

His accedit quia cum Virgo, propter puerum in Ægyptum cùm illo erat fugitura, & inde reuersura, non tàm honestè, neque etiam tàm securè per tam longinquas regiones iter faceret sine comite. Neque cum alio cùm tanta securitate, ac honestate posset discurrere, nisi cum illo, qui vir eius esset, cùm quo illa non modo non infamaretur: sed etiam omnem poterat alienam infamiam excludere. Et propterea Virgo siue ac cognatam Elisabeth proficiscens: siue expletis suæ purgationis diebus ad templum iens: siue in Ægyptum fugiens, & inde in suam H patriam rediens: siue singulis annis in die solemni Paschæ in Hierusalem vadens, & templum inuisens: siue filium perditum quęrens, & ipsum in templo inueniens semper cum suo Simile. uirginali sponso associata incedebat. Sicut enim columba sola, & sine compare suo discurrere non nouit: sic hęc castissima columba, & vere sine felle colũba, iter facere nesciebat, nisi simul cũ suo sponso Ioseph, sine quo nemo vnquam eã videbat.

Et

A Et hoc multo ſane cõtra quàm à nonnullis alijs mulieribus fieri ſolet, quæ propterea Lunæ merito comparari poſſunt, quæ cùm abeſt à Sole lucida eſſe uidetur: eidem uero obiecta, & admota penitus obſcuratur, & occultatur: ſic nonnullę mulieres ſunt, quę tunc per uias, & publica loca apparent, quando maritos ſuos abeſſe contingit, è contra vero quando ipſi adſunt, tūc domi recluduntur, tunc abſcunduntur, cum è contrario omnino fieri neceſſe ſit: ita ſcilicet vt probæ vxores præſentibus ſuis maritis, tunc maxime conſpiciantur: eiſdem uero abſentibus abſcondantur. Simile.

B

CAP. XXVIII.

Virginem Ioſeph deſponſari, tàm propter nos quàm propter Ioſeph conueniens fuit. Dei, & mundi in eligendis hominibus diuerſa conditio. Ioſeph propter Deum in virginitate permanere, & filijs carere diſponenti. Deus multò melius nomen dedit quam ſi filius genuiſſet.

C Ecce Pater tuus. Luc. 2.

QVoniã illis rationibus hic locus à nobis ꝓmiſſus eſt, q̃ oſtendent, conueniẽs fuiſſe Virginẽ deſponſari, iam pp nos, q̃ propter ſuũ caſtiſſimum ſpóſum Ioſeph, ideo illas imprimis aggrediẽtes, q̃ ſunt ex parte noſtra, dicimus, pp nos ſic fieri conueniſſe imprimis vt ipſius Ioſeph teſtimonio probaretur, Chriſtũ de Virgine, & nõ de muliere fornicaria eſſe natum. Hinc.n. ſuper Lucã dicit D. Ambroſius: locupletior teſtis maritus adhibetur, q poſſet & dolere iniuriã, & uindicare opprobrium, ſi non agnoſceret ſacramentũ: D.Amb.
D hoc eſt, ſi Maria peperiſset, nõ coniugata: & uellet dicere quod erat de Spiritu Sancto, nemo eſset ad quẽ directe pertineret eã accuſare: & ſic nõ conſtaret, an ex fornicatione pepeniſset: cum autem haberet virum, qui eã ſemper tenebat, ſi non agnouiſset certiſſime quòd de Spiritu Sancto conceperat, doleret de hac iniuria, & proſequeretur faciendo eam ſecundum legem lapidari. Cum autem Ioſeph, ſemper Virginem nõ ſolum tenuerit: ſed etiam ſumme (ſicut decebat) ueneratus fuerit, clarum eſt,

quod

quod non inuenerit,eam ex fornicatione concepisse. E

Secunda causa fuit, quia magis sic creditur Mariæ asserenti se virginem, cùm habeat virum,quàm si non haberet.Ita enim super Lucam idem dicit D.Ambrosius. Fides Mariæ verbis magis asseritur, & mendacij causa remouetur. Videretur enim culpam mendacio obumbrare voluisse innupta permanens: caussam autem mentiendi desponsata non habuit: cum coniugij præmium,& gratia nuptiarum partus sit fœminarum,quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ.

Tertia causa fuit, vt virginibus tolleretur occasio excusationis, virginibus,inquam, quæ propter suam negligentiam, non F vitant infamiam, quia si aliquando infamarentur, consolarentur se ipsas, dicentes quod Virgo Beatissima de fornicatione D.Amb. fuisset infamata. Vnde bene in Lucam idem dicit Ambrosius: Non decuit uirginibus sinistra opinione viuentibus velamen excusationis relinqui, quòd infamata mater quoque Domini videretur.

Simile. Quarta causa fuit, tùm propter significationem spiritualis nostræ regenerationis, quia sicut de Virgine matre nascitur nostrum caput: sic etiam nos de virgine renascimur Ecclesia: tùm etiam vt significetur per hoc Sancta mater Ecclesia, quæ G 2.Co. 11. cùm virgo sit, desponsata tamen est vni viro Christo. Sic enim dicit Apostolus. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo.In quibus verbis Apostolus non loquitur de aliqua virgine, sed de Ecclesia. Sic enim dicit: Despondi, idest, promisi exhibere Deo virginem castam. Hoc est, exhibere uos omnes Christo vni viro virginem castam: & tamen omnes illi sunt Ecclesia.

Potest etiam quinta causa esse, quod mater Domini fuit desponsata, & virgo, ut in persona ipsius,& virginitas,& matrimonium honoraretur:ad confundendum,nō tàm hęreticos ma H nichæos,qui nuptias damnauerunt: quàm etiam alios asserētes solos virgines posse saluari. Cum enim Christus in matrę sua voluisset,quod esset virgo, & desponsata vere habens cōiugem manifeste apparet,quod virginitatem approbauit,& matrimonium non reprobauit.

Quod uerò attinet ad rationes ex parte Ioseph: Prima esse potest, quia in ipso Ioseph voluit Deus ostendere alias esse suas,

alias

A alias vero hominum electiones. Namque homines ad res magnas, non eligunt nisi magnos, optimates, diuites, sapientes, & huius generis alios, & eos, qui tales non sunt prorsus contemnunt. Deus vero multo sanè contra, si quidem teste Apostolo: Quæ stulta sunt mundi eligit Deus, vt confundat sapientes: & ignobilia mundi, & contemptibilia eligit Deus, & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt destrueret. Non est Deus sicut homines, homines vident in facie: Deus autem in corde. Homines quia non vident, neque videre possunt, nisi solam exteriorem apparentiam, multoties illos negligunt, quos maxime eligere debuerant.
B rant. Deus qui de exterioribus minime curat: sed de solis interioribus, eos sæpe in suum ministerium eligit, quos mundus contemnit, & ideo sanè contemnit, quia stultus est, & non attendit ad interiorem ornatum: nisi ad solum exteriorem apparatum: non attendit ad internam pretiositatem, sed ad solam externam speciositatem. Sicut enim ignorantibus, & agrestibus Simile. hominibus, si dederis pretiosam vnionē illa aspernabili testa, in qua nutrita est, cōtectā, aut pellucentes gēmas in illo adhùc insertas lapide, quo extrinsecus naturaliter circumuestiūtur: quia nesciunt iudicare, nisi solum de exterioribus, cum illa testa, &
C lapide vnionem simul, & gemmas contemnunt, id, quod non faciunt artifices, quia simulatq; illa, in ipsorum manus tradis; statim auri plurimi tibi persoluunt, nihil curantes de testa, neq; de lapide, & postea vnionem, ac gemmas ipsas expoliunt, ad debitumq; ornatum concinnant, ac superfluam illam vnionis testam ni hilq; pendendum gemmarum lapidem circumputantes, atq; abradentes nitorem lucentium lapillorum detegunt, & expediunt: Sic mundus insipiens pretiosas virtutum gēmas sub despicabili naturæ amictu absconditas omnino contemnit, atque spernit: id, quod non facit Deus, qui homines solum ab
D interioribus iudicat, & de exterioribus nihil curat: quod ipse reuera fecit cum virginali nostræ Virginis sponso Ioseph, quem quia virū probū, & iustū, ac omnibus alijs virtutibus circūfultū agnoscebat, ideo in suę sanctissimæ, & castissimę matris spōsum elegit, nihil interim curans, ꝙ pauper, & contemptibilis esset.

Secunda ratio est, quia in Ioseph voluit Deus ostēdere, quod homines pauperes, & exercitio viles, sæpe sibi chariores sunt, & ab ipso magis diliguntur, ob humilitatem: & omnes alias vir-

tutes, quæ in ipsis reperiuntur. Et cùm in Ioseph (licet esset pauper, & opificio faber) humilitas, & omnes aliæ virtutes maxime reniterent, ideo Deus ut ostenderet, quantum propter eas illum diligeret, ipsum tanti fecit, ut in patrem filij sui putatiuum eligeret. In quo quidem verissime apparet quàm diuersa sit Dei nostri conditio à mundi conditione, quia Deus in suis beneficijs conferendis, non respicit ad hominum nobilitatem, aut ignobilitatem: sed ad solos eorum virtutes. Mundus vero è contrario, quia virtutes parui facit, & vanam hominum nobilitatem magni facit: ac si sola nobilitas sit, & non virtus, quæ homines bonos faciat, & honore dignos. F

Sed in hoc quantus sit insipientis mundi error, & stultitia nemo (sicut credo) est, qui non videat; quemadmodum enim equus generosus minime vocatur, aut dicitur ex eo, quod magnifico apparatu instructus: sed ex eo solum, quia suapte natura egregius sit: sic neq; vir bonus, & honore dignus censendus ille est, qui aut nobilis, aut diues fuerit: sed ille solum, quem virtutes possidere contigerit. Sed mundus stultus qui equos non ex apparatu, sed ex natura nouit iudicare: homines bonos æstimare non nouit ex virtutum structura, sed ex diuitiarum apparatu, ac sanguinis, & nobilitatis progenitura. G

Simile.

Tertia, & vltima ratio est, quia cùm Ioseph, virgo esset, & vt Deo ex sua virginitate placeret, neque sterilitatis opprobrium, & legis maledictum ferre, nec liberis & illorum obsequio carere dubitaret. Voluit Deus, vt Beatissima Virgo illi desponsaretur, vt hoc modo non solùm filij sui pater putatiuus, aut adoptiuus diceretur: sed etiam vt idem Dei filius homo factus illi subderetur. Id, quod ipsi Ioseph multò quidem melius ac honorabilius fuit, quàm si filios, aut filias genuisset.

Deus de illis Eunuchis loquens, qui propter ipsum, se castrauerunt, per propheram Isaiam sic dicebat. Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum: quia hæc dicit Dominus Eunuchis: qui custodierint sabbata mea, & elegerint, quæ ego volui: & tenuerint fœdus meum: dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus. Quæ verba exponens sanctus Sixtus Papa, & martyr in libro de castitate. Audi, inquit, quid promittat spadonibus Deus: H

Isai. 6.

Sixtus.

A Deus: & filiorum breuem, & numquàm sine dolore lætitiam quanta mercede compenser. Dabo eis, inquit, in domo mea, & in muris meis locum nominatum meliorem filijs, & filiabus. Hoc est, locum meliorem illis dabo, quàm si filios, aut filias habere voluissent. Hęc ille.

Talia Deus olim Eunuchis promittebat, & talia etiam in domo sua, & in muris suis illis optimè adimplebat. Sed nostro Ioseph, qui propter Deum virginem esse statuit, multò plus dedit, nam præter locum, & nomen, quod in domo sua, & in gloria sua, illi dedit, in hac etiam vita multò melius nomen illi dedit, B quàm si filios, aut filias genuisset. Ex eo enim quia propter Deū neglexit esse, aut vocari pater alicuius hominis peccatoris, dignus factus est, qui pater nostri vocaretur saluatoris.

CAP. XXIX.

Ioseph Mariam sibi in coniugē accipiens, non intendebat ex ea prolem generare, sed perpetuam cum illa virginitatem conseruare. Ipse in sua cum Maria coniunctione, tam ex parte sua, quàm ex parte Virginis, ab omni erat castitatis periculo maxime securus.

C

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Voniam occasione eorum, quæ in superioribus circa Ioseph, virginitatē à nobis dicta sunt, potest ab aliquibus sic interrogari: si Ioseph (sicut dicis) virgo erat, & semper virgo esse disponebat, quæ erat causa, ob quam se se Virgini in sponsum coniungebat? Id circo necesse nobis est, ut dicamus quid sanctissimus Ioseph, facere disponebat, quando Virginem in suam sponsam accipiebat.

D Ad hanc quæstionem nonnulli respondentes dicebant, quod Ioseph intendebat accipere Mariam in cōiugem, ad procreandam prolē ex ea. Et cum ab istis quæritur: Quare ergo cum haberet illā Ioseph in domo, non cognoscebat eā? Respondent quod erat propter consuetudinem iustorum apud quos in more positum non erat, matrimonium per copulam consummare, quin prius, per aliquod tempus orationi vacarent, diuinam misericordiam implorantes. Idque probant ex illo scripturę,

quo iunior Tobias hortatus est Saram, dixitque ei. Sara exurge, E
& deprecemur Deum hodie, et cras, & secundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungimur: tertia autem transacta nocte in nostro erimus coniugio: filij quippe sanctorum sumus, & nō possumus ita coniūgi, sicut gentes, quę ignorant Deum. Et sic dicunt isti, quòd forte hoc mō Ioseph, abstinuit, per aliquos dies, ex eo quia erat vir iustus. Et in hac opinione dicitur aliqualiter fuisse D. Chrysostomus (sicut refert Alphonsus Tostatus quæst. 33. in 1. cap. Matth.) & clarissime eam tenet Nicolaus de Lyra in eundem Matth. locum: Vbi addit quod isto tempore, quo Ioseph vacabat orationi reuelatum est ei propositum Mariæ, de F
seruanda virginitate: & quòd tunc Ioseph, & Maria de communi consensu vouerunt virginitatem. Et præterea dicit ipse Lyra, quòd credendum est Ioseph ante hoc fuisse virginem: quia alias non traderetur uirgo iuuencula custodienda nisi virgini. Nam in sua passione Christus, nulli (sicut ille inquit) nisi Ioanni virgini eam commendauit.

D. Chry. To sta. Nic o. lyr.

Verumtamen hæc Nicolai de Lyra sententia, tametsi nobis valde probatur, in eo, quod dicit Ioseph ante Virginis desponsat ionem fuisse uirginem, tamen in eo, quod dicit, ipsum accepisse Mariam in coniugem eo animo, & intentione vt pro- G
lem ex ea gigneret, non ita nobis probabilis redditur. Vnde illis magis assentiendum esse iudicamus, qui dicunt Ioseph voluisse quidē accipere Mariam in coniugem ad societatē coniugalem, non aūt ad copulam carnalem. Quia qn̄ Maria desponsata est Ioseph, habebat ipse intentionē, & propositum seruādæ perpetuæ virginitatis, sicut habebat Maria, & qd Spiritus Sanctus reuelauit Ioseph, ꝙ Maria habebat illud propositū, & reuelauit ēt Marię, quod Ioseph intendebat: & quòd hoc mō se se in cōiuges mutuò acceperūt. Et hæc est sententia Magistri in 4. d. 30. & Ioānis Gersonis sermone de natiuitate Marię cōsidera- H.
tione 3. quo loco ipse Gerson in hūc modū clarissime loquitur. Vouit Maria virginitatem, vouit & ipse Ioseph sedm doctores, cui uoto nō repugnauit matrimonialis cōiūctio, neq; corporū mutua trāslatio, in quo matrimonio fuit fides, atq; Sacramentū.

Magist. Gerson.

Neque his obstat, quod Alphonsus Tostatus loco supracitato dicat, quod superior Nicolai de lyra sententia est conuenientior ad defendendam veritatem matrimonij inter Mariam, &

Ioseph:

A Ioseph: atque etiam quòd est, vel saltem videtur rationabilior absolute, quàm ista secunda ex eo quia non est ponendum aliquid contra consuetudinem, vel miraculosum sine causa apparente. Nam nullum est inconueniens quod vnum ea in re ponatur miraculum, quæ non vno tantum, sed multis constitit miraculis.

Ad hoc uero quod idem Tostatus probare intendit, nempe illam miraculosam reuelationem non fuisse factam Ioseph, ab Spiritu Sancto, quoniam si ita esset ipse certus redderetur, de Mariæ virginitate perpetuo seruanda, & quod nullo modo virgo circa hoc deficeret, de qua re ipse certus minime fuit, si quidem postea non modo de Mariæ virginitate dubitauit: sed & credidit ipsam fornicatam fuisse, videns vterum eius tumētem: Vnde voluit eam dimittere. Ad hoc, inquam, possumus dicere, quod Ioseph, de Mariæ virginitate certus fuit, & nūquam de ea dubitauit, neque propter talem dubitationem voluit Mariam dimittere: sed solum ex eo, quia Virginis societate se se indignū iudicabat, qua de re postea latius suo loco disseremus, & quinā sint patres, qui in hac fuerint opinione vberius dicemus.

Si vero aliquis vrgeat, & dicat quòd saltem ex eo non debebat Ioseph se se Mariæ matrimonio iungere, quia se se exponebat manifesto peticulo perdendæ virginitatis, quam habebat in animo. Respondendum est Ioseph, nulli se ea in re periculo exposuisse, quia sicut per Spiritum Sanctum (sicut credibile est) fuit certificatus de illo Virginis proposito: sic etiam credendum est, quod antequam cōtraheret fuit edoctus suæ virginitatis decretum in illo coniugio saluum, atque integrum esse permansurum. Tum etiam quia (sicut creditur, & nos supra diximus) ipse Ioseph, fuit sanctificatus in utero, & fuit etiam in illo vel extinctus, vel omnino depressus fomes originalis peccati: Vnde ex Virginis coniunctione nullum ei poterat periculum imminere.

D Et ideo sermone de Natiuitate Mariæ consideratione 3. hac ipsa de re sic scribit Gerson. Addamus quòd Ioseph, cùm esset vir iustus, cùm præterea fomitem originalis peccati vel repressum, vel extinctum haberet: ita enim decebat fieri ne Mariæ speciositas, vel familiaritas sibi cederet in scandalum, vel ruinam, ipse ex conuictu, & habitatione familiari Mariæ, non mouebatur ad libidinem, sed ad castitatem, tàm ex repressione huiusmo Gerson.

di fomitis in se ipso, tàm ex Mariæ virtute, ac merito, quam ex E
disciplinato cõuersationis modo. Hoc vero quàm merito de nostro Ioseph dictum sit, nemo, sicut credo, est, qui non videat.

Si enim Dauid (sicut nobis de illo sacra Regum refert historia) adducta sibi illa Abisag sunamitide, quæ erat puella pulchra nimis, dormiebatque cùm eo, & ministrabat ei, neque eam cognouit (sicut ibidem de illo refert scriptura) nec aliquo modo in eius concupiscentiam exarsit sicut illo sermone de Natiuitate dicit Gerson: quomodo sanctissimus idemque æque castissimus Ioseph, propter Virginem in aliquam libidinosam concupiscentiam exardesceret? Et quamquam de Rege Dauid dicat scriptura, quod erat adeo senex, & frigidus senex quòd cùm operiretur vestibus non calefiebat: id quod de nostro Ioseph, dici non potest, & maxime cum ex permultorum sententia superius dixerimus, illum fuisse iuuenem, quando Virgini coniunctus est: tamen hoc nihil referre, ex eo quisque clarissime perpendet, quia in illo sic iuuene ad seruandam castitatem plus operari potuit Spiritus Sanctus per illam repressionem, vel extinctionem fomitis originalis peccati, quam senectus, vel senium in Dauide. E

O virum Sanctissimum, pariterque fortissimum. Et quid hic G
aut timeret, aut formidaret Ioseph? Cuiusnam incontinentiæ periculo subiaceret diuinę gratię præsidijs adeo communitus?
Simile. Nullius certe. Quia sicut qui lapidem contra murum proijcit nullo modo, murum neque lædit, neque mouet: Et sicut etiam qui telum conijcit contra ferentem clibanum, eius corpus nullatenus offendit, quia ferrum omnino repulsat, ac repercutit telum. Sic etiam castissimum nostrum Ioseph, veluti diuina virtute munitum, & Dei gratia fortissime armatum malignissimi tela non modo non offendebant, sed omnia illa in ipsum validissime retorquebat. O quàm securus erat noster Ioseph, quàm H
securus erat. Securus ex parte sua, tàm alte diuina circumseptus gratia: & securus quoque ex parte Virginis cui præ omnibus alijs sanctis, & virginibus tàm magna fuit à Deo concessa sanctificatio, ut non modo in se ipsa, carnales concupiscentias, si quę exurgerent, facillime reprimeret: sed etiam in alijs plenissime extingueret. Locupletissimus huius rei testis in illo al-
D. Bona. legato sermone nobis existit à Gersone citatus D. Bonauentura,

qui

A qui hoc se ex fideli Iudęorum narratione habuisse testatur, nempe quod nullus ex aspectu gloriosæ Virginis, quamuis esset pulchra nimis, vel vreretur: uel ad fœdam carnis concupiscentiam inflammaretur sed quòd illam potius extinguebat suo diuino aspectu, ex quo veluti frigidus quidam ros spirabat, qui aut ad omnem in se spectantium libidinem arcendam, ac propulsandam, plurimum conferebat; aut ad maiorem vitæ honestatem prouocabat. Quando talis erat Virgo: & quando etiam talis erat eius sponsus Ioseph, videat vnusquisque quàm ipse sine periculo fuerit in castisśimo illo suo, & Marię coniugio, & tàm
B vero inter ambos coniugio, quantum sequens caput apertisśime indicabit.

CAP. XXX.

Inter Mariam, & Ioseph verum fuit matrimonium in se continens omnia requisita, qualitates, & bona, quæ ad verum, & proprium matrimonium requiruntur.

C Ecce pater tuus. Luc. 2.

Ariæ, & Ioseph matrimonium vere, & proprie matrimonium fuisse, ratum tamen, & non consumatum est de fide, & his potest scripturæ sacræ testimonijs comprobari. Ascendit autem Ioseph, Lucæ 2.
vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore. Iacob autem genuit Ioseph uirum Mariæ. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Nam hæc omnia loca, & multa Matth. 1.
alia his similia, de vero & proprio matrimonio rato inter Mariam, & Ioseph intelliguntur, per quod ipsi effecti sunt verè
D cõiuges, & sicut tales ab scriptura vocati sunt vir, & vxor, quod quidem nequaq̃ fieret nisi uerum inter illos matrimoniũ esset.

Sed vt hoc melius intelligatur aduertẽdum est, quòd matrimonium quantum ad sui substantiam[1], consistit in quadã indiuisibilitate, & iure acquisito per consensum mutuum, & uocatur ista indiuisibilitas animorum. Non quod illa inter uirũ, & vxorem semper sit in actu: cum nonnunq̃ inter illos discordiam esse contingat, sed ꝙ per cõsensum causatũ est quemadmodum

vinculum indossulubile, secundum quod coniuges manent perpetuo obligati, ad unitatem animorum in illis, quę actum matrimonij concernunt: sicut in societate coniugali, & in iure petendi, & reddendi debitum, quod præcipuum est: & hoc proprie vocatur indiuisibilitas animorũ: ex eo scilicet quia vir cogitur reddere debitum, si vxor petierit, & è contrario, quia quantum ad hoc non sunt liberi, neque aliquis eorum habet potestatem cor- E
1.Co. 7. poris sui. Vnde ad Corinthios scribẽs dicit Apostolus. Vxori vir debitum reddat: similiter autem, & vxor viro, & deinde huius rei rationem reddens inquit. Mulier sui corporis potestatem nõ habet, sed vir: similiter autem, & vir sui corporis potestatem nõ F
habet, sed mulier. Ex his ergo efficitur indiuisibilitas animorũ: & ista indiuisibilitas, istud vinculum, & ius causatum per consensum est proprie substantia matrimonij: cuius causa efficiens est ipse consensus mutuus expressus per uerba de præsenti, vel per æquipollentia signa, inter personas non prohibitas de iure contrahere. Quę omnia cùm perfectissime fuerint inter Mariã, & Ioseph, quia habuerunt legitimum consensum in desponsationem, & secutum fuit inde uinculum de quo dictum est: Cum
Simile. autem veritas rei consistat in substantia sua, sicut verus homo est, qui habet verum corpus, & ueram animam. Verum, & per- G
fectum matrimonium illud erit, quod habet substantiam matrimonij, quam cùm (sicut diximus) habuerit matrimoniũ Mariæ, et Ioseph, absque dubio constat, quod inter ipsos fuit verum matrimonium.

Quia vero adhùc dubium manet, an huiusmodi matrimoniũ inter Mariam, & Ioseph fuerit perfectum: Ideo ad hoc respondendo dicimus quod vnius cuiusq; rei perfectio in eius actu cõsistit. Est autem duplex actus: actus primus, & actus secundus. Primus est ipsa forma rei per quam ipsa res est, & actu est. Secũdus actus est perfectio secunda, quę emanat à prima: si quidem H
vnamquamque formam consequitur aliqua operatio, & consequuntur etiam illam aliqua accidentia, quæ sunt perfectiones eius. Actus primus in matrimonio est ipsum substantiale, per q̃d est actus secundus: hoc est, ipsa operatio cuius gratia ipsum matrimonium institutum est, nempe sotietas coniugalis quę est in cohabitatione quantum ad totam uitam, & in uacatione ad prolem gignendam, quod fit per carnalem copulam. Sunt prætere-

rea

A rea quędam accidentia consequentia matrimonium, quę sunt perfectiones eius, & dici solent bona matrimonij, scilicet proles, fides, & Sacramentum. Fides vocatur fidelitas, quam coniuges seruare sibi inuicem debent. Sacramentum est inseparabilitas, ex qua matrimonium Christianorum habet proprie rationé Sacramenti: & non matrimonium infidelium, quia illud dissoluitur: matrimonium autem Christianorum indissolubile est. Et per hoc significat unionem Verbi diuini ad naturam humanam, quam neque vnquam dimisit, neque aliquando dimittet. Significat etiam vnionem Christi ad Ecclesiam, quæ nunquam
B dissoluetur, ex Apostoli testimonio, qui cum Ephesijs loqués dicit, matrimonium esse Sacramentum. Sacramentũ hoc, inquit, magnum est: ego autem dico in Christo, & Ecclesia: hoc est, indissolubilem vnionem. Ephe. 5.

Si ergo consideretur prima perfectio matrimonij perfectum quidem fuit matrimonium inter Mariam, & Ioseph, quia (sicut diximus) ibi fuit tota substantia matrimonij: si uero intelligatur de secunda perfectione, quantum ad bona, quę sequuntur matrimonium, illud matrimonium Marię, & Ioseph nõ solum fuit perfectum: sed etiam perfectissimũ, quia (sicut lib. de bono con-
C iugali dicit D. Augustinus) omne nuptiale bonum in Christi parentibus fuit: fides, proles, & Sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum: fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum diuortium. Pręterea si cõsideretur, etiam tota cõiugalis societas, scilicet in cohabitatione, & mutuis obsequijs, & reliquis, quæ ad hoc pertinent, fuit etiam ibi perfectissimum matrimonium; sola auté carnalis copula defecit, quę non erat necessaria ex ui actus matrimonij. Nam matrimonium directe instituitur ad prolem: si uero proles posset haberi sine coitu, id multo melius, & honestius fieret, sicut in matrimonio Marię, & Ioseph factum fuit, in quo proles, non tamen proles per copulam, fuit Christus, propter qué superius diximus, hoc etiã matrimonium institutum fuisse. Et sic patet quòd inter Mariã, & Ioseph, perfectissimum matrimonium fuit. D. Augus.

Si uero contra hoc ab aliquibus, nobis adhùc objjciatur, dicaturque multos fuisse patres, qui cõtrarium videntur asserere, sicut sunt D. Bernardus home. 2. super missus est, ubi de Ioseph loquens ait. Virum nominat, quia homo uirtutis erat, non quia mari-

D.Petrus Chrysol. D.Hilar. maritus. Et D. Petrus Chrysologus Sermone 175. Vbi de ipso Ioseph similiter inquit: Maritus solo nomine conscientia sponsus. Eodem fere modo habet D.Hilarius can. 1. in Matt. quo loco dixit, Virginem fuisse sponsam, non vere coniugem. Et ne in aliorum patrum sententijs referendis tempus consumamus: D.Chry. D.Greg. Nissen. D.Grego. D.Epiph. His fere similia habēt D.Chrysostomus hom. 4. in Matt. D.Gregorius Nissenus hom. de natiuitate Domini. Gregorius magnus hom. 26. & 27. in Euāgelia. D.Epiphanius hær. 78. & alij: si, inquam, ex istorum patrum sententijs nobis obijciatur contra verum inter Mariam, & Ioseph matrimonium: Respondendū erit citatos patres non alia de causa, matrimonij, mariti, & coniugis nomina in Maria, & Ioseph effugisse, nisi solum vt significarēt, ipsos nō peruenisse ad statum copulæ coniugalis, Id, quod aperte quidem patet ex omniū postremo loco citato D.Epiphanio, qui eadem hær. 78. de Maria, & Ioseph loquens manifeste dicit. Non tradita est, inquit, ipsi ad coniunctionem carnalem videlicet. Id, quod ipse paulò post sic dicens expressius significauit. Maria tradita ipsi Ioseph, videbatur vxor esse viri non habēs ad ipsum corporum coniunctionem. E F

Vnde istorum patrum sententię non tantum nobis facessunt D.Cypri. D.Amb. negotium, quantū D.Cyprianus, & D.Amb. D.Cyprianus quidem ser. de passione Do. & D.Ambr. lib. 2. in Lucam, & multis alijs in locis. Dicunt. n. Christum in cruce separasse matrē à Ioseph, eāq; Ioāni tradidisse, vt indicaret, inter eos verū coniugiū non intercessisse. Et non tm̄ ex his D.Cypriani, & D. Ambrosij sententijs hoc negotiū difficile nobis redditur, sed ēt ex eo, quia votū castitatis repugnat cū vero matrimonio: immo & propositum nunq̄ accedendi ad virū. Et rō est, quia matrimoniū intrinsicè includit cōsensum ad copulā cōiugalē, & cū constet ꝙ nostra Virgo habuerit propositū, & votū absolutū virginitatis, inde vr̄ colligi, ꝙ inter ipsā, & Ioseph nō fuerit verū matrimoniū. G H

Ad hæc omnia, & imprimis ad D. Cypriani, & D. Ambrosij coniecturam respondentes dicimus, istos duos patres (sicut apparet) in sua coniectura manifeste supponere, Ioseph tempore mortis Christi adhuc superstitem fuisse, id, quod omnino incertum est, & non admodum verisimile, immo expresse est contra sententiam D.Epiphanij, qui eadem hær. 78. ex ipsa scriptura probare intendit, Ioseph iam tunc fuisse mortuum, sicut suo loco la-

A co latius dicemus. Et quod magis est, ex eo quod Christus matrem suam Ioanni commendauit inferri potius posset, cõtra ipsos Cyprianum, & Ambrosium eo tẽpore Ioseph fuisse mortuũ. Nam illo viuente non quæsiuisset Christus (sicut multi dicunt ex patribus) fideliorem alium suæ matris socium, ac ministrum. Clare.n.ibidem dixit Epiphanius: si fuisset ipsi vir, qua ratione tradidisset ipsam Ioanni, & Ioannem Mariæ.

Ad illud vero, quod etiam in contrarium adducebatur, de voto castitatis repugnante vero matrimonio, nonnulli vt respondeant, imprimis dicunt, ꝙ ante sponsalia conuentum fuit inter B Ioseph, & Mariam, ꝙ neuter ab altero debitum peteret, & ꝙ veluti sub hac conditione ambo matrimoniũ cõtraxerunt, vt neuter peteret, aut redderet debitum. Nam hæc conditio (sicut isti dicunt) non est contra substantiam matrimonij. Verum quia talis conditio (sicut multi opinantur) est contra substantiam matrimonij: & licet non esset, quia tamen non videtur fuisse necessaria in hoc matrimonio Mariæ, & Ioseph: Ideo melius dicendum videtur, Beatissimam Virginẽ ex diuina reuelatione (sicut iam superius attigimus) cõtraxisse matrimonium cũ Ioseph, siquidem in omnibus rebus speciali Spiritus Sancti directione C Virgo regebatur, & præsertim in re tanti momenti & quæ ad Sacrosanctum diuinæ incarnationis mysterium proximè ordinabatur: Et ꝙ ex eadem reuelatione assecuta est, suum sponsum Ioseph libentissime in perpetuam virginitatem fuisse consensurũ, nullumq; detrimentum perfectioni suæ virginitatis allaturum. Ex quo etiã intelligimus, potuisse quidem Virginem consentire in verũ matrimonium absq; eo, ꝙ actualiter, & explicitè in carnalem copulam cõsentiret. Neq; absolute, neq; sub conditione si Ioseph debitũ petijsset, quia iã Virgo erat certa quod ipse nunquam esset petiturus: Vnde omnino superuacaneus, ac prorsus D otiosus fuisset talis actus. Dicitur aũt actualiter, & expresse quia in radice, & in causa videtur habuisse hunc consensum consentiendo in matrimonium, quod in se quidem, & de se ad talem copulam maxime ordinatur. Sed uelle isto modo, in radice scilicet, non est proprie velle: & tunc vel maximè quando quis per contrariam volũtatem directe proponit aliquem vitare actum: quomodo consensus in coniugale vinculum neq; virginitati in aliquo derogat, neq; propositũ virginitatis, repugnat cùm cõsensu con-

ſu contrahendi vinculum coniugale, quale eſt illud, quod uerè E ac propriè diximus fuiſſe inter Mariã & Ioſeph, de quo, & eius ueritate hæc in pręſentiarum dicta ſufficiant.

CAP. XXXI.

Ioſeph, & Mariæ matrimonium, ante filij Dei conceptionem perfectiſſimam fuit tàm quoad cohabitationem, quàm etiam quoad ſolemnitatem, & Sacerdotalem benedictionem.

Ecce pater tuus. Luc. 2. F

SVpereſſe nobis uidetur, ut huic negotio de Marię, & Ioſeph matrimonio extremam tandem manũ imponamus, vt inueſtigemus (ſi poſſumus) quomodo, aut quando iſtud matrimonium inter Mariã, & Ioſeph perfectũ fuerit. Cum enim certiſſimum ſit ipſorum matrimonium, quoad eſſentiam, & contractum ante filij Dei incarnationem perfectum fuiſſe: & hoc iuxta communem non modo Sanctiſſimorum patrum, ſed doctiſſimorum
Orig. etiam Theologorum ſententiam, quam optime confirmat Ori- G
genes hom. 6. in Lucam, & manifeſtiſſime deducitur ex illo Lucæ ſuperiori ca. à nobis allegato, nempe, miſſus eſt Gabriel Angelus ad uirginem deſponſatam uiro, quę deſpõſatio uerum fuit matrimonium. Et ſuadetur hoc etiam ratione, ex matrimonij fine deſumpta: cum (ſicut ſupra iam diximus) illud à Deo ordinatum ſit nè alicuius nota infamię ex parte filij, Virgini proueniret. Vnde maxime oportuit, ut eo tempore, quo Dei filium concepit, iam haberet ſponſum, ex quo exiſtimari poſſet Virgo, cùm omni honeſtate, & abſque omni prorſus turpitudine Dei filium concepiſſe. Cum, inquam, hoc ita certiſſimum ſit. Sola difficul- H
tas nunc eſt, de tempore perfectionis accidentalis, quoad cohabitationem, uel ſolennitatem aliquam, ſi ipſa forſan in ipſo matrimonio interuenit.

Circa hoc nonnulli dicunt, quòd tempore cõceptionis Chriſti nondum erat nuptiarum ſolemnitas inter Ioſeph, & Mariã celebrata. Idque ex illis uerbis Angeli probare intẽdunt, quibus dicit: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam con-

iugem

A ingem mam, ex quibus isti inferunt, quòd nondum illã acceperat, quod non est intelligendum nisi de modo accipiendi, quando cum solemnitate nuptiali, & Sacerdotali benedictione sponsa viro tradebatur. Inferunt isti præterea ex illis verbis Angeli, quòd eo tempore nondum Ioseph virginem acceperat in domesticum consortium; ac proinde negant fuisse inter eos perfectũ matrimonium, quoad cohabitationem in eadem domo.

Alij dicunt Mariam, & Ioseph tempore annuntiationis Angelicę, iam in eadem domo simul habitasse: nondum tamen inter eos interuenisse solemnem nuptiarum celebrationem. Id,
B quod isti inde conijcere videntur, quia propter hanc causam nondum carnaliter conuenerant.

Et ut verum fatear, hæc istorum opinio, quatenus asserit, iam tempore annũtiationis simul habitasse multò probabilior est, & ipsius scripturæ, ac sanctorum dictis magis conformis. Nam qđ ad scripturam quidem attinet, apud Euangelistam Matthæum, Matt. 1.
sic habetur: Voluit occulte dimittere eam. Quibus verbis aperte videtur indicari, Virginem iam antea fuisse à Ioseph ad cohabitandum admissam. Nam, vt lib. 2. in Lucam aperte dicit D. Amb. Quam non accepit nemo dimittit: & ideo, qui volebat di- D. Amb.
C mittere fatebatur acceptam.

Deinde in hoc expresse consentiunt D. Chrysostomus homilia 4. in Mat. D. Gregorius Nissenus hom. de Christi natiuitate, D. Epiphanius hær. 78. & ex recentioribus, pręter multos alios Titelmanus, & Cornelius Iansenius in primum cap. Mat. priorem sententiam, & eius fundaméta adducens, D. Chrysostomi, & aliorum sententiam verisimiliorem esse dicit, asserentiũ Mariam iam tempore annuntiationis fuisse Ioseph traditam in vxorem, & iam in ipsius Ioseph domo habitasse. Neq; obstat quod ab Euangelista Maria Ioseph desponsata dicitur his verbis. D. Chrys. D. Grego. Nisse. D. Epiph. Titelma. Ianse.
D Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph: quia (sicut ibidem optime adnotauit Iansenius: Desponsata non solum dicitur, quę promissa est, sed illa etiam, quę iam tradita est viro. Quia postea cum illa iam tradita esset, etiam dicitur Ioseph fuisse in Bethleem cùm desponsata sibi vxore prægnante. Luc. 2.

Ex his omnibus clarissime patet nullam iam dubitationi locum superesse, circa cohabitationem Mariæ, & Ioseph, etiã annuntiationis tempore. Id de quo dubium esse videtur, est circa

perfe-

perfectionem huius matrimonij quoad omnem solemnitatem E
accidentalem, & Sacerdotalem benedictionē: & maximè cùm
hoc ex nulla posit scripturæ Sacrę autoritate comprobari. Verum hoc non obstante verisimilius quidē esse videtur: illud matrimonium, etiam ante conceptionem filij Dei fuisse perfectissimum, etiam quoad istam solemnitatem, si illa fortasis iā tunc in matrimonijs solebat interuenire. Neq; refert, quod hoc (sicut diximus) nulla scripturæ autoritate indicet. Satis enim ad hoc persuadendum esse videtur, quod in Euangelio nullus omnino locus sit, ex quo contrarium colligatur. Nam uerba illa ab autoribus superioris opinionis in confirmationem suę sententię adducta: Nempe noli timere accipere Mariam coniugem tuā: non sunt proculdubio intelligenda de solemni acceptione, & ratio est, quia verbū, accipere, in similibus appositum in ipsa scriptura multiplicem habet significatum. Nonnunquam enim significat vxorem ducere; & hoc ita esse constat ex illo Genesis, quo de Lamech dicitur: qui accepit duas vxores: hoc est, duxit. Interdum significat vxorem cognoscere, & hoc modo debet illud intelligi, quo dicitur: Quis est homo, qui despondit vxorem, & non accipit eam? id est, non cognoscit eam? Præterea hoc verbum aliquando significat accipere uxorem ad habitandum, & in hoc sensu dicitur in Genesi: Accipe eam, & vade: in quo significandi modo præallegata Matthæi verba accipienda sunt, quia sic ea exponunt D. Ambrosius, & D. Chrysostomus: quia enim Ioseph, statuerat Mariam dimittere, ideo ab Angelo admonetur cum illa habitare.

F (margin)
Matth. 1
Deut. 20.
Gene. 12. G

Cum ergo scriptura nullo modo huius solēnitatis perfectioni repugnare videatur, probabilius sane est, & rationi magis consonum, quòd nulla solemnitas huic tanto matrimonio Mariæ, & Ioseph defuerit ante conceptionem filij Dei: præsertim cum non sit verisimile tantam sponsam traductam esse ad cohabitādum cùm Ioseph, ante expletam omnem matrimonij solemnitatem, quia hoc videretur cuiusdam incontinentiæ insigne pręferre, à qua vterque erat maximè alienus. Vnde videtur nō modo fuisse huius matrimonij fini magis consonum: sed etiam ad vitandam omnem sinistram opinionē magis conueniens quod ante filij Dei conceptionem hoc matrimonium esset ex omni parte perfectum. H

CAP.

A

CAP. XXXII.

Maria ante visitationem Elisabeth iam simul cùm suo spōso Ioseph in eadem domo habitabat: & ipso comite Iudææ montana adijt, & Elisabeth salutauit & peractis quasi mensibus tribus, inde cum illo reuersa est in domum suam.

Ecce Pater tuus. Luc. 2.

B

Ariæ, & Ioseph cohabitationem iam inde à tempore conceptionis filij Dei, præter ea, quæ præcedenti cap. à nobis dicta sunt, confirmare etiam videtur, ipsius Virginis Elisabeth cognatæ suæ facta visitatio. Nam hæc Mariæ visitatio ex eo cōstat facta fuisse statim post Angelicam annuntiationem, & filij Dei conceptionem, quia ipse Angelus Gabriel, qui Mariæ annunciauit dixit ei: Ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, & hìc mensis est sextus illi, quæ Luc. 1.
C vocatur sterilis. Et immediate post subdit Euangelista, quod exurgens Maria abijt in montana cùm festinatione: Idque perinde intelligendum est, ac si apertius dixisset, quod immediate postquam Angelus ei apparuit, iuit. Et quòd sic Euangelista intelligendus sit, probatur manifestè, quia teste eodem Euangelista quando Angelus apparuit Marię, iam erat, sextus mensis à conceptu Elisabeth: & Maria sicut ibidem dicitur, fuit cùm Elisabeth vsque ad natiuitatem Ioannis quasi mensibus tribus: constat igitur quod mox ut ab Angelo annuntiata est, iuit ad Elisabeth, quia alias non posset manere cùm ea tribus mensibus.
D Cum ergo, (sicut apparet) visitatio hæc statim post conceptionem filij Dei facta fuerit, & in ea virginalis ipsius Marię sponsus Ioseph (sicut sancti communiter dicunt) Virgini socius extiterit, consequens est, quòd ipse iam tunc in eadem domo cùm Virgine habitabat. Neque refert quod Lucas Euangelista, qui hanc visitationem describit, huius societatis Mariæ cum Ioseph mentionē non faciat: quia vel hoc fecit breuitatis causa: vel ab Spiritu Sācto motus (et hoc verisimilius est) hoc

hoc omisit: sicut fecerunt alij Euangelistæ, qui multa dè maximis omiserunt. Vndè Euangelista dicit Ioannes. Multa quidē, & alia signa fecit Iesus, quæ in hoc libro scripta non sunt. Et alibi multa quidem, & alia fecit Iesus, quę si scribantur per singula, arbitror mundum capere non posse eos, qui scribendi sunt libros. Itaque quamuis Euangelista his motus de causis, aut aliqua alia non dixerit Ioseph fuisse virgini huius itineris socium, tamen credendum est, quòd eam solam ire, & tàm longum iter incomitatam conficere non permiserit, ad idque fuisse permotum, tùm ex parte virginis, tùm ex ratione sui officij. Ex parte virginis, quia ipsa erat Virgo tenera: quam neque solam domo recedere: neque singulariter per uiam incedere decebat. Et ex ratione sui officij, quia (sicut supra iā diximus) Ioseph ideò ipsi virgini coniunctus est, non quòd ipse acciperet ipsam in vsum (sicut hæresi 78. loquitur D. Epiphanius) sed magis quia dispositus est ipsi ad custodiam. Quomodo ergo omnes sui officii partes Ioseph sanctus, & iustus perfectè adimpleret, si suam sponsam, quam in custodiam diuinitus acceperat, sine se ipso socio proficisci pateretur? Vere non hoc sic fecit fidelissimus Marianæ uirginitatis custos Ioseph, non sic fecit: neque sponsam sibi creditam, in tam longo itinere solam dereliquit: sed se ipsi fidelissimum, & æque castissimum socium adiungens, ambo è domo sua recesserunt.

Ioan. 2.
Ioan. 21.
D. Epiph.

E F G

Sed quid dico, ambo recesserunt? Profectò non ambo soli recesserunt: sed simul cùm illo, cui millia millium ministrabant, & decies centena millia assistebant ei: cùm hoc socio Maria, & Ioseph incedebant: cùm hoc comite vterque per illa montana Iudææ iter faciebat: hunc in suo vtero Virgo portabat, ab hoc ipsa etiam portabatur, & per illam uiam simul cùm suo sponso Ioseph dirigebatur, in qua à maxima multitudine Angelorum ipsa & Ioseph simul custodiebatur. Nam si tanta erat solius lectuli Salomonis custodia, vt dicat scriptura: En lectulum Salomonis sexaginta fortes Ambiunt ex fortissimis Israel? Quę Angelorum custodia illi lectulo non adhiberetur, in quo verus Salomon, & verus pacificus iā quiescebat? Crediderim ego, quod multę Angelicarum virtutum legiones Virginem tunc custodierunt, & quòd pręcipuorum Angelorum incredibiles exercitus è summo cœlo tùnc descenderunt, ut Dominum suum in illo primo

Dan 7.

H

A lo primo itinere, quod factus homo, & adhuc matris inclusus in vtero faciebat comitarentur. Sicut enim quando primogenitus alicuius Regis filius magnum aliquod iter cõficere vult, omnes sui regni optimates eum in illo itinere comitantur: sic credibile est, omnes illos cęlestes principes conuenisse, & de cœlis ad terras descendisse ibiq; vnigenito Domini sui filio in Virginis vtero existenti, & ad visitandum Ioannem simul cum matre, & Ioseph proficiscenti comitatum præbuisse. O quanto tunc gaudio Maria, & Ioseph in illo itinere exultarunt: quanta lętitia in tali comitatu ambo iubilarunt. Certe crediderim ꝙ tunc lętiores so- Simile.

B lito ambo extiterunt, & quod sic lęti ad illam Zacharię domum ambo peruenerunt: & hanc domum vbi Ioseph, & Maria intrauit, illam statim immensa lux irradiauit, & sic irradiauit, vt nullus in ea fuerit angulus, quem immensa illa lux non occupauerit. Sicut.n. Sol domum aliquam intrans omnia sua luce perlustrat, & nullus in ea est, tam abditus aut absconditus angulus ad quem lux ipsa non pertingat: Sic Maria cognatę suæ Elisabeth domum ingrediens omnes in illa existentes illustrauit, & vsque ad Ioannem in matris suæ vtero tanquam in quodam angulo delitescentem lux illa penetrauit, quam ipse sentiens sta- Simile.

C tim in matris suę utero exultauit.

O vere fœlix domus, & fœlix familia, in qua sunt visa tot mirabilia. Et sicut etiam lib. de vita Christi dicit D. Bonauentura: **O qualis domus, qualis camera, qualis lectus in quo, & in qua cõmorantur tales matres talibus filijs fœcundatę Maria, & Elisabeth: Iesus, & Ioannes: sunt auté ibi magnifici senes Ioseph, & Zacharias. Quid quęso iucunditatis defuit Sancto Ioseph: siue dum nouam coniugem in itinere comitatur, siue dum in obsequio Elisabeth demoratur?** Hęc D. Bonauentura, quibus aperte Seraphicus ille doctor testatur Ioseph non solum Mariam vs- D. Bona.

D que ad Zacharię domum fuisse comitatum: sed etiam simul cũ illa in suæ cognatæ Elisabeth obsequio quasi mensibus tribus commoratum: quibus finitis Maria sicut dicit Euangelista, reuersa est in domum suam, quod intelligẽdum est sponso suo comite, qui sicut Mariam sponsam suam in domo Zacharię duxit, sic etiam inde eam reduxit.

CAP. XXXIII. E

Ioseph post regressum è domo Zachariæ, Mariam sponsam suam de Spiritu Sancto concepisse cognoscens, eamque propter reuerentiam, quia eius consortio sese indignũ reputabat, occulte dimittere volens, ab Angelo admonetur nè timeat cum illa habitare.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

QVoniam postquam duo isti castissimi coniuges Ioseph, & Maria ex visitatione Elisabeth iam reuersi F sunt in domum suam, tùnc præcipue (sicut in 1. ca. D.Ansel. Mat. dicit D. Anselmus, & alij) illud euenit, quòd Ioseph sponsam suam voluit occulte dimittere: Ideo nunc diligenter inuestigare nos decet, quanam præcipue de causa castissimus, idemq; amantissimus Virginis sponsus motus, hoc facere decreuerit: & quid ipse in hac sua dimissione præcipue intenderit. Et quod imprimis ad causam attinet, propter quã Ioseph Mariam dimittere volebat, hæc illa, & non alia erat, quam Matthæus narrat Euangelista, nempe quod Maria inuẽta est in vtero habens de Spiritu Sancto.. Crescebat enim iam tunc vterus G Matth. 1. sacratissimus crescente simul corpore Dominico; transierant enim iã tùnc tres menses à conceptu ipsius filij Dei: & quia virgineo vtero notabiliter intumescente propter hoc non poterat occultari castissima Virgo quin cognosceretur esse prægnans, ideo inuenta est à uiro suo, agnita est à sponso suo habẽs in vtero, qui vbi deprehendit Virginem esse impræegnatam, cum esset vir iustus, et nollet eam traducere voluit occultè dimittere eam; sic enim ibidem dicit Euangelista Ioseph autẽ cum esset vir iustus, & nollet eam traducere, uoluit occulte dimittere eam. Ecce habemus ex ipso Euangelista causam dimissionis Mariæ: Vi H deamus nunc quale fuerit in ea dimittenda sponsi sui intẽtum.

Circa hoc tres fuerũt sanctorũ patrum opiniones. Prima opinio fuit, qd Ioseph uiso euidẽti cõceptionis effectu, sibi omnino persuasit Virginẽ ex adulterio cõcepisse, sibiq; ab ea iniuriã illatã fuisse, extitisseq; in ipso Ioseph magnũ iustitiæ opus, quod talem iniuriã patienter tulerit, & hoc absq, omni prorsus reuelatione, accusatione, aut infamia, quodq; nè peccato cõsentire ui

deretur

A deretur Virginē voluit occulte dimittere. Et hæc fuit expressa opinio D. Ambrosij lib. de institutione Virginis ca. 5. D. Gregorij Magni hom. 26. in Euāgelia. D. Chrysostomi in 1. ca. Mat. Iustini martyris in dialogo cōtra Triphonē Iudæū. D. Eusebij Emmisseni, & Haymonis hom. in vigilia natiuitatis Dñi, & D. Augustini serm. 14. natiuitatis Dñi, quo loco ipse D. Augustinus Ioseph circa hoc factū secū ratiocinantē, colloquentē, consulentē, ac denique quid ageret cogitantē, introducit. Et fortè patres isti moti sunt, ad hoc sic credendū de Ioseph, tùm ex uerbis Euāgelistæ dicētis, ꝙ Ioseph cū esset vir iustus, & nollet eā traducere, D.Amb. D.Greg. D. Chrys. D. Iustin. D. Euseb. Haymo. D.Augus. Mat. 1.

B voluit occulte dimittere eā: quia constat, ꝙ si credidisset eā cōcepisse ex Spiritu Sācto, nō esset iustus eā dimittendo: tùm ex verbis Angeli ipsi Ioseph dicētis: Noli timere accipere Mariā coniugē tuam, quod. n. in ea natū est de Spiritu Sācto est. Quod Angelus videtur dixisse, vt Ioseph ab illo timore, & suspitione liberaret, q̄ habebat de Mariæ adulterio. Et si hæc sentētia vera est, verba illa Euāgelistæ hìc à nobis in principio adducta, nēpe, inuenta est in vtero habēs de Spiritu Sācto, ita explicāda sunt, nō ꝙ Ioseph inuenerit spōsam suā cōcepisse de Spiritu Sācto, cùm iuxta p̄fatā sentētiā contrariū prorsus putaret, credēs eā de adul Ibidem. Mat. 1.

C terio in vtero habuisse, vñ & uolebat eā occulte dimittere, qđ nō vtiq; faceret, si inuenisset, quòd erat de Spiritu Sancto: sed ꝙ Euāgelista ideo tali loquēdi mō usus est, nō quod Ioseph ita inuenerit, sed q̄a sic erat, qđ de Spiritu Sancto erat ille cōceptus.

Secunda opinio fuit, Ioseph neq; tàm euidēti cōceptionis effectu, vnquā fuisse permotū, vt aliquid mali de Virgine cogitare, aut suspicari posset: sed ꝙ ex una parte adductus rei, quā cernebat euidētia: ex alia vero eximia, quam optime expertus erat Virginis sanctitate impulsus, in quendam veluti stuporē, & admirationē raptus omne iudicium sustinuit, id qđ sane in Ioseph

D fuit magnū iustitiæ opus, in re, & negotio tāti pōderis nec fuisse commotū, nec minima aliqua passione, aut affectione obcæcatum: sed secum omnino statuisse, fieri id in Virgine sine peccato potuisse, & ideo renuisse eam traducere. Quia tamen de hac re nihil illi satis constabat, ad opus iustitiæ pertinere existimauit, à tali muliere separari, eamq; (sicut dicit Euangelista) occulte dimittere. Et in hac opinione fuit Origenes ho. 1. ex varijs. D. Hieronymus, D. Anselmus, & Theophylactus in 1. cap. Mat. & D. Orig. D. Hiero. D. Ansel. Theoph.

D.Basil. D.Chryſ. Baſilius de humana Chriſti generatione. Eamq; aperte docuit E autor operis impfecti in 1.ca.Mat.ſub nomine D.Chryſoſtomi, ſub his verbis. O inæſtimabilis Mariç laus,magis credebat caſtitati eius,quam vtero eius; plus gratię, quàm naturæ: conceptionem manifeſte videbat, & fornicationem ſuſpicari nõ poterat: poſſibilius eſſe credidit mulierem ſine viro poſſe concipere, quã Mariam poſſe peccare. Hæc ille.

Addunt præterea iſti patres Ioſeph ante apparitionẽ Angeli non modo ſe cõtinuiſſe,ne prauũ aliquid de Virgine cogitaret: ſed & cognouiſſe ipſam de ſpiritu ſancto, & nõ de adulterio cõcepiſſe. Et reuera non deſunt rõnes,quę ad hoc ſic credendũ rationabiliter inducũt. Primò, quia cum Verbũ Dei ſit veritas per eſſentiã,nõ eſt facile credendũ,ꝙ tàm falſam opinionem de ſua incarnatione Ioſeph menti ingeri permiſiſſet. Secundo,quia ſi F D.Amb. iuxta dictũ D.Amb. Dominus maluit de ſuo ortu dubitari, q̃ de matris pudore,qũo voluiſſet,vt Ioſeph crederet, ipſum de adulterio cõceptum fuiſſe? Tertio,quia eximia,& vltra q̃ dici poteſt admirabilis noſtræ Virginis ſanctitas, & honeſtas hoc minime permittebat. Quomodo.n. Ioſeph illam,quã tanto miraculo in ſponſam acceperat,quãq; nullis hominum aſpectibus unquàm patentẽ viderat,de adulterio imprægnatam crederet? Quarto, & G vltimo,quia tã ex parte Virginis,q̃ ex parte Ioſeph hoc erat creditu impoſſibile. Ex parte Virg. quia ipſa ex vi ſuæ ſanctificationis ad nihil neq; inclinabatur, neq; inclinari quouis mõ poterat,quod alicuius eſſet indecẽtię,aut inhoneſtatis ſignũ. Vnde Ioſeph ex nullo actu ex parte Virginis, tale quid potuit deprehendere,ſed omnino oppoſitum. Ex parte etiã Ioſeph, quia ipſe quoq; ex vi ſuę ſanctificationis,quam habuit in vtero nihil tale de Virgine potuit cogitare. Erat.n.iuſtus, & rectus,& ideo non poterat credere quòd Virgo ex adulterio concepiſſet.

Tertia, & vltima opinio eſt, Ioſeph cognouiſſe quidẽ Mariã H de Spiritu ſancto cõcepiſſe,& ꝓpterea cũ humilis eſſet,et ipſius Virginis cõſortio ſe ſe iudicaſſet indignũ ab ea voluiſse recedere. Et vt verũ ingenue fatear,hęc opinio ex eo mihi magis ꝓbat̃, quia nõ mõ eſt magis pia,ſed etiã quia eſt vtriuſq; ex ſpõſis ſanctitati magis conformis. Et quo ad primã partẽ probat̃ quidẽ ex ſententia patrũ ſecũdę opinionis,qui oẽs aſſerũt Ioſeph cognouiſse qđ Maria cõceperat de ſpiritu ſancto. Quoad ſecũdã vero

partem

A parte ꝓbatur à nōnullis ex auroritate D. Remig. & Orig. Pōtq; etiā à nobis comprobari ex melliflui Patris D. Bern. autoritate, qui hom. 2. super missus est, hac ipsa de re in hunc modum loquitur. Quare voluit dimittere eam? Accipe, & in hoc non meā, sed patrum sententiam. Propter hoc Ioseph voluit dimittere eā, propter quod & Petrus Dominum à se repellabat dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator sum: propter quod & Centurio à domo sua eum prohibebat, cum diceret: Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum. Ita ergo & Ioseph indignū, & peccatorem se reputans, dicebat intra se à tali, & à tanta non B debere sibi vltra familiare præstari contuberniū: cuius supra se mirabilem expauescebat dignitatem. Videbat, & horrebat diuinæ præsentiæ certissimum gestantem insigne: & quia mysteriū penetrare non poterat volebat dimittere eam. Expauit Petrus potentię magnitudinem: expauit Centurio præsentiæ magestatem. Exhorruit nimirum Ioseph, sicut homo huius tanti miraculi nouitatem, mysterij profunditatem, & ideo occultè voluit dimittere eam. Miraris quòd Ioseph prægnantis se se consortio Virginis iudicabat indignum: cùm audis & Sanctam Elisabeth eius non posse ferre præsentiam nisi cùm tremore quidem & re C uerentia? Ait namque: Vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me? Ideo itaq; Ioseph voluit dimittere eā. Hæc D. Bern. D.Bern.

Hanc eandem sententiam aperte etiā videtur innuere Theophylactus, qui nō solùm in ea est sententia vt credat, Ioseph cognouisse Virginem de Spiritu Sancto concepisse: sed & existimat, ipsum propterea Virginem dimittere voluisse, quia suo cōsortio se se indignum iudicabat. Sic enim in 1. ca. Mat. ipse dicit Theophylactus. Deinde quia & ipse cognouit de Spiritu Sācto eam concepisse, propterea noluit traducere, & affligere eam, quæ à Spiritu Sancto, & non ex adulterio conceperat. Et pan- D cis interiectis ait. Vnde clàm voluit dimittere eam, & non audebat habere vxorem, quæ tantam habebat gratiam. Theoph.

Facit præterea, & non paruin sanè facit pro huius opinionis confirmatione id, quod in reuelationibus, Sanctæ Birgittæ scriptum reperitur: in illis enim tam lib. 6. cap. 59. quàm etiam libr. 7. cap. 25. expresse legimus Virginem sanctissimam cum Beata Birgitta taliter fuisse locutā. Sed postquàm consensi nūtio Dei, Ioseph videns vterum meum Spiritus Sancti virtute intumescere, ex-

re, expauit vehementer, non suspicatus contra me aliquid sinistrum: sed recordatus dicta prophetarum prænuntiantium, filiũ Dei nasciturum de virgine, reputabat se indignum tali seruire matri, donec Angelus in somnis præcepit sibi non timere: sed cũ charitate mihi ministrare. Hæc ibi. E

Quod si etiam ex ipsius Euangelij autoritate, hãc opinionem corroborare volumus, profecto nõ difficile nobis erit ipsius Euãgelistæ verba ad hũc sensum accõmodare: quãquam prima illa, nẽpe, inuenta est in vtero habẽs de Spiritu sancto: nulla prorsus accõmodatione indigere videantur: ipsa.n. per se id solũ insinuare videntur, scilicet quod Ioseph inuenerit, et cognouerit Mariã sponsam suã concepisse de Spiritu sancto, ac proinde ꝙ cũ esset vir iustus & humilis suæ sponsæ diuinum conceptũ agnoscens, & se eius consortio indignum reputans eã occulte dimittere voluit. Occulte inquã, ne videlicet id, quod ipse ex reuerentia Virginis faciebat, ad eius calumniã, et infamiã retorqueretur. Id, qđ Euangelista ipse voluit significare cũ dixit. Ioseph aũt vir eius, cũ esset vir iustus, & nollet eã traducere: hoc est, pp humilitatẽ, & reuerentiam, vitã cum ea ducere, voluit occulte dimittere eã. F

Matth. 1.

Ad illa autem angeli verba, quæ contra hanc opinionẽ maiorem videntur dubitationẽ inuoluere. Nempe, Ioseph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod.n. in ea natum est de spiritu sancto est. Dicendũ est, Angelum quidem per verba illa non intẽdisse remouere à Sanctissimo Ioseph timorẽ aliquem ex praua aliqua suspitione in eo exortum: sed solum ex humilitate, & reuerentia: ac propterea iussisse ut bono animo esset, & nollet timere Mariam accipere, & cum ipsa conuiuere, q̃ de spiritu sancto, & non via humana conceperat. Quod.n. in ea natũ est, (dicebat ei Angelus) de spiritu sancto est. Ac si diceret. Quiduis facere Ioseph? Propter quid à tua spõsa recedere paras? An ex eo quia humilis es, putas, ꝙ eius societate dignus non es? Memẽto ꝙ ex spiritu sancto est, quod in ea natũ est, qui sicut hominem fictũ non modo declinat, sed effugit, atq; elongatur ab eo: ita etiã ad illum, qui fictus non est, sed humilis est, venit, accedit, & mansionem apud eum facit. Non ergo quia sponsam tuam de spiritu sancto in vtero habentẽ, & in vtero gestantẽ vides, discedas, quasi te, vt corã tanta magestate incedas, indignũ agnoscas. Quia vnde apud te ipsum tanta gloria indignus iudicaris G H

caris

A caris,inde illius Domini,& tui Domini pręsentia dignus haberis: Qui dicit. Ad quem autem respiciam,nisi ad pauperculum, & contritum spiritu,& trementem sermones meos? His Angeli monitis Ioseph Mariam coniugem suam nonmodo non dereliquit: sed ei postea feruentius seruiuit, & sicut decebat Dei matrem,omne debitum obsequium deuotius impendit.

CAP. XXXIIII.

Angelica apparitio qua de causa in somnis potius, quàm in vigilia Ioseph facta fuit. Diuinæ apparitiones quatuor modis fiunt.
B *Post apparitionem Angelicam Ioseph factam, ipsius erga Virginem multo maior fuit reuerentia.*

Ecce Pater tuus. Luc. 2.

Irabitur fortasse aliquis,qua de causa angelus,qui de supradictis Ioseph admonere volebat,ei potius apparere voluit in somnis, quā in vigilia,eo modo,quo in scripturis,alijs fecisse legitur:& præsertim pastoribus, quibus vigilantibus, & non dormientibus angelus apud Lucam apparuisse legitur, ab illo.n.sic Lucę 2.
C dicitur. Pastores erant in regione eadem vigilantes,& custodiētes vigilias noctis super gregem suū.Et ecce Angelus Dñi stetit iuxta illos,& dixit illis. Ecce euāgelizo uobis gaudium magnū.

Huius rei de qua quęritur,rationem assignans Haymo hom. Haymo. natiuitatis Dom. sic dicit.Quia illi pastores agrestes erāt, & in agris morabantur imperiti,& indocti. Ideo manifestiori reuelatione indigebāt,quā beatus Ioseph qui iustus erat, & sciam legis,ac prophetarū habebat, in quib. didicerat angelos sæpe pastoribus apparuisse in somnis,prophetis,& Patriarchis: idcirco reuelatione nō indigebat,sicut pastores, q agrestē vitā ducebāt.
D His fere similia ea,sunt,q̄ in 1.c.Mat.affert Theoph.Neq; dissētit D.Chrys.qui et in Matthæū dicit: quod Ioseph quia vir erat fidelis,& deo ī cūctis parēs mādatis, nō indigebat visione apta. Theoph. D.Chrys.

Verumtn̄ Rabanus à Mag.Barth.de Pisis lib.2.de vita,& laudibus Virginis fructu 8.allegatus, huius rei aliam rationem assignat:dicitq; quod decuit,vt eo modo angelus appareret Ioseph quo apparuit,& Iacob ut mysterium cœlestis scalæ, cui stabat Deus innixus actu completum cerneret ipse Ioseph in Virgine. Raban. Barthol.

Sed siue hoc siue illud sit, siue etiam id, quod alij dicunt, nem E
pe Angelum idcirco apparuisse in somnis Ioseph, nè suus aspe-
ctus ei timorem incuteret: siue hoc, inquam, siue illud sit: unum
hoc uerissimum est, nempe eam apparitionem in somnis Ioseph
factam, fuisse quidem perfectissimam, & in scripturis sacris fre-
quētissimam, in quibus quatuor modis reuelationes, siue Ange
Gene. 16. licæ apparitiones fieri solebāt. Primo modo apparente Angelo
in effigie humana, sicut patet de illo, qui apparuit Agar in soli-
Gene. 18. tudine, & de illis tribus, qui apparuerunt Abrahæ, in conualle
Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui: & de multis alijs. Secū
do modo, quando auditur vox ab Angelo formata, & clare pro- F
nuntiata: non tamen uidetur Angelus eam formans, aut pronū
tians, sicut contingebat Moysi, de quo dicitur, quòd cùm ingre
deretur tabernaculum fæderis, vt consuleret oraculum, audie-
bat vocē loquentis ad se de propitiatorio, & tamen non dicitur,
Num. 7. quòd videbat illum. Tertio modo est, per immutationem intel-
lectus, ita scilicet, quòd Deus eleuet intellectū alicuius, ad intel
ligendum aliquid supernaturaliter, quod aliter intelligere non
poterat. Et hoc fit dupliciter aliquando cùm extasi, vel raptu, si-
cut apparet in D. Paulo: aliquando vero sine illis, sicut factum
1. Co. 12. fuit in propheta Elisæo, sicut videre est in libris Regum. Quar- G
to modo fit, quando Deus apparet hominibus per somnia, iuxta
4. Reg. 3. illud: Si quis propheta Domini est inter vos, aut in visione appa
Num. 12. rebo ei, aut per somnium loquar ad illum: & hoc modo Ange-
lus (omissis alijs multis apparitionibus, de quibus in scriptura
mentio fit) apparuit nostro Ioseph dicens ei, nè Mariam coniu-
gem suam dimitteret. Et hoc quidē contingere potuit vno è duo
bus modis: aut ita vt Angelus immutaret phantasiam Ioseph,
formando in illa nouas species ad significandum illi, nè Mariā
dimitteret: aut ita ut veteres species, nouo modo mutaret, ut sic
causaretur de nouo quædā phantastisca cognitio de Maria non H
dimittenda: sed apud se retinenda.

At hoc, siue hoc, siue illo, siue quocunque alio modo factum
fuerit, Ioseph tamen tàm sufficiēter in somnis ab Angelo de Dei
voluntate certus remansit vt è somno illo euigilās fecerit, sicut
præceperat ei Angelus: sic enim dicit Euangelista: Exurgens
Matt. 1. autem Ioseph, à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus, & acce
pit cōiugem suam: hoc est, retinuit, quam deserere disponebat.
Vbi

A Vbi ex ipsius Euangelistę verbis nostri Ioseph obediētia, est magnopere aduertenda. Nam sicut lutum quocunq; manus se formantis sequitur; si Ioseph quæcunque ei Angelus Domini Iusserat operatus est, vbi primũ exurrexit à somno. In somno enim percepit, quod postea mox perfecit. O fælix somnus, in quo obdormientibus spiritibus, mens reficitur, & instruitur circa id, qđ facere debet. O vere conformis nostri Ioseph vita, illius antiqui Ioseph vitæ: in somnis erudiebatur ille, in somnis eruditur & iste. O quanta cùm reuerentia, & quanto cùm amore, & quanto denique cùm tremore Ioseph, extùnc Marię sponsæ suæ ob- Simile.
B sequebatur. Quia quamuis antea ad seruiendum Virgini valde se reputaret indignum, multò magis postea id faciebat, licet ad hoc esset à Deo ordinatus, & ab eo Angelo præmonitus, & inductus. Nec mirum cum super 1. cap. Mat. in illa verba: & non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum; dicat D. Hilarius, quòd sicut filij Israel non poterant respicere in faciem Moysis: sic neque Ioseph in ipsius Virginis faciem propter vehementissimũ splendorem, qui ab ea in dies exibat. Matt. 1. D. Hila.

CAP. XXXV.

C

Enumeratis illis, quæ requiruntur ad rationem prophetiæ, ostenditur Ioseph fuisse prophetam, & plusquam prophetam.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Irca angelicam apparitionem sermo noster hùc vsque versatus est. Verum quia non leuis dubitatio potest hinc insurgere, an noster Ioseph, propter talem apparitionem sibi ab Angelo factam; possit di-
D ci, aut nõ dici propheta, ideo quid circa hoc tenendum sit, accurate hoc loco videamus: & prò faciliori huius rei intelligentia ante omnia aduertamus, quòd iuxta sententiam D. Thomæ. 22. q. 171. ar. 1. tria potissimum requirũtur ad hoc ut aliquis sit propheta. Primum est cognitio: ita scilicet, vt cognoscat ea, quæ sunt procul, & remota ab hominum cognitione. Vnde potest dici propheta à prò; quod est procul: & à Phanos, quod est apparitio, videlicet quia aliqua ei apparent, quæ procul sunt. D.Tho.

Hinc

Hinc sexto libr. Etymolog. dicit D. Isidorus, quod prophetæ in E
veteri testamento videntes appellabantur, ex eo scilicet, quia ip
si illa uidebant, quæ cæteri non videbant, & prospiciebant, quæ
in mysterio abscondita erant. Vnde et gentiles, eos appellabant
vates, à vi mentis, quia scilicet habent in mente quandam vim
cognoscitiuam ad occulta.

Secundum requisitū est, quòd annuntiet ea, quæ sibi reuelata fuerint, quia prophetia est quoddam donum, per quod constituitur aliquis homo, pars ministerialis Ecclesię, sicut est esse Apostolum, & Euāgelistam, doctorem, aut pastorem: nam omnes
Ephe. 4. istos Deus dicitur posuisse in Ecclesia. Vnde Ephesijs scribens F
de Christo dicit Apostolus: Et ipse dedit quosdam quidē Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Euāgelistas, alios aūt pastores, & doctores ad consummationem sanctorū in opus myniſterij, in ædificationem corporis Christi: Hoc aūt donum non datur homini propter seipsum, sed pp alios, scilicet propter Ecclesiam, cuius pars est. Nam omnia ista dona & mynisteria (sicut patet ex verbis Apostoli) data sunt in Ecclesia à Deo ad consummationē corporis Christi, mystici videlicet: & dicuntur
1. Co. 12. ad vtilitatē proximorum; & ideo alibi idē dicit Apostolus: Vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Hoc est, spiritus G
concedit hominibus dona sua, per q̄ manifestetur ipse spiritus, vel opera sua ad vtilitatē, nempe proximorū. Et quia propheta specialiter dicitur esse ad vtilitatē Ecclesię, ideo D. Paulus dona
1. Co. 14. Spiritus Sancti inter se comparans dicit. Maior est, qui prophetat, q̄ qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur, ut Ecclesia ædificationē accipiat: & sic prophetæ dicūt, se annuntiare, quæ à Deo audierunt iuxta illud: Quæ à Domino Deo Israel audiui
Isai. 29. annuntiaui vobis. Et hoc modo (sicut loco supracitato ait Isidorus) possunt vocari prophetæ, quasi præfactores, hoc est, ante loquentes, quia scilicet prius rem annuntiant, quàm ipsa eueniat. H
Vel prophetæ quasi præfatores, id est, porro, vel procul fatores, quia procul fantur antequam res fit: vel dato quod sit, prænuntiant, antequàm ab alijs cognoscatur.

Tertium requisitum est operatio miraculorum, cum enim ea, quæ à prophetis dicuntur excedant naturalem cognitionem, ideo ad hoc, quòd cognoscantur ab illis vere dici, oportet quòd aliquod miraculum ostendant. Et propter hoc dicuntur interdum

dum

A dum quidam prophetæ alijs maiores, propter ostensionem scilicet pluriũ, vel maiorum miraculorum, sicut dicitur de Moyse, Deut. 34. ꝙ non surrexit vltra propheta in Israel sicut Moyses, quẽ nosset Dominus facie ad faciem, in omnibus signis, atque portentis.

His visis, ad ostẽdendũ Ioseph, fuisse prophetã, restare nobis nunc videtur, aut ꝙ indicemus Sanctissimũ Ioseph omnia hæc tria simul habuisse: aut qd ostendamus illa omnia nõ esse necessaria, ad hoc ut aliquis dicatur ꝓpheta. Ac proinde secũdam uiam potius eligẽtes dicimus hæc tria, nõ esse quidẽ necessaria ad omnem prophetiã: sed solũ ad completissimã, & ex omni parte ab-
B solutissimã prophetiã. Ita qd nihil desit prophetæ de eo, qd est sibi cõsequens: quia sæpe (sicut paulo inferius declarabimus) in sacra scriptura illi dicũtur prophetæ, qui ista omnia nõ habent.

Sed aduertendũ est prius, minime suffi cere ad hoc, ꝙ aliquis dicatur propheta, quod Deus ei, aliquid reuelet. Quia Pharaoni Gene. 41. Deus voluit reuelare, & ostendere ea, quæ futura erant: sic enim de illo dicit scriptura. Quę acturus est Deus ostendit Pharaoni. Et tamen Pharao non vocatur propheta in Sacra scriptura, neque aliquis eũ prophetam vocat. Præterea Nabucdonosor dixit Daniel. Deus in cœlis reuelans mysteria indicauit tibi Rex, quę Dan. 2.
C uentura sunt nouissimis tempuribus: & tamen Nabucdonosor non dicitur propheta. Et huius rei ratio est, quia prophetæ non modo debet fieri reuelatio: sed etiam debet illam intelligere. Et ideo dicitur de Daniele. Anno tertio Regni Cyri Regis Persarum reuelatum est uerbum Danieli, intellexitque sermonem. Dan. 10.

Neq; hoc tantum sufficit ad hoc, vt aliquis dicatur propheta, nempe, non sufficit, ut ei fiat reuelatio, & intelligat illam, sed etiam opus est, quod illa reuelatio sit, ad utilitatem aliorum, & non paucorum, sed multorum: & non sit solum quantum ad statum eius, cui reuelatur. Nam Deus per noctem ap-
D paruit Abimelech Regi Palæstinorum, & ipse intellexit ea, quę Gene. 20. sibi dicebantur, & fecit illa, & tamen ipse non uocatur propheta, immo potius innuit scriptura, quòd non esset propheta: quia imperauit illi Deus, quod redderet vxorem Abrahæ, & quod cùm ipse Abraham esset vir propheta, & oraret prò ipso, remitteretur ei peccatum suum.

Præsuppositis his duobus, nẽpe ꝙ id, quod reuelatur, intelligatur: & quod reueletur ad multorum vtilitatem, quocunque modo

modo cuiq; fiat reuelatio, optime poterit dici propheta:& hoc E secundum consuetum scripturę morem,sicut uidere est in Abraham,qui in ipsa scriptura propheta appellatur: cùm tamen nullum miraculum fecerit. Immo etiam non legitur annuntiasse illa,quæ Deus sibi reuelauit,cùm Deus illi non iniungeret, quod illa reuelaret. Intelligebat tamen ea,quæ reuelabantur sibi, & illa erant ad vtilitatem totius sęculi,cùm illi reuelatum esset primo de Messia, in quo benedicendæ erant omnes gentes: & sic de illis tribus,quę supra posuimus non habuit Abraham nisi pri-
Gen. 12. mum: & nihilominus vocatur propheta.

De tertio,nempe de miraculorum operatione,dicendum est, F quod illa non est necessaria ad prophetiam, quia multi prophetæ fuerunt, & de maximis, qui non leguntur fecisse miracula, sicut patet de Ieremia, & Ezechiele,& de Daniele, & de Ioãne
Matt.3. Baptista, qui etiã ex Christi testimonio,fuit plusquam propheta,& tamen de illo dicit Euangelium, quod nullum fecit miraculum; De Ieremia vero Ezechiele,& Daniele non legitur in ipsorum libris, neque in alijs sacræ scripturæ, quòd aliqua miracula fecerint.Et idem dicendum est de alijs minoribus prophetis:rari autem sunt prophetę, qui miracula fecisse dicuntur, sicut Moyses, Elias, & Elisæus. G

Et vt verum fateamur,si res bene perpendatur miracula non sunt necessaria ad prophetiam, quia non pertinent ad illam,nisi per accidens:inquantum scilicet prophetę non creditur,quia tunc pręmittẽdo aliqua miracula, creditur quod ille à Deo missus est,& quod ita res eueniet,sicut propheta prædixit:miraculum tamen nihil addit, ad cognitionem propheticam: quæ est propria ipsius prophetæ, quia etiam ad non prophetas pertinet
1. Cor.12. interdũ miracula facere.Immo quod plus est, operatio miraculorum,& prophetia enumerantur ab Apostolo, tanquàm dona distincta. Si uero operatio miraculorum pertineret ad prophetiam,vnum includeretur in altero, & non distinguerentur, tanquam gratiæ,siue dona distincta. H

Sciendum tamen est, quòd modus cõmunis accipiendi prophetam est,quòd reuelatio fiat ei à Deo, & ille annuntiet alijs: vnde illi, qui nihil annuntiant communiter non dicuntur prophetæ,licet eis fiat reuelatio. Aliquando tamen vocantur prophetæ large etiam illi,qui nihil annuntiant,sicut dictum est de

Abraham

A Abraham. Strictissime autem propheta prò illo accipitur, in quo concurrunt omnia illa tria, quę in principio assignauimus: & talis non modo habet illa, quę sunt de necessitate prophetię, sed etiam illa quæ sunt de bene esse, & perfectione quadã: quia nulla maior perfectio potest esse in propheta, quantum ad prophetiam, quàm quod habeat omnia illa tria.

His omnibus sic ad longũ prę notatis, dicẽdum est de nostro Ioseph, ipsum quidem fuisse prophetam, quia ille habuit reuelationem à Deo, & intellexit illam: & illa fuit de rebus vtilibus, nõ ipsi Ioseph soli: sed vniuerso generi humano, nempe de vir-
B ginitate Mariæ, & de conceptione Messię. Siue autem Ioseph, ista reuelauerit, siue non, potest nihilominus dici propheta, sicut visum est de Abraham, qui nihil reuelauit alijs de eo, quod sibi annuntiatum fuit, & tamen vocatur propheta.

His addimus, quòd si de nostro Ioseph rem altius perscrutari velimus, ipse de Christo multa perfectissime reuelauit, & quod ex eo, non tm̃ propheta, sed etiam plusquàm propheta dicendus videtur. Nã si Ioannes Baptista ex eo, non mõ laudatur, sed etiã plusquam propheta nominatur, qđ digito filium Dei ostendens Ioan. 1.
dixit. Ecce agnus Dei, q̃uo Ioseph eodem laudis genere, maiori
C cùm ratione non decorabitur? Ille enim fuit, qui priusquam Ioannes hunc agnum demonstrauit: Quis enim hunc agnum pastoribus, aut venientibus ab oriente Magis demonstrauit, nisi Ioseph? Videtur ergo quod de illo iure optimo dici potest, nõ modo quòd sit propheta: sed etiam plusquam propheta.

CAP. XXXVI.

Nomen Christi quare ante eius natiuitatem Ioseph annuntiatur, & quare ipsi Ioseph simul cùm Virgine annuntiatur.
D

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Non vnum tantum, sed duo simul fecisse Angelum in sua apparitione, narrat Euangelista: quia nõ modo Ioseph persuasit nè à castissima sua sponsa recederet: sed eum simul admonuit, illam esse filium parituram, quem ipse vocaturus esset Iesum, quoniam ipse saluatu

rus

Matth. 1 rus erat populum suum à peccatis eorum; Pariet autem filium E
(dicit Angelus) & vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluū
faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem frustra,
aut sine causa ab Angelo, iam tunc factum fuisse, nemo existi-
met. Propter duo enim maxime decuit, vt filii Dei nomen an-
te natiuitatem annuntiaretur. Et ex istis duobus primum erat,
vt vel sic significaretur, Christum inter reliquos homines futu-
rum prestantiorem: sicut legimus de illis, quorum nomina an-
te natiuitatem fuerunt annuntiata, quia præ ceteris (diuersissi-
mo tamē modo, quàm Christus) extitere insignes: & ideo prius
fuerunt nominati, quàm nati, propter excellentias, quæ in il- F
lis, præ alijs apparere debebant.

Et ut de illis hoc loco, particulariter mentionē faciamus. Pri-
mus illorū fuit Ismahel, de quo Angel⁹ matri suæ Agar apparēs
Gene. 16. dixit. Ecce cōcepisti, & paries filiū, & vocabis nomē eius Isma-
hel. Et deinde causam Angelus subdēs inquit: eo qd audierit Do-
minus afflictionē tuā, fuit iste Ismahel inter oēs ualde insignis
in eo, q̄ fuit bellator, & adeo fortis, vt de illo ibidem ab Angelo
dicatur. Hic erit vir ferus, manus eius contra oēs, & manus om-
niū contra eū. Et è regione fratrū suorum figet tabernacula. Et
in eo ēt quòd ab ipso multę gentes natę sint: iuxta illud, quod eo G
dem loco de illo dictū est. Multiplicās multiplicabo semen tuū:
Gene. 21. & non numerabitur præ multitudine: Et alibi: surge, & tolle
puerum, & tene manum eius, quia in gentem magnam faciam
Gene. 27 eum. His accedit, quod duodecim principes tribuum, fuerunt
filij Ismahel, & quod ipsum Deus exaudiuit, etiam antequam
sciret orare. Nam cùm mater eius proiecisset eum in deserto,
non habens quid ei daret ad bibendum, & puer fleret, dicitur
Dominus exaudisse vocem pueri de loco suo, & propter pue-
rum ostendit matri puteum, quem ipsa nūquam viderat, ut hau
Gene. 21. sta ex ipso aqua refocillaretur puer, & non moreretur. H

Secundus fuit Isaac, qui à patre suo, & matre sua miraculose
fuit generatus, quia erant Abraham, & eius vxor Sara proue-
ctę ætatis, desierantque Sarę fieri muliebria, & adeo erant ad
Gene. 18. gignendum inepti, & impotentes, vt uocet Apostolus corpus
Rom. 4. ipsius Abrahę emortuum: & emortuam ēt vuluam Sarę. His ad
Hebr. 11. de quod ipse Isaac propter repromissionem genitus est promit-
Gene. 17. tente Deo, qui eius natiuitatem prenuntiauit, tùm quod in illo

hoc

A hoc est, in semine eius gentes benedicerentur: tum etiam quia ipsi Deus benediceret, & cum illo statueret pactum suum. Gene. 12.

Tertius fuit Iosias, quem Deus prænuntiauit futurum, ad destructionem tàm idolatriæ, quàm idolatrarum: sicut de eo in hunc modum dixisse reperitur vir Dei contra Ieroboam stantem super altare Bethel. Hæc dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui Dauid Iosias nomine, et immolabit super te Sacerdotes excelsorum, qui nunc in te Thura succedunt, & hominum ossa incendet super te. Et non solum est prænuntiatus Iosias, sed etiam in prænuntiatione sua hoc miraculum accidisse 3. Reg. 13.
B reperimus, quòd altare scissum est, & effusus est cinis eius, & aruit manus Regis, quam extenderat contra prophetam ista prædicentem, nec valuit eam, ad se applicare. Fuit præterea Iosias omnium Regum famosissimus, ita ut dicatur de illo, quòd similis non fuit ante eum Rex, qui reuerteretur ad Dominum in corde suo, iuxta omnem legem Moysi, neque post eum surrexit similis illi: Nam ille maximè persecutus est idolatras occidendo eos, & demoliendo omnia templa, quæ antecedentes, & præcedentes reges non destruxerant. Et sicut illo in loco videre est, fecit phase excellentius, quàm factum fuerit postquam 4. Reg. 23
C esse cæperat lex Moysi: propter quæ omnia, præ cæteris alijs regibus, sic Iosias laudabilis, & gloriosus extitit, vt dicat de illo scriptura. Memoria Iosiæ quasi mel in ore indulcabitur: & vt musica in conuiuio vini. Eccl 49.

Quartus fuit D. Ioannes Baptista, de quo profecto multo maiores laudes apparent: fuit enim conceptus supernaturaliter, ex matre tùm sterili, tùm senectute confecta. Pater eius propter illum prophetauit, & prophetans sublimiter decantauit: Benedictus Dominus Deus Israel. Mater quoque eius, cum illum haberet in vtero, de Christi conceptione prophetauit di- Luce. 1. Ibidem.
D cens: Vnde hoc mihi, vt ueniat mater Domini mei ad me? In eius natiuitate multi lætati sunt: & posuerunt omnes in corde suo dicentes quis putas puer iste erit? Ipse fuit in austeritate vitæ valde admirabilis, & in tantum, vt ipse Christus eum vocaret, non manducantem, neque bibentem. Venit Ioannes non manducans, neque bibens. Denique vt omnes Ioannis laudes hoc vno comprehendam, adeo ille præ omnibus alijs hominibus excellebat: ut proprio suo ore, de Ioanne dice- Luc 3.

ret

Matth. 3 ret Dei filius: Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. E

Quintus illorum, qui prius fuerunt annuntiati, & nominati, quam nati, fuit Christus Dominus, de quo hoc loco speciales aliquas laudes adducere superfluum est: cùm ipse non tantum bonus sit, sed omne bonũ, & totius bonitatis fons, & origo, non oportet aliqua eius specialia, hoc loco enumerare, qa nihil fuit in eo, quod speciale non sit. Is (sicut iam diximus) propter duo, prius fuit nominatus, quàm natus. Primò vt hoc modo significaretur eum, inter omnes alios homines futurum insigniorem. Secundò nè postquã nasceretur, ei imponeretur aliquod nomẽ, F quod sibi non conueniret: Voluntas enim Dei erat, vt illi imponeretur nomen consonum, & hoc propter officiũ suum, & propter adimpletionem eius, quod de illo, & eius nomine per Isaiam fuerat prophetatum. Propter officium suũ, quia cùm Messias adueniret mundum liberaturus, & homines redempturus voluit Deus, quòd eius nomen huic actui conueniret, & quòd propterea vocaretur Iesus, quod est saluator. Vnde quando Gabriel Angelus (is enim communiter asseritur fuisse Angelus, qui & Virgini annuntiauit, & eius sponso in somnis apparuit)

Lucæ 1. hoc nomen Ioseph prædixit, statim causam subiungens dixit, G ipse enim saluum faciet populum suum, à peccatis eorum. Propter adimpletionem prophetiæ, quia cum nomen Christi, iam fuisset prænuntiatum per Isaiam, quando vocauit eum Emmanuelem, voluit Deus, vt etiam sic annuntiaretur Ioseph, nè forte imponeret ei, aliud nomen, quod non cõueniret nomini prędicto per Isaiam: quia forte vocaret eum Ioseph, sicut seipsum, qui habebatur, sicut pater eius: eo modo, quo factum fuit in Ioãne, quem nonnulli volebant vocare nomine patris sui Zachariam.

Lucę 1. Nè ergo hoc contingeret, quòd nomen Christo dè nouo imponendum discõueniret nomini, quo eum vocauerat Isaias, H ideo Angelus hoc nomen annuntiauit: id, quod diligentissime sanctus adnotauit Euangelista cùm dixit. Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur, quod dictum est à Domino per prophetam:

Isaia.7. Ecce Virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel. Ex quibus omnibus manifestissime apparet conuenientissimum fuisse, vt Christus, Iesus vocaretur: quia nullum aliud nomen sic respondere potuisset nomini Em-

A in Emmanuelis, ſicut nomẽ, Ieſus, Nam Emmanuel iuxta ipſius Euangeliſtæ interpretationem, idem eſt, quod nobiſcum Deus. Mat. 1. id eſt; Deus in natura, vel cum natura humana. Id, quod etiam ſignificat Ieſus, id eſt, ſaluator, qui ſimul fuit Deus, & homo.

Sed dicet forte aliquis: quid cauſę erat, vt hoc nomen pręnũtiaretur Ioſeph, cum iam ab eodem angelo prænuntiatum eſſet Mariæ: quando ei dixit: Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum? Ad hoc dicendum eſt, etiam oportuiſſe, vt prænunciatum eſſet Ioſeph, quia ad patrem potius pertinebat, nomen filio imponere, quam ad matrem, cum ipſe ſit ca-
B put: quia vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus caput viri. Et pro 1. Cor. 11
pter hoc dicit Euangeliſta, ꝙ nato Ioanne Baptiſta, innuebant patri eius quem vellet, vocari eum: & ꝙ ipſe poſtulans pugillarem ſcripſit dicens: Ioannes eſt nomen eius. Luc. 1.

Præter hanc cauſam, poſſumus etiam aliam aſſignare, & dicere fuiſſe conueniens, vt hoc nomen etiam annuntiaretur Ioſeph, ſicut Virgini fuerat annuntiatum, ne diſcordarent in illo. Quia poterat contingere, ꝙ Maria vellet eũ vocare Ieſum, ſicut pręmonita fuit ab Angelo, & ꝙ hoc forte Ioſeph non crederet Angelum dixiſſe, & maxime ſi ſibi etiam annuntiaſſet eius
C conceptionem, & nomẽ tacuiſſet. Et ne talis inter eos diſcordia eueniret, ſcilicet quod Virgo vellet, eũ vocare nomine ſibi prædicto: & eius ſponſus Ioſeph alio diuerſo nomine, ideo pp concordiã Chriſti nomẽ, vtriq; annuntiatum eſt: ſicut factũ fuit de Io: Baptiſta cuius nomen tam patri, quàm matri annuntiatũ eſt.

Quamquam vero de patre hoc ex Euangeliſta manifeſtiſsime conſtet, non ſic vero de matre: tamen poſſumus dicere: immo neceſſe eſt, vt dicamus etiam matri fuiſſe filij nomen reuelatum. Et huius rei ratio eſt, quia quando illo nato, eius cognati vellẽt eum vocare nomine patris ſui Zachariam, ipſa sta- Lucæ 1.
D tim ſe oppoſuit, & dixit: Nequaquam, ſed vocabitur Ioannes. Quod tamen non creditur didiciſſe à marito ſuo Zacharia, qui à tempore, quo apparuit ei Angelus, vſque ad tempus, quo filij nomen ſcripſit, ſemper fuit mutus: & eius vxor ante Zachariæ locutionem puerum appellauit Ioannem. Vnde videtur, quod abſque dubio fuit eius nomen, illi etiam reuelatum. Sicut ergo his duobus coniugibus filij ſui nomen reuelatum fuit: ita etiam, immo multo maiori ratione, conuenientius fuit, quod

hoc sanctißimum nomen, Iesus, quod antea sanctißimę eius B
matri fuerat, ab Angelo annunciatum: etiam eius putatiuo patri Ioseph annunciaretur, & maximè cùm duo isti sanctißimi coniuges non fuerint minoris dignitatis, sed multò maioris, quàm Zacharias, & Elisabeth.

CAP. XXXVII.

Inter Mariam, & Ioseph nulla vnquam fuit, neque esse poterat, odij, aut iræ perturbatio: sed semper in eis fuit, mutui amoris pulchra concertatio.

F

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Iximus superiori capite conueniens fuisse, ut ante Christi natiuitatem, eius nomen vtrique parenti, Marię videlicet, & Ioseph ab Angelo annunciaretur, ne Christo nato circa illud discordarent. Sed nè aliquis existimet, hoc sic ab Angelo factum fuisse, quasi ipse in Maria, & Ioseph voluerit aliquam discordiam impedire, ex ira, atque odio in ipsorum corde conceptam. Ideo hoc loco aduertendum esse duximus, Angeli intentionem minime G
fuisse, talem in eis velle discordiam impedire, sed talem diuersitatem sententiæ, circa nominationem pueri, citra omne genus iræ, aut odij, quod esset cum peccato coniunctum. Nam hoc in nullo illorum esse poterat: cùm neuter eorum peccare posset. Et quod ad Mariam quidem attinet, de ea nullum dubium est. Dè sanctißimo vero ipsius Virginis sponso Ioseph, pie credendum est, quòd ex vi suæ sanctificationis, quàm (sicut in superioribus diximus) habuit in vtero, hoc assecutus est, quod saltem mortaliter peccare non posset: præsertim cùm sermone de Mariæ natiuitate, consideratione 3. clarißime de illo H
dicat Gerson, quod cùm Maria plena gratia fomitem reprimente, mansit Ioseph plenus gratia peccatum, saltem mortale, quodlibet superante.

Gerson.

Hæc cum ita sint, proculdubio constat, nullam neque iram, neque odium ex quauis occasione, vel causa inter hos sanctißimos coniuges, vnquàm esse potuisse: sed summum, ac Deo pariter gratißimum inter eos amorem, & beneuolentiã, semper

per-

A permanſiſſe. O q̃ gratus fuit Deo iſte Ioſeph,& Mariæ amor. O
quàm ſuauiſſimum concentum illi efficiebat,& ideo efficiebat,
quia in eo nullum neq; odij ſignum,neq, iræ veſtigium vnquã
apparuit. Sicut.n.in muſicis ſi harmonia chordarum fuerit con Simile.
ſonanter aptata,ſonum ſuauem modulati carminis reddit:ſi ve-
ro aliqua in fidibus fuerit diſſonantia ingratiſſimus ſonus reddi
tur,& carminis dulcedo prorſus corrumpitur.Sic ẽt iſte Mariæ,
& Ioſeph amor, in quo nulla vnquam fuit, neq; eſſe poterat di-
ſcordiæ,aut diſſidij diſſonantia,acceptiſſimus Deo ſemper exti-
tit: qui propterea hos duos amantes Mariam, & Ioſeph matri-
B monio coniunxit, quia eos inter ſe valde conformes, & vnani-
mes eſſe cognoſcebat.Nam ſi ipſe iuxta prophetę dictum. Habi Pſal.67.
tare facit vnius moris in domo: quomodo Mariam, & Ioſeph,
non dicam ſimul habitare,aut cõuiuere: ſed etiam per matrimo
nium ſimul iungi, & copulari non faceret, quos inter ſe adeo
ſimiles eſſe cognoſcebat? Vere tanta,ac talis erat inter Mariã,
& Ioſeph ſimilitudo, qualis in omnibus alijs mortalibus ſimul,
neq; reperta vnquàm fuit, neq; aliquando reperietur. Sic enim
inter ſe fuerunt ſimiles,& in nullo omnino diſsimiles,vt duo eſ
ſent,ſed in carne vna.Et erũt duo in carne una,dicit ſcriptura: Gene.2.
C quod in Maria,& Ioſeph rectiſsime ſeruabatur,et perfectiſsime
adimplebatur.Nam vnum in illis velle, & nolle, vnum in illis
fecit ſpiritum de duobus: Duo in illis erant corpora,ſed vna vo
luntas animorum,vna munditia cordium,vna virginitas corpo
rum,& vna denique conformitas morum.

O quantus amor ex hac mutua Mariæ, & Ioſeph ſimilitu-
dine oriebatur in eorum pectoribus. Quantum charitatis incen
dium in ipſorũ animis accendebatur. Non enim eſt amor,ſicut
res cęteræ, quę ex diſsimilibus conſtant.Muſica enim ex diuer- Simile.
ſis componitur,puta grauibus, medijs, & acutis inter ſe ratione
D compoſitis, amor vero è contra, non niſi ſimilibus conſtat.
Vnde fit, quòd quantò amantes, in ſe fuerint ſimiliores: tantò
amor inter eos, erit validior: & ideo cùm noſtra Virgo, & Io-
ſeph in omnibus,& per omnia (citra tamen ęqualitatem) fue-
rint ſimillimi, clarum eſt maximum inter eos amorem interceſ
ſiſſe, & talem amorem, qualem tales coniuges agnoſcimus de-
cuiſſe. O quomodo amore interſe concertabant amatores iſti:
concertabat Maria: concertabat etiam caſtiſſimus eius ſponſus

Ioſeph. Maria non à ſuo ſponſo vinci,ſed ipſum vincere cupie E
bat: Ioſeph ſimiliter Mariæ per multa caſtiſſimi,ac ſanctiſſimi ſui amoris ſigna exhibebat.

Simile. Neque hoc ſane immerito. Si enim in ipſis flagitioſis,& ſordidis amoribus videmus, nihil aliud eos agere, qui amari viciſſim volunt, niſi ut documentis, quibus valent, aperiant, atque oſtendant, quantùm ament, eamque iuſtitiæ imaginem prætendere affectant, vt inuicem ſibi reddi quodammodo flagitent, ab illis animis, quos illecebrare moliuntur: ſi hoc, inquã, ſic fit in turpibus amoribus, quantò plus æquum erat,quod etiã ſic fieret in caſtiſſimo Mariæ, & Ioſeph amore? Et quòd vnuſquiſque eorum de eo alterum ſecurum redderet, nè arbitraretur F
vel quòd ab alio non diligeretur, vel minus diligeretur, quàm reuera ipſe diligeret? Hæc erat cauſa, ob quam vterque non modo in altero amando tàm ſedulus efficiebatur: ſed etiam in oſtendendis mutui amoris experimentis tàm officioſus reddebatur: Et quid ſi hoc amoroſiſsimum certamen iam antea Salomon in ſpiritu præuidebat, quando dicebat, & non cuiuſuis alterius, ſed noſtræ Virginis fortè nomine dicebat: Dilectus meus mihi, & ego illi? Hoc eſt, ille ſuum in me amorem,quibus valebat indicijs mihi intimabat: & ego modis, qui- G
bus poteram meum etiam amorem illi manifeſtabam.

Cant. 2.

Neque quiſquam miretur, taliter ſe ſe mutuo amaſſe Mariam, & Ioſeph, cum Maria in ſuo vtero illum haberet, qui de ſe ipſo dicebat: ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut ardeat? Si ipſe ad hoc in mundum veniſſe ſe teſtatur, vt amoris ignem in alijs accenderet, quas amoris flammas, immo quæ incendia in matre ſua, & in eius virginali ſponſo ſimul non excitaret? Vere tantas amoris flammas, in vno quoque illorum Dei filius excitauit, vt nullum eſſet laboris genus, quod aut Sanctiſsimo Ioſeph prò ſua dilectiſsi- H
ma ſponſa gratiſsimum non redderetur, aut caſtiſsimæ Virgini prò ſuo dulciſsimo ſponſo iocundiſsimum non videretur. Hinc ſanctiſsimus Ioſeph, ſicut officioſum decebat uirum, omnia, quæ ſibi, & ſuæ ſimul ſponſę domi neceſſaria erant, foris lętiſsime procurabat. Hinc etiam Maria, ſicut prouidam decebat vxorem, uniuerſa,quę ſibi, & Ioſeph neceſſaria erant, domi libentiſsme miniſtrabat.

Luc. 12.

O quan-

A O quanto studio Virgo cęlestis domum mundam seruabat: quanta diligentia absenti viro suis proprijs manibus cibos præparabat, mensam componebat, & ipsum domum redeuntem iocundissime excipiebat. Ioseph quoque domum reuertens, dilectissimam suam sponsam dulcissime salutabat, ardentissime, æquę & castissime aspiciebat, modestissime obseruabat, & de sua salute diligentissime interrogabat, atque ad mensam, & cibos instantissime inuitabat.

Quid plura? Nihil inter eos videbatur nisi mutuus amor, propter quem alter alterum mutuis officijs, & beneficijs simul
B non tàm oppugnare, quàm expugnare contendebat. Neq; hæc omnia in se ipsis otiosa remanserunt, quandoquidem maximũ amoris incendium inter Mariam, & Ioseph construxerunt. Sicut enim ignis quando multa arida ligna nactus fuerit, vnam maximam pyram ex omnibus facit; sic ex omnibus istis Mariæ, & Ioseph officijs, & beneficijs maximum inter eos amoris incendium exortum fuit: Simile.

CAP. XXXVIII.

C *Maria, & Ioseph se se perfectissime dilexerunt, neque tamen in amando modum excesserunt.*

Ecce pater tuus. Luc. 2.

NE illorum occasione, quæ de perfectissimo Mariæ, & Ioseph amore, à nobis hactenus dicta sunt, aliquis fortasse existimet, quemuis eos excessum, in se mutuò amando commisisse, ideo pro virili nostra
D hoc loco aduertere curabimus, hos duos coniuges omnibus alijs perfectius se dilexisse, neque tamen amandi mẽsuram excessisse. Hoc ueró vt melius à nobis fiat, aduertendum est: Vnamquãq; ex creaturis, esse diligendã, secundum terminum, & mensuram suæ bonitatis. Cùm vero bonitas in creaturis, sit bonitas limitata, consequens est, vt vnaquæque ex creaturis solum diligi debeat, secundum terminum suæ bonitatis. Deus vero non item, quia Deus cùm sit bonum infinitum ideo est diligendus in infinitum.

Verum quia Deus à nobis diligi non poteſt, ſecundum exigẽ E
tiam bonitatis, & infinitatis ſuæ, ex eo quia noſter actus eſt limitatus, & non poteſt ſe in infinitum extendere, ideo tenemur Deum diligere quantum poſſumus, abſq; eo, ꝙ nunquam erremus, quantumlibet ipſum diligamus: quia quantumcunq; diligamus adhuc magis diligibilis eſt: cũ nunquam peruenire poſſimus ad infinitam Dei dilectionẽ, qua ipſe dignus eſt: & hinc
D. Bern. merito lib. de diligendo Deum dixit mellifluus Pater D. Bernar. quod modus diligendi Deum, eſt diligere ſine modo. Neq; (ſicut ego quidem exiſtimo) alia eſt cauſa, ob quam Deũ diligere iube
Deut. 6. mur ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, niſi quia F
Matt. 22. quantũcunq; Deum diligamus quantũ poſſumus, nihilominus tñ nunquam, aut errabimus in amãdo, aut excedemus, quia adhuc Deus eſt magis diligibilis, quam nos eũ poſſumus diligere.

Quoniam vero in creaturis, minime ſic ſe res habet, ideo nullam earũ tenemur diligere ex toto corde, & ex tota anima: quia ſic diligendo poſſemus errare, diligendo videlicet creaturã pluſ quam debet diligi. Vnde apparet, quòd in quacunq; re diligenda præter Deum, quantumcunq; illa ſit diligibilis, poteſt homo errare, diligendo eam pluſquam debet. ſicut etiam poteſt errare, diligendo ſeipſum pluſquam debet. Quia propter hoc G
2. Timo. 3. ad Timothæum ſcribens dicit Apoſtolus, quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & ꝙ erunt homines amãtes ſeipſos. Id, quod ipſe intelligit de amore ſuperabundanti, quo tunc homines diligent ſe ipſos plus debito.

His à nobis hoc modo prænotatis, videndum nunc nobis reſtat quomodo Maria, & Ioſeph ſe ipſos amabant: & an in amãdo ſe ipſos, aliquo modo excedebant. Pro quo ſciendum imprimis eſt, Mariam, & Ioſeph ſeſe mutuo amaſſe, & non modo mutuo amaſſe, ſed omnibus alijs coniugibus perfectius amaſſe. Id, H
quod patet tam ex parte Virginis, quàm etiam ex parte Chriſti; & Ioſeph. Ex parte Virginis, quia ipſa in omnibus: & per omnia erat fœmina omnium fœminarum perfectiſſima, & ideo tam perfecto amore debebat, ſuum ſponſum diligere, vt in eo neque primam ſimilem viſa eſſet, neque habere ſequentem. Ex parte Ioſeph, quia cum ipſe eſſet vir apprime iuſtus, & videret ſe à ſua ſponſa tantum diligi, de ratione iuſtitiæ erat, vt ei amorem rependeret: & ſi non ſimilem, quia non ſic perfectus erat,

ſicut

A ſicut Virgo, ſaltem talem, qualem reddere poterat. Denique ex parte Chriſti, quia ſicut ipſe, qui eſt æternus amor, principaliter propter ſe hoc coniugium inſtituit: ſic etiam inter iſtos duos coniuges amorem auxit, & perfecit: & maxime cùm ex illis vnum, nempe Mariam, pro ſua vera matre habere: alterum vero, videlicet Ioſeph pro ſuo patre (putatiuo tamen) in terris haberi vellet. Quis ergo in tali coniugio aliquid defuiſſe exiſtimabit, quod eſset de ratione perfectiſſimi amoris, quē iſti caſtiſſimi coniuges inter ſe habere debebant? certe nullus.

Deinde ſciendum eſt, hos duos coniuges perfectiſſime (ſicut

B dictum eſt) ſe dilexiſse: neque tamen in amando modum exceſſiſse, neq; excedere vnquam potuiſse. Id, quod de Maria quidem nullum dubium eſt. De Ioſeph autem viro ſuo veriſimile eſt, præſertim cum (ſicut ſupra iam diximus) fuerit ſanctificatus in vtero, & cum fomes fuerit in eo repreſsus, vnde etiam apertiſſime colligitur, ipſum Ioſeph non potuiſse in amore excedere.

His adde, quod ipſi cum eſsent omnium perfectiſſimi optime ſcieba nt ſe creaturas eſse; & quòd ſicut omnes creaturæ habent bonitatem limitatam, propter quam, & ſecundum quam ſub certo termino diliguntur: ſic etiam ipſi, quia creaturæ e-

C rant, & terminatam bonitatem, & virtutem habebant, ſub certo termino, & quantitate dilectionis ſeſe amare debebant: & hunc terminum non excedere, niſi ſolum in diligendo Deum. O coniuges perfectiſſimos, ac pariter iuſtisſimos, qui ſuum amorem, ſic cum iuſtitia nouerunt contemperare, vt amor iuſtitiam non poſset ſuperare. Non ſic ſane fecit Salomon, qui quoniam ſuarum vxorum amorem, iuſtitia non contemperauit, ideo eius amor iuſtitiam ſuperauit: Et adeo ſuperauit, vt dicat de illo ſcriptura, quod ardētiſſimo amore vxoribus 3. Reg. 11.
copulatus eſt. & prēterea quod eius cor, ſic per mulieres depra-

D uatum eſt, vt ſequeretur Deos alienos.

Neque mirum, cum vxorum dilectio ſuum terminū habeat, & Rex Salomon vltra iſtum terminum ſuas vxores diligeret, inde fuit, vt tàm impie ageret contra Deum: quia vt non contriſtaret vxores, quas plus æquo tenerrime diligebat, egit contra Deum ipſum derelinquendo, & iuxta ipſarum iuſsa Idola impie colendo. Non ſic quidem fecerunt Maria, & Ioſeph: cùm enim optime noſsēt, ſuam dilectionem habere terminum,

&c vltra illum terminum se non amassent, ideo in amore non modo non excesserunt: sed etiam suum Deum, super se, & super omnia dilexerunt. F

CAP. XXXIX.

Virginalis Mariæ sponsus Ioseph, artis lignariæ faber fuit. Hanc artem Christus Dei filius etiam exercere, & in ea patrem suum putatiuum adiuuare dignatus fuit præsertim vsque ad trigesimum annum suæ prædicationis. E

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Elicta Mariæ & Ioseph mutua dilectione, iam tempus est, vt ad alia conuertamur, & circa ea parumper detineamur, nõ quę ipsi Ioseph cũ Maria communia sunt: sed quia ipsi Ioseph soli propria sunt. Quia vero ex scriptura nobis constat ipsum Ioseph, qui alias ex Regali progenie exortus erat, & ex nobilissimo illo Dauid genere originem ducebat, fuisse fabrum: ideo vidẽdum nobis nũc est, in quanam arte ex fabrilibus id fuerit: & an ipse qui sic nobilis erat, propter suam paupertatem, fabrilem artem exercere, necesse habuerit. G

Quod igitur attinet ad primum, quanquam de ea arte siue de illo corporali munere, quo ad hanc mortalem vitam transigendam vsus est Ioseph, dum adhuc in humanis esset, nihil certius dicere possimus, quàm id, quod dicit scriptura, quæ dicit illum fuisse fabrum, & in quanam arte non dicit: tamen quid circa hoc magis tenendum sit, ex aliorum sententia videamus. H

Quamquã vero Caietanus, & Cornelius Iansenius in 13. ca. Mat. dicant, incertũ omnino esse, quãnã artem fabrilem Ioseph exercuerit, cũ nomen, faber (sicut ipsi dicunt) generale sit, ad oẽs fere artifices, qui ex quauis materia aliquid faciũt: tñ nonnulli ad solas duas artes, ferrariam scilicet, & lignariam tem reducẽtes affirmant Ioseph fuisse fabrum ferrarium; & in tnam senten-
D. Hilar. tiam adducunt D. Hilarium cap. 14. in Matt. & Venerabilem
Beda.
D. Ansel. Bedam, & D. Anselmum in 23. cap. eiusdem Matthæi.

Verum

A Verum (si ueritas dicéda est) ex ipsorum verbis, nihil sane tale clare colligitur: quamuis tamen ad fabrum ferrarium potius respiciant, dum mystice ostendunt Iesum esse filium fabri. Nam D. Hilarius: fabri, inquit, erat hic filius ferrum igne vincentis, omnem sęculi virtutem iudicio decoquentis, massamque formantis in omne opus vtilitatis humanæ. Et D. Anselmus Bedam non modo sequutus, sed ipsius uerba allegans: Paternæ artis, inquit, opprobrio eum lacessunt, qui reuera filius erat fabri, quem summus fabricator omnium genuerat, & qui homines igne decoquit, dum eos in Spiritu Sancto, & igne B baptizat, qui & diuersi generis uasa fabricat, et uasa iræ spiritus igne molliendo in misericordiæ uasa commutat. Ecce quomodo in istorum patrum sententijs, nihil de Ioseph fabro ferrario continetur.

Vnde istorum sententiam omittentes, & ad aliam, q̃ verior quidem videtur, venientes dicimus, potius tenendum esse cùm Iustino martyre in dialogo cùm Triphone Iudæo, non procul à medio, & cùm Nicolao de Lyra in 15.ca.Mat. & in 6.Marci, & cùm Tostato, et alijs in 13.Mat. asserentibus Ioseph fuisse fabrũ lignarium. Et quod magis est, idem etiã de Christo videntur in- D. Iusti. Nicol. Tosta.
C nuere Tostatus, & Lyra eisdem locis, licet tamen sub dubio. Nã Tostatus illa Lucæ Euangelistæ uerba ibidem adducẽs, & erat subditus illis: dicit quod Christus ministrabat parẽtibus in opere manuali, ad sustentationem vitæ, & quod sicut Ioseph, qui Christi pater putabatur erat faber lignarius: sic quoq; Christus eum in eodem officio adiuuaret, vt sic pauperem vitam sustentarent parentes eius. Id, quod etiam innuit, Nicolaus de Lyra in 6.c.Mar. ubi dicit, probabile videri, ꝙ Christus fabrilem artem cum Ioseph exercuit: & fundatur in eo, quia Christus non fuit occupatus in doctrina, & miraculis vsq; ad trigesimũ ętatis suæ D annum. Neq; antea literarum studijs intentus fuit, secundũ id, quod de illo dicitur. Vnde hic literas scit, cùm non didiscerit? Luc. 2. Nicol. Ioan 7.

Sed his duobus, Tostato videlicet, et Lyra multo sane clarius Iustinus martyr eodem dialogo, vbi de Christo agens, non iam sub dubio sicut Tostatus, & Lyra, sed asseueranter in hunc modum loquitur: solebat enim dùm inter homines degeret aratra fabricare, iugaque, ut & per has figuras iustitiam doceret, & re ipsa fugam otij. Hęc Iustinus à quo non multum sane videtur Iusti.

dissen-

D.Baſil. diſſentire D.Baſilius, qui in conſtit.monaſti.cap. 5.hac ipſa de E
re ſic etiam dicit: Cum prima ſua ętate parentum imperio eſſet ſubiectus, & labores omnes, corporis, æquo vna cùm ipſis animo, illis obediens tolerauit. Veriſimile eſt enim cùm homines illi eſſent, & iuſtitię, & pietatis cultores, tenues tamē, ſolitos eos in aſsiduis corporis laboribus verſari, & hac ratione quotidianum ſibi victum quęritare. Porro Ieſus cùm his(vt diuinę literę prædicant) eſſet ſubiectus, ſine dubio in perferendis etiam vna cùm ipſis laboribus, morigeram declarabat ſuam obedientiam.
D. Baſil. ſic eo in loco D.Baſilius.

Et vt verum fatear huic de Chriſto ſententiæ videtur imprimis multum fauere Euangelium, in quo Chriſtus à ſuis proprijs compatriotis, qui cùm eſſent è Nazareth, ſuum viuendi modum optime cognoſcebant, tunc faber vocabatur, quando ab illis F
Marc. 6. de Chriſto ipſo per improperium, & irriſionem dicebatur: Non nè hic eſt faber filius Mariæ? Deinde hæc ueriſimilitudinis ratio. Cum enim ueriſimile non ſit Chriſtum tantum temporis otiosè tranſegiſſe, quantum interfuit vſque ad tempus ſuæ doctrinę: credibile ſane videtur, quod toto illo tempore ſe ſe in exercenda arte patris ſui putatiui occupauerit: ſiue id fecerit fugiendi otij cauſa, ut aſſerebat Iuſtinus, & de illo adnotauit etiam Caietanus loco ſtatim à nobis allegando: ſiue ſubleuandę paupertatis parentum gratia, ſicut loco citato aſſerebat Toſtatus. G

Cuius quoque rei gratia credibile eſt, quod etiam poſt mortē Ioſeph(diximus enim iam ſupra, & inferius fortaſſe vberius adhuc dicemus probabile eſſe Ioſeph ante trigeſimum Chriſti an num mortuum fuiſſe)Chriſtus Dominus per ſe ſolus in ea ętate
Mar.6. fabrilem artē exercuit, vt ſe, ac beatiſsimā Virginem digniſsimā matrē ſuam aleret. Vnde erat vt(ſicut paulò ſuperius diximus)di
Caiet. Ioan.7. cerent de illo Iudęi: Nonne hic eſt faber filius Marię? ſuper quē H
locum diligenter adnotauit Caietanus quòd cùm Chriſtus Do minus eo tempore literis nō uacaret(ſicut patet ex aliorum verbis, & admiratione: nempe, quo modo hic literas ſcit, cùm non didiſcerit)credendum eſſe, quòd tunc temporis arti fabrili operam dedit nè uagus, & otioſus ipſe videretur. Et non modo eo
D.Bonau. in loco hoc conſiderauit Caietanus: ſed etiam 3.p.D.Tomę q. 4.ſtatim in principio, & ante illum D.Bonauentura, ac omnes

fere

A ferè qui vitam Christi Domini describunt.

Et forte quòd ex hoc quod Christus Dominus fabrilem artem exercebat, & (sicut dicebat Iustinus) iuga, & aratra fabricare solebat: ideo postea cùm sub iugi, & aratri symbolicis verbis Euangelium proposuit, dicebat. Tollite iugum meum super vos: & similiter de aratro: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respeciens retro aptus est Regno Dei. Itaque iuxta hanc sententiam, quę summæ filij Dei humilitati est non parum conformis, pie crediderim quod Christus Dominus vsque ad annum trigesimum suę ętatis conuer- B sabatur inter homines, quasi homo purus, quadam tamen cùm excellentia, & conuersandi maiestate: & quòd maximam diei partem consummebat in templo, & in sinagogis, vt iam tunc illud viuendi genus suo exemplo prętantissimum esse doceret, & fini hominis magis aptum. Et quòd postea domum reuertens nulla ibi, neque materna, neque paterna subterfugiebat officia: atque etiam quòd Ioseph, patrem suum putatiuum lignaria in arte laborantem diuinis verbis, obsequio humili, & maxima faciei claritudine solabatur. Matt. 1. Luc. 9.

O quoties Dei filius laboranti patri suo putatiuo Ioseph di- C cebat. O mi pater amantissime quibus ego pręmijs, hos labores, quos mei, ac meę etiam matris causa nunc suscipis, in cœlesti Regno recompensabo? O fili, ò Deus altissime, respondebat Ioseph. Numquid non satis superque præmia accipiunt labores isti ex sola tuę locutionis iocunditate? Nam tua vox nimium mihi suauis est, & eloquia tua dulciora super mel, & fauum. O si mihi liceret fili: si mihi liceret tuę magestatis pulchritudinem, ac diuinitatem notam hominibus facere: templa tibi, arasque ex nunc iam dicari satagerem. Sed omni sacrificio tua potior existit voluntas, qua sicut solem sub nu- Simile. D bibus: sic hominibus sub hac tua humanitate propriam tuam abscondis virtutem. O nate Dei, quid retribuam tibi prò omnibus, quę retribuisti mihi, dùm me prò tua inmensa pietate, in tuum patrem putatiuum elegisti, & mihi tanquam patri deseruire dignatus fuisti? Tibi in excelsis Angeli famulantur: & tu in terris homini carpentario deseruis? te in cœlis Angeli suam omnimodam agnoscunt beatitudinem: & tu inseruiendo mihi tàm vili homini tantam in terris impendis

dis solicitudinem. Quid ergo prò his faciam tibi ò nate Dei? & E
quid pro eo etiam retribuam tibi, quòd me carpétarium ad tanta munera assumere disposuisti, quem ideo hanc carpentariam artem, exercere voluisti, quia me à principio in custodem ligni vitæ elegisti: & ideo etiam matrem tuam mihi fabro desponsari voluisti, quia iam ab æterno hominum salutem per lignum crucis in medio terræ operari decreuisti? Sed hęc, & alia his similia deuotis, & pijs harum rerum contemplatoribus relinquentes, ad propositum reuertamur.

CAP. XL. F

Ioseph simul cum Maria castissima sua sponsa, omnia bona hæreditaria in pauperes distribuit, & ob id in tantam paupertatem deuenit, vt sibi opus esset, artem lignariam exercere, & ex ea victum quęrere.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Irginalem nostrę Virginis sponsum Ioseph, non G
eo animo artem lignariam exercuisse, vt ex ea victum sibi quæreret, aut se, suamque familiam sustentaret: sed solum vt animum recrearet, nonnulli autumant: & isti ad hoc sic de illo existimãdum in eo se fundant, quia (sicut dicunt) Ioseph ex regia prosapia descendebat. Et ideo verisimile existimant, quòd sanctus is Patriarcha aliquam possesionem habebat, ex qua se, et suos sustentaret. Et quòd quando hæc ex parte Ioseph defuisset, saltem ex parte Virginis deesse non debebat: quia (ut aiũt) eius pater Ioachim tantis bonis abundabat: vt templo, & pauperibus H
duas partes suorum bonorum singulis annis dare, & tertiã partem, in suam, & suorum congruam sustentationem reseruare posset. Adduntq; quòd cùm bona Ioachim ad Ioseph deuoluerentur ratione suæ sponsæ, quæ primogenitá, immo vnigenita (sicut ego quidem existimo) erat: & ad illam ratione primogenituræ omnes paternæ possesiones pertinebant: hinc fieri non posse, quòd Ioseph pauper esset, & ex consequenti, quòd lignariam

A riam artem exerceret, vt ex ea sibi, ac suis victum quæreret: sed solum recreandi, ac releuandi animi gratia. Et hinc factum est, quòd isti, non modo grauiter eos reprehendunt, sed etiam enor miter errare contendunt, qui virginalē Marię sponsum Ioseph contemnunt: eumque pauperem fabrum lignarium appellant credentes ipsum fuisse hominem contemptibilem, & in paruo prętio habitum in patria sua. Vt vero melius ipsum Ioseph à tàm sinistra (sicut illi putāt) opinione, & ęstimatione liberent, adducunt illum fuisse ex nobilissimo, & regali genere exortum, idq; ita esse fuisse apud Iudęos manifestissimum, inter quos propter
B antiqua memorialia, quę de genealogijs cōfecta erant, & quotidie conficiebantur, circa singulorum nobilitatem errari nequaquàm poterat.

Istorum sentētię, quatenus asserit Ioseph fuisse nobilissimū, & solum ob exercitium in lignaria arte operatum fuisse, multū sanè fauet, tùm pręallegata à nobis superiori capite Iustini martyris autoritas, qua de Christo dicebat fuisse solitum iuga, et aratra conficere, ut otium fugeret, id quod de Ioseph similiter intelligi optime potest: tùm etiam frequens huius nostri tēporis consuetudo, quæ adeò inoleuit, ut magni etiam Reges, & Principes
C recreationis, & exercitij gratia fabriles artes exerceant. Cùm. n. grauissimis negotijs continuò occupati detineri non valeāt, ex illis artibus sibi non nihil respirationis suppeditare consuescūt: vt vel sic postea, negotijs maioris ponderis facilius occupētur. Quemadmodum enim arcus ex studio distenditur, ut suo tempore cùm vtilitate tendatur, quia si otium relaxationis non accipit, feriendi virtutem ipso vsu tētionis perdit: sic principes quia grauioribus negotijs non semper possunt esse intenti, nonnunquam in similibus artibus exercendis aliquantulum detinētur: vt postea cùm ad negotia venerint, tanto in illis fortius ignauiā
D excutiant, quanto antea ab illorum operatione prudenter cessarunt. Vnde cùm Ioseph etiam ex regali progenie exortus refulgeret, iuxta istorum opinionem, de illo etiam dici potest, quòd & si fabrilem artem habuerit, non tamen nisi recreationis gratia, eam exercuerit.

Simile.

Verum quidquid sit tàm de hodierna Regum, & Principum consuetudine, quàm etiam de illa Iustini martyris autoritate, ex qua colligi videbatur Ioseph, sicut Christum, fugiendi otij causa fa-

ſa fabrilem artem exercuiſſe: ego tamẽ verius eſſe exiſtimo Beatiſsimum Ioſeph, licet nobiliſsimus eſſet, nihilominus tamen fuiſſe adeo pauperem, vt opus eſſet ex arte ſua uictum quærere tàm ſibi, quàm etiam Virgini, & puero Ieſu. Et præſertim antequam Chriſtus ad illam ętatem deueniſſet, in qua poſſet parẽtes ſuos adiuuare, & ſua etiam arte ſibi, ac illis neceſſaria prouocare: ſicut ipſum feciſſe innuit Toſtatus à nobis ſuperiori ca. allegatus. Et quòd Ioſeph ſimul cum ſua ſponſa, & puero ſic pauperes fuerint: vt opus eſſet ſibi ex ſuis laboribus viuere, patet manifeſte ex peculiari illa reuelatione, quę hac ipſa de re facta fuit Sanctæ Birgittę, cum qua lib. 6. reuelationum cap. 58. ſanctiſsima Virgo in hunc modum loquens introducitur. Neceſſaria quoque prouenerunt nobis quandoque ex compaſsione piarum mentium: quandoque ex labore noſtro, ita vt haberemus neceſſaria ad ſolam ſuſtentationem, nõ ad ſuperfluitatẽ, quia nihil aliud quæſiuimus niſi ſoli ſeruire Deo. Hęc ibi. E F

Crediderim tamen quòd hęc paupertas fuit in illis potius voluntaria, quàm coacta, & neceſſaria: hoc eſt, quòd ex eo potius in tãtam paupertatem deuenerint, quia omnia ſua bona in templi, & pauperum vſus diſtribuerint, quàm quòd bonis omnino caruerint: quia cùm ſic nobiles fuerint credibile eſt (ſicut ſuperior opinio aſſerebat) quòd aliquas poſſeſsiones habuerint, ſaltem ex parte Virginis, quando non ex parte Ioſeph; quę omnia ipſi (ſicut credo) templo, & pauperibus eroganerunt, quo facto ſic pauperes remanſerunt, vt opus ſibi eſſet, de ſuis laboribus viuere. Et quòd hoc ſic ab ipſis factum fuerit, colligo ego à ſimili: exiſtimoque quòd ſicut Maria, & Ioſeph poſtea fecerunt, de magnis illis diuitiarum copijs, quas eos à Magis accepiſſe credibile eſt, illas ſic ſtatim in pauperes diſtribuendo, vt cum adueniſſet quadrageſimus dies purificationis Mariæ, iam non haberent, vnde emere poſſent agnum ad offerendum: ſic etiam antea fecerunt de bonis illi, quæ ex parentum hæreditatibus ſibi obuenerunt. G H

Neque mihi quis dicat, non eſſe ſimilem rationem, quia illi Magi pauca fortaſsis obtulerunt, & quæ paucis illis diebus ſic conſumnni potuerunt, vt cùm dies purificationis adueniret, iam non eſſet, vnde agnus comparari poſſet, quia hoc non eſt veriſimile; Nam cùm illi tres Magi Reges eſſent, & de tàm longinquo

A ginquo venissent, ad offerenda munera Regi nato, quem Deũ, & hominem esse sciebant. Credendum est, quòd facerent oblationes meliores, quàm possent, sicut decebat regiam dignitatem. Ac proinde quòd ipsis oblationibus poterat Ioseph, & Maria, & omnes ipsorum posteri, & cognati non modo commodissime sustentari: sed etiam abundantissime locupletari. Et ratio est, quia quilibet ex illis regibus obtulit aurum, thus, & mirrham: & hoc non modicum, cùm dicat Euangelium, quòd apertis thesauris suis obtulerunt munera; quod non Mat. 2. fecisset, si paruum quid offerrent, quia ad offerendam paruam B pecuniam, non dicitur aperiri Thesaurus, sed potius bursa. Vnde patet quod tantum obtulerunt, vt facile possent Christus, & eius parentes esse diuites. Et tamen Maria, & Ioseph cum scirent Dei filium non venisse ditari in terra: sed potius, vt prò nobis se pauperem faceret, omnes illas regum oblationes pauperibus statim distribuerunt. Idque ex ipsa Virginis oblatione in templo manifeste probatur. Mos enim erat, vt mulier cùm purificaretur, deferret agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbę, siue turturem prò peccato: sicut patet ex leuitico vbi dicitur, quod si non inuenerit manus eius, C nec potuerit offerre agnum sumat duos turtures, vel duos pul Leui. 12. los columbæ, iuxta quòd legis præscriptum, non poterat mulier offerre turtures, aut pullos columbæ, nisi in casu, in quo non posset offerre agnum: & tamen Virgo sicut patet ex Luc. obtulit par turturum, & non agnum: constat ergo quòd huius Luc. 2. rei causa erat, quod esset pauperrima: & ex consequenti quod omnes illæ diuitiæ à magis acceptę, ita erant vsque ad illum diem expensæ, & (sicut diximus) in pauperes distributæ: ut ideo iam non esset, vnde agnus emi posset ad offerendum in D templo.

Hæc omnia ideo à nobis hoc loco allata sunt, vt ostenderemus, quòd sicut tunc Virgo, & Ioseph fecerunt de illis oblationibus à regibus acceptis: sic etiam eos fecisse credibile est de suis bonis hæreditarijs, quæ quia in similes vsus ab illis iam fuerant expensa, ideo illis opus erat, vt de suo labore viuerent: & quod propterea Ioseph suam artem lignariam exerceret.

CAP.

 E

CAP. XLI.

Sanctissimus Mariæ sponsus Ioseph, pauperis fabri titulo maximè honoratur, propter quem ipse, & Christus ab stultis, & cæcis iudęis tantopere contemnebatur.

Ecce Pater tuus. Luc. 2.

X his, quæ de Ioseph, & Mariæ paupertate à nobis superiori capite vtcumque dicta sunt, procul du-- F
bio constare videtur, quàm immerito illis succenseatur, qui Ioseph pauperculum fabrum non modo appellant: sed etiam dicunt ipsum fuisse hominem cōtemptibilem, & in paruo pretio habitum: in nulla enim istarum rerum virginali nostræ Virginis sponso iniuriam ali--quam irrogari arbitror: dummodo tamen id non fiat ex cotemptu. Immo potius existimo, maximo tunc illum honore affici cum pauperculus faber nominatur, & maximè cùm (sicut diximus) propter Deum se pauperem facere voluerit, omniaque sua
sic in pauperum vsus distribuerit, ut de suarum manuum labore G
uiuere, necesse habuerit. Id, quod certe nostro Ioseph magna gloria, ac beatitudo fuit. Annon dicit propheta: labores ma-
Psal. 127. nuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit? Si ergo iuxta dictum prophetę, qui labores manuum suarum manducat, beatus est, & bene illi erit, quomodo non Ioseph beatissimus, qui ut labores manuum suarum mãducaret, omnia sua dedit? Vere Ioseph beatissimus, & quia inde beatissimus, quia fabrilem artem exercens de suo labore uixerit, ideo nullam illi quidem facit iniuriam, qui eum pauperculum fabrum fuisse di-
xerit: immo (sicut dicebam) maximo cum honore afficit. H

Habent enim sancti suos titulos, quibus maxime honorãtur: sed ab his multum sanè diuersos, quibus mundani homines decorantur. Namque mundani solis prudentię, fortitudinis, nobilitatis, & similium titulis gaudent: sancti uero è contrario: quia non nisi humilitatis, impotentię, & ignobilitatis titulos sibi as-
1. Co. 4. sumunt. Vide ad Corinthios scribens dicebat Apostolus. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo. Nos infirmi

A infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. Ac si apertius diceret nos gentibus, & Iudæis stulti habiti sumus propter Christum, quem ad salutem humani generis crucifixum prædicamus: Vos autem prudentes estis in Christo, quia nihil de illo prædicare, vel dicere vultis, quòd humanæ sapientiæ stultum videatur: & ita vultis esse Christiani, vt prudentiam sæculi non amittatis, quod est quasi duobus Dominis velle seruire, more veterum Samaritanorum, qui & Deum colebant, & idola. Nos infirmi sumus, qui vicem lædentibus non reddimus, neque resistimus. Vos autem fortes estis, qui po-
B tenter aduersantibus resistitis, & eos fortitudine sæculari reprimitis. Vos estis nobiles, reuerendi, & gloriosi: Nos autem ignobiles despecti, & viles.

Ecce quàm differentes sunt tituli hominum sanctorum, à titulis hominũ mundanorum. Ecce q̃ differẽtes erant tituli quibus Paulus, & alij Apostoli gloriabantur, ab illis titulis, quibus carnales Corinthij inflabantur. Si ergo tàm humilibus, & abiectis titulis Paulus, & alij Apostoli in tantum honorabantur: quomodo noster Ioseph non maxime honoratur, quando aut pauperculos faber, aut vir vilis, & contemptibilis ab ho-
C minibus appellatur? Vere honoratur, & non iniuriæ, sed magni honoris loco, id ab eo reputatur. Sed quomodo non reputabitur? An non illi honor, & gloria esset, id de quo Dei filius tantum gloriabatur, & gloriando loquebatur: Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, et abiectio plebis? Psal. 21.

Nam quamuis nonnulli dicant, & bene sane dicant, quod in his verbis, quæ in Christi persona a propheta dicuntur, ipse Christus intendebat indicare suam humanam generationem, absque vlla fuisse viri coniunctione, & quod propterea se vermem, & non hominem nominabat, quia sicut vermis è pluuia Simile.
D nascitur desuper in terram veniente: sic etiam Spiritu Sancto in Virginem superueniente generatus est Christus: qui propter hoc vermis, & non homo dicitur, quia nimirum eius conceptio fuit supernaturalis, & nullum humanæ generationis ordinem seruauit: Quamuis, inquam, nonnulli hoc ita dicant: tamẽ hoc est sequentibus verbis magis conforme, nempe opprobriũ hominum, & abiectio plebis, quod Christus illa verba dixerit se humiliando: eo modo, quo ipse etiam Dauid, qui alioquin &

L propheta

propheta erat, & Rex, se canem mortuum appellabat. Quod si E
Dominus Iesus, qui filius Dei erat, se ipsum adeò vilipendebat, vt vermẽ, et non hominem, opprobrium hominũ, & abiectionẽ plebis nominaret: quomodo pater eius putatiuus valde non honoratur, quando vilis, & contemptibilis vir nominatur: & maxime cùm ipse propter Deum talem se facere voluerit?

Sed dices: si hoc ita est, quare ergo ab Euangelista Matth. & multò clarius ab omnibus sanctis doctoribus, qui eius Euangelium exponunt, Nazaræni ex eo reprehenduntur, & iure optimo reprehenduntur, quia Ioseph non virum vilem, & contemptibilem, sed tantummodo fabrum nominabant, & propter illum etiam, Christum non sicut decebat, æstimabant? F

Ad hoc dico quod hoc non fecit Nazarenorum dictum, sed vitium. si enim ipsi sicut hoc modo dicebant: Vnde huic sapien-
Matt. 13. tia, & virtutes? nonne hic est fabri filius? ita etiam Christũ laudarent, & eius patrem putatiuum sicut debebant, magni facerent, ob bene morigeratum; & eruditum filium: quia iuxta sapiẽ-
Eccle. 30. tis dictum. Qui docet filium laudabitur in illo: & iterum gloria patris est filius sapiens: non quidem ab Euangelista, & sanctis reprehenderentur: sed maxime sane laudarentur. Sed quia propter stultitiam, & propter inuidiam, de Christi sapientia, G
& virtutibus non curabant, & Ioseph ob humilitatem generis vituperabant: ideo ab Euangelista, & sanctis tàm grauiter reprehenduntur, & digne satis reprehenduntur, qui inuidia simul & stultitia Christi bona, sua, & Ioseph ignobilitate obscurare tentabant. O inuidi, o stulti Nazaræni, qui de Dei filio patriam sua doctrina, & miraculis exornante, sicut æquum erat, non gloriabantur: sed ipsum propter ignobilitatem generis aspernabantur.

Sed de hoc nemo mirari debet, quia sic est atrox malum inuidia. semper enim bona obscurat, neque illa ab inuidijs videri H
sinit: hoc morbo quia Nazaræni laborabant, ideo Christi virtutes, & miracula, tantopere obscurabant. Hoc etiam morbo nonnulli laborantes multos quasi ignobiles despiciunt, qui alias ob suas virtutes omni honore digni sunt. An non isti maxi-
Simile. me stulti sunt? Sunt etenim. Et in hoc ad illorum modum sese gerunt, qui stulti, & insipientes cum sint, ex eo pretiosas vniones, atque pellucentes gemmas spernunt, quia illæ sub asper-

nabili

A nabili testa innascuntur : istę vero despicabili alterius lapidis genere extrinsecus conteguntur. Sic prorsus faciunt, qui doctri na, & virtutibus præstãtes viros propter obscuritatẽ sui generis spernũt, et contemnunt, eosq; ex sua ignobilitate solum iudicãt, & nõ ex eo, quod propter suas virtutes aut sunt, aut esse poterũt.

Multo sane contrafacit Deus, qui in eligendis suis, non ad id, quod sunt ob nobilitatem generis attendit : sed solum ad id, quod esse possunt. Et hac de causa Corinthijs scribens dicebat apostolus. Videte vocationem vestram fratres : quia non multi sapientes secundum carnẽ: non multi potentes: non mul- I.Corin.I
B ti nobiles : sed quę stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes : & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia : & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quę non sunt, vt ea, quæ sunt destrueret. Ecce qualiter se habeat Deus in eligendis suis : Ecce quomodo se gesserit in eligendis Apostolis assumendo eos, & accipiendo non ex eo, quod erant, sed ex eo, quod de ipsis facere disponebat. Erant ipsi ignobiles, pauperes, & contemptibiles : sed non ob id eos spreuit. Simile.
Sicut enim artifex, si viderit gemmas pretiosas, & non dolatas eligit illas, non ex eo quod sint, sed ex eo quod fieri pos-
C sint : habens enim scientiam artis bonum incompositum non contemnit: sic Dominus videns Apostolos, non eorum generis nobilitatem, non opera eorum elegit, sed corda: neque quasi Apostolos elegit eos, sed quia Apostoli poterant fieri.

Hanc Domini sui conditionem, quia stultus mundus non imitatur, inde sane prouenit, quod in suis electionibus sæpe, tàm turpiter in errores prolabatur. & quòd in illo illud malum frequentissime videatur, de quo dicitur: Est malum, quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie principis, positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum: Eccle.10.
D vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram, quasi seruos. Vere est in hoc mundus quasi area, sicut enim in area extollitur palea super granum : non quod sit dignior, Simile.
sed quod sit leuior: & cum leuior sit altiorem tamen locum obtinet: sic in mundo indignus fertur super dignum, non propter meritum, & veram uirtutem: sed propter vanitatẽ, & falsam opinionem. Et sic multi cum sint parui momenti alijs sæpe antepo nuntur, à quibus meritis, & virtutibus longe superantur.

Verum vt illùc reuertamur, vnde digressi sumus, propterea E
Nazareni Ioseph, & Christum vilipendebant, quia Christi doctrinæ, & miraculis inuidebant: & inuidentes dicebant: Nonne hic est fabri filius? Et alibi: nonne hic est faber filius Mariæ? O insaniam: O malitiam. Multas Ioseph, & Christus virtutes habebant: secundum genus ex Regia Dauid prosapia descendebant: & tamen stulti, & malitiosi Nazareni, qui propter hæc eos venerari, suspicere, & admirari debebant, de istis nihil curant, sed solum in ipsorũ ignobilitate ex sola paupertatate exorta oculos defigunt: ad modum muscarum ad sola putrida, & corrupta aduolantium, & de sanis non curantium. F
Habent veluti à natura sibi inditum muscę, quòd si faciem, aut manum habeas vulneratam subito ad vulnus conuolant, & reliquas partes sanas prætermittunt: tales erant tunc Nazaręni, & tales sunt etiam hodie permulti, qui in alijs derelinquunt bona, & virtutes, quas laudent, & assumunt solos defectus, quos vituperent, ad imitationem Nazarænorum, qui in Ioseph, & in Christo generis nobilitatem, virtutes, & alia multa prætermittebant, & in solam artis humilitatem oculos conijciebant.

Mat. 13.

Simile.

Sed vide vtriusque bonitatem, Ioseph quidem, qui neq; propter hoc, Christum illis beneficia facere volentem impediebat: Christi aũt qui neque propter id, beneficia in illos conferre desinebat. Sed hoc propter suam tm̃ bonitatem, & non propter eorum merita. Sicut enim Sole in nubibus constituto hoc, quod est dies, non est nubium non permittentium Solem apparere super terram: sed virtus ipsius Solis, quæ pertransiens nubes, ét illis impedientibus, mundo apparet. Sic etiam quantũuis Nazaræni ob suam inuidiam, stultitiam, et ingratitudinẽ diuina beneficia impedirent, tamen Dei filius propter suam bonitaté, non desinebat ea in illos conferre, & multo quidem maiora conferret, nisi eorum malitia obstaret. Sic enim dicit Euangelista. Et non poterat ibi virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit. Sed quid est, non poterat ibi virtutem vllam facere? Nunquid Dei filius impotens erat? Nunquid ad faciendas virtutes infirmus erat? Absit. Quia eorum incredulitas, & non Christi infirmitas erat, quę eum virtutes ibi facere prohibebat. Cum enim in G H

Simile.

Marc. 6.

virtutum

A uirtutum operationibus opus sit tàm eius, qui facit virtute, quàm etiam illius, qui suscipit fide: ideo ibi Christus uirtutem ullam non faciebat, quia Nazarenorum fides deerat, quia ipsi propter suam perfidiam omnino incapaces erant.

CAP. XLII.

Virginali Mariæ sponso Ioseph, quę bona prouenerint, ex eo quod matris filij Dei sponsus fuit.

B Ecce pater tuus. Luc. 2.

Prætermisso tandem corporali illo munere, quo Ioseph ad hanc vitam transigendam vsus est, quodque stultæ illi Nazarenorum genti, Ioseph ipsum tàm reddidit despicabilem, nunc recto ordine de excellentiori alio munere nobis agendum esset, ad quod ipse Ioseph ex singulari ipsius Dei munere tunc assumptus est, quando in verum nostræ Virginis sponsum ab eo electus est. Verum quia de hoc nostri Ioseph munere, & dignitate in superioribus nonnulla iam diximus, ideo solum intentum erit hoc loco bona illa videre, quæ huic sanctissimo viro ex hac tanta dignitate, tanquam ex limpidissimo fonte vberrime profluxere.

C

Primum itaque bonum, quod ex hac tanta dignitate Ioseph effluxit fuit nomen patris, filij Dei. Vnde cum ęternus Pater hoc nomen sibi proprium Sanctissimo Ioseph communicauerit, satis superque significatur, ad quantam illum dignitatem euexerit, siquidem simul cum nomine magna ex parte officium, & curam paternam illi tribuit. Si enim Christus Dominus cùm iam morti esset propinquus, illo suo facto, quo

D Ioannem virginem, suæ matri Virgini sic dicens commendauit: Mulier Ecce filius tuus: singularem erga ipsum Ioannem amorem indicauit, illum tanto honere afficiendo, vt nomen sibi proprium cùm illo communicauerit, atque eum in locum suum quodammodo substituerit: quomodo Deus singularissimum erga Ioseph amorem non ostenderit, cui non filij Virginis nomen, aut appellationem tribuit, sicut Ioanni: sed nomen, & appellationem patris ipsius filij Dei: quę sane appel- Ioan. 19.

latio tanto illa excellentior est, quanto ista maiorem autoritatem præ se fert, & quanto etiam dignitas Christi, cuius Ioseph pater dictus est, Virginis dignitatem excedit, cui Ioannes in filium datus est? E

Primum illud bonum, hoc secundum bonum postea consecutum est, quo Ioseph non tam nomen patris Christi participauit, quã etiam rem, quę huic nomini annexa est, & hoc nõ quocunq;, aut qualitercunq;, sed quantum ab homine participari potest excepta sola carnali generatione. Hinc non solum paternus in puerum affectus, & solicitudo: sed etiam ipsius Ioseph in ipsum puerum paterna quędam veluti autoritas ortum habuerunt. F Neq; hoc sane immerito, cum enim Ioseph ex vi matrimonij, & veri matrimonij cum Virgine contracti, Dominus corporis virginei quodammodo effectus sit, quia sicut diuinus Paulus ait: mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: hinc ego factum esse existimo, vt fructus quoque illius corporis sanctissimi, qui Christus erat, ad Ioseph quodammodo pertineret.

1. Cor. 7.

Simile. Quoniam sicut fons, qui in horto alicuius miraculose natus est, illius fit, qui horti dominus est, sic Christus verus fons vitę conceptus de spiritu Sancto, & natus ex Maria Virgine ad sanctissimum Ioseph pertinebat, qui ipsius Virginis (sicut diximus) quodammodo dominus effectus erat. G

Simile. His adde quia sicut vir, & vxor ex vi matrimonialis vinculi efficiuntur quodammodo vnum, non tantum carne: sed corde, & voluntate: sic etiam illorum bona sic efficiuntur illis communia, vt quod est sub vnius dominio, & potestate ad alterum ex consequenti non altero modo pertineat: Vnde cum beatissima Virgo vera fuerit mater Christi, non potuit quidem Ioseph verissimus, & castissimus eius sponsus rationem parentis talis filij non participare: quod tamen ita intelligimus, vt semper carnalis generatio excipiatur. H

Tertium bonum, quod ex prædicta radice ortum habuit fuit, quod sanctissimus Ioseph fuit primus homo, qui Christum in carne vidit, & adorauit: ipse prędulcem illum cantum, & harmoniam audiuit, quę Virgini parturienti, & Dei filio ex ipsa nascenti facta fuit. Ipse cum eodem Dei filio diu, noctuque conuersatus est, in vna, & eadem domo cum illo habitando: ad vnam, & eandem mensam de eodem cibo, & potu cum il-

A lo manducando, & bibendo: & hoc non per spatium vnius solius diei, mensis, aut anni: sed per multos annos continuos. Ipse denique Dei filium non semel, sicut Simeon in templo, sed sępissime in suas vlnas accepit deosculando, stringendo, & ad suum os, & faciem tenerissime admouendo, & applicando. O quis hic capere, quis percipere, & quis etiam ad plenum intelligere valeret, quanto Ioseph frueretur gaudio, cum talem ac tantillum infantem in brachijs suis exultans, & lętus teneret, cumque illi dulcibus, & frequentibus osculis congauderet, cum illum sæpe lachrymantem ad se assumens ex Virgineis
B brachijs, quibus poterat modulis consolaretur: cum ille ad puerum ridens loqueretur, & puer vicissim illi arridens ad loquentis Ioseph verba penderet: cum deniq; alijs, atq; alijs studijs, ad quę ipsum paterna veluti pietas informabat, infantulo pro qualitatum vicissitudinibus sedulus blandiretur.

Hoc tertium bonum sequutum est etiam aliud, quod Ioseph ex eo prouenit, quod Dei filio tanquam eius pater nomen imposuit, & non qualecunq; nomen, sed nomen, quod est super omne nomen, quale est nomen Iesu, de quo dixit ei Angelus: & vocabis nomen eius Iesum. Concessum est primo Matth. 1.
C nostro Parenti Adamo, vt omnibus rebus nomen imponeret, & propterea concessa est illi tàm perfecta rerum omnium cognitio, vt conueniens nomen omnibus daret. Magnum illud profecto in Adamo, ꝙ animantibus nomina imponeret. Sed multo maius certe hoc fuit in Ioseph, quod Vnigenito Dei, & nostræ Virginis filio nomen imposuerit. Quid plura? In ipsius Dei laudem decantat Propheta, & decantando dicit. Qui numerat multitudinē stellarum, & omnibus eis nomina vocat: Quomodo ergo ex eo noster Ioseph non maxime laudabitur, cui nō stellas, sed Deum nominare, & illi nomen imponere concessum est?

D Ad hęc omnia sanctissimi Ioseph bona, aliud non minus bonum accedit, & est, quod Dei filius illi subditus fuit: sic enim de Maria, & Ioseph loquens dicit Euāgelista: Et erat subditus illis. Lucæ 2. Et in hoc sane huius sanctissimi viri præstātia maxime splēdet, siquidem ipse obediebatur, nō à sole, sicut Iosue, qui ex eo quod soli imperauit, & Sol illi obediuit, maximum nomē, & famā est consequutus: sed ab illo qui fabricatus est Aurorā, & Solē. Quis hinc recte nō videat filij Dei humilitatem, & huius sanctissimi

viri dignitatem: subditur Deus homini: Deus, inquam, cui angeli subditi sunt, cui principatus obediunt, cui potestates deseruiunt subditus erat Ioseph. Mirare ergo ò homo vtrumlibet, & elige quid amplius mireris: siue filij Dei profundissimam humilitatem: siue huius sanctissimi hominis altissimam dignitatem: vtrinque enim stupor, vtrinque miraculum; Nam quòd Deus huic homini obtemperet humilitas est absque exemplo, & ꝙ homo Deo principetur dignitas est sine socio. In laudibus Virginum singulariter canitur, quòd sequuntur agnum quocunque ierit. Quibus ergo laudibus Virgo Ioseph dignus iudicari debet, qui non modo agnum sequitur: sed etiam præit, & ideo præit, quia Dei filius ei subditus fuit, & non tantum illi, sed Mariç, immo primo Mariç, & deinde Ioseph propter Mariã. E

Apoc. 14. F

O si hæc videre vellet terra, & cinis: si hæc videre vellet homo vilis, & contemptibilis: O si, inquam, hæc videre vellet superbus cinis, quomodo erubesceret, quomodo confunderetur videns quod Deus se humiliat, & cinis se exaltat: Deus se homini subdit, & puluis dominari gestiens hominibus, suo se præponit autori: quoties enim homo hominibus præesse desiderat: toties Deum suum præire contendit: de ipso namque dictum est, & erat subditus illis: subditus matri suæ Mariæ, & propter illam etiam subditus patri suo putatiuo Ioseph, cui ratione suæ castissimæ sponsç hoc tantum bonum, & tanta dignitas euenit, vt Dei filius illi subditus esset.

Luc. 2. G

Præter hæc bona, multa quoque alia bona habuit Ioseph, ratione suç dignissimæ sponsæ sibi succendentia, & in tanta copia, propter illam illi obuenientia, ut melius ipse quàm quicunque alius de seipso dicere posset: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Verum quia ex his, quæ à nobis enumerata sunt, satis constare potest, quanta fuerit huius sancti dignitas, & quàm excellens ministerium eius, & officium in eo quod matris filij Dei sponsus electus fuit, ideo alia recensere nunc prætermittimus.

Sapien. 7. H

CAP.

A

CAP. XLIII.

Ioseph virginalis Mariæ sponsus, omnibus sanctis, etiam Apostolis, maior fuit, & quare, aut quomodo.

Ecce Pater tuus. Luc. 2.

SI ex tanta nostri Ioseph dignitate, eius sanctitas pensanda est, non parua ea profectò, sed magna, etiã à lippientibus oculis conspicienda est. Cum enim B à Deo vnicuique detur sanctitas, & gratia illi muneri proportionata, in quo ille ab eo constituitur: quis hic non videat, etiam si lippientibus oculis ille sit, maximã Ioseph fuisse sanctitatem conferendam ad altissimum illud munus digne exercendum: quod ipsi à Deo collatum fuit? Idoneos nos fecit ministros noui testamenti, de Deo loquens dicebat A- 2.Corin.3 postolus: hoc est, tali nos perfectione donauit, quali opus erat ad ministeriũ apostolatus exercendum. Si ergo Deus sanctitaté, & gratiam pro qualitate ministerij apostolis contulit: quantam C illum, putas, sanctitatem, et gratiam tribuisse nostro Ioseph, qué ille ad multo maius munus elegit? Crediderim sane ꝙ tanto maiorem sanctitatem, & gratiam præ alijs participauit, quãto fuit differentius nomen, quod Deus illi cõmunicauit. Et ꝙ sicut post Simile. Christum sola Maria est, quæ gratia, & sanctitate omnes excedit: sic etiam post Mariam solus eius sponsus Ioseph est, qui sanctitate, & gratia omnibus præcellit.

Et præterea ꝙ sicut humanitas Christi eò abundantioré, ac Simile. pleniorem gratiam obtinuit, quo propinquior fuit Verbo: & statim beatissima Virgo, quæ proxima fuit filio: ita etiam san- D ctissimus Ioseph tertium locum in abundantia gratiæ obtinet: quia ipse post Virginem propinquissimus fuit Christo, familiarissimeq; illum tractauit, ac singularissimam coniunctionem cum eo habuit. Et quid si hoc Euangelista significauit in eo ordine, quem seruauit, quando Ioseph statim post Iesum, & Mariam nominauit? Cum esset, inquit, desponsata mater Ie- Matth. 1. su, Maria Ioseph: volens fortasse indicare, quòd sicut in hac nominatione nullus est coniunctior Iesu, & Mariæ quam Io-

seph:

ſeph : ſic etiam in gratiæ, & ſanctitatis perfectione, nemo poſt E illos eſt illo perfectior.

Quod ſi in hoc negotio benè conſideretur, uera ſimilitudinis ratio hanc in ipſo Ioſeph perfectionem proculdubio poſtulare videtur. Sed cuiuſnam ſimilitudinis, inquies ? Eius, quæ inter perfectos coniuges, & veros coniugatos eſſe debet, quales fuerũt Ioſeph, & Maria. Si.n.in perfectiſsimo illo matrimonio, qđ Deus primum omnium ordinauit ipſe voluit, vt inter duos illos coniuges, Adam ſcilicet, & Euam maxima ſimilitudo reniteret: & huius rei gratia cùm creato iam primo coniuge, ſecundũ vel
Gene.2. let creare, dixit. Faciamus ei adiutoriũ ſimile ſibi. Quomodo in F iſto matrimonio, quod illo erat multò perfectius non vellet, vt duo iſti coniuges Ioſeph, & Maria gratia, & ſanctitate eſſent inter ſe ſimillimi ?

Sed eſto inquies, quòd ſint ſimillimi quid inde? hoc plane: quòd Ioſeph ipſe, qui tantam cùm Maria habuit tùm ſimilitudinem, tùm proportionem poſt Chriſtum, & Mariam omniũ eſt ſanctiſſimus, & perfectiſſimus. Cũ enim, non dicam inter Apoſtolos : ſed neq; inter cęleſtes ſpiritus, etiam ſeraphinos, adeo excelſus nullus ſit, vt in uno, & eodem choro eſſe poſſit cùm Maria, quæ vna illos omnes tanto ſuperat interuallo, vt per ſe G ſolam, chorum perficiat, & adeò perfectiſſime perficiat, vt nullo ei modo proportionari poſſit vllus Seraphinorum, neque etiam apoſtolorum? Cum, inquàm, hoc ita ſit, quòd nullus prędictorum neque cùm Maria æquari, neque proportione aliqua cùm ipſa ſimilari poſſit, profecto ſit conſequens, quòd ſicut Ioſeph Marię propinquiſsimus, ac ſimillimus fuit, ita etiam omnium ſanctiſsimus, & perfectiſsimus fuit.

Sed dices : & quõ fieri poteſt, ut hoc uerum ſit, cùm ex ipſius Apoſtoli teſtimonio perſpicuè habeatur gratiam ſuperabundaſſe in Apoſtolis : hoc eſt, abundantiorem fuiſſe in illis, quàm in H
Ephe.1. alijs ſanctis? Ita enim Epheſijs ſcribens dicit : ſecundum diuitias gratię eius, quę ſuperabundauit in nobis; quem locum ex-
D. Anſel. ponens D. Anſelmus : Cum enim, inquit, gratiam in omnibus ſanctis abundaſſet, vel abundet: ſuperabundauit tamen in Apoſtolis, quia ipſi copioſiorem largitatem eius acceperunt, quàm cæteri : Et hunc locum ſimiliter fere exponunt omnes reliqui
D.Tho. patres, inter quos Angelicus Doct. D. Thomas eundem ipſum locum

A locum exponens non modo dicit gratiam in Apostolis abundantiorem fuisse, quàm in alijs: sed etiam subdit: ex quo apparet temeritas illorum, vt non dicam error, qui aliquos sanctos præsumunt comparare Apostolis in gratia, & gloria. Manifeste enim patet ex verbis istis, quòd Apostoli habent gratiam maiorem, quam alij sancti post Christum, & Virginem matrem.

Ad hęc respondentes dicimus: Apostoli verba nō esse intelligenda de gratia, quoad dona, quæ dñr dona gratię gratū facientis: sed de gratijs gratis datis, q̄ ad Apostolicū munus, & officiū necessarię extiterunt: quē sensum clarissime videtur innuere verba subsequentia: q̄ superabundauit in nobis in omni sapientia, & prudentia: quē locum exponēs D. Anselmus aperte dicit Apostolos superabūdasse in omni sapiētia, & prudentia, quia Spiritus Sanctus infudit eis plusq̄ cæteris sapientiā, qua nossent patrem, filiū, & Spiritum Santū æternaliter ab utroq; procedentē, & alia mysteria incarnationis, & arcana cęlestia: nec non et dona Ecclesię cōferenda: & quia prudentiā quoq; superabundāter dedit eis, de mysterijs Ecclesię, vt prouiderēt ea, q̄ futura, vel facienda erant in Ecclesia, & circa alia huiusmodi. Et iuxta hunc sensum intelligendus est D. Thomas in illis suis verbis à nobis hic allegatis. Si enim verba Apostoli iuxta D. Thomæ sententiam, & omnium aliorum, qui ea exponunt, sic absolute exponenda sint, ut de omni gratia tàm gratum faciente, quàm gratis data intelligantur proculdubio nescio, qūo eorum doctrina stare posit, quin illud Christi Domini dictū illi maxime aduersetur, quod ipse de Ioanne Baptista suo proprio ore in hunc modum pronuntiauit. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista. In quibus sane verbis ea videtur fuisse Christi Domini mens, et intentio, vt Ioannem Baptistam omnibus alijs sanctis (post seipsum, & Virginem) etiam Apostolis maiorem significaret. Et hoc si non simpliciter, et absolute: saltem secundum aliquas virtutes, secundum quas ipse Ioannes omnibus alijs, etiam Apostolis maior extitit.

D. Ansel.

Matt. 11.

B C D

Vnde dicimus quod ęqualitas, & maioritas inter Apostolos, & Ioannem, vel potest à nobis considerari quantum ad statum, vel quantum ad actum alicuius specialis virtutis. Nam si comparemus Ioannem Apostolis in austeritate vitæ, in uestitu, in cibo, & in cæteris huiusmodi, proculdubio Ioannes fuit

maior

maior illis quia ipsi induebantur tunicis, & manducabant, & E
Luc. 10. Marc. 1. Math. 11 bibebant, quæ apponebantur eis: Ioannes vero vestiebatur pilis Cameli: & non manducabat, neque bibebat: sic enim de illo dicit Christus: Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens. Hoc est, non manducans, neque bibens ea, quæ alij homines: sed solum locustas, & mel siluestre, sicut alius dicit Euangelista.

Si vero ęqualitas vel maioritas consideretur quantum ad statum: fuerunt profectò Apostoli maiores, quàm Ioannes: cùm ipsi fuerint in nouo testamento, & in eo habuerint maximum gradum, qui est Apostolatus, secũdum quem fuerunt maiores Ioanne, qui non fuit Apostolus: suntque hæc omnia sanctorum patrum dictis adeo conformia, vt omnes, qui Apostolos, & Ioannem inter se comparant, in hoc omnes fere conueniant, quòd Ioannes merito fuit Apostolis maior: ipsi uero officio maiores Ioanne extiterè, in qua sententia etiam conuenit D. Thomas & pręcipuè in 3. cap. Mat. vbi postquàm sic rogat: Nunquid ergo maiores Apostoli Ioanne? Respondet: non merito, sed officio noui testamenti. F D.Thom.

Pręterea in idem recidit id, quod hac ipsa de re loquens in 3. etiam ca. Mat. in hunc modum dicit D. Anselmus. Ioannes non fuit inferior meritis Apostolis: sed tantum officio ministerij: maius enim ministerium non fuit, quàm Apostolatus: tamen in cœlo non fuit Ioannes minoris dignitatis, quàm Apostoli. Non desunt tamen patres, qui nullam prorsus inter Apostolos, & Ioannem comparationem facientes, sed absolutè omnino loquentes ostendunt eum sua præstantia, & magnitudine omnes superasse. D. Ansel. G

Et vt à gręcis patribus exordiamur, imprimis D. Gregorius Nazianzenus oratione illa funebri, quam fecit pro Athanasio: non modo Ioannem nouum Eliam, prophetam maiorem, nouorumque mediatorem appellat, sed etiam amicum sponsi, qui super omnes natos mulierum existat. Neq; à Nazianzeno quidem dissentit D. Chrysostomus hom. 27. operis imperfecti quo loco sic inquit. Puto quòd omnes sancti quantum ad sublimitatem diuini Iudicij inuicem sibi aut inferiores sunt, aut superiores, ex quo intelligimus, quoniam qui se maiorem non habet, omnibus maior est: Vide ergo quia omnibus sanctis est maior, D. Greg. Nazian. H Chry.

cui

A cui ſolus Chriſtus eſt prior. Theophylactus quoque ſuper 7.ca. Theophy.
Lucæ, vniuerſam hanc rem paucioribus verbis diffiniens: Pręfert, inquit, omnibus alijs præcurſorem. Ex latinis vero 29.pſal. exponens D. Auguſtinus dicere non dubitat. Nihil maius exti- D.Auguſt.
tit in genere humano, quàm Ioannes Baptiſta, neque in natis mulierum exurrexit. Et pſa. 141. ſimiliter explicans hanc eandẽ ſententiam confirmans dicit. Poterunt eſſe Ioanni aliqui æqua lis, aliqui eo minores, nullus autem maior propter ſententiã Domini. Et iterum lib. 2. contra aduerſarios legis & prophetarum cap. 5. ex Chriſti verbis in Ioannis laudem prolatis ſic argumẽ-
B tatur. Si in natis mulierum, hoc eſt, in hominibus nemo ſurrexit maior Ioanne Baptiſta, quiſquis Ioanne plus eſt, non tantũ homo ſed Deus eſt. D. Aug. ſententijs plane ſuffragatur D. Pe- D.Petrus
trus Chryſologus, & D. Maximus ille enim ſerm. 174. Merito, Chryſog.
inquit, in natis mulierum maior eſt hic Ioannes, qui non ſolum D. Max.
adulteros arguit: ſed & licita mulierum conſortia virginitatis amore calcauit: Hic uero hom. de Ioanne Baptiſta clariſſime ſcribit. Hic eſt, qui iudicio cœleſtis ſententiæ cunctis mortalibus anteſertur dicente Domino: Non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta.

C Et nè in aliorum patrum ſententijs recitandis longiores ſimus, ad eundem fere modũ loquuntur D. Cyrillus lib. 2. in Ioan D. Cyril. D.Amb.
nem cap. 34 D. Ambroſius ſermone 64. Cyrillus Ieroſolymita- Cyr.Iero.
nus cath. 3. D. Baſilius hom. 15. ex varijs locis in Matt. D. Euſe- D.Baſil.
bius Emmiſſenus hom. 1. de Ioanne, & multi alij, qui ſane om- Euſeb.
nes abſolute loquentes Ioannem omnibus maiorem pronuntiare non dubitant. Et ſicut ego quidem exiſtimo, hinc effectum eſt, ut D. Ioannes tantis encomijs & epithetis à ſanctis celebretur. Hinc D. Auguſt. & mellifluus pater D. Bernardus indubi- D Auguſt.
tanter de Ioanne aſſeuerant: Aug. quidem de ſanctis ſerm. 22. D. Berna.
D Ber. ſerm. de excellentia Ioannis Baptiſtæ quod ſit maior homine, par Angelis, tuba cœli, præco Chriſti, arcanum patris, filij nũcius, ſignifer ſuperni Regis, peccatorum venia, correctio Iudæorum, parentum gaudium, nobilitas generis, orbis exemplũ, mortis expulſio, Ianua uitæ, decus hominum, conuerſationis ſplendor, omnis iuſtitiæ principatus, lætitia Angelorum, excellentiſsimus hominum, conſanguineus Chriſti, amicus ſponſi, ſponſæ præparator. Neque ijs contentus D. Ber. alia multa addit

dit eodem loco, quæ non ſunt illi cùm Auguſtino communia. E

D.Iſido. D.Petrus Chryſog. Andr.Ier. Honor.

Et prȩter D. Bern. & D. Auguſt. multa quoque adducunt D. Iſidorus in libr. de vita, & morte ſanctorum noui teſtamenti. D. Petrus Chryſologus ſermone 127. Andreas Ieroſolymitanos ſermon. dè amputatione capitis Ioannes Baptiſtæ, & Honorius ſermon. de natiuitate Ioannis, quæ omnia hoc loco tecenſere prætermittimus tùm breuitatis cauſa, tùm etiam quia in idem fere recidunt cùm illis, quæ ex D. Bernar. & D. Augu. enumerauimus.

Aduertendum eſt tamen quod ſancti iſti, & omnes alij, qui de Ioanne ſimiliter loquuntur ita ſemper intelligendi ſunt, F vt eorum ſententia ſignificetur Ioannem fuiſſe omnibus maiorem ſolo vitæ merito, & ſanctitate: non autem officio, & poteſtate, in quibus Apoſtoli, ſicut diximus, ipſo maiores extitere.

Verum vt iam tandem poſt tàm longam digreſsionem ad noſtrum Ioſeph reuertamur, propter quem totam hanc telam ſic contexeré opus fuit, de illo ad eum modum loqui poſſumus, quo de Ioanne, & Apoſtolis locuti fuimus: ac proinde de illo dicere poſſumus, quòd licet quoad aliqua Apoſtolis inferior exiſtat: tamen quo ad multa alia ipſo Ioanne, & Apoſtolis G prȩſtantior, ac ſanctior eſt: quia probabile eſt ipſum perfectiorem gratiam fuiſſe aſſecutum, quàm Ioannem, & Apoſtolos, quia excellentius munus habuit, maiores occaſiones, & opportunitates creſcendi in gratia. Quia ſi (vt ſupra iam diximus) Deus confert gratiam & ſanctitatem miniſterio accommodatam, & noſtro Ioſeph excellentius munus collatum eſt, quod ad altiorem illum ordinem pertinere dignoſcitur, profecto nullum dubium eſt quin ille maiorem gratiam, & ſanctitatem Ioanne, & Apoſtolis acceperit, & tantò maiorem quantò ille ſtatim poſt Virginem aliquo modo propinquius attigit, quàm illi ordinem vnionis hypoſtaticȩ, qui ex ſuo genere perfectior eſt. H

CAP.

A

CAP. XLIIII.

In Ioseph omnes virtutes fuerunt in tanta perfectione, vt non facile iudicari possit, quanam illarum pracipua sit, vt ei victoria palma deferatur.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

B Ostquam tàm clare cõstat, virginalem nostræ Virginis sponsum Ioseph omnium fuisse virtutum genere exornatum, & propterea iustum fuisse ab Euangelista nominatum, quia (sicut superius iam diximus) oẽs virtutes possidebat, non esset cur hoc loco ad tractãdum de aliquibus eius particularibus virtutibus descẽderemus, nisi hoc ipsum, dubiũ illud postulare videremus, quod p̃cipue circa has duas ipsius Ioseph virtutes, iustitiã videlicet, & obedientiã exoriri põt, & ideo exoriri, q̃a imprimis quoad iustitiã spectat, ipse Ioseph (sicut hoc p̃senti capite dicemus) nõ videť adeo iustus fuisse. Deinde quia q̃d attinet ad eius
C obediẽtiã (sicut ẽt sequẽti capite diceť) nõ tàm pfecte Dei mãdato obedisse vr̃. Vñ opus esse liquet, ut dubia circa has duas ipsi' Ioseph virtutes insurgẽtia, ante oĩa videam'. Et deinde ut q̃tũin nobis fuerit, eas, sicut & alias, ĩ ipso pfectissimas fuisse oñdam'.

Quòd igitur attinet ad Ioseph iustitiam, contra eam non parum facere videtur illa scripturæ sacræ autoritas, qua dicitur: Non est homo iustus in terra. Quam autoritatem nonnulli ad- Eccle. 7.
ducunt, tanquam illi contrariam, quæ de ipso Ioseph dicit Euãgelista. Ioseph autem vir eius cùm esset uir iustus. Verũ illa scripturæ sacræ autoritas si sic, ut iacet accipienda est ita vt ei nihil Matth. 1.
D addať, neq; detrahať: nihil omnino facit cõtra hãc, qua Ioseph ab Euãgelista iustus p̃dicatur. Et rõ est, quia illa autoritas, vt sic põt ita declarari, ut illa significetur, nõ quidẽ quod nõ inueniatur iustus in terra, quomodo esset huic contraria, quæ de Ioseph dicitur, q̃d erat iustus: sed q̃d iustus nõ in terra, sed in cęlesti patria cogitatiõe, & auiditate cõuerseť: ad eũ modũ, quo ad Philippẽses scribẽs dicebat Apostolus: Nr̃a aũt cõuersatio ĩ cęlis est. Sed q̃a illa sentẽtia, nõ illis solũ uerbis terminata est, sed eodẽ loco

loco post illa verba: Non est homo iustus in terra; hæc consequenter addita sunt, nempe, qui faciat bonum,& non peccet: hinc est quod illa sententia prima fronte non parum aduersari videtur huic sententiæ qua ab Euangelista Ioseph iustus nominatur. Verum si ea sicut reuera intelligenda est,ita intelligatur, nullo prorsus modo ei aduersatur. Quia illa non voluit scriptura significare,quòd non est homo iustus, qui faciat bonum, & peccet mortaliter, propterea quod aliqui fuerunt iusti, qui hoc modo non peccarunt: sed quòd non est homo tàm iustus, quin peccet saltem venialiter: quod sanè non excludit iustitiam nostri Ioseph, etiam quando concedamus,illum venialiter peccasse,id,quod ipsum rarissime fecisse,non est dubitandum,propter illam suam sanctificationem in utero, & propter repressionem fomitis, quam in eo factam fuisse dicit Ioannes Gerson. E E

Gerson. D.Tho.

Nam quamuis D.Tho.3.p.q.79.ar.4.ad 2.dicat,quòd sancti vitam non ducunt sine peccato veniali,& quòd licet aliqua hora sine illo sint, tamen non diù sine eo esse possunt: hoc tamen (sicut videtur) non intelligitur de illis sanctis, qui fuerunt sanctificati in vtero, quia isti ex vi suæ sanctificationis,& repressionis fomitis,in illis, qui eam forte habuerunt (sicut dicitur de Ioseph)etiam venialia peccata rarius committunt. Cum ergo talis fuerit noster Ioseph proculdubio constat, quòd præallegata scripturę autoritas illi autoritati nihil aduersatur, qua Ioseph ipse ab Euangelista iustus rectissime prædicatur,ob collectioné videlicet omnium virtutum,quę in illo fuisse dicuntur: & hoc in tanta perfectione,vt nequaquàm inuentú facile sit, quænam in eo ex tantis virtutibus pręcelleret, vt ei victoriæ palma deferatur. Quemadmodum enim in prato odorifero,ac varijs floribus distincto, nō facile est florem discernere pulcherrimum,ac flagrantissimum, cùm omnes sua pulchritudine, & odore aspectum,& odoratum æqualiter ad se rapere,et allicere videantur. Sic in Sanctissimo Ioseph, qui propter suas virtutes erat veluti pratum elegantissimis floribus exornatum, non facile est iudicare,quęnam virtus alijs pręstet,vt ei victoria deferatur. Et hoc fortasse est,quod nobis Euangelista voluit significare: quando de eius virtutibus sigillatim agere non curauit: sed eum solum virum iustum nominauit: Qua in re aperte quidem nobis datur intelligi,quanta sit huius sanctissimi viri præstantia, qui nō G H

Simile.

ab vna

A ab vna solũ virtute, sed ab oĩbus simul ab Euãgelista laudatur. Alij sancti quia non omnes virtutes perfecte possidebant, de aliquibus particularibus virtutibus præcipue laudabantur. sicut Abraham de fide, Moyses de mensuetudine, Iob de patientia, alter Ioseph de castitate, & sic de cæteris: at noster Ioseph non sic: sed de omnibus simul virtutibus ideo ab Euangelista laudatur, q a omnibus illis plenus ipse ab eo cognoscebatur. O q̃ dulcem, q̃ suauem, & quàm deniq, delectabilem cõcentum hę omnes virtutes in uno Ioseph simul iunctæ efficiebant: quam harmoniam ipsis Dei auribus reddebant illę virtutes, in quibus nul

B lę ab alijs discrepabant: sed inter se omnes, mirum in modum consonabant: Nam quemadmodum Lyra, & omne instrumentum musicum deficit, etiam si vnicus tantum sonus discrepet: concinnum autem est quando ad vnum pulsum fides cõsonantes eãdem reddunt Symphoniã: sic etiã quia in anima Ioseph nullæ erant virtutes dissonantes, aut ab alijs discrepantes, ideo oẽs sic inter se connexæ unã concinnã melodiã Deo efficiebãt. Simile.

CAP. XLV.

C *Ioseph obedientia in illo sicut virtutes reliquę perfectissima fuit.*

Ecce pater tuus. Luc. 2.

IAm verò vt ad iusti Ioseph obediẽtiã, veniamus cõtra huius virtutis perfectionẽ illud admodũ facere videtur, qđ est in Euangelio, in quo sic dicitur. Qui cum recessissent (loquitur de Magis) ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens: surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum. Ex quibus verbis a- Matth. 2.

D pertissime videtur colligi, quod hoc mandatum de fugiendo in Ægyptum, fuit illi per Angelum factum, statim vt Magi recesserunt. Et tamen Ioseph sicut paulò inferius probabitur, hoc nõ mox perfecit post discessum magorum: Vnde videtur quòd in obedientia Deo debita notabiliter defecit: ac proinde quod nõ fuit perfecte obediens, sicut illum decebat, qui (sicut dictum est) omnes virtutes possidebat, & non quomodocunque, sed perfectissime possidebat.

Neque refert, ꝙ quidam dicunt, ꝙ immediate post recessum magorũ, Ioseph fugit in Aegyptũ, comprobãtes hoc ex illis verbis Euangelij à nobis paulò superius allegatis:et ex alijs ẽt, quæ paulò post sequuntur: nẽpe, qui consurgẽs accepit puerũ, & matrẽ eius nocte, & secessit in Agyptũ. Ex quibus isti probant nullam fuisse morã in discedendo, & quod vt Magi recesserunt, & angelus Ioseph locutus est, ipse discessit. Non refert, inquã, hoc quia in cõtrariũ est expressa ipsius Euãgelij autoritas, qua Christus die 40. in tẽplo præsentatus ab Euangelista fuisse narratur. Vnde constat quod Ioseph non recessit statim post recessũ Magorum, & post admonitionem angelicam sibi factam. E

Mat. 1. E

Præterea hoc aperte adhuc constat ex eodem Euangelista, qui ibidem sic dicit: Et vt perfecerunt omnia secundum legem Domini reuersi sunt in Galilæam in ciuitatem suam Nazareth, quę uerba aperte demonstrant Ioseph, non dicam recessisse in Aegyptum immediate post magorum recessum, sed neq; etiam post Virginis purificationem, & pueri pręsentationem.

Ad hæc omnia respondentes dicimus, Ioseph obedientiam, sicut cęteras alias virtutes, perfectissimã fuisse. Neq; contra hoc ex dictis aliquid colligitur. Quia angelus non apparuit statim post recessum magorum factum ex Bethleem die 14. vel 15. à natiuitate Christi: sed multo post pręsentationem pueri in templo, & reuersionem in Nazareth: id, quod aperte docet D. Anselmus in 1. cap. Matt. Vbi postquàm narrat Ioseph ipsum cùm puero, et Maria post pręsentationem secessisse in Nazareth sic dicit: cùm itaque rumor de puero iam inciperet dilatari, mittitur angelus scilicet Gabriel, qui in Aegyptum faciat puerum transportari. G

D. Ansel.

Quanquam aũt ex Euangelio perspicue nõ appareat, q̃tum tẽporis intercesserit, inter natiuitatẽ Christi, & recessum in Aegyptũ: tamen probabiliter dici poterit, quod potuit Christus manere in Iudęa quasi per duos annos post natiuitatem suam. Et ratio est, quia Herodes non occidit pueros innocentes, vsque ad duos annos post Christum natum. Quia palam dicit Euãgelista, quod occidit pueros à bimatu & infra secundum tempus, quod exquisierat à magis, hoc est, quod duo anni elapsi erant, ab apparitione stellę facta Magis, & propter h c occidit pueros à bimatu & infra. Cum vero ante istam puerorum occisionem, H

A sionem, nulla in Euangelio ponatur causa timoris, hinc fit, quod Ioseph cùm puero, & matre eius, quasi per duos annos potuit manere in Galilæa, & quòd postea ab angelo admonitus fugeret in Aegyptum.

Ad illud vero quòd in contrarium afferebatur, nempe, quòd admonitio de fuga in Aegyptum fuit Ioseph, facta immediate post Magorum recessum, dicimus quòd hoc non factum fuit immediate, neque Euangelium hoc significat. Illa enim verba à nobis in principio allegata, solum ostendunt, illud factum fuisse post discessum magorum. Quamquam enim nihil pona-
B tur inter recessum Magorum, & fugam Ioseph in Aegyptum, tamen non est sensus quod hoc immediate factum sit. Quia hic est frequentissimus, ac vsitatissimus modus loquendi ipsius scripturę, in qua sępe vnum post aliud statim narratur: cum tamen inter vtrumq; magnum temporis spatium intercciderit. Ad eum modũ, quo de aliqua muliere dicitur, quod concepit, & peperit, Simile.
& tamen non est sensus, quod statim, ut concepit, peperit: cùm magnum oporteat inter vnam, & alteram rem tempus intercidere. Scriptura enim solum de illis curat, quę sunt de intentione sua omittens cætera intermedia.

C Et ideo illam legentibus est caute obseruandum, ne existiment omnes res continuatas esse secundum ordinem, sine intercessione temporis, sicut continuantur in narratione. Quia si hoc semper verum esset, etiam diceremus, quod Ioannes Baptista cæpit prædicare statim post regressum Christi ab Aegypto. Quia Euangelista Matthæus imponit finem secundo capiti, narrando de reuersione Ioseph, & pueri cùm matre in Nazareth, & deinde immediate incipit tertium caput sic dicens. In diebus illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ: quod tamen factum non fuit in diebus illis, quan-
D do Ioseph, Christus, & Maria regressi sunt de Aegypto: quia inter eorum regressum, & prædicationem Ioannis interciderũt plusquam viginti anni. Nam Christus quando redijt de Aegypto erat puer, qui portabatur à matre, & non erat duodecim annorũ: quia quando huius ætatis fuit remansit in tẽplo disputans cùm doctoribus, ubi mater eius illi fecit hæc verba, in quorum modò explicatione versamur: & ex cõsequenti iã tùnc redierat de Aegypto: & tamen Ioannes Baptista neque adhùc tũc præ-

dicabat, neque cæpit prędicare nisi ante prædicationem Christi, quasi per vnum annum, & non completum: sicut aperte multi colligunt ex Luca dicente quod anno decimoquinto Tyberij Cęsaris cępit Ioannes prædicare: Cum tamen inter eius prędicationem, & Christi ex Ægypto reuersionem interciderint plusquam viginti anni, sicut diximus. E

Luc. 3.

Vnde plane constat, quod non omnia, q̃ in scriptura narrantur, ab ipsa continuantur secundum ordinem absque intercessione tēporis: ac proinde quod licet Euangelista statim post recessũ magorum narret apparitionem Angeli admonentis de fuga in Ægyptum: tñ multum tēporis inter vtrumque intercessit: F quia si immediate post discessum magorum Angelus Ioseph appareret, statim etiam ipse recederet: sicut postea fecit transacto aliquo tempore, quando ei Angelus apparuit, quia tunc ut vere obediens nulla interposita mora in Ægyptum recessit.

Quod si hæc non sufficiunt ad præclaram nostri Ioseph obedientiam comprobandā, vnusquisque in memoriā reuocet illud alterum factũ, quod sibi cùm eodē Angelo contigit, et luce meridiana clarius intelliget, qualis fuerit noster Ioseph, & Dei monitis quam verè obediens: cùm enim ex eo, quod humillissimus erat, & cum Maria sanctissima habitare metuebat, de illa dimittenda cogitaret: tunc angelus ei in somnis apparuit, & apparens dixit: Ioseph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod vbi Angelus fecit dicit Euangelista, quod exurgens Ioseph à somno fecit, sicut pręcepit ei Angelus Domini: Nulla ibi cunctatio, nulla mora fuit in obediendo: sed vbi ab Angelo admonitus est statim acquieuit, statim obediuit. Quis hęc videns negare audebit perfectissimam fuisse nostri Ioseph obedientiam? G

Mat. 1.

Sed quid ego de istius sanctissimi viri obedientia solum loquor, cùm in illis reuelationibus sibi per Angelum factis, non tantum ipsius obedientia ostendatur, sed fides, sed modestia, sed prudentia, & reliquæ omnes uirtutes. Vnde hunc sanctissimum virum laudans D. Chrysostomus de illo sic dicit homi. 15. in Matth. Vidisti obedientiam, vidisti animum sacris sermonibus fidem accommodantem, vidisti mentem omnino vigilem, & nulla prorsus corruptione violatam. Et hom. S. Ioseph præcipue propter obediētiam plurimum extollens dicit, q in re H

D. Chry.

A in re obscura, & perplexa nihil locutus est, nihil interrogauit, sed ad nutum obediuit, tentationes omnes cùm gaudio sustinés: quæ omnia absque omni prorsus dubitatione apertissime declarant Ioseph obedientiam fuisse excellentissimam. Neque immerito, quid enim aliud facere poterat vir sanctissimus: quid facere poterat vir non modo iustus, sed & iustissimus nisi obedire? Et maxime cùm in omnibus esset diuinæ voluntati multum cõformis. Nam sicut mollis cera quæcunque manus se formantis ac comprimentis illam duxerit, eò sequitur absque omni prorsus reluctatione: sic Ioseph quæcunque Deus illi iubebat, nihil Simile.
B omnino reluctando ea faciebat, sicut constat ex præallegatis ipsius Euangelij autoritatibus, quę quando nobis hanc perfectissimam Ioseph obedientiam non indicarent, non deessent sanè rationes, quibus ex eo solum quod iustus fuerit, obediētissimum quoque illum fuisse intelligeremus.

Imprimis quia cùm ex ipsius Apostoli sententia compertum habeamus, quod illi Spiritu Dei aguntur, qui filij Dei sunt. Rom. 8. Manifeste enim constat nostrum Ioseph, qui ex eo filius Dei erat, quia iustus erat, adeo fuisse obedientem, vt tanquàm verus Dei filius per gratiam, non nisi ipsius Dei Spiritu ageretur,
C & in omnibus diuinæ uoluntati libentissime subderetur, & (ut D. Anselmi verbis vtar) non aliud melius libera voluntas in eo agere poterat, quàm ut illi se totam commendaret, qui male agere non poterat. D. Ansel.

Deinde quia cùm Ioseph esset vir iustus, & vir iustus is sit, qui omnes beatitudines perfecte adeptus est, inter quas illa primum locum obtinet de qua dicitur: Beati pauperes spiritu. Hoc est, Beati, qui spiritu nihil possident: quo spiritu ille pauper non est, qui tanquam proprietarius aliquid voluntatis habet, quod Deo non dicauerit: ex eo proculdubio fit, quòd Ioseph, qui ap- Mat. 5.
D primè iustus erat, & omnes has beatitudines cumulatissime possidebat, voluntatis nihil proprium habebat: ac proinde quòd erat obedientissimus.

Præterea obedientia nihil aliud est, quam quędam humanæ voluntatis cùm diuina coniunctio: ita scilicet, vt creata voluntas vi obedientię, in voluntatem diuinam quantum fieri potest conuertatur, & diuina quodammodo fiat: sed iustus (sicut docet scriptura) vnus effectus est cùm Deo Spiritus, id, quod volunta- 1 Cor. 6.

tis vnione potiſſimum efficitur: & Ioſeph erat iuſtus: igitur eius voluntas eadem erat, cum voluntate diuina: & per cōſequēs erat obedientiſsimus. E

Galat 2. Denique vir iuſtus in ſe omnino mortuus eſt, & ſolus Deus in eo viuit: & ideo ad Galatas ſcribens dicebat Apoſtolus. Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Chriſtus: hoc eſt, non facio voluntatem meam, ſed eius qui habitat in me: Sic enim hūc D. Anſel. locum explicat D. Anſelmus, Vnde fit quod cum Ioſeph iuſtus fuerit, et Deus in iuſto viuat, Deus in Ioſeph viueret, operaret, & vellet, ac proinde ꝙ obedientiſſimus fuerit, & in tantum obedientiſsimus, vt in nullo iam faceret voluntatem ſuam, ſed Dei qui in eo habitabat. F

CAP. XLVI.

Mariæ Virginis ſponſus Ioſeph nulla interpoſita mora in eadem nocte in qua ſibi Angelus apparuit, puerum cum matre accepit, & in Aegyptum diſceſſit.

Ecce pater tuus. Lu. 2.

G

Voniam quanto Ioſeph in diſcedendo in Ægyptū diligentiorem fuiſse dicemus, tanto eum in obediendo promptiorem oſtendemus. Ideo vbi diximus, ipſum ſtatim poſt Angeli monitū diſceſsiſse in Aegyptum, vt perfecta eius obedientia perfectius demonſtretur, reliquum eſt, vt adhuc accuratius perſcrutemur, an eadem ſtatim nocte diſceſserit, in qua angeli monitum accepit, an vero tranſacto aliquo temporis ſpatio.

Toſtat. Circa hoc duæ ſunt opiniones, prima eſt Alphonſi Toſtati Epiſcopi Abulenſis in 2. ca. Matt. q. 59. quo loco Toſtatus in ea eſt ſentētia, vt exiſtimet ꝙ Ioſeph non diſceſsit in Aegyptum illa eadem nocte, in qua ei angelus apparuit, idq; nonnullis rationibus nititur comprobare, quarum prima eſt huiuſmodi, quia Ioſeph (ſicut ille inquit) indigebat aliquibus, quę prius erāt pręparāda pro matre, & puero maxime cum via eſset longiſsima, & laborioſiſsima, propter quæ (ſicut videtur) Ioſeph nō poterat ſubito eadem nocte ſe parare, & recedere. H

Secun-

A Secunda ratio est, quia Ioseph discedebat in Ægyptum, vt ibi maneret per longum tempus cum Angelus ei dixerit: fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi. Vnde oportebat, Matt. 2. quod disponeret aliqua, de necessarijs, quę afferre secum poterat in vitæ suæ solatium, & auxilium pro tanto tempore.

Tertia, & vltima ratio est, quia licet Ioseph, & Virgo essent pauperes aliquid tamen habebant, vnde cum recederent de terra, & patria sua nescientes, quando iterum redituri essent, opus erat, quod aliquãtulum disponerent de rebus suis eo modo quo possent, vt saltem non omnino perirent. Talis est Tostati his B rationibus roborata sententia.

Sed illis non obstantibus, hæc sententia nobis parum probatur: neq; ea (vt verum fateamur) his rationibus adeò roboratur, vt contraria sententia (sicut dicemus) probabilior non uideatur. Vnde ad primam ipsius Tostati rationem dici potest non tanta Ioseph indiguisse præparatione ad tàm longam viam conficiendam. Immo si à longitudine, & difficultate viæ præparatio pensanda est, exigua prorsus pręparatio facienda erat, quia quanto pauciora Ioseph præpararet, tanto expeditior redderetur ad tam longum iter cum puero, & mater eius faciendum, & maxime cũ C longa itinera magnas sarcinas non patiantur, & præsertim in illis qui fugiunt.

Ad secundam eius rationem, quæ eadem ferè est cum prima, eadem fere responsione etiam respondebimus, & respondendo dicemus, quod Ioseph cum pauper esset, & pauca haberet, pauca disponere poterat, quę secum asportaret. Et quod dato etiam ꝙ aliqua haberet, cum paucissima potuisset asportare, ideo non indigebat tanta dispositione, & maxime, quia si ipse simul cum Virgine pedites non incedebant saltem ipse Ioseph pedes iter faciebat, & per tam longam viam, tantam sarcinam asportare D non valebat: neque etiam Virgo cui puer sufficiebat, etiam quando asinam haberet, qua ipsa simul cũ puero veheretur: quia asina illa, præter matrem & puerum paucissima portare poterat.

Ad tertiam quoque rationem respondentes dicimus, quod Ioseph, & Maria (sicut superius iam diximus de ipsorum agẽtes paupertate) iam tũc erant pauperrimi, ac proinde quod nõ erat ad quid talẽ dispositionẽ facerent de rebus, quas non habebãt. Et quando non essent ita pauperes (sicut supponit Tosta.) quod

carerent aliquo, de quo possent disponere, tunc non erat, quod E talem dispositionem facerent, quia posset esse valde nociua. Nã cum Angelus iam tunc Ioseph apparuisset (sicut in 1. cap. Mat. D. Ansel. dixit Anselmus) quando rumor inciperet dilatari: si Ioseph illo rumore iam dilatari incepto, se se in tali rerum suarũ dispositione facienda occuparet, rumor ex eo multo magis fortassis dilataretur: siquidem illa dispositio, non sic clanculum fieri poterat, quin aliquo modo sentiretur, id quod esset admodum periculosum, ac proinde concedendum non est, quod Ioseph; qui adeo prudens erat, talem dispositionem faceret, etiam quãdo haberet bona de quibus posset disponere, F

Caietan. Relicta ergo hac Tostati opinione sententiam Caietani non modo probabiliorem putamus, sed etiam Angeli dictis (sicut statim videbitur) multo conformiorem. Dicit.n. supra 2. cap. Mat. Caietanus, ꝙ eadem nocte, cum euigilauit à somno Ioseph executus est, quod monuit Angelus: Hanc eandem sententiã super eundem Mat. locum videtur etiam innuere Franciscus Titelmanus, & Cornelius Iansenius. Ex quibus Iansenius postquã nostri Ioseph non tam sinceram fidem, sed perfectam obediẽtiam pulchre satis exagerat. Neq;, inquit, paruit tantum angelico oraculo: sed et nocte omnibus relictis fugit, cùm fugere simpliciter G iussus fuisset, hac in re diligentiam parendi oraculo prę se ferẽs, suoq; exemplo nos docens, cum de voluntate Domini constat, omnem rationis industriam, ac vires omnes intendendas esse, vt quod probari Domino cognouerimus, commodissime perficiamus, quibus id agentibus spiritus consilij nunquam deerit. Et iterum addit ibidem Iansenius hic iam & paupertas parentum Christi satis notari potest. Nam ante fugam sarcinæ diu colligẽdæ erant, aut debitores adeundi, aut facultates disponendæ, sed. omnibus, si quę erant posthabitis, id vnum agebant, vt diuino H obedirent mandato, nihil dubitantes de prouidentia Dei, qui fugere mandauerat. Hæc Iansenius, quæ, sicut videtur tanto probabiliora iudicantur, quãto & angelicis verbis, & perfectissimæ Ioseph obedientiæ conformiora videntur.

Nam quod attinet ad Angeli verba, ea potius fugam statim videntur imperare, quàm aliquam morã in fugiendo postulare. Quid.n. aliud est dicere: surge & accipe puerum, & matrẽ eius, & fuge in Ægyptum, futurum est.n. vt Herodes quærat puerum ad

A ad perdendum eum? quid, inquam, aliud est hoc dicere, nisi fuge velociter, & assume tecum puerum, & matrem eius, & nulla interposita mora in Ægyptum cùm illis recede: quia tale periculum puero imminet, vt opus sit ad illud euadendum, quod cum maxima celeritate discedas? Talia quidem videtur angelus illis suis verbis dicere voluisse. Et ideo, fugiendi verbo in imperatiuo vsus est dicens: fuge: quod verbum cum nihil aliud significet, quàm cursu, & celeritate ab aliquo discedere: hinc fit quod dicens angelus Ioseph, fuge, voluit significare quod nullam, nec minimam illam quidem moram faceret, sed ꝙ statim cũ magna B festinatione, & celeritate fugeret.

Deinde si ipsius Ioseph obedientiam spectemus, & si etiam simul cum obedientia amorem, charitatem, & beneuolentiam in puerum consideremus, eum sine vlla mora Dei mandato obtemperasse proculdubio reperiemus. Erant enim hæc omnia in Ioseph veluti quędam pennæ, & alę, erant veluti quędam vela: Simile. Nam sicut pennæ, & alæ aues volare faciũt: sic etiam Ioseph obedientia, & in puerum charitas, & beneuolentia ad Dei mandatum sine mora exequendum illum impulerunt: Et sicut etiam Simile. nauis expansis velis si prospero flatu feratur in pelago impediri C minime potest, quin currat, & quodãmodo volet: sic Ioseph propter illas virtutes, quæ erant quędam veluti vela vento inflata, detineri non potuit, quin curreret: quin volaret ad perficiẽdum diuinum mandatum. Neq; mirum si. n. Prophetæ Dauid sufficiebat ad Dei mandatum peragendum habere cor à tentationibus liberatum. Vnde, & dicebat: Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum: Psal. 118. quomodo nõ sufficeret ipsius Dauid filio fuisse ex Dei mandato per angelum, admonitum, & simul etiam animatum, atq; confortatum, vt Dei præceptum de fugiẽ D do in Ægyptum subito exequeretur? Vere in tantum illo angeli monitu non solum cõmotus: sed & confortatus, & animatus est Ioseph, vt dicat Euangelista, quod consurgens Ioseph, accepit puerum, & matrem eius nocte & secessit. Hoc est, ꝙ subito eadem ipsa nocte, in qua fuit admonitus de strato consurgens accepit puerum cum matre, & discessit.

Neq; obstat quod à nobis pręallegatus Alphonsus Tostatus loco citato hęc ipsa verba eo detorqueat, vt significent, nõ quidem ꝙ Ioseph eadem ipsa nocte recesserit, sed ꝙ postquam non

nullas moras sustinuerit, aliqua alia nocte, paucis interiectis B
profectus fuerit: quia vltra quàm hęc Tostati expositio literę mi
nus congruit, non est sane credendum de Ioseph, qui vir erat
sanctissimus, quòd tantam moram protraxerit: sed quod tan-
quàm uere obediens subito discesserit.

Neq; hoc sane a rõne alienũ esse inueniemus, si hoc negotiũ
paulò accuratius cõsideremus. Nemo.n.sanę mentis negabit ꝗ
Acto.5. multò potius obtemperandũ est Deo, q̃ hominibus: & pſertim
cùm sic dicat scriptura. Obedire oportet Deo magis, q̃ homini-
bus. Et tñ iuxta apostoli sententiã hominibus oportet statim obe
Tit.3. dire sine vlla mora, propterea.n. ad Titũ scribens dixit Aposto- F
lus. Admone illos principibus & potestatibus subditos esse, di-
cto obedire. Hoc est, sine mora dicto statim obtemperare: si ergo
erga hominestàm sedula requiritur obediẽtia, qua de causa non
credemus de Ioseph, quod eam saltem obedientiam Deo exhi-
buerit, quæ erga homines commendatur?

Quod si ẽt (sicut par est) noster Ioseph in obedientia ita alijs
hominibus pferri debet, sicut & in alijs virtutibus pfertur, cur il
lũ Deo oĩbus multò pfectius obediuisse nõ dicemus? Vere tàm
perfecte sanctissimus Ioseph Deo obediuit, vt vix audita Ange-
li admonitione statim sese cùm puero, & matre eius in Ægyptũ G
contulerit: sicque se Deo in auditu auris obedientem exhibue-
rit, sicut fecit ille populus, de quo per prophetam ipse Dominus
dicit: in auditu auris obediuit mihi.

CAP. XLVII.

Intrante Ioseph cùm puero, et matre eius in Aegyptũ, quę signa prę cipue contigerint. Ioseph transacto aliquo tempore, quod quantum fuerit incertum est, ex Aegypto in Israel redit, & in Iudæã ire timens iterum in somnis ab Angelo admonitus in Galilæam diuertit, & in Nazareth habitauit. H

Ecce pater tuus. Luc. 2.

QVandoquidem de nostri Ioseph obedientia tractantes, eò tandem deducti sumus, ut ipsum Ioseph subito post Angeli monitum in Ægyptum profectũ diceremus: nunc non præter rationem fore arbitramur,

A mur, si de rebus, quę Ioseph in Ægyptum aduenieute cum puero, & matre eius euenerunt, ac de tempore, quo illic commoratus, & inde postea reuersus fuit, non nihil ét hoc loco dicamus.

Quod ergo attinet ad primum Sozomenus libr. 5. suę historiæ cap. 20. de quadam arbore mentionem faciens, quę Hermopoli, quod est oppidum Thebaidis Christum adorauit, in hunc modum scribit. Memorant arborem esse, quę Persis dicitur, Hermopoli, quod est oppidum Thebaidis, cuius fructus, aut folium, aut particula aliqua corticis ægrotis admota morbos à quam pluribus depulerit. Nam traditum est Ioseph, cùm B propter Herodem assumptis secum Christo, & Maria fugisset, atq; uenisset Hermopolim, simul vt portæ appropinquauit, statim arboré, licet planè maximã, aduẽtu Christi curuatam esse, atq; ad solũ vsq; se inflexisse, & Christum adorasse: Hæc ille. Sozo.

Sed non fuit hæc sola arbor, quæ aduenientem in Ægyptum Christum cum Maria, & Ioseph venerata esse perhibetur. De quadam enim arbore palmæ antiquissima etiam narratur (refert hoc Alphonsus Tostatus q. 60. in 2. cap. Mat.) quòd postquam se sanctißimæ Virgini in Ægyptum intranti inclinauit, vt dactilos inde colligeret, iterum se erexerit: quodque hoc C Idolatræ vidẽtes arboré statim succiderũt. Sed nocte sequẽti sic arbor illa iterũ consolidata est, & erecta, sicut antea erat, existẽtibus tñ incisionibus illis in ipsa, quę hodie ẽt in illa apparent. Tosta.

Præter hoc aliud, non minori sane admiratione dignum, eodem in loco narrat ipse Tostatus. Dicit enim quòd cùm Virgo primo venisset Hermopolim, in quo loco prius ipsa commorata fuit, quàm in aliquo alio Ægypti loco, et non haberet locum, in quem ipsa cùm puero Iesu, ingredi posset ad requiescendum, tandem ingressa est quoddam templũ, in quo erant Idola 365. iuxta numerũ dierum totius anni, quibus singulis diebus diui-D nus (immo potius insanus et vanus) exhibebatur cultus, quodq; ad Christi cùm Sanctissima matre sua ingressum, omnia illa idola subitò in terrã corruerunt: & sic adimpletum est illud Isaiæ. Ascendet Dñs super nubem leuẽ, & ingredietur Ægyptũ, & mouebuntur omnia simulacra Aegypti. Quam Isaię autoritatem Tostatus euentui illi accomodans dicit, quod omnia simulacra Aegypti mota sunt, inquantum illa 365. corruerunt, quę forte ita erant omnia idola Agypti, ut non essent plura nomine differen- Isai. 19.

differentia, licet essent plura alia, ab illis numero differentia. Et E addit Tostatus quod cùm hoc factum nuntiatum esset Aphrodisio Principi Sacerdotum, venit in templum cùm omni suo exercitu, & postquàm accedens puerum Iesum adorauit, conuersus ad exercitum dixit. Hic nisi esset Deus Deorum nostrorum coram eo non se prosternerent: Nos ergo quod Deos nostros facere videmus, nisi caute fecerimus, omnes sicut Pharao periculum incurremus.

Neque est hoc loco pretermittendum, immo merito est supra dictis omnibus adiungendum nobile illud monumentum habitationis Christi in Ægypto, de quo Brocardus Theutonicus in E descriptione terræ Sanctæ p. 2. ca. 4. sic nobis scriptum reliquit. Inter Heliopolim, & Babyloniam medio ferme loco, est balsami hortus: & paucis interiectis, rigatur, inquit, hortus ille ex paruulo fonte, in quo fama est, Beatam Virginem Iesum paruulum pluries lauisse, panniculosque eiusdem mundasse cùm esset in Ægypto propter metum Herodis: est etiã ibidem lapis, super quem dicitur eosdem exsiccasse. Hæc omnia venerantur à Christianis, & Sarracenis. Verum quia fons Iesu paruulus est, non sufficiens irrigationi totius horti, Sarraceni alium profundum foderunt puteum, ex quo quatuor boues per rotam aquã extra- G hunt, sperantes ex vicinitate fontis Iesu aquam alterius fontis fore virtuosam. At se deceptos animaduertentes construxerunt canalem, per quem transmittunt aquam illam, in fontem Iesu, vt sic ex eis mixtis fæcundaretur hortus. Nec eos fefellit opinio, nunc enim sufficienter, & uirtuose fæcundatur ex aquis sic mixtis.

Brocard.

His, quę de illo horto, & fontibus tradit Brocardus, hæc etiã addit Tostatus loco supracitato: videlicet, quod à meridie diei sabbati, vsque ad ortum solis diei Lunę boues, qui trahunt aquã de puteo, ita cessant à labore, ut nullo modo velint intra illud H tempus aquam trahere: & hoc etiam si vel excorientur, vel occidantur: sed in die Lunæ orto Sole iterum incipiunt ipsam aquam extrahere, vsque ad diem sabbati ad meridiem.

Tosta.

Pręter hæc sunt etiam alia multa de his, quæ tùm in itinere Ioseph, pueri, & Mariæ: tùm etiam cùm ipsi manerent in Ægypto contigisse dicuntur, quę quia non tantam habent autoritatem, libentissimè hoc loco prætermittimus, & ad tempus, quo

in Ægy-

A in Ægypto Ioseph cùm puero,& matre eius mansit,& inde iterum regressus est,nos transferimus. Et quanquàm de hoc nihil certi constare possit ex Euangelio,neque etiam inter patres,qui circa hoc negotium diuersas habent opiniones: tamen quid de hoc ipsi senserint,breuiter aperiemus.

D.Epiphanius prope finem li.1.& Tomi 1.suorum operum, D.Epiph. expresse dicit Christum 2.ætatis suæ anno in Ægyptum discessisse,& 4.inde rediisse. Sic enim illo in loco dicit Epiphanius: Descendit autem in Ægyptum trigesimo quinto anno Herodis, redit autem ab Ægypto post mortẽ Herodis. Quapropter in triB ginta septem annis principatus ipsius Herodis puer erat quatuor annorum quando Herodes expletis annis triginta septem vitam finiuit. Archelaus vero nouem annos regnat,in cuius regni principio,egressus est Ioseph de Ægypto vnà cum Maria,et puero. Hæc ibi: & lib.3.hæresi 78.in hunc modum: Et perfectis Simile. duobus annis (loquitur de ętate Christi) abducitur à Ioseph in Ægyptum paucisque interiectis: Et perfecit, inquit, istic alios duos annos. Hanc D.Epiphanij sententiam, nonnulli etiam attribui posse existimant Seuero Sulpitio lib. 2.sacræ historiæ. Seuer. Sulpit.

Deinde Nicephorus lib.1.historiæ ca.14.in ea est sententia, Nicepho. C vt dicat, Christum Dominum per tres ferre annos mansisse in Ægypto,ac proinde inde rediisse tertio ætatis suæ anno: supposuerat enim cap. 13. eiusdem lib. Christi fugam accidisse, statim post eius præsentationem in templo.

Præterea Cornelius Iansenius cap.11.suæ concordiæ Euangelicæ,de tempore agens,quo regnauit Herodes,hac ipsa de re Iansen. in hunc etiam modum dicit.Proinde cum trigesimo secũdo anno regni eius natus sit Christus: & verisimile sit Christum primo anno vitæ fugisse in Ægyptum,consequens est eum circiter quinque annos vixisse in Ægypto,& quinque,vel sex annorum D fuisse cùm ex Ægypto rediret.

Denique D.Anselmus in 2.cap.Mat.ex illa Isaiæ prophetia, D. Ansel. quam superius iam adduximus, nempe: Ecce Dominus ascendet super Nubem leuem,& ingredietur Ægyptum,& mouebuntur omnia simulacra eius: uolens comprobare Christi fugam iã per eundem prophetam fuisse prædictam, in hunc modum inquit: Quod factum est, quia Domino intrante Ægyptum,idola corruerunt,& cùm ibi latuisset septem annis in quadam ciuitate diu-

te diutius habitauit, quæ vocata est Heliopolis: idest, ciuitas so- E
lis. Pręter D. Anselmum, hanc etiam sententiam amplexus est
Ammo. Ammonius Alexandrinus in harmonia Euangeliorum. Quæ sẽtẽtia si uera est, & si etiã D. Epiphanio credendum est dicenti, quod Christus perfectis duobus annis abductus est in Aegyptum, proculdubio colligitur, quod ipse transacto nono ætatis suę anno ex Aegypto reuersus est.

Sed sine hoc, siue illud sit (nihil enim certum in hac materia diffiniri potest) vnum hoc verissimum est, quod defuncto Herode angelus Domini iterum apparuit in somnis Ioseph in Aegypto imperans illi, vt surgeret, & puerum acciperet, & matrem F eius, & pergeret in terram Israel. Quod cum Ioseph iuxta angeli pręceptum fecisset, & venisset in terram Israel, audissetque quòd Archelaus prò patre suo regnaret in Iudęa, timuit illo ire, veritus fortasse, nè tàm crudelis patris filius, sicut in Regnum, ita quoque in paternam crudelitatem successisset. Nam filij communiter paternorum scelerum imitatores sunt. Neque sicut credo, Ioseph in hoc suo iudicio errauit, quod subsequens factum tàm egregie comprobauit: admonitus namque in somnis secessit in partes Galilææ, & veniens habitauit in ciuitate Nazareth. G

CAP. XLVIII.

Ioseph post reditum ab Aegypto paucis annis superuixit; ipse mortuus in valle Iosaphat sepelitur.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

T vniuersam dè sanctissimo nostrę Virginis sponso Ioseph tractationem, breuius quàm fieri potest, H absoluamus, superest nunc, ut ex patrum sententia videamus, quanto tempore post regressum ab Aegypto ipse Ioseph superuixerit. Circa quod varię videntur fuisse sanctorum patrum opiniones. Prima opi-
D. Augus. nio fuit D. Augustini, qui Ioseph post Christi resurrectionem adhùc in uiuis esse expresse insinuat: cum enim de tempore sermone 81. vellet ostendere somnium illud Ioseph quondam Pa-

triar-

A triarchę de adoratione Solis,& Lunę,non quidem in illo:sed in Christo fuisse completũ,ita inquit. Hoc in illo Ioseph impleri non potuit, quia iam mater ipsius de hac luce migrauerat. In nostro vero Ioseph,id est,Domino Iesu Christo somnij illius sacramenta completa sunt. Sol enim,& Luna,& vndecim stellę eum adorauerunt, qñ post resurrectionem Sancta Maria quasi Luna,& Beatus Ioseph velut Sol,cũ vndecim stellis,idest,beatis Apostolis incuruati,& prostrati sunt ante eum. Extat etiam apud D.Cyprianum sermo.qui de passione Domini inscribitur, D.Cypr. in quo aperte subindicatur nostræ Virginis coniugem Ioseph, B adhuc Christo patiente in viuis superfuisse: atque vt obsequiũ Virginis Ioanni Virgini traderetur æquanimiter tulisse, nè ipse diutius tanti ministerij prępositura oneraretur. Supradictorum Augustini, & Cypriani sententiæ admodum etiam fauere uidentur D.Ambrosius libr. 2.in Lucam statim in principio.& D. Ambr. libr.2.de institutione Virginis cap. 6.& 7.& Epistola 79.& D. Chrysostomus hom.5.in Mat.quibus in locis dicunt Christum D. Chryſ. in Cruce separasse matrem à Ioseph, eamque Ioanni tradidisse, vt indicaret, inter eos verum coniugium non intercessisse.

Verum ijs patrum sententijs non obstantibus,quod Ioseph C tanto tempore superuixerit omnino incertum est, & non admodum verisimile. Immo ex eo, quod Christus matrem suam Ioanni commendauit, inferri certius potest, quod eo tempore iam Ioseph mortuus erat: si quidem illo viuente forsan nõ quæsiuisset Christus alium fideliorem, aut probatiorem suæ matris socium, aut ministrum.

Secunda opinio fuit illorum, qui dicunt Ioseph non quidem post Christi resurrectionem adhuc vixisse, sed solum vsque ad ipsius Christi baptismum vitam produxisse. Hanc sententiam expresse docet Cedrenus in compendio historiarum, Cedre. D quo loco expresse dicit, Ioseph vsque ad Christi redemptoris nostri baptismum vitam produxisse mortuumque fuisse ætatis suæ anno centesimo decimo. In hanc etiam sententiam videtur manifeste inclinasse D.Hieronymus Epistola 22. ad Eustochium, quo loco de Christo loquens sic dicit: Vsque ad triginta annos parentum paupertate contentus est. In quibus verbis D. Hiero. (sicut patet) aperte Hieronymus indicare videtur, Ioseph vsque ad Christi baptismum superstitem fuisse.

Sed

Sed neque hæc sententia nobis admodum probatur, quia si **E**
ea vera esset, sicut in Euangelio de Ioseph mentio fit vsque ad duodecimum ætatis Christi annum, ita etiam fieret vsque ad trigesimum, quod tamen in Euengelio neutiquam reperitur. Neque in nuptijs in Cana Galilææ, neque in alijs locis vbi fit mentio matris, & fratrum Domini, quod sanè est euidentissimum signum, quod Ioseph iam tunc fuerat mortuus. Nam cùm adhùc in viuis esset, fere semper in Euangelio non modo coniungebatur: Sed etiam nominabatur.

Tertia eaque probabilior opinio est aliorum, qui dicunt Ioseph post Christum duodenem in templo repertum, non multò post tempore vixisse. **F** Huius sententiæ antesignanum constat fuisse D. Epiphanium contra hæreses hær. 78. quo loco ipse Epiphanius, multo sane æquiorem iudicem in hoc negotio se se erga Ioseph ostendit, quàm in alijs, sic enim eodem loco ait. Sed neq; post reditum ab Ægypto idem Ioseph multis annis vixit. Quartus enim annus erat saluatori: Ioseph autem quartus supra octogesimum quando ex Ægypti regione reuertebatur: & permansit alijs octo annis Ioseph superstes: & in duodecimo anno descendentibus illis ab Hierosolyma quęsitus est, quando non reperiebatur in itinere, velut habet Euangelium secundum Lucam. **G** Post hos annos moritur Ioseph, et educatus est nō amplius à Ioseph, sed in domo Ioseph. Vnde non amplius dicit Euangeliū quod venit pater ipsius, & fratres: sed Ecce mater tua, & fratres tui foris stant. sed neque quando dicebant ad ipsum in Idumea, nemo hæc faciens in occulto esse vult: si hæc facis manifesta te ipsum: non dixit, quod dixerint ad ipsum pater eius, vel fratres eius: sed fratres eius solum, velut Ioseph nō amplius existente secundum corpus. Deinde in ipsa consummatione, quando saluator in Cruce pendebat, velut habet Euangelium secundum Ioannem. **H** Conuersus, inquit, vidit discipulum quem diligebat Dominus, & dixit ipsi de Maria: Ecce mater tua. Et eidē dicit: Ecce filius tuus. Si vero fuissent filij Mariæ: & si fuisset ipsi vir, qua ratione tradidisset ipsam Ioanni, & Ioannem Marię? Hæc omnia ex Epiphanio in quibus quidem non modo contrariam illis duabus superioribus sententiam affirmat: sed etiam eā optimis coniecturis ex ipso Euangelio desumptis confirmat. D. Epiphanij sententiam sequuntur D. Vincentius sermone quodam

D. Epiph.

Ioan. 19.

D. Vinc.

A dam de sancto Ioseph, Petrus Comestor cap. 38. suę historiæ, & multi alij ex recentioribus.

Mortuus Ioseph in ualle Iosaphat sepultus a nonnullis fuisse perhibetur. Neque hoc sane immerito, quia id ita factum esse expresse colligitur tùm ex lib. illo de assumptione Virginis, qui sub nomine D. Hieronymi circumfertur: tum etiam ex Venerabili Beda in libr. de locis sanctis capit. 6. Cum enim in libr. illo expresse dicatur, quod Virginis sepulchrum mostratur in Valle Iosaphat inter montem Sion, & Oliueti: & Beda asserat quod iuxta Virginis sepulchrum sanctissimi Ioseph D. Hiero. Beda.

B sepulchrum conspicitur (id quod etiam hodie manifeste testantur illi omnes, qui illa loca sancta inuisunt) aperte constat, sanctissimum Ioseph fuisse in valle Iosaphat sepultum.

De morte vero Ioseph, neque scriptura sancta nobis aliquid dictum dereliquit, neque veneranda illa sanctorum patrum antiquitas certi aliquid scripsit. Solum apud quemdam autorem, qui ab hinc plusquam centum annis rerum sancti Ioseph sedulum se voluit indagatorem exhibere, scriptum reperio apud orientales circumferri quamdam scripturam ex hebræo in latinum sermonem traductam, in qua præter multa a-

C lia, hæc simul de Ioseph dicuntur. Nempe, quod ipsi morienti Michael, & Gabriel Angeli astiterunt, quodque Christus Dominus sua propria manu ipsi oculos clausit, & patrem prò illo rogauit, & quod finita oratione venit maxima angelorum multitudo, qui sancti Ioseph corpus stola candida induerunt, quod postea ipse Christus benedixit: nè putresceret. Et quod hoc facto Christus ad Ioseph sermonem conuertens dixit. Ego etiam benedicam, & ero auxiliator omni homini in Ecclesia iustorum, qui in die memoriæ tuæ ò Ioseph, Deo sacrificium obtulerit, & qui meditabitur in vita tua, & in labori-

D bus tuis, & in transitu tuo de hoc mundo, quando exierit anima sua de corpore suo, ego dolebo peccata eius de libro, vt non puniantur in die iudicij, & pestilentia non intrabit, & mors subitanea non veniet in domum vbi fuerit memoria tua. Hęc & id genus alia multa in illa scriptura reperiuntur, quæ ab isto autore allegatur, quę cum ex illarum genere sit, quæ apocrifæ nominantur, quanta illi fides adhibenda sit, alijs

videndum relinquo, Sed credo nihilominus hæc,& multo plu- E
ra possibilia fuisse, non pensata veritate scripturę, quę narrat, sed potestate Christi, qui ea fecisse, aut dixisse dicitur, qui potens est non modo hæc omnia facere, sed etiam multò his maiora perpetrare.

CAP. XLIX.

Ioseph mors fuit omnium sanctorum pretiosissima, & propter Christi præsentiam dulcissima. Sancti morientes quare non timent, & mali timent. F

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Ohiberi quidem non possumus, quando in sermonem de morte sanctissimi Ioseph incidimus, quin de eius etiam pretiositate, & dulcedine aliquid dicàmus. Verum id erit potius ex humana desumptum coniectura, quàm ex diuina scriptura, quę
sicut de ipsius morte (sicut supra iam diximus) nihil dixit: sic G
etiam de eius pretiositate, & dulcedine nihil nobis scriptum dereliquit: & ideo forte non dereliquit, quia res erat valde per se nota: vnde non opus erat, ut de illa mentionem faceret scriptura cuius tanta est autoritas, vt nihil in ea dependens, nihil inane, & denique nihil superfluum reperiatur. Hoc cùm ita sit nemo miretur, si in diuina scriptura de pretiosa Ioseph morte mentio non fiat: sed in ipsius Ioseph uitam oculos conijciat, & ex ea qualis fuerit eius mors, quam pretiosa, & quàm dulcis optime perspiciet.

Nam vita sancti Ioseph non modo fuit sancta, sed omnium H
sanctissima, & præ omnium aliorum sanctorum uita tanto excellentior, quantò ipse maioris sanctitatis prerogatiua sanctos ipsos antecellebat. Hæc ita esse, & verissima sane esse quisq; perpendés, consideret nunc qualis Ioseph mors esse potuerit, cuius vita talis fuerit, & plane inueniet, qđ ubi vita fuit pretiosissima, ibi quoq; mors extitit pretiosissima. Aliorum sanctorum mors prophe-

A prophetę teſtimonio ſolum pretioſa dicta eſt. Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius: dicebat ille. Sed noſtri Ioſeph non ita, quia ſicut in conſpectu Dei, comparatione aliorum, eius fuit vita pretioſiſſima: ſic quoque extitit mors pretioſiſſima. Euthymius in pſalmos hæc regij prophetæ verba exponens, quæ modo adduximus. Honorata eſt, inquit, apud Deum illorum mors, qui ei dicati, ac ſanctificati fuerint. Nam ſi illorum vita honorata eſt, multo etiã magis mors, quę ad ipſum Dominum eos prouehit ſanctorum angelorum comitatu, ſocietate honoratos. Si ergo ex Euthymij ſententia illorum mors, qui Deo dicati ſunt, tantum honorata eſt, vt ad ipſum Deum prouehantur ſanctis angelis aſſociati, quantò, putas, fuiſſet Ioſeph mors honorabilior, cuius vita tantò præ alijs Deo dedicatior reperitur: quantò ipſe aliorum comparatione, maiori Dei muneri mancipatus inuenitur? Pſa.115. Euthy. B

Laborioſam Ioſeph vitam eius continuos labores, pro Dei filio, & prò matre eius in toto ſuę uitæ curſu ſuſceptos vnuſquiſque ante oculos proponat, & ſic demum facile intelliget, quanto præ omnibus alijs Deo fuerit ipſe dicatior. Et vbi hæc quiſque intellexerit, ſecum pauliſper ratiocinetur, & in ipſius Ioſeph morte vel paululum meditetur: & videbit eam, non modo fuiſſe pretioſam, ſed & pretioſiſsimam, ac ſimul etiam dulciſſimam. C

Sed undenam, inquies, dulciſsimam? Ex multis plane. Et imprimis ex eo, quia ſicut ipſe ſemper cum Deo vixit: ſic etiam cùm Deo mortuus eſt: quia ſicut viuens continuò Dei filio iunctus eſt: ſic moriens cùm eo coniunctus eſt. O mortem pretioſiſſimam: O mortem dulciſsimam, in qua vita præſens reperitur. An non vita Dei filius? Ego ſum, inquit, reſurrectio, & vita. Si ergo Chriſtus vita, quomodo non dulcis Ioſeph mors vbi erat vita? Vere dulcis & adeò dulcis, vt nihil ibi poſſet eſſe amari, nihil horroris, nihil timoris. Si ambulauero in medio umbræ mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es: dicebat propheta. Sic immo multo melius, quàm ſic Ioſeph dicere poterat. Ideo hanc mortem non timebo, quoniam tu mecum es Domine, & taliter es, ut & modis illis, quibus cùm alijs eras, pro tua benignitate mihi non deſis, & meliori modo præ alijs mihi pręſis, pręſentia videlicet, deitatis, Ioan. 11. D Pſal. 22.

& carnis, quam Abraham, & omnes patres nostri exultarunt, E
vt viderent, viderunt et gauisi sunt: sed non tanto gaudio quia illi per fidem, & spem te videbant absentem: ego vero meis oculis te vidi, & video pręsentem. Nam tu à die ortus tui, in quo angeli Deo in excelsis gloriam, & hominibus in terra pacem tanta lętitia prędicabant, mecum esse, mecum loqui, & mecum continuo conuersari dignatus fuisti, illis solis tribus diebus exceptis, qui propterea mihi hac mortis hora amariores extiterunt, quia tu à me, & à matre tua abesse decreuisti: nec mecum sic esse, sic loqui, & sic familiariter conuersari contentus fuisti sed in hac etiam hora me tua præsentia priuare F
noluisti. O nate Dei quàm libens nunc morior: O quàm lętanter, & quam dulciter nunc è vita discedo. Sufficit seni illi Simeoni, te semel in templo vidisse, teque suas in vlnas accepisse, vt Deum benediceret, & benedicendo diceret. Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace quia viderunt oculi mei salutare tuum: & non sufficiet mihi non semel, non bis, non decies, non centies, & non denique millies, sed quasi infinities te vidisse, & in meas vlnas accepisse: & non tantum vidisse, & in brachia accepisse: sed etiam in sinu, & in brachijs constrinxisse, dulcia oscula de- G
disse, teque usque ad hanc horam mecum pręsentem, mecum colloquentem, & mecum denique conuersantem semper habuisse? Non sufficiet hoc, inquam, mihi, ut libens moriar: & lætus è vita discedam? O Domine sufficit, sufficit, & plusquam sufficit: sufficit hoc mihi, ut te benedicam, & benedicendo dicam: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum voluntatem, & benignitatem tuam in pace: quia non modo viderunt, sed etiam nunc in hac mortis, & dulcis mortis hora vident oculi mei salutare tuum.

O virum sanctissimum: O virum fœlicissimum quid fa- H
cis? aut quid dicis? cum Deo es, & sine Deo esse vis? Alij mori volunt, vt cùm Deo viuant: & tu cùm Deo viuis, & uis mori? Quid hoc est ò Ioseph sancte? Scio ego hominem, qui mori desiderabat, vt cùm Christo esset, & tu cum Christo es & mori desideras? Cupio dissolui, & esse cum Christo dicebat
Philip. 1. Apostolus: & tu cùm Christo es, & dissolui cupis vt sis sine Christo? Quæ hæc est nouitas tanta?

Duo

A Duo erant, quæ in sanctissimo Ioseph hunc effectũ faciebāt: voluntas propria, & voluntas Dei: Voluntas propria, qua mori desiderabat, inquantum sciebat mortẽ esse omnium laborum finem: sicut. n. nauis tempestate iactata portum quærit, & fluctus maris naufragium minitantes fugit: sic Ioseph, qui tantos in vita labores tolerauerat, mortem tanquam securum portum desiderabat. Deinde volũtas Dei erat, quę hoc faciebat. Sciebat vir sanctissimus, quòd sicut omnia flumina intrãt in mare: sic quoque in hanc fluctuosam vitam, qui veniunt, mortem subintrãt, quę sic est finalis repositio omnium mortalium viuentium: sicut mare est hospitium omnium fluminum ad ipsum decurrentiũ: Simile. Simile.

B & cùm hoc sciret, & sibi adesse videret diem secundum Domini sui voluntatem sibi constitutum libenter eũ excipiebat, tum quia Dei volũtatẽ sic esse sciebat: tùm quia bene cognoscebat, quod si moriendo præsentia humanitatis filij Dei ad breue tempus priuaretur, non tamẽ pręsentia suę diuinitatis fraudaretur: tùm denique quia memoria bene ante actæ vitæ in illa hora eũ lętificabat, ad quam ipse per totam suam vitam assiduis laboribus, frequentibus orationibus, & continuis meditationibus se præparauerat. Sicut enim viator libenter interrogat vbi sit mansio: Simile.

C mercenarius libenter computat, quando annus completur: & agricola semper tempus messis expectat: sic vir Dei viuens libenter de morte sua cogitabat, & ideo moriens eam non formidabat, sicut faciunt mali, qui quoniam sicut insensati vitam agunt, & voluptatum deliniti illecebris quandiu viuunt, tristia animo ægre admittunt, ideo in decedendo de hac vita timent: ad modum latronum, qui quandiu in carcere viuũt, absque metu degunt: cùm vero soluuntur, cum ad iudicium perducuntur, tunc maxime timent, tuuc formidant, quando ad tribunal iudicis appropinquant, quando ad redditionem rationis iam deueniunt. Simile.

D Non equidem tale quid faciebat noster Ioseph, qui quoniam semper sanctissime vixit, ideo libentissime moriebatur: & tanto libentius, quanto clarius ante ipsius mentis oculos repræsentabatur, quòd si terreno hoc habitaculo non spoliaretur, immortalitatis veste non superindueretur. Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manu fa-

2.Cor. 3. ĉtam,ſed ęternam in cœlis:dicebat Apoſtolus. Ac ſi diceret. Sciemus quod ſi mors terrenam hãc habitationẽ noſtram demoliatur, habebimus corpus immortale, in quo reſurgẽtes ſemper manebimus, & hoc non manufactũ, quia corpus animale fit operationi viri, & fœminę: ſed corpus ſpirituale fiet per ſpiritum ſine humana operatione: non.n.coitu parentum indigebimus ad reſurgendum, ſicut indiguimus ad naſcendum: ædificabitur autẽ corpus immortale quando fiet, quod Ezechieli præmonſtratum Ezech. 37. eſt. Acceſſerunt, inquit, oſſa ad oſſa vnumquodq; ad iuncturam ſuam, & ſuper ea nerui, & carnes acceſſerũt, & extenta eſt in eis cutis deſuper. Ecce quomodo ędificabitur abſque manu domus animæ noſtræ, quando corpus noſtrum nutu diuino in integrum reſtituetur ex puluere, & habebimus domum æternã in cœlis. Sed ad hoc, opus eſt vt prius hæc vetus habitatio deſtruatur, & anima noſtra corpore exuatur. E F

Sciebat hoc ſanctiſſimus Ioſeph, & ideo à corpore exire eius anima non recuſabat ad quod poſtea cum à Deo reædificatum Simile. eſſet maiori cum gloria redire ſperabat. Nam ſicut ſi quis veterem domum, ac conquaſſatam ędificaturus eſt, primo eius incolas ex illa eijcit, deinde domum ipſam diruit, & ſic eam magnificentius reædificat: id, quod quidem eſt potius lętandum, quã dolendum ei, qui ex veteri habitatione eiectus eſt: non.n.præſentem domus demolitionem ſpectat: ſed nouam domum antequam videatur animo concipit. Ad eundem modum refacturus Deus corpus Ioſeph, illud demoliri volebat, & ipſius Ioſeph animam in eo habitantem tanquàm è domo aliqua eijciebat, vt cum aliam magnificentiori, ac pręclariori exędificaret ipſam maiori cum gloria in illam introduceret. Vnde Ioſeph non ad præſentem ſui corporis demolitionem attendens, ſed ad futurum ſuę glorificationis ſplendorem, lętus moriebatur. G

O quam lætus Ioſeph tunc moreretur. O quanto tunc repletus gaudio ſic dicens Ieſum alloqueretur. Si in hac hora ò nate Dei locus dolori eſſet, vnum hoc eſſet, quod poſſem maxime dolere, nempe, quod te, & dulciſſimam matrem tuam, nunc derelinquere compellor, cum quibus conuiuere mihi erat ſic charum, ſic dulce, & amabile, vt ſi etiam nunc mihi optio daretur, potius eligerem tecum, & cum illa viuere, et mori, quam omnes mundi diuitias. Veruntamen quando ſic eſt voluntas tua fiat, H

& ta-

A & taliter fiat, quòd fiat non sicut ego volo, sed sicut tu vis: quia hæc est voluntas mea voluntas tua: secundum quam mihi parcas obsecro, o nate Dei, si quid forte est, in quo ego tecum, & cum illa viuendo, ac conuersando deliquerim. Quanquam.n. nihil mihi conscius sum tamen nō in hoc iustificatus sum. Delicta.n.quis intelliget? Propterea Domine ab occultis meis mūda me,& ab alienis parce seruo tuo. Neq; mihi differas, quæso, hanc veniā,quā postulo: sed remitte mihi vt refrigerer, priusquā abeam: & amplius non ero. Anteq̄ è vita discedā parce mihi, vt paululum consoler de venia, quā si non obtineo, priusq̄ moriar, B frustra eam tibi postea postulabo, vbi iā spatium pœnitentiæ inuenire nō potero: quia quod angelis est lapsus, hoc hominibus est mors. Sicut.n.post lapsum non est angelis pœnitentiæ locus: sic neque post mortem hominibus. Et ideo nunc Domine mihi parce, vt in æternum parcas. Tu es Deus meus, tu misericordia mea, tu refugium meum, & tu liberator meus. Ergo Deus meus ne despicias me in hac hora: sed respice in me, & miserere mei: diffido de meritis meis, sed cōfido de miserationibus tuis, & plus confido de miserationibus tuis, quàm diffido de malis actibus meis: in manus tuas commendo spiritum meum, respice in me C Domine Deus veritatis, & præsta mihi Deus meus, vt in pace in idipsum dormiam, & requiescam.

1.Cor.4. Psalm.19. Simile.

Quid hic putas faceret? aut quid diceret Iesus piissimus? quæ consolationis, & lætitiæ verba hic proferret, vt morientem Ioseph Patrem suum consolaretur? O pater mi quid hoc est (diceret piissimus Dominus) quid hoc est pater mi? Ego in mundo natus sum sine patre, & tibi innixus sum tanquam tutori pupillus: tu mihi fuisti infantulo pater optimus, cuius solatio paterno ego cum Virgine matre mea sustentabar: tu fuisti meæ matris solatium, & meæ carnis nutritius: tu mihi fuisti in terris D magni consilij adiutor fidelissimus: tu in vniuersa mea educatione semper gaudens mihi obsequium præstitisti: & nonmodo propter me lætus profectionem vsq; in Aegyptum suscepisti: sed & lætissime inde regressus in Nazareth mecum, & cū matre mea transmigratus fuisti, & vsque nunc in meum, & suum socium fidelissimum te semper exhibuisti: tu hæc omnia mihi fecisti, & plura alia obsequia in me contulisti: & ego te nūc deseram, qui me, neq; matrem meam vnquàm deseruisti? si non adero tibi in

A est, quod illo virtutũ meritis multo ditiori Ioseph angeli deessét, qui eum vsque ad illum locum deportarent? Si angeli ei in vita tam familiares existebant, si ei in somnis tam frequenter apparebant, ac de rebus tam pro se, quàm pro Dei filio, & matre eius necessarijs eũ tã sedulo admonebant: quomodo ei non morićti, sed dormienti non apparerent, vt eum ad illum sanctorum patrum cætum deducerent in quo ipse futurus erat vsq; dum ab ipso Dei filio simul cùm alijs animabus sanctis inde educeretur?

Quod angeli sancti sint pro hominum cura, et custodia designati, ad Hebræos scribens ipse testatur Apost. cum dicit. Nõne B omnes sunt administratorij spiritus in ministeriũ missi propter eos, qui hęreditaté capiũt salutis? Et psalmista etiã. Qm̃, inquit, angelis suis mandauit de te, vt custodiãt te in omnibus vijs tuis. In manibus portabũt te, ne qñ offendas ad lapidem pedem tuũ. Et alibi apertius volés idem propheta hanc angelum custodiã, & curã hominibus indicare. Immittet, inquit, angelus Domini in circuitu timentiũ eum, & eripiet eos. Qué locum exponés Euthymius pro verbo, immittet, castrametabitur, exponit. Quo verbo aperte significatur, ꝙ sicut dux qui urbé vult ab hostium incursione defendere, circa eã castrametatur: sic angelorũ castra C ponit Dominus, circa vnũquemq; hominum, qui timeat Deum illum nimirũ aduersus oém muniens aduersitaté. Si ergo Dominus contentus non est vnicuiq; animę Deum timenti angelicã custodiã deputare: sed ét vult, vt tali circa animã angeli Sãcti cura inuigilét, quali solent milites circa defendendã ciuitaté inuigilare: quid de nostri Ioseph anima sentiendum est? Quali cura, quali custodia angeli sancti circa eã defendendã, & usq; ad illũ Abrahæ sinum deducendã inuigilarét? Neq; immerito cũ Thesaurum incõparabilem deportarent: & inæstimabile depositum deferrent. Si illi qui terrenos portant thesauros, omni solicitudi D ne eos custodiunt: qũo sancti angeli pretiosum illum depositũ omni solicitudine nõ custodirent? Qũo circa illum thesaurum non inuigilarent, quo post animam Christi, & Virginis nullum aliũ neq; maioré, neq; pretiosioré esse cognoscebant, qui in illo Abrahę sinu recõderetur, vsq; quo in cœlesti gloria reponeret.

Sed dices, si iusta Sapientis sententiam facile est, coram Deo in die obitus retribuere vnicuiq; secũdum vias suas: quæ est causa, quare sanctissimi Ioseph animæ statim ut de corpore egressa est,

Heb. 1.
Psal. 90.
Psal. 33.
Euthym.
Simile.
Eccl. 11.

est, Deus non retribuit, secundum merita sua? Quare eam statim non beatificauit? Quare cum illa tunc eo modo non fecit, quo nunc facit cùm aliorum sanctorum animabus, de quibus in 1. cap. Epistolę ad Philippenses dicit Anselmus: Perfectorum iustorum animæ, mox vt huius carnis claustra exeunt, in cœlestibus sedibus recipiuntur. E

D. Ansel.

Ad hoc imprimis dicimus, quòd D. Anselmus, non loquitur nisi de illis animabus perfectorum iustorú, quæ carnis claustra exierunt post celestem ianuam à Christo apertam. Hæc enim statim in celestibus sedibus recipiuntur, sicut ipse dicit; id, quod non contingebat animabus illis, quæ è corpore egrediebantur ante Christi mortem. Quod adeo verum est, ut etiam beatissima Virgo, si ante Christum mortua esset, secundum probabiliorem sententiam descensura esset in sinum Abrahæ in quem sanctissimus eius sponsus Ioseph descendit donec Christus morte sua celestem ianuam aperiret: & hoc loquendo de lege communi, & ordinaria, quia Adam peccando, sibi, & vniuerso generi humano cœlestis Regni ianuam occlusit. Et ideo donec pro tota humana natura satisfactum esset, nulli omnino patere potuit. F

Secus vero esset si in tali euentu Deus cum sanctissima Virgine dispensaturus esset in illa lege ordinaria: sicut dispensauit in multis alijs, prout superioribus libris sæpe à nobis dictum est. Est enim verisimile, quòd in illo casu, etiam cùm Virgine Deus dispensaret, nè Dei mater omnino sancta, & innocés post peractam uiam, in aliquo inferni loco detineretur, quin statim ad patriam aduolaret. Et maxime cùm hoc non tantum ad ipsius Dei matris sanctitatem: sed etiam ad eius felicitatem valde spectaret. Quemadmodum enim felicior est, quem ventus acrior cito in portum pertulit, quàm quem venti segnes, & longa tranquillitas lentissimo tædio delassarunt: sic alijs fortunatior Virgo esset, si statim post mortem ad illú supernæ beatitudinis portum appelleret: sicut fecisset, si ante Christi morté mortua fuisset. Et in hanc sententiam videtur inclinasse Ioannes Gerson sermone quodam dè incarnatione: diciturque esse in Parisiensi schola non modo receptissima, sed etiam communissima. Id, qnod totum verum est loquendo de lege absoluta: nó vero procedendo secundum legem communem, & ordinariam: secundum G

Simile.

H

Gerson.

A dum quam nõ videtur quid em decere, vt anima alicuius(neq; etiam Virginis)foret perfecte beata, & in statu omnino impassibili, antequam Christus pateretur,& eius anima ad illum beatitudinis statum perueniret: & maxime cùm illa dilatio sit tantum quædam pœna, quæ sanctitatis,& amicitiæ diuinæ perfectionem in Virginis anima nihil minueret.

Vnde non solum non erat indecens,aut incõgruũ, vt anima Virginis talem moram sustineret,sed ad eius amicitiam,et amorem:quem erga filium habebat, maxime pertineret, vt patienter expectaret,noletq; perfecte beari, donec Christi anima om
B nes suas passiones finiret. Nã si Regina Esther auditis Mardochæi laboribus,& persecutionibus vestem regalem,quam habe Esther.4.
bat,dimisit,& noluit eam accipere:quomodo tunc Virginis anima vellet gloriæ veste superuestiri, quam non habebat, sciens filij Dei labores, & passiones futuras? Vere patientissime tunc sanctissima illa anima expectaret,neque vellet beatificari, donec omnes Christi labores, & passiones completas videret.

Sed vt iam eò vnde digressi sumus, iterum redeamus,& quid circa nostrum Ioseph quoque sentiendum sit aperiamus, dicimus quòd sanctissimi Ioseph anima statim post mortem ideo nõ
C fuit beatificata, quia ante Christi redemptoris nostri mortem, nulla anima quãtumuis sancta,et pura essentialem beatitudinẽ adepta est: erat enim tunc cœlum omnibus mortalibus inaccessibile, erat ipsius via omnino occlusa, & ideo opus erat, vt per Christum reseraretur,qui sicut Apostolus testatur fuit primus, qui hanc nobis viam aperuit. Quam initiauit (inquit de Chri- Heb. 10.
sto loquens) nobis viam nouam, & viuentem per velamen,id-est, carnem suam. Et merito Christus enim omnium fidelium primus istam viam intrauit. Christus primus per eam ambulauit: & fidelibus suis potestatem ambulandi per eam post se
D tribuit. Ipse primus hanc viam nobis initiauit, viam nouam, & viam viuentem. Nouam quia nullus per eam ante eum ambulauit: & viuentem, idest, durabilem, & manentem, & sanctificatos expectantem: Vel viuentem,quia omnes, qui intrant viuere facit:& nullus per eam ingreditur,nisi quem vita ducit. Talem,inquam, uiam nouam,& viuentem initiauit nobis Christus per velamen, hoc est,per carnem suam,qua velabatur diuinitas, & per quam via illa peruia nobis remansit,

quæ

quæ (ficut diximus) omnibus antea reclufa erat. E

Hinc fermone quarto in fefto omnium fanctorum, hac ipfa de re loquens dicebat mellifluus pater D. Bernardus: Donec veniret defideratus ille, qui fanguine fuo deleret chirographum damnationis noftræ, & flammeum attingens gladium, aperiret credentibus regna cœlorum, nullus omnino cuique fanctorum ad ea patebat acceffus: fed prouiderat eis Dominus in inferno ipfo locum quietis, & refrigerij. Et D. Chryfoftomus homi. 4. in Marcum: Antequàm, inquit, Chriftus aperiret ianuam regni, omnes animæ iuftæ detinebantur in inferno. Si ergo antequàm per mortẽ Chrifti cœleftis ianua aperiretur omnes fanctorum animæ in inferno detinebantur, & Iofeph ante illius ianuæ aperitionem mortuus eft, quomodo beatificãdus erat: quomodo ftatim poft mortem erat glorificandus?

D.Bern.

D. Chry.

F

Neque obftant fupra allegata fapientis verba, quibus dicit: facile eft coram Deo in die obitus retribuere vnicuique fecundum vias fuas. Quia hæc verba non ita fimpliciter, & abfolute intelligenda funt: fed cùm hoc additamento, nempe, nifi adfit aliquod impedimentum ex parte morientium: quod cùm adeffet ex parte Iofeph propter peccatum Adam, quo illi, & omnibus alijs claufum fuit Regnum cœlorum: non poterat Iofeph ad illud Regnum intromitti, nifi per Chriftũ prius fuiffet apertum. Satis fuit Iofeph quòd illi à Deo daretur fuorum meritorum retributio illi tempori, & ftatui accomodata: & non vltima, & perfecta. Hoc eft, quod concederetur illi beatitudo in fpe certa, & infallibili, non autem in re. G

CAP. LI.

Iofeph in Iefum tantus amor, vt fi illi mortuo gloria ftatim offerretur eam nollet, donec Chriftus fuam paffionem perficeret. H

Ecce pater tuus. Luc. 2.

Voniam nos nõn latet, forè fortaffe aliquos, qui pio fanctiffimi Iofeph zelo, & deuotione ducti dicant, quod ea, quę à nobis dicta funt, de ipfius beatitudine in fpe, non autem in re, folum intelligi debent, fecun-

A secundum legem communem, & ordinariam, in qua credibile est Deum cùm ipso dispensasse, sicut fecisset cùm Virgine, si ante Christum illa mortua fuisset, ideo necesse est, ut quid ad hoc respondendum sit videamus. Et prò destruendo huius obiectionis fundamento, multa possent à nobis adduci, quibus ostenderetur, non eandem esse, sed admodum sane diuersam dispensationis rationem in Ioseph, et in Virgine. Verum nè tempus hac in re frustra conteramus, hoc prò nunc huic obiectioni respondisse sufficiat: nempe, quod hæc Ioseph dispensatio est omnino incerta, & quamquam esset certa: talis equidem erat noster Io-
B seph, quòd potius vellet, in illo Abrahæ sinu cùm alijs patienter expectare (sicut de ipsa Virgine dicebamus) quàm beatificari antequam Christi triumphus compleretur.

Sed age iam, & hoc quantum possibile fuerit, enucleemus, & si fieri poterit, aliquo ipsius scripturæ exemplo aliqualiter saltem comprobemus. Hùc igitur nobis adsit Vrias ille Hæthæus illius formosæ quondã, sed adulterę Bersabeht maritus, de exercitu ad Dauid Regem missus, cuius exemplo quando hæc res, de qua agitur, perfectè non comprobabitur, aliqua saltẽ ex parte adumbrabitur. Sufficiebat huic Vriæ scire, quòd Arca Dei,
C & Israel, & Iuda habitarent in Papilionibus, & Dominus suus Ioab, & serui eius super faciem terrę manerẽt: sufficiebat, inquã illi hoc, vt dormiret ante portam domus regię, cùm alijs seruis Domini sui, & non descenderet in domum suam. sufficiebat Vrię hoc scire, vt sic faceret, & vt Dauid interroganti, quare non descendisset in domum suam, responderet: Arca Dei, & Israel, & Iuda habitant in Papilionibus, & Dominus meus Ioab, & serui Domini mei super faciem terræ manent, & ego ingrediar domum meam, vt comedam, et bibam? Et non sufficeret Ioseph scire quod Dei filius laboraret, ieiunaret, esuriret, sitiret, super fa 2.Reg. 12.
D ciem terræ dormiret, quia non habebat, vbi caput suum reclinaret, ad vltimumque, quod iniurias, contumelias, sputa, alapas, flagella, spinas, clauos, Crucem, & mortẽ crucis esset passurus. Non sufficeret hoc, inquam, Ioseph, vt sicut Vrias noluit ingredi domum suam, vt comederet, & biberet: sic ipse non vellet in cœleste illud Regnũ intrare, vt beatificaretur: sed cùm alijs sanctis remanere, donec Dei filius per illa omnia pertransiret, & ad suum regnũ ueniret? sufficeret quidem, & plusquã sufficeret.

Quis

Simile. Quis miles vult gaudere de victoria ante ducẽ suum? aut quis seruus cum domino suo laborãs vult lætari de requie ante dominũ? si nullus nec miles, nec seruus hoc vult: putas vellet Ioseph perfecte beatificari ante Dominum suum? si in mundo vbi corrupta sunt omnia, vbi sunt operta tenebris omnia, ubi nullus ordo inhabitat hæc fiunt, ꝙ unus non vult prius altero, aut comedere, aut bibere, aut sedere, aut loqui, aut deniq; aliquã portã intrare propter solam vrbanitatem, si inquã, in mundo hęc fiunt: cur hoc etiam non faceret noster Ioseph? Ita ne ille rusticanus, aut inurbanus cẽsendus est, vt vellet prius per portã glorię intrare, q̃ dominus suus? ego quidẽ nihil tale de ipso puto, immo vero puto, quod tãtus erat Ioseph in Iesum amor, vt nõ modo nõ vellet absq; illo glorificari, sed ẽt quod cuperet nõ glorificari, dummodo Dei filius (si hoc posibile esset, et ꝓ hominũ salute in tm̃ opus nõ esset) tãta non pateretur, et paterna iam gloria frueret. E

Videamus hoc clarius tantus erat D. Pauli amor in fratres suos Israelitas, vt diceret. Optabam.n.ego anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secũdũ carnem, qui sunt Israelitæ. Ac si diceret: Optabam (sic.n. hunc locum exponit D. Anselmus) alienatus esse à Christo pro fratribus meis iudęis, vt ipsi adhæreãt Christo: optabam perire, vt illi saluarẽtur: Neq; hoc solum apud D. Paulum inuenitur: Sed iuxta húc etiã sensum propheta Michęas cum multa mala iudęis euentura ꝓphetaret, sic ait. Vtinam non essem vir habẽs spiritum, et mendacium potius loquerer. Amore.n. gentis suæ voluit se alienum esse ab spiritu sancto, et falsiloquum, dummodo plagas illas, captiuitates, et exitia, quæ ipse sua vaticinatione prędixerat, plebs iudaica euaderet. Itaq; sicut Michęas alienus ab Spiritu Sancto fieri voluit pręamore plebis, & gentis suæ: sic D. Paulus anathema.i. alienus optauit fieri pręmagnitudine dilectionis fratrum suorum: par est.n. alienum esse ab Spiritu sc̃tõ, et alienũ à Chr̃o.

Rom. 9. D. Ansel. G Mich. 2. H

Quid plura? Moyses quoque pro eodem populo mirabiliter intercessit obijciens semetipsum pro eo dicens. Si dimittis eis peccatum dimitte, si autem non vis, dele me, de libro tuo, quem scripsisti. Si ergo isti tres sancti, Paulus, Michęas, et Moyses præ amore, et dilectione, quam habebant in suos, Deo, & Dei gloria priuari cupiebant, dummodo illi à tantis malis liberarentur: nõ optaret Ioseph gloria priuari, dummodo Dei filius non offendetetur,

Exod. 1.

A deretur, & tanta tormenta non pateretur, simulque cùm patre gloria illa, quam habuit antequàm mundus fieret, frueretur? Nemo (sicut credo) hoc negabit, & præsertim qui sciat, vnumquemque teneri diligere potius bonum Dei, quàm bonum, non dicam proximi, sed etiam suum, & diligere potius Deum, quàm proximum suum; & quid dico proximum suum? Immo quàm se ipsum, suam vitam, & suam gloriam. Si ergo Ioseph prò Dei filij amore hæc, & multò maiora faceret, concedamus oportet, quòd in minoribus non deficeret: ac proinde quòd quando illi beatitudo statim concederetur, eam non
B acceptaret, sed libenter expectaret, donec ipse Dei filius omnes suos labores per mortē superaret: ut postea resurgēdo eū simul cùm alijs, ab illo inferni loco liberaret, in quo ipse detinebatur mox inde liberandus, ac in æterna fęlicitate locandus.

CAP. LII.

Abrahæ sinus quare sic dictus sit, & vbi sit. Ioseph anima in eo detinebatur in gaudio, & spe futurę gloriæ, donec mortuus est Christus, cuius anima statim in infernum descendens Ioseph suā spem commutauit in rem, illi simul cùm alijs essentialem beati-
C *tudinem tribuens.*

Ecce pater tuus. Luc. 2.

NOn poterant (sicut in superioribus diximus) sanctorum illę patrum animæ, quantumuis è corpore purę discederent in cęleste Regnum ingredi, donec Dei filius, qui ostium erat, & uia, viam, & ostium illis aperiret, per ꝙ possent introire. Verū cùm hæc aperienda non essent nisi per mortem ipsius, quia (sicut ad Dardan-
D num Epistola 129. scribit D. Hieronymus) sanguis eius clauis D.Hiero. paradisi futurus erat, oportebat, vt aliquis locus à Deo ordinaretur, in quo tàm pretiosa deposita vsque ad illum diem seruarentur, in quo per ipsum Dei filium in cœlestis glorię thesaurum deponerentur.

Hic locus (sicut ex Luca cōstat Euāgelista) sinus, et nō simpliciter sinus, sed Abrahę sinus nominatur: neque immerito sinus vocatur, quia sicut in sinu res abscōditur, fouetur, & custoditur Simile.

sicut

ficut in loco familiari, quousq; in alio meliori loco deponatur: E
sic sanctorum animæ in loco illo conseruabantur, donec in cœlesti thesauro custodirentur. Dicebatur vero hic locus sinus Abrahæ, non quidem ex eo, quòd sit pars aliqua animę ipsius
D.Augus. Abrahæ, in qua sanctæ illæ animę reciperentur (sicut dixerunt nonnulli, & referuntur à D. Aug. libr 4. de Virginitate cap. 15.
D.Bern. quod omnino ridiculũ est) sed ex eo (sicut sermone 4. de sanctis arbitratur melifluus pater D. Bernardus) quod locus ille in fide,
D.Augus. & expectatione quiesceret saluatoris. Huic sententiæ fauet etiã D. Augustinus lib. de anima, & eius origine cap. 15. vbi dicit sinum Abrahæ intelligendum esse remotam sedem quietis, quæ F
dicta est Abrahæ non quòd ipse tantum ibi sit: sed quod ipse pater multarum gentium sit positus, quibus est ad imitãdum fidei principatum propositus.

D. Bona. Sed D. Bernardo, & D. Augustino multo sane clarius D. Bonauentura in Lucam, qui hunc locum exponens. Et dicitur, inquit, sinus Abrahę quia ipse Abraham susceptus est ibi tanquã in sinum, merito fidei, qua dictus est pater multarum gentium: & illi, qui ibi suscipiuntur dicuntur in eius sinu suscipi.

Quamquam autem locus iste, à nonnullis locus aliquis cœlestis esse diceretur: ab alijs vero Paradisus terrestris assereret: G
tamen dicendũ est, quòd non fuit nisi in inferioribus partibus terræ, nempe, in inferno. Idque probatur ita esse, tùm ex modo
Gene. 37. loquendi ipsius scripturæ: siquidem in Genesi dixit Patriarcha Iacob: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Quibus verbis aperte significauit locum illum esse subterraneum, & in inferioribus terræ partibus cõstitutum: tùm etiam ex communi totius Ecclesiæ consensu, quæ de illo loco ita sentit, & propterea in hymno ascensionis sic canit: Inferni claustra penetrans suos captiuos redimens.

Verum hoc sic intelligendum est, non quod locus ille fuerit H
in inferioribns inferni partibus, sed in superioribus: Cum enim iuxta quatuor animarum status, quę illùc descendebant, quatuor darentur partes in inferno inter se separatæ: Prima & infima prò damnatis prò mortali culpa, quæ dicitur infernus. Secũda prò purgandis, quæ dicitur purgatorium. Tertia prò damnatis solum propter originale peccatum, quæ dicitur Limbus puerorũ. Quarta pro animabus sanctis, & iustis, quę dr̃ sinus Abrahæ: hęc

A hæ: hæc vltima pars erat in superioribus ipsius inferni partibus.

In hac igitur vltima inferni parte, quæ omnib. alijs superior existebat, sancti Ioseph anima detinebatur in societate aliarum animarum sanctarum. Et quamquã locus ille esset omnino obscurus, & tenebrosus, sicut ex patientissimi Iob testimonio didicimus, qui se quoque in locum tenebrosum, & opertum mortis caligine perhibebat iturum: tamen sanctissima illa anima (id, quod etiam intellige de omnibus alijs ibidem existentibus) omni omnino pęna (sensus non tamen damni) ibi non modo carebat; sed magnum etiam gaudium, & consolationem habebat, tàm pro-
B pter statum gratię, in quo se esse cognoscebat, quàm etiam propter certam spem futuræ gloriæ, quæ duo non poterant illi non afferre magnum gaudium: gaudium dico, de gloria, quam in breui sperabat possidere: et gaudium etiam de gratia, quam iam non timebat perdere.

In hoc statu gratiæ, & spei fuit sanctissima illa anima vsque ad descẽsum Christi in illum locum, qui illico omnem eius spẽ commutauit in rem. Nam sanctissima illa Christi anima ad infernum descendens locum illum statim illuminauit, & tanta luce illuminauit, vt huius sæculi lux ad illam lucem comparata,
C obscuritas potius dicenda sit, quàm lux. Quantum enim solaris lux, lucernæ lumen excedit: tanto immo multo magis, lux illa hanc solarem lucem excedebat. Deinde benedictissima Christi anima a qua non erat diuinitas separata sanctissimæ illi Ioseph animæ, & omnibus alijs, quæ in illo Abrahæ sinu demorabantur essentialem beatitudinem, ac cætera omnia, quæ illam consequuntur statim contulit. Quod hic, putas, gaudium habuissent animæ illæ? Quantum tunc; existimas, prę cæteris gauderet fęlicissima illa sanctissimi Ioseph anima? Aduenisti tandem fili (diceret sanctissimus Ioseph) aduenisti, aduenisti, quẽ
D ego quotidie sperabam: & sola spe huius tui aduentus omne meum desiderium temperabam. Aduenisti, & me tanta gloria impleuisti, & implendo ad tuam potius benignitatem, quam ad meam dignitatem attendisti: quia ego nihil feci, quòd tanto sit munere dignum. Et si dum vixi pro te aliquid feci, tantum erat gaudium, quod habebam, dum pro te tale quid faciebam, quod sufficiebat mihi pro præmio, & satis erat pro retributione, absque eo quod pro tam paruis seruitijs, pro tam exiguis

Simile.

O meritis

meritis, & tam tenuibus obsequijs me nunc tanta iocunditate E
satiares, & tantæ gloriæ vbertate inebriares: quia quando ego
solus pro te pertulissem omnes mundi pasſiones, neq; hę essent
condignæ ad istam gloriam, quæ in me nunc tanta copia reuelatur: neq; ad hoc gaudiū, ꝙ nunc mihi tāta lætitia manifestatur.

Sufficit, sufficit pater mi optime, sufficit, (responderet tunc Dei filius) quia bene agnosco tuam voluntatem, & bene video etiam nunc tuam humilitatem, qua mihi dum viueres, semper manicas, & compedes inijciebas, quia propter me omnia faciebas, & tamen quia me multum amabas, pro nihilo omnia reputabas. Et quod magis est, etiam nunc me vis tua humilitate F illaqueare: & tuorum verborum modestia, & dulcedine adhuc vulnerare. Sed scito quòd par pari tibi refero? quia si tu quando pro me tanta faciebas, præ amore te nihil facere existimamas. etiam ego qui pro te, & alijs redimendis mortuus sum, si pro te solo mori opus esset, libenter quidē id facerem, neq; pro amore, qui est in me erga te, me aliquid facere existimarem. Tantum enim ego te diligo, à quo in vita tam vnice dilectus sum. Fruere ergo pater mi hac gloria tibi ab origine mundi pręparata, & a me proprio sanguine, & vita tibi comparata, fruere illa in his inferioribus partibus terræ, in quibus istis tribus G diebus oportet me esse, vt veritas mea, & mea doctrina compleatur, quia dum viuerem Scribis, & Pharisæis mecum loquentibus, & à me signum aliquod videre cupientibus solum signū Matt. 12. Ionę, pro tunc illis dedi, sic dicens. Sicut enim fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. Sed istis tribus diebus finitis, te simul cum alijs è loco isto educam, & tuam animam sic gloriosam in suum corpus reducam, vt simul cum alijs mecum resurgas, & ad cœlestem illam Ierusalem ascendas. Sed huic H Christi cum Ioseph colloquio iam finem imponamus & de ipsius Ioseph resurrectione aliquid videamus.

CAP.

A

CAP. LIII.

Ioseph simul cum Christo resurrexit, non iterum moriturus, sed vita immortali deinceps perpetuò fruiturus, & cum Christo in cælum, in corpore, & animo glorioso ascensurus.

Ecce pater tuus. Luc. 2.

B Ontentus non fuit Christus, si benedictissimam illam Ioseph animã, beatitudine, & gloria solum repleret: sed voluit vt sanctissimũ eius corpus, sua quoq; beatitudine ꝑfunderetur. Erat corpus illud sanctissimum in sepulchro, & sicut antea per castitatem & virginitatẽ fuerat incorruptum: Sic (sicut ego quidẽ existimo) post mortem perseuerauit semper intactum, & ab omni putredine, & corruptione alienum. Sed veniẽte hora, in qua Saluator mundi in corpore glorioso mundo rediuiuus apparuit, sanctissima Ioseph anima etiam se sua immaculata carne vestiuit, cuius claritas tantum Solis claritatem antecellebat, quan-
C tum Sol in claritate nostrum corpus præcellit. Et quamquam de particulari hac Ioseph resurrectione Euangelium nihil dicat, neque etiam de resurrectione cuiuscunque alterius Sancti mentionem faciat particularem: sed solum dicat, quod multa corpora sanctorum, qui dormierant surrexerunt: tamen verisimile est Ioseph fuisse vnum ex illis, qui tempore resurrectionis Christi resurrexerunt ad vitam immortalem: quia si aliquod corpus, ad hanc vitam excitandum esset, maxime fuisset sancti Ioseph corpus: tum propter maximam sanctitatem, puritatem, & virginitatem: tum etiam quia credibile est, Christũ
D Dominum noluisse patrem suum putatiuum illo bono priuare, quod alijs conferebat. Matt. 27.

Neque ex hac Ioseph resurrectione ad vitam gloriosam, & immortalem aliquod inconueniens sequitur illi simile, quod sequeretur ex eo si diceremus aliquos ex sanctis, & præsertim D. Ioãnem Baptistam fuisse ad hanc immortalem vitam resuscitatum. Cum reliquię eius (sicut multi referunt) in Ecclesia vsque ad Iuliani tempora summa cum veneratione seruatæ

sint: et sanctissimũ eius caput vsque in hanc diem Romę in monasterio Sancti Siluestri asseruetur, & singulis annis nonnunquam & præsertim in festo decollationis eiusdem, populo in maxima multitudine illuc confluenti, ibidem demonstretur. E
Neque desunt etiam qui dicant, nonnullas huius sancti reliquias hodie etiam extare, in quodam monasterio, quod in Babylone Aegypti, in honorem huius sancti est ædificatum, quæ in quodam scrinio non magno inclusæ retinentur: de quibus hoc miraculum memoria sane dignum, & quod singulis annis fit, narrat Alphonsus Tostatus q.60. in 2.cap.Matt.quo loco sic inquit. Consuetudo autem est non solum Christianis, F sed etiam saracenis in festo eius frequentare monasterium ipsum: Saraceni quippe valde honorant D.Ioannem Baptistam. Et anno quolibet Christiani cum saracenis portant prędictum scrinium per quinque leucas descendendo per flumen Nili ad aliam Ecclesiam monachorum constructam similiter in honorem B. Ioannis Baptistę: Postquam vero ibi fuerint missarum solemnia celebrata, ponunt prædictum scrinium in flumine probare volentes, an Beatus Ioannes velit reliquias suas manere in hoc monasterio, vel redire ad proprium locum. Sed mox videntibus omnibus scrinium ipsum contra impetum Nili fluminis, qui utique est valde violentus, tanta velocitate sursum currit, & redit ad locum suum priorem, vt neque hi, qui in equis currunt possint velocius ad dictum monasterium peruenire. Hęc ibi Tostatus de ipsius D. Ioannis reliquijs, propter quas dici non posset, ipsum D. Ioannem cùm Christo surrexisse ad vitam immortalem: esset enim hoc maximum inconueniens cùm (sicut diximus) ipsius corporis reliquiæ hodie adhùc in mundo conspiciantur. Id, quod nemo dicit de reliquijs corporis Sancti Ioseph, quod est maximũ indicium, ipsum fuisse simul cùm Christo ad vitam immortalem resuscitatum. G H

Tosta.

Sed vrgebit fortasse aliquis, dicetq; illos sanctos, cùm quibus Ioseph quoque resuscitatus dicitur, resurrexisse, quidem, sed resurrexisse ante Christum, quia Sanctus Euangelista ipsorum resurrectionem ponit, & enumerat inter signa facta in morte Christi: Postquam enim dixit, quod Iesus iterum clamans voce magna emisit spiritum, statim subdit: Et ecce velum templi Scissum est, terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumen-

Mat.27.

A monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum, qui dormierant surrexerunt. Vnde cum Euangelista eos ante Christum resuscitatos dicat non est dicendum eos surrexisse ad vitam immortalem, sed solum ad vitam mortalem, quomodo hunc locũ intellexisse videntur multi ex patribus, inter quos D.Chrysostomus hom. 89. in Matt. expresse dicit, Christum sola voce mortuos excitasse dum adhuc penderet in cruce: quod necesse est vt intelligatur de resurrectione ad vitam mortalem, cum ad immortalem vitam ante Christum nemo surrexerit. D.Dhrys. Et D.Hieronymus in 27. cap. Matt. Quomodo, inquit, Lazarus D. Giero. B mortuus resurrexit: sic & multa corpora sanctorum surrexerũt, vt Dominum ostenderent resurgentem. Sed D. Chrysostomo, & D. Hieronymo multo clarius Theophylactus, qui eundem Theophy. Matth. locum exponens vbi dixit illos sanctos resurrexisse cum adhuc Christus in cruce penderet, statim adiecit. Resurrexerunt autem illi tantum signi gratia: manifestumque est illud, quod iterum sunt mortui.

Verum isti omnes, & omnes alij, qui istam sententiam amplectuntur, de resurrectione sanctorum ad vitam mortalem, in eo fundantur, quia existimant illos resurrexisse ante Christi C resurrectionem, quod si verum est, bene dicunt resurrexisse ad vitam mortalem. Cum certum, ac de fide videatur, neminem ante Christum resurrexisse ad vitam immortalem, cum ipse fuerit primus, qui hoc modo resurrexerit, Apostolo de eo sic attestãte ac expresse dicẽte: Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormiẽtium: quem apostoli locum glossa interlinearis ibi exponẽs dicit: quia prius tempore, & dignitate surrexit. 1.Cor.15.

Sed his omnibus non obstantibus dicendum est illos sanctos surrexisse quidem vel cum Christo, vel post Christum, & non ante illum: ac proinde ad vitam immortalem surrexisse. Quãuis D autem Euangelista ipsorum resurrectionem enarret, simul cum alijs prodigijs, quę euenerunt in morte Christi tamen hoc nõ obsta[illegible]: quia ibi Euangelista per anticipationem locutus est. Cum enim narrasset prodigia facta in morte Christi, obiter omnia congessit, quamuis nõ omnia eodem tempore gesta fuerint. Et reuera ipsius Euangulistæ verba subsequentia aperte demonstrant, istos sanctos minime fuisse resuscitatos ante resurrectionem Christi, sed post. Nam postquam dixit, multa corpora san-

Matt. 27. ctorum,qui dormierant surrexerunt:statim adiecit: Et exeuntes E
de monumentis post resurrectionem venerunt in sanctã ciuitatem: aperte in hoc significans(sicut etiam adnotarunt multi ex patribus) hoc prodigium ex parte quidem inceptum fuisse in morte Christi,quia tunc aperta fuerunt monumenta, sed corpora nõ surrexisse vsq; ad diem resurrectionis Christi,id, quod D.
D. Ansel. Anselmus expresse significauit in 27.ca.Matt. quo loco illa verba exponens: multa corpora sanctorum,qui dormierãt surrexerunt:dicit.Non tamen antequam Dominus resurgeret: vt ipse Dominus esset primogenitus ex mortuis.

Vnde dicẽdum est illos sanctos resurrexisse ad uitam immortalẽ.Idq; docent multi ex patribus inter quos imprimis Sophro- F
Sophro. nius Patriarcha Ierosolymitanus Epistola Synodali,quæ refertur in 6.Synodo actione 11.sic dicit.Triduanus resurgens de sepulchro progreditur, & vna secum cunctos mortuos suscitat ex sepulchro,ex corruptione ad immortalitatem eos perducẽs per
Euse.Cæs. suam resurrectionem ex mortuis. Deinde Eusebius Cæsariensis lib.4.de demonstratione Euangelica cap.12.Ipsius,inquit,corpus mortuum excitatum est, & multa corpora eorum,qui dormierunt sanctorum surrexerunt,vnaq; cum ipso in sanctam, ac vere cœlestem ciuitatem ingressa sunt. Prætorea D. Anselmus in G
D. Ansel. 27.cap.Matt.Qui.n.inquit,resurgente Domino surrexerunt Beda testante ẽt cũ illo ascendente simul ascendisse credendi sũt: neq; vlla ratione illorum temeritati fides accommodanda est, qui postea illos reuersos in cinerem dicunt.Deniq; ne in aliorũ patrum sententijs referendis tempus frustra conteramus,eandẽ
D.Epiph. sententiam expresse docent D.Epiphanius hæresi 75. D. Greg.
D.Gre.N. Nissenus lib.de cognitione Dei cap.de Christi resurrectione.D.
D. Cypri. Cyprianus in expositione Symboli. Iustinus Martyr q.85. Cle-
Iust.Mar. mens Alexand. lib.5. stromatum. D. Remigius, & Venerabilis
D Cle. al. Beda in 27.c.Mat.Caietanus,et multi alij ex recẽtioribus ibidẽ. H
D.Remig.
Beda.
Caieta.

Neque sane desunt rationes,quibus hęc sentẽtia probabilior reddi potest.Primo quia valde decebat,vt Christus, qui corpore,& animo cõstãs gloriosus existebat,aliquos haberet sociosq; corpore,& animo gloriosis similiter constarent, et maxime cũ deliciæ eius sint esse cũ filijs hominũ.Secundo quia cũ iã sint in inferno aliqui hoĩes corpore,et anima ante generalẽ resurrectio
Num. 6. nẽ damnatorũ,vt Dathan,& Abiron,& alij similes: ad ostensio

nem

A nem diuinæ misericordiæ, & copiosę redemptionis Christi oportebat, vt aliqui etiam essent beati corpore, & animo. Tertio, & vltimo quia animæ gloriosę est maxime connaturale vniri corpori immortali: Vnde cùm animę istorum sanctorum, qui cum Christo surrexerunt iam essent beatę non debebant vniri nisi corporibus gloriosis, & immortalibus. Et maxime cũ aliàs ex natura rei possent in corporibus pati, & in clemẽtiam aeris, frigoris, aut caloris sentire, id, quod omnino non conueniebat animabus sanctis, quę iam erant in termino, & non in via. Si vero necesse sit cõcedere aliquod miraculum, & exceptionem ab
B aliqua generali regula, hæc verisimilius creduntur facta concedendo gloriam aliquibus corporibus ante generalem resurrectionem, quàm tribuẽdo, ac vniendo animabus iam beatis corpora minus apta, & accomodata statui beatorum. Vnde his omnibus, & alijs similibus bene consideratis hæc sententia videtur quidẽ verisimilior: tùm quia maiori sanctæ scripturę, & sanctorum patrum autoritate nititur: tùm quia est magis consentanea rebus ipsis, & diuinę misericordiæ, & pietati: tùm denique quia gloriam Christi magis illustrat.

C

CAP. LIIII.

Ioseph illo tempore intermedio inter resurrectionam Christi, & eius ascensionem, simul cum alijs fuit in Paradiso terrestri: & inde egrediens Virginem nonnumquam inuisit, donec in anima, & corpore glorioso cùm Christo in cælum ascendit.

Ecce pater tuus. Lu. 2.

D EX his quę superiori capite diximus indubitatum, & certũ omnino esse videtur, quod sancti illi qui cùm Christo resurrexerunt, ad immortalem vitam resurrexerunt, & cùm ipso in cœlestem illam Ierusalem intrauerunt, quod cùm ita sit, manifestum planè relinquitur, nostrum Ioseph maiori ratione, quàm reliquos alios cùm Christo resurrexisse, & cùm alijs simul resurgentibus, in corpore, & animo glorioso, per totos illos quadraginta dies permansisse in Paradiso terrestri, in quo etiam loco Christum fuisse illis diebus,

D. Thom. quando à diſcipulis recedebat, aſſerit D. Tomas in 3.d.22.q.3. E
D. Iuſti. ar.2.q:3.ad 3.quia ſicut ipſe dicit ibi erāt animę,quę cùm Chri
D. Irenæ. ſto ab inferis aſcenderūt. Id,quod etiam docet Iuſtinus martyr
Nicepho. q.85. D. Irenæus lib. 5.contra hæreſes. Nicephorus lib. 1.hiſto.
D.Bonau. cap.31.& D.Bonauentura de meditationibus vitę Chriſti cap. 91. Quamquam D. Thomas prò hac ſententia à nobis allegatus 3.p.q.55.ar.3.ad 2.aliter ſentit, & ſentiendo dicit, omnino incognitum eſse, quibus in locis Chriſtus intermedio tempore corporaliter eſſet, cùm hoc ſcriptura non tradat, & in omni loco ſit dominatio eius.

Sed ſiue hoc ſiue illud ſit, vnum hoc certum, & indubitatū F videtur Ioſeph cùm Chriſto reſuſcitatum, ſimul cùm illo fuiſſe (id quod etiam de alijs ſanctis tunc reſuſcitatis, & de omnibus illis animabus ab inferno eductis intelligi debet) toto illo tempore, quod interceſſit inter reſurrectionem, & aſcenſionem, Matt. 24. quia ſicut Matthęus dicit Euangeliſta: Vbi fuerit corpus illùc congrebuntur, & aquilę.

O quoties toto illo tempore virginalis Meriæ ſponſus Ioſeph in anima, & corpore glorioſo dulciſſimæ ſuę ſponſæ appareret. O quoties ille cùm illa, & illa cùm illo loqueretur. O dilectiſsime mi ſponſe, diceret Virgo ſanctiſsima: & quomodo gaudeo G cùm iam te meis oculis in hac forma video: & cùm te pretioſum tuę animæ theſaurum non iam in vaſe corruptibili: ſed omnino incorruptili habere conſpicio? Hoc eſt fęliciſsimum illud tempus, in quo tu illorum laborum, quos tu prò me, & prò meo ſimul filio ſuſtinuiſti, fructum percipere debebas. O quàm be- Pſal. 1. ne de iuſto dixit pater noſter Dauid. Et erit, inquit, tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Sicut hoc lignum, & ſicut hęc Simile. arbor, de qua propheta loquitur fuiſti tu ſponſe mi. Quia ſicut in hyeme omnes arbores fructiferæ, & infructiferę ſimiles appa H rent, neque fructiferæ ab aridis, & ſterilibus cognoſci poſſunt: ſed veniente vere vnaquęque arbor agnoſcitur: ſic tu dùm adhuc in mundo viuebas, prę humilitate, & tua maxima ſanctitate alijs ſimilis apparebas: ſed quia iuſta fluēta eloquiorum Dei, & filij mei plantatus exiſtebas, tranſeunte hyeme, & abeunte Simile. imbre floridus nunc apparuiſti: & quid ego dico, floridus apparuiſti? Immo ſicut in arboribus, quæ tempore hyemis fructum,

& folia

A & folia nõ habent, apparẽte vere illud, quod in radice viuebat, in fructibus apparet: sic in te virtutes, quæ antea tãquàm in radice latebant, nunc in fructu apparent, & non in quocunque fructu, sed in fructu gloriæ sublimis in qua ego te video: & sicut par est, tecum de tanto tuo bono, & meo etiam bono congaudeo. Nam si bonæ vxores solent in hoc mundo maxime exhilarari, dùm vident maritos suos terrenis honoribus, & gloria sublimari, quomodo ego nunc ineffabili gaudio non lęter, cùm video sponsum meum non terrenis, sed cœlestibus honoribus sublimatum? & non mundana, sed diuina gloria exaltatum?

B Non opus est Virgo sanctissima, non opus est spõsa mea dulcissima responderet Ioseph: Non opus est, inquam, vt tu mihi hunc tuum amorem erga me, talibus verbis declares: neque vt hoc tuum gaudium de meo bono tam dulci sermone propales: quia absque tantis verbis tibi credere, & absque sermone teneor ego, tibi fidem adhibere. Nam ego abhìnc iam multis diebus te bene agnosco, & nũc etiam plene recognosco, quod eadem charitas, quę te antea obligabat de meis laboribus condolere, eadem etiam nùnc te obligat de mea gloria congaudere. Certe ego vellem iam nunc de tua gloria etiam cõgaudere: &

C quando cogito quomodo dulcissimus tuus filius pati potest, vt ipse in Regnum suæ glorię remeaturus, te quasi orbatam in miserijs mundi derelinquat absque eo quòd statim te secum regnaturam assumat, tunc venit in mentem quod fortassis ipse hoc facit, ne cœlesti curiæ veniret in dubium, cui potius occurreret, ipsi videlicet, in Regnum suum in assumpta carne venienti: an tibi Dominæ suæ, ad ipsum Regnum, iam tuum materno iure effectum ascendenti. Nam vt ipsa cœlestis curia in suo, & tuo occursu in partes diuideretur, quatenus pars tibi, & pars illi in primo aduentu obsequeretur, hoc sane (sicut existimo) nõ deceret:

D pręsertim cum tota sit sua, totaque per ipsum, eadem cœlestis curia tua. Prudentiori igitur, & digniori consilio vsus pręcedere te vult tuus filiùs, quatenus tibi locum immortalitatis in suo Regno ꝑparet, ac sic tota sua curia comitatus festiuius tibi postea occurrat, teque sublimius (sicut decet suam matrem) ad se ipsum exaltet. Etenim non credo esse abs re Virgo sanctissima, non credo esse abs re sponsa mea dulcissima, credere filium tuũ his, & alijs similibus de causis te voluisse præcedere, cum ipse idem

vnigenitus

Vnigenitus filius tuus promiserit suis discipulis se, si abiret, eis E
locum in cœlestis sede præparaturum. Si ergo locus ab eo pręparabitur ad gloriam, & honorem discipulorum: quomodo etiã non pręparabitur ad honorem, & gloriam matris suæ, Dominæ scilicet, & Reginæ angelorum? Hac ego de causa Virgo libẽter suffero, vt tu in mundo relinquaris, & propter illam etiam, quia vtilis, & necessaria ad fidem est tua conuersatio inter Apostolos post ascensionem filij tui: quia licet ipsi per reuelationem Spiritus sancti in omni veritate edocendi sint: tamẽ tu ipsa, quæ incomparabiliter eminentius, ac manifestius per eundem spiritum veritatis, totius veritatis profunditatem intelligis, multa il- F
lis reuelabis, quæ non solum in te simplici scientia: sed ipso effectu, ipso experimento didicisti de mysterijs eiusdem filij tui. Est etiam aliud, quod me bono animo ferre facit hanc dilationem tuę ascensionis, quia talis dilatio nullo modo iacturam aliquam afferre potest immensitati amoris, & gaudij tui, quoniam ipsa perfectio amoris, & gaudij sic te refecit plenitudine sui, vt hoc ipsum tibi ad amoris, & gaudij augmentũ magnopere fiat, quòd te illìc esse vides vbi te esse, cognoscis Deum velle, quem præ cunctis magis diligis: quique vbicunque fueris, sic tecum semper erit, vt ipse in te semper iocundetur, & tu in ipso conti- G
nuò iocunderis, & sic iocunderis, vt inæstimabilis amoris, ac gaudij immensitate prædita tandiu futura sis, quãdiu placuerit sapientissimo filio tuo, vt in mortali carne maneas. Talibus (sicut ego quidem existimo) vel similibus sanctissimus Ioseph dulcissimam sponsam suam illis diebus sæpe inuisens cùm illa loquebatur, donec ascendente Christo in cœlum, Ioseph ipse simul cum illo ascendit in anima, & corpore glorioso.

Neque refert quod Euãgelista Lucas, qui hanc Christi ascẽsionem descripsit, nullam neque de Ioseph, neque de alijs cùm Christo ascendentibus mentionem faciat: quia Euangelistæ H
mens, & intentio solum fuit narrare visibilem Christi Domini ascensionem, & illas circunstantias, quę oculis cerni potuerũt, quo modo solus Christus ascendisse uisus est: alij vero, neque apostolis, neque alijs discipulis apparuerunt. Et ideo sicut non narratur angelorum, & sanctarum animarum comitatus: sic etiam nec istorum sanctorum, qui cùm Christo surrexerũt ascensus: ac proinde quod noster Ioseph simul cùm Christo in cœ-

lum

A lum ascendit, non obstante quòd Euangelista neque de illo, neque de alijs etiam sanctis, qui tunc etiam ascenderunt vllam mentionem faciat.

CAP. LV.

Ioseph magna ab angelis in cælo lætitia excipitur: eius merita Dei filius æterno Patri repræsentat: æternus Pater ad sinistram filij ei locum assignat: ipse rogatus vt illorum, qui in mundo sunt, recordetur illisque à Deo auxilium deprecetur.

B

Ecce pater tuus. Luc. 2.

QVanto honoris, & lętitię apparatu à cœlestis Curię ciuibus sanctissimus Ioseph fuerit exceptus, dùm in supernam Ierusalē ille ingrederetur, ex eo quisque facile conijciet, quod frequēter in mundo ab hominibus fieri solet, apud quos in more positum esse intelligitur, vnumquemque bonum seruum cuiusuis prępotentis Domini, eo maiori gaudio, & lętitia, in amici, domini sui, aduentu exi
C lire, quò ipsum dominum suum ille seruus cognouerit, aduētantem amicum magis diligere. Cum vero de aduentu parentum Domini sui agitur, de quorum speciali dilectione nullus ulla dubitatione tenetur: ille nimirum magis fœlicem se putat, qui maiori iubilo, & festiuiori occursu lętitię frena relaxat. Si hæc ita geruntur apud homines, quibus si qua bonitas inest, longe tamen supernorum bonitati impar est, dicat nùnc mihi vnusquisque, si potest, quo gaudio, qua festiuitate, quibus concentibus iubilabant omnes beatorum spirituū ordines, quādo Domini sui patrem (putatiuum tamen) videbant aduentare.

D Sed quis ad hoc inueniatur idoneus? Quis etiam si linguis hominum loquatur, & angelorum explicare queat, quibus vocibus exultationis, & salutis vniuersa tunc resonabat curia ciuium supernorum? Et illud etiam quis cogitare sufficiat, quàm gloriosus tunc Ioseph per illam cœlestem patriam processerit: & quanto deuotionis affectu, in eius occursum vniuersa cœlestium legionum prodierit multitudo? Quibus ad Thronum gloriæ canticis sit deductus: quàm placido vultu: quàm serena facie:

cie: quàm diuinis amplexibus illic sit susceptus à filio: & su- E
per omnem exaltatus creaturam, cum eo honore, quo tantus pa
ter dignus fuit: cum ea gloria, quæ tantum decuit filium? Sed
qua, inquies, gloria? gloria singulari: Quantum enim gratiæ
in terris adeptus est prę cęteris (sola Virgine excepta) tantum &
in cœlis obtinet gloriæ singularis, sed ineffabilis. Nam si oculus
non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit,
quæ prępararuit Deus diligentibus se: quomodo quis loquetur,
aut dicet, quod ipse prępararuit se nutrienti, & quod omnibus
est certú, se prę omnibus diligenti? Certe crediderim, quòd tunc
æternus Pater cùm vnigenito filio suo tractauerit de mercede, F
& prçmio, quo Ioseph ab illis donandus esset.

Nam si senior Tobias, post reditum filij sui, eum ad se vocauit, vt cùm illo tractaret de mercede, quæ Angelo, quem hominem esse putabant, danda erat prò labore itineris, quod cùm ip so filio confecerat: dixitque eidem filio suo. Quid possumus da-
Tob.12. re viro isti, qui venit tecum? Et si etiam filius tunc patri suo Tobię beneficia ad angelo accepta repręsentans respondit. Pater quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs eius? Me duxit, & reduxit sanum: peccuniam à Gabelo
ipse recipit, vxorem me habere fecit, & dæmoniú ab ea ipse cópescuit, gaudium parentibus eius fecit, me ipsum à deuoratione G
piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti sumus: Quid illi ad hæc poterimus dignú dare? Si hæc, inquam, inter hunc patrē, & filium sic gesta sunt: contempletur nunc animo, qui potest quid tunc inter ęternum Patrem, & Vnigenitum eius filium gestum fuerit, circa munera Ioseph conferenda, qui suo labore Christum aluit, & tanquàm filium sustentauit: quique ei fuit comes perpetuus in omni peregrinatione sua.

Quid retribuemus nùnc fili (diceret ęternus Pater) Quid retri H
buemus homini isti, cui ego te tanquam patri in terris tradidi? Quam mercedem pater dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs eius? Respondert filius: Ipse per multos annos me comitatus est; etiam antequam natus essem: Me duxit, & redu-
Luc.2. xit à Nazareth in Bethleem, inde in Ierusalem, à Ierusalem in Galileam in ciuitatem Nazareth: vbi postea, vt me à deuoratione Herodis liberaret, ab Angelo admonitus me, & matrem

meam

A meam accepit,& fugit in Ægyptum, vbi suarum manuum labo res manducaui. Deinde ex Aegypto me iterum reduxit, & cùm matre mea in ciuitatem Nazareth adduxit. Ipse postea singulis annis mè à Nazareth in Hierusalem in templum deferebat, vbi cum duodenis remansissem ipso,& matre mea non cognoscentibus,quia in his,quæ tua sunt oportebat me esse,ipse me per triduum cùm maxima solicitudine,& dolore quęsiuit, & post triduum in templo inuentũ,me iterũ in Nazareth reduxit.Et quid plura Pater?ipse in omni perigrinatione mea mihi fidissimus socius semper erat,ipse quando esuriebam, dabat mihi manduca- Matt. 2.
B te:quando sitiebã,dabat mihi bibere:quando hospes eram, me colligebat:quando nudus eram, me vestiebat:ipse denique quã diu vixi,mihi officio, & amore semper fuit tanquàm pater optimus.Quid ergo illi ad hæc poterimus dignum dare?

Scio quid faciam fili,responderet tunc æternus Pater. Duo sunt fili loca in hoc meo,& tuo Regno: Vnus est dexteræ tuæ, & alter finistræ tuæ. Hæc duo loca(sicut tu optime scis)ab æterno sunt à me Patre tuo matri tuæ, & huic tuo putatiuo patri Ioseph præparata.Hoc tu sciens cùm adhùc in terra esses,& cum mater filiorum Zebedæi cùm duobus filijs suis ad te accederet,
C ibique diceret:Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam,& vnus ad finistram in Regno tuo: statim respondisti sedere ad dexteram meam,et finistram,non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Vnum ergo locum fili ex istis da patri tuo:concede tanto benefactori tuo. Et quoniam æquum est locum dexteræ tuæ seruare genitrici tuæ: quæ sicut in terris digniorem locũ vteri sui tibi dedit: sic digna est,ut digniorem locum dexterę tuæ accipiat in cœlis.da nutritori tuo locum finistrę tuæ. Matt. 20.

O Pater, responderet tunc filius, & si æterno suo Patri ali-
D quas gratias agere deberet,sic,aut similiter responderet: gratias tibi ago pro tanto honore concesso meo nutritori, & prò tàm sublimi loco assignato meo amatori. Sciebã ego Pater iam antea adhùc in mundo existens,hanc conditionem tuam,& eã sciens dixi,& dicendo hominibus sic promisi: si quis mihi ministrauerit,honorificabit eum pater meus:sciebas etiam tu pater mi,sciebas,& optime sciebas voluntatem meam, quę est voluntas tua, & ideo de loco isto disposuisti,sicut me velle sciebas. Nã si ego Ioan. 12.

dum

dum adhùc in mundo essem tecum loquens dicebā Pater volo, E
vt quos dedisti mihi sint vbi ego sum. Quanto maiori iure uelle nunc debeo, vt ille cui tu me dedisti, & tanquam filium patri in terris tradidisti, hìc sit vbi ego sum? Et si alibi etiam, mi-
Ioan. 12. hi ministrantem ad me sequendum inuitans promisi: Et vbi ego sum illìc & minister meus erit: quomodo qui præ omnibus mihi ministrauit, & me secutus est, apud me ad latus meum, & ad sinistram meam non erit in hoc Regno meo mihi omnibus alijs tanto propinquior, quantò in terris, præ cęteris mihi fuit minister coniunctior, & amicus intimior? Vere di-
gnum est Pater, ut ille, quem ego in vita indiuiduum socium F
semper habui in via, in exilio, in tribulatione, in tristitia & in labore, socius mihi sit in patria, in Regno, in consolatione, in honore, in lætitia, & in gloria. Et quod sicut ego in terris, illum semper mihi coniunctissimum inueni: sic ipse in cœlis me sibi habeat coniunctissimum: quòdque sicut in vita nos vnicè dileximus, & inuicem adhæsimus: sic post mortem non separemur: sed nos ipsos inuicem diligamus, mutuoque inhęreamus.

O virū fœlicissimum: O Mariæ Virginis sponsum purissimū, G
qui ęternum Patrem, & Vnigenitū eius filiū de tuo bono, et de tua gloria tàm solicitos habere, & prò tuis laboribus talē beatitudinis locū ab ipsis meruisti obtinere, Certe congratulamur tibi ò Ioseph sancte: & prò tāta tua gloria nō quomodocūq; congratulamur: sed ex totis medullis cordiū nostrorum, ex totis pręcordiorum nostrorū affectibus, & ex uotis omnibus oēs congratulamur tibi, recordantes scriptū esse, quod si glorificatur vnum
1. Cor. 12. membrū congaudent omnia membra: Sed tu ēt recordare ò Ioseph sancte, ꝙ qui hoc scripsit, hoc quoq; scriptum dereliquit: si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Et H
quidem rectè: Cum hęc sit nostra, & tua, aliorumq; qui tecum in gloria sunt cohęrentia, vt nos congratulemur vobis: & vos compatiamini nobis, eo saltem modo, quo cōpati possibile est vobis. Compatere ergo tu nunc nobis tibi congratulantibus de tantis bonis tuis, compatere, inquam, nobis de tantis malis nostris. Absit, absit, absit à te ò Ioseph sancte Aegyptiaca illa crudelitas pincernę Pharaonis, qui in gradum pristinum restitutus statim oblitus est alterius Ioseph, qui in carcere tenebat,

& ea

A & ea in te benignitas inueniatur, qua recorderis nostri, qui adhuc sumus super flumina Babylonis. Tu nosti periculũ nostrum, nosti figmentum nostrum, nosti ignorantiam nostram, & dolos aduersariorum nostrorum, nosti impetus eorum, et nostram fragilitatem. Tibi igitur loquimur, qui in eadem tentatione fuisti, qui eosdem superasti conflictus, eosdem laqueos euasisti: & qui ex his, quæ passus fuisti compassionem didicisti nũc nobis compatere, & pro nostro auxilio apud Deum deprecare. Et quia hoc apud eum nostra iniquitas obtinere non meretur: fac ut tua id nobis intercessione donetur. Ecce iam quibus potuimus votis, & laudibus quibus valuimus ascendentem te ad
B tantum gloriç cumulum deduximus: & saltem à longe te ò Ioseph sancte prosecuti sumus. Sit pietatis tuæ nunc ipsam, quam apud Deum gratiam inuenisti notam facere non modo nobis, sed omni etiam mundo: reis veniam, egris medelam, pusillis corde robur, afflictis consolationem, periclitãtibus adiutorium, & liberationem, sanctis precibus obtinẽdo: & super omnia nos post te sic trahendo, vt curramus semper post te in odore vnguentorum tuorum, vt hoc modo ex toto affectu cordis, & profectu conuersationis deuotas omnipotenti misericordiæ gratias
C referamus, quòd indignis seruulis, quibus propria desunt merita, tua saltem voluit suffragia non deesse.

CAP. LVI.

Mariæ Virginis meritis, de quo statu ad quem statum natura humana erecta sit: & quam gloriam in cœlo, & in terra etiam adepta sit.

Ecce pater tuus, & ego. Luc. 2.

D

Deuentum est tandem post tàm longam digressionem, & de patre Christi putatiuo Ioseph tractationem, ad illa verba, quæ sequuntur in verbis nostræ Virginis, quæ postquam filio dixit: Ecce pater tuus: statim subiunxit: & ego dolentes quęrebamus te: volens in hoc Virgo sanctissima Vnigenito filio suo ostẽdere, eam iacturã, quæ in eius amissione facta est, sibi quoq;

cum

cum suo spōso Ioseph fuisse cōmunem, id, quod inferius latius E forsan à nobis ostendetur. Et quamquam (alijs interim verbis omissis) in hoc solo verbo, nempe, ego, dicendi occasio nobis offerebatur, quæ, qualis, & quanta fuerit nostra Virgo: tamē quia superioribus libris de his, & alijs ad Virginem spectantibus, plura iam diximus, ideo hoc loco pauca solum dicemus, eaq; talia qualia de nostra Virgine vsq; adhùc à nobis dicta non sunt. Vt quando Virginem sic loquentem audierimus: Ecce pater tuus, & ego: ex hoc saltem qualis illa fuerit aliqualiter intelligamus. Neque in his paucis dicendis, ignota aliqua, sed omni sęculo nota ante omnium oculos proponemus, & de quo statu, ad quē E statū huius Virginis meritis euecti sumus, prò posse nostro breuiter edicemus.

Fuit à principio natura nostra, ad similitudinem Dei sui procreata, quatenus indesinenter ipsa suo Deo frueretur, & eius gloria absq; omni corruptionis molestia immutabiliter potiretur. Verum hoc tam grande bonum natura ipsa statim in primis nostris parentibus amisit, & in huius fallentis mundi miserias infęlix, & pręceps ruit, in ęternas adhùc miserias decurso labentis vitæ curriculo, multò infęlicius postea ruitura. Transierunt multa sęcula, & infęlix nostra natura, non solum non est ab istius G damnationis immanitate liberata: sed est ipsa damnationis immanitas super omnes filios hominum semper in deterius roborata. Sic misera sub suorum peccatorum atrocitate iacebat oppressa. Quid igitur faceret infælix? Quid faceret misera? Quid faceret, quæ per se, nec poterat de sub tam onerosa sarcina exire, nec se in altum ad Deum iterum erigere? Sicut enim volucris

Simile. vnam habens alam, hac sola non potest volare: sic ipsa humana natura per se manens nuda, & à Deo quem offenderat destituta, se de sub tam graui onere non poterat liberare. Opus illi erat vt Deus suæ offensionis obliuisceretur, & suæ misericordię H recordaretur, per quam & ipsam humanam naturam sic abiectā respiceret, & eius maximę miseriæ misericorditer succurreret.

Ipse igitur, qui etiam cum iratus fuerit suæ semper misericordiæ recordatur, neq; diu continet in ira sua misericordias suas, iacenti in tantis miserijs naturæ, non per alium voluit subuenire, sed per se ipsum ad subueniendum statuit in mundum venire. Sed nullam prius in massa corruptionis humanæ uiam inuenit,

A nit, per quam vt disposuerat in mundum veniens tam luctuosæ calamitati subueniret, quàm ad nostram Virginem perueniret. Hęc enim mox vbi per humanæ generationis lineam in mundum venit, tanta omnigeni boni virtute, & perfectione resplenduit, vt Dei summi sapientia summa vere eam dignam iudicaret, per quam ad homines veniens ex ipsius vtero tanquã sponsus de thalamo suo procederet, & non modum reatum primorũ parentum, sed & totius mundi peccata deleret, et inimicum diabolum sæuum suæ facturæ inimicum potenter elideret, ac demum cœlestis patrię damna illuc hominem trahendo reintegra
B ret, & iuxta propheticum dictum ruinas angelorum impleret. Psal. 109.

Quis igitur hæc omnia digne perpendens ęque æstimare queat, quibus laudibus Maria digna sit, per quam sola humana natura inuenit, quod ante eam non poterat inuenire: inuenit gratiam apud Deum, & non quamcunque gratiam, sed Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem, dęmonum elisionem, & cœlestis etiam patriæ restaurationem. Quibus ergo laudibus illa digna est, quæ sola inter omnes tantorum beneficiorum causa nobis esse meruit, & per quam à lege mortis liberati resurgimus in gloriam, quam in primis parenti
C bus amisimus, immo in ampliorem, quam vel ipsi in se, vel nos in ipsis perdidimus.

Accesserunt etiam his bonis alia multa bona: nam nos, qui adhuc etiam in carne existentes mortali, per fidem ad perditam gratiam, seu patriam pergimus, in adoptionem filiorum Dei, per benedictum fructum ventris Mariæ transimus: benedictũq; eius filium in fratrem nostrum nobis acquirimus. A morte.n. ipse resurgens nos fratres suos nominauit. Ité, inquit, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt. Et cum ad pa Matt. 28
D trem suum, & patrem nostrum, Deum suum, & Deum nostrum esset ascensurus, nobis quoq; sic dicens annuntiari præcepit. Vade autem ad fratres meos, & dic eis. Ascẽdo ad patrem meũ & patrem uestrum, Deum meum, & Deum vestrum. Hoc igitur quod tantum fratrem, & tantum patrem adepti sumus, cui nisi Ioan. 20.
nostrę Virgini ascribere debemus? Etenim ipsa, ipsa est, & non alia, cuius integerrima fœcunditate, & fœcundissima virginitate in talem dignitatem ascendimus, qualem nostra natura nequaquam adepta fuisset, nisi ipsius Mariæ fœcunda virginitas

Deum, de sua substantia nobis genuisset. E

Cum itaque tam inæstimabili dignitatis honore, etiam in huius mundi miserijs constituta per sanctissimę matris Dei Mariæ merita humana sit natura sublimata, contempletur nunc animo, qui potest, quali ipsa tunc gloria decorabitur cum hunc ipsum fratrem suum suo æterno patri in potentia & omnipotentia coæqualem in sua magestate regnantem aspexerit, illiusque superni regni cum ipso cohęres existens perpetua, & incommutabili glorificatione vultum ipsius præsens contemplata fuerit: contempletur, inquam, & non semel, sed iterum atque iterum contempletur, quæ gloria, quod gaudium, quæ exultatio, & quę F iubilatio erit tunc omnibus illis, qui in regnum tantę beatitudinis euecti sunt, quando Deum ad Dominum omnium in suæ carnis substantia sibi similem uiderint, & cuncta, quæ siue in cœlo sursum, siue in terra, & in inferno deorsum subsistunt ad nutum ipsius pendere. Et quod magis est ipsum, eundemque Dei filium fraterno affectu, immo vltra omnem dilectionis affectum se ipsos amare, & suam illis gloriam ęternaliter communicare.

Post hæc cum ipsam Reginam angelorum, & Dominam per quam tanta bona eis prouenerunt, prę oculis habuerint, ad dexteram filij, quem de suo vtero Virgo Deum peperit residentem, & iure materno cęlo, ac terræ cum eodem filio præsidentem, contempletur etiam animo, qui potest, qua exultatione, qua lætitia, quo gaudio exultabunt pro tanta gloria eius, quove honore subleuabuntur in tanta potentia eius. G

Ex his: quę hactenus a nobis vtcunque enumerata, & dicta sunt, poterit (sicut credo) vnusquisque aliqualiter conijcere, quæ, qualis, aut quanta fuerit hęc Virgo, quæ cum suo filio loquens, & de se suoque virginali sponso Ioseph loquens dicit: Ecce pater tuus, & ego. Nunc cætera prosequamur. H

CAP.

A

CAP. LVII.

Maria, & Ioseph quas ob causas, puerum cum tanto dolore quærebant, quem nulla sua culpa amissum agnoscebant.

Fili quid fecisti nobis sic? Ecce Pater tuus, & ego dolentes quęrebamus te. Lu. 2

B Olent nonnulli varias rationes adducere propter quas Virgo simul cùm suo sponso Ioseph puerum cum tanto suo dolore quærebant. Et inter eos antiquus autor Origenes à Glossa ordinaria super Orig. hunc locum allegatus: cur quęrebant (inquit) puerum cum dolore? An ideo ne forte perierit, siue errauerit? Absit. Nunquam enim fieri poterat, vt perditum formidarent, quem Dominum esse cognouerant: & maxime Maria id timere non valuit, quæ se de Spiritu Sancto nouerat concepisse: sed quomo Simile. do tu dum scripturas legis neque intelligis, quæris in eis sen-
C sum cùm dolore quodam atque tormento non quod scripturas errasse arbitreris, sed quoniam veritatem, quam continent, nescis, & inuenire desideras: Sic illi quærebant Iesum ne forte eos relinquens ad alia demigrasset, & quod magis puto, ne forte reuertisset ad cœlos, cùm ei placuisset, iterum descensurus.

Alij huius doloris hanc causam fuisse existimant, quia Ioseph, & Maria timebant, nè quod Herodes conatus fuit facere puero in sua infantia, hoc Archelaus, & alij iam ei inferrent in prouectiori ætate. Et pro hac sententia refert glos-
D sam Dionysius Carthusianus in enarratione Euangelij secundę Dominicæ post natiuitatem Domini post sermonem tertium pro eadem Dominica, quo loco idem Dionysius vbi sic Dio Car. in contrarium obijciens interrogat. Sed nonne sapiens mater agnouit, quòd filius suus venit, vt in virili ętate pro mundi crucifigeretur salute? Statim hoc modo respondet. Vtique hoc cognouit, & nihilominus metuere potuit, ne puero suo, qui ad patiendum venit, aliquid aduersitatis, siue mole-

ſtię infligeretur ab hoſtibus, quamuis ſciret, hoc contra ſuam E voluntatem non poſſe accidere.

Si vero contra eundem Dionyſium, & hanc eius reſponſionẽ obijcere velis, dicasq; ꝙ hic Ioſeph, & Meriæ dolor & metus repugnare videtur illi fidei, qua vterq; credebat Chriſtum eſſe filium Dei. Ad hoc reſponderi poteſt cum Ianſenio dicente ſuper hunc locum, quod ideo fortaſſe cum dolore puerum quęrebant, quòd humano quodam affectu puero omnia metuerent, Ianſen. quę ſolet parentum pietas amatis liberis metuere. Hic.n.naturaliter parentum metus non plane repugnat illi fidei, qua crediderunt Maria, & Ioſeph puerum eſſe filium Dei, eiuſq; ſingu F larem curam gerere Deum, & angelos.

Pręter has doloris rationes poteſt etiã dici, quod ideo fortaſſe Ioſeph & Maria cùm dolore puerum quærebant, quia timebãt, ne ipſorum aliqua offenſus culpa nollet ultra illorum miniſterio vti: aut ne in grauem, & culpabilem negligentiam illis imputaretur ipſius pueri derelictio, quem ſciebant ſuę curę cõmiſſum eſſe. Neq; hic metus repugnat tam eximiæ Marię, & Ioſeph ſanctitati. Quanquam enim nihil ſibi conſcij erant, neq; ullam in ſe culpam inueniebant, propter quam offenſus puer eos dedereret: tamen cum nemo ſit adeò ſapiens ad diſcernenda G peccata, vt in ea non incidat, & maxime cum multa peccata ſint valde latentia, qua de cauſa motus dicebat, ac ſimul poſtu Pſal. 18. labat propheta: Delicta quis intelliget? ab occultis meis munda me Domine. Hinc erat quod Maria, & Ioſeph puerum quęrentes tantum dolebant, ac ne forte contra eum aliquid commiſiſſent, metuebant, propter quod ab illis auerſus eſſet. Sicut enim ſponſa, quæ ſponſum ſuum diligit, & cum eo ſemper Simile. dulcia miſcere colloquia ſolita eſt, neque vnquàm ſui eſt ſponſi abſentiam experta, ſi amatum ſuum è domo diſcedere videat, neque in eam reuerti, vt cum ea manducet, & bibat, conſue- H taque colloquia miſceat, dolet, torquetur, & angitur neſciens ſi forte contra ſuum ſpõſum aliquid commiſiſſet, propter quod ille offenſus ab ea diſceſſiſſet: neque ab illo dolore, tormento, & angore liberatur, donec cùm illo loquatur, & rationem ſciat, propter quam, ſua eam præſentia amatus ſponſus priuare voluiſſet. Sic iſti duo puriſsimi ſponſi Ioſeph, & Maria, qui ſecum Dei filium verum animarum ſponſum ſolebant ſemper habere,

& cum

A & cum eo dulcia continuo colloquia miscere, videntes quod ipse eos deseruisset, grauiter dolebant, & dolentes eum quęrebant, nescientes an forte contra illum aliquid commisissent, propter quod ille ab eis se cedere voluisset: neque ab hoc dolore liberati remanserunt, quin prius eum inuenerunt, & causam sui recessus talibus ab eo verbis scire potuerunt: fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quęrebamus te. Ac si dicerent fili cur ad istum modum nobiscum egisti? qua tua offensa prouocatus, aut qua nostra culpa excitatus te a nobis clam sic subduxisti? Quare nos dulcissima tua præsentia priuare voluisti? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te, & tanto maiori animi dolore, & angustia quærebamus, quanto tui recessus à nobis causam minus sciebamus: metuebamus enim ne forte aliqua nostra offensus culpa discessisses.

B

Ecce qualiter Ioseph & Maria de filij Dei recessu dolebant. Ecce qualiter ambo ne forte propter aliquam ab eis commissam offensam recessisset metuebant. Neque hic metus (sicut diximus) illorum sanctitati repugnat: ad hunc enim metum, ad hūc timorem etiam sanctus inuitans dicebat propheta: Timete Dominum omnes sancti eius. De hoc etiam ille loquebatur, qui di- Psal. 33.

C cebat. Beatus homo, qui semper est pauidus. Quo enim magis vnusquisque sanctitate præeminet, eo magis timet quandiu est in hac vita ne Dei gratiam perdat. Sicut mercatores inter nauigandum quamuis ventum propitium, & mare tranquillum nacti sint, donec ad portum non peruenerint metuunt, ne quādo contrarius ventus excitetur, fluctibusque æstuet mare, & nauis periclitetur: sic sancti licet habeant in se flantem prosperum ventum Spiritus Sancti, adhuc tamen formidant, nè quoquomodo contrarię potestatis ventus insurgat, & aliquam tempestatem, fluctusque moueat in ipsorum animis, propter quos Dei Prou. 28. Simile.

D gratia in ipsis deperdatur, & ea deperdita Deus ab ipsis auertatur. Quod vt non contingat semper timent, semper pauent, & Dei offensam semper formidant.

Est enim huiusmodi timor in sanctis veluti tenacissima quędam anchora. Nam sicut anchora nauem tenet, nè ventorum agitatione, aut fluctuum impulsione è portu soluatur. Sic Dei timor in sanctis eos huc atque illuc impelli, & à Deo non finit auelli. Vnde cum Deo loquens petebat Dauid: confige timo- Simile.

re tuo carnes meas: ac si diceret: ita Domine tuo timore me cõ- E
fige, vt a te nunquam valeam separari, neque longe à te posim
Simile. aliquando peruagari. Sciebat enim propheta, quod sicut ille,
qui clauos corpori infixos habet, doloribus pressus nonfacile
quicquam agere potest, neque ab eo loco in quo tenetur infi-
xus se mouere. sic ipse si Dei timore esset transfixus non pos-
set neque oculo vti præter decorem, nec manus ad nefarias,
actiones mouere, nec denique per quodcunque aliud prauum
opus à Deo recedere: & ideo petebat: confige timore tuo car-
nes meas. Sed hoc non quocunque timore: non timore in so-
la superficie carnes leuiter attingente: sed timore ad interiora F
vsque penetrante, timore intima pertingente, timore carnes
Simile. transfigente. Sed unde hoc? aut quare hoc? Quia sicut arbor
cùm in altum radices miserit, neque vehemens quidem procel
la eam agitare potest: si uero superficietenus fibras porrexerit,
neque ad profunda descenderit, paruus licet ventus eam à radi
cibus euellit: sic nos si in sola superficie Dei timore fuerimus at
tacti facile ab eius amore dimouebimur: si vero altè, & profun-
de ipsius Dei timore fuerimus affixi, nulla ui ab ipso Deo pote-
rimus amoueri.

CAP. LVIII. G

Boni parentes exemplo Virginis, & Ioseph quales erga suos filios esse debeant: quouè dolore, & cura eos in vitijs errantes quærere teneantur.

Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego
dolentes quęrebamus te. Luc. 2.

Simile. Erè sunt nostræ Virginis uerba pereni fonti largis H
scaturienti fluentis per quàm similia. Sicut enim
ex huiusmodi fonte quo plus aquę quis sumpse-
rit, eo ipse vberius fluxit: sic ex his nostræ Virgi-
nis verbis, quo plus hauritur, eò ipsa abundan-
tius scaturiunt, & ampliorem dicendi materiam nobis suppedi
tant. Age igitur vlterius procedamus, & qualiter boni paren-
tes erga suos filios affecti esse debent, ex his nostræ Virginis ver
bis, perspicuè intelligamus.

Bonus

A Bonus pater, & bona mater ambo de sui filij salute debent esse soliciti: ambo de filij malo debent dolere: ambo deperditũ in vitijs & propter vitia filium debent quęrere. Omnia hæc sic facienda esse docuerunt isti duo boni parẽtes Maria, & Ioseph: omnia hæc in his paucis verbis continentur inclusa. Ecce pater tuus, & ego: Ecce amborum solicitudo: Dolentes: Ecce vtriusque dolor: quærebamus te. Ecce non tantũ paterna, sed & materna simul filij conquisitio. Tria hæc boni quiq; parentes suis filijs exhibere tenentur. Et si non exhibeant digni profectò nõ sunt, qui parentum nomine appellentur. Quia non sufficit illis B solam de suis filijs habere solicitudinem: sed etiam quando id deperditi malorum filiorum mores exegerint, tunc opus est, vt deueniant ad dolorem, & deinde vsq; ad suorum filiorum conquisitionem.

Videant nunc, quomodo obligationi suæ illi satisfaciãt, qui prauos cùm habeant filios, neque ob hoc tamen erga illos, aliqua aut cura, aut solicitudine mouentur: neque propter eorum prauitatem, aut aliquo dolore mordentur, aut ut perditos in vitijs filios quærant à domo sua per vnum tantum passum dimouentur. Mira res, isti si asinum suum cadere vidissent, illico ac- Simile. C currerent, manum porrigerent: & asinum pariter erigere studerent: pereuntium vero filiorum nullam omnino habent curam, plus æstimantes asini, quàm filiorum iacturam. Proh dolor: quis hæc audiens non admiretur? Immo quis hęc videns tantam malorum parentum immanitatem non execretur? O impie, & dire pater: O immanis, & crudelis mater. Hæccine est cura, quã habes de filio tuo? Hæc sunt viscera pietatis, quam exhibes erga filium tuum? Vnicuiq; mandauit Dominus de proximo suo: Eccl. 17. & tu curam negligis de proximiori filio tuo? Sic te geris erga filium tuum properantem ad interitum suum? Quid hoc est? Vi D tiorum profundum vult absorbere filium tuum: & tu quietus stas, & non ei accurris, nõ illi succurris antequam vrgeat super eum puteus os suum? Non vides sępe nautas cùm aliquod cęperit incidere naufragium, continuo vela dantes maxima intentione properare, ut eiusdem artis homines dè periculo tempestatis eripiant? Si vero eiusdem artis socij tantum oppitulandi studium illis ostendunt, qui sunt dè arte sua: quantò magis tu id, & multo plus etiam facere debes erga hominem de carne tua?

O impie: ô crudelis pater, quam excusationem reddes Deo E
tuo, quando strictissimam à te rationem exegerit de filio tuo?
An putas quia non te accusabit, & de te non conqueretur filius
tuus, quando ante suum conspectum illum iudicandum habe-
Eccle.41. bit Deus tuus? Audi quid dicat scriptura: De patre impio quærũ
tur filij, quoniam propter illum sunt in opprobrio. O quantas,
& quam graues querimonias ante Deum effundet filius tuus
propter tuam impietatem in tanto opprobrio datus, & cùm tan
ta ignominia ad inferni pœnas in æternum condemnatus.
O Domine dicet ille: tu, qui omnibus iudicium facis, & iusti-
tiam: tuam nunc iustitiam exerce in hunc impijssimum, & cru- F
delissimum patrem meum: immo in immanissimum hostem, &
occisorem meum, quia sua desidia fecit me ad tantam miseriam
peruenire, absque eo quòd vellet mihi, in vitiorum præcipitia la-
benti subuenire. O quantò melius mihi esset alicuius immanis
feræ filium esse; quàm ab isto tam crudeli, & tam impio parente
natum esse. Nam si ab aliquo Leone, aut Tygre natus essem,
isti me defenderét, sicut solent defendere paruulos catulos suos:
iste vero omni Leone, & Tygre multo crudelior, et longè imma
nior factus nihil curauit meã perditionem, & sic sua culpa de-
ueni ad istam condemnationem. O si hęc crudeles isti paren- G
tes cogitarent: O si ante mentis suę oculos ponerent, quas tunc
Deo pœnas luent, quomodo circa suos filios inuigilarent. Sed
istos relinquentes, ad alios veniamus.

Sunt alij parentes, qui non omnem de suis filijs curam omni
no remittunt, sicut isti faciunt, de quibus vsque adhùc mentio-
nem fecimus. Curant enim de suis filijs, illis necessaria procu
rando, atque etiam sub debito doctrinę modo eos continendo:
Verum non vlterius procedunt, quia licet ista faciant, & sicut
bonos decet patres, de bono filiorum suorum etiam gaudeant:
tamen de illorum malo non dolent, quia si dolerent, eorum pra H
uam vitam, & perditos mores corrigere vellent. Vnde isti licet
illis superioribus non sint totaliter similes: tamen illis non sunt
omnino dissimiles. Quia licet, sicut alij, filiorum curam non a-
bijciant: tamen de illorum malis non dolent. Immo lætantur
cùm sui filij male fecerint, & exultant in eorũ rebus pessimis.

Cum istis, qui cùm filios suos mala committere vident, & ve
lut de filiorum malefactis sibi delectationem, & gaudium assu-
munt,

A munt, loquens scriptura sic dicit: Non corrideas illi (loquitur cùm patre ex filij malefactis delectationem capiẽte) nè doleas, & in nouissimis obstupescent dentes tui. Quasi dicat. noli cum tuo filio ridere, quando eum male facere videris, nè postea doleas quando eum uideris debita à Deo pœna affici, & in nouissimo obstupescent dentes tui præ amaritudine animi tui, quam senties videns quod momentaneum, & leue tuę delectationis, operatum est in te, & in filio tuo malum perpetuæ damnationis. Hæc ita esse scientes mali isti parentes à tàm noxia delectatione abstineant: & cùm filios suos male agere viderint, sicut B par est, de illorum malefactis doleāt erga illos se gerentes in his malis spiritualibus, sicut se gerere solent in corporalibus: sicut enim filijs suis ægrotantibus, & prę ægtitudine cibum sumere non valentibus assident lachrymantes, lamentantes, eosque exosculantes, atq; his & alijs modis, vt cibum sumant, eos obsecrantes: sic eis, ijs vitiorum morbis, laborantibus assistere debent dolentes, lamentantes, ac lachymantes, vt hoc modo vitia relinquentes, virtutes sequantur. Hocque tantò maiori cura facere debent, quantò eorum spiritualis infirmitas corporali est periculosior: quia sic faciendo, sic lachrymando, & suorum C filiorum malis sic dolendo facile poterunt, eos à suis erroribus reuocare, & ad bene viuendum excitare. Verum nec sic putent parentes isti se suę obligationi satisfacere, quia vlterius vt procedant, oportet.

Ecclc. 30.

Simile.

Hoc autem ideo dicimus quia sunt permulti, qui suorum liberorum curam habent: de illorum malis non rident, sed dolent tristantur, & multoties lachrymantur, & tamen quia vlterius non procedunt, non satisfaciunt. Vel enim nulla pati volunt incommoda: non è lecto surgere; non domo exire volunt, vt errantem in vitijs filium requirant. Vel prę nimia fi-D liorum indulgentia, & præ amore, quem erga illos habent, eos reprehendere, & arguere non audent. Et sic potius interius consumuntur, quàm vnum repręhensionis verbum filijs faciant. Vel si audent eos repręheudere, quia tamen timent se, propter malam filiorum naturam, & inueteratam peccandi cõsuetudinem nihil apud illos profuturos, ideo à reprehendendo desistunt. In his omnibus quanta talium parentum sit stultitia, perfacile erit ostendere.

Nam

Nam quòd incommodari nolint, ut oberrantes filios quęrãt, E & reducant. Hoc nonmodo extremę dementię est: sed in auditæ quoque immanitatis est: nempe, paruum eos laborem recusare pro salute suę prolis, quem libenter impedissent prò recuperatione suæ ouis. Quis istorum est, qui si suam ouem sciret erranté, subito non exiret, vt eam quæreret, & non quiesceret, donec inueniret? Et tamen cùm suum filium scit dè salute animæ periclitari, nec vnum tantum passum vult conficere, vt eius pericli tantis anima à tanto periculo valeat liberari. O insane pariter & inhumane: Hæc sunt iura humanitatis, quæ seruas? Omnia derelinquis pro tua oue, & nulli labori parcis, vt eam reducas F ad ouile, vbi congruentibus cibarijs valeat refocillari: & nullum laborem vis subire prò tua prole, vt periculum euadens hostile, sic nequeat ab infernali Lupo deuorari? Corpus tuę ouis vt à deuoratione Lupi insatiabilis liberetur, à te dignum existimatur, & anima tui filij apud te digna non est, quæ à faucibus Lupi infernalis eripiatur? O impie, & crudelis pater. Quæ tanta hęc est tua incuria, quam habes cùm tanta debitæ humanitatis, nè dicam paternitatis, iniuria? Veni, veni & vide, uide & contemplare, contemplare, et imitare Virginis in filium Dei curam, quàm habere debes in tuum filium ipsius omnipotentis G Dei facturam. Ipsa Virgo filium quęrebat, quem cùm Deus esset, non posse errare optime cognoscebat. Et tu scis filium tuum errasse sicut ouis, quę perierat, & illum non requiris? Ipsa filium

1.Pet. 2. quærebat, qui peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius: & tu filium non requiris cuius tot doli inueniuntur in ore, & tot peccata reperiuntur in opere? Ipsa vt tàm bonum inueniat filium, simul cùm sponso suo Ioseph omnia sua dereliquerunt, & per totum triduum dolentes eum quæsierunt, vnde & dicit: Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te: neque domum redeunt quin prius filium secum reducant: & tu H neque per solam vnam horam vis è domo tua exire, vt perditum filium possis inuenire, & inuentum tecum in tuam domum reducere? Veniet tempus mihi crede quando de hac tua dolebis, & multum dolebis incuria, & vtinam non sine profectu: vtinàm non tuncquãdo sine vllo remedio cognosces, quod ea, quæ fuit filio tuo occasio suæ perditionis, ipsa etiam fuit tibi causa tuę condemnationis.

Iam

A Iam verò de illis parentibus quid dicemus, qui vel præ nimia indulgentia suos filios reprehendere non audent, vel quia eos incorrigibiles sentiunt à reprehendendo omnino abstinét? De istis, inquam, quid dicemus? Sane quod hoc in istis non est indulgentia, sed maleuolentia: quod hoc non paternus amor est, sed hostile odium est. Si iuxta sapientis dictum, immo Spiritus Sancti per sapientem, qui parcit virgę odit filium suum: quantò magis suum filium ille odire dicendus est, qui parcit reprehensioni, & tunc maximè parcit quando eam filio necessariam esse intelligit? Dicas mihi, quęso, tu, qui tanta Prou.13.
B tui filij indulgentia, immo verius (sicut iam dixi) maleuolentia lętaris. Nonne tu si filium tuum, vides aut ueste breuiori, aut ex lateribus aperta, aut alioqui indecenter vestitum, nonne statim illum admones, & emendas? Admoneo, & emendo respondebis. Quare ergo si indecenter vestitum vides subito admones: & cuius uitam omnino dissolutam vides non emendas? Illum vestem incomposite gastare non pateris, & eius vitam deperditam, et nefarios mores videns neque verbum quidem dicis: sed præteris? Non vides quod ea, quę ad corpus pertinent ridicula sunt; ea vero, quę ad animam spectant, ea sola periculosa, & damnosa sunt? Quare ergo in re tàm damnosa, & tàm periculosa dissimulas? Quare filium non emendas?

Sed dices forte, leuia sunt filij mei peccata: & quid ego eum debeo ob tàm parua reprehendere errata? Sufficit vt eum cùm lenitate emendem, vt se corrigat. Non sufficit, frater mi non sufficit, non sufficit hoc mihi crede, sed opus est, vt debitam reprehensionem adhibeas: quia propter hoc sępe maiora supplicia subierunt, quia minoribus peccatis debita correctio non adhibetur. Sicut enim in corporibus, qui vulnera neglexerunt, Simile.
D febres inde, corruptiones, ac mortem denique genuerunt: sic in animis qui pusilla dissimulant maiora inuitant. Propterea Heli sacerdos & iudex filiorum Israel à Deo est reprehensus, & vita sacerdotioque priuatus, quia hac lenitate uti voluit erga filios suos. Propterea simul cum his, filios ét amisit, quia eos peccãtes non rigorose corripuit. Quare fecistis (dicebat ille filijs suis) 1. Reg.2.
res huiusmodi, quas ego audio res pessimas ab omni populo. Nolite filij mei, non enim est bona fama, quam ego audio, vt transgredi faciatis populum Domini. Si peccauerit vir in virum, placari

cari ei potest Deus: si autem in Dominum peccauerit vir, quis E
orabit pro eo?

Omnia hæc Heli filijs suis dicebat, verum quia sicut decebat, cùm rigore eos non reprahendebat: non tantum filios, sed
Simile. sacerdotium, & propriam demum vitam amisit. Quemadmodum enim medicus si morbum sectione indigentem, ipsa sectione curare cessat, aut moratur, statim incurabilis non tantum fit morbus: sed inutile quoque redditur remedium alioqui vtile. Sic senex ille cum deberet filios suos rigorose emendare, nimia in illos vsus lenitate se, & illos perdidit. Sed quorsum hæc? Vt ex his tu frater mi cognoscas, quod etiam tu te, & filios tuos amit- F
tes, si eos cum rigore nolueris reprehendere. An non dicit scriptura: Meliora sunt vulnera amici, quàm fraudulenta oscula
Prou. 27. inimici? Non omnis, qui parcit (crede mihi) amicus est, Neq; omnis qui verberat inimicus est. Quid ergo times? forte ne, filius ægre ferat? forte ne te iudicet inimicum? aut ne te in ius
Simile. vocet? Correctio tua medicina est, non inimicitia. Si enim medicos cùm vrunt nemo in ius vocat, licet sæpe numero fallantur, & in medendo decipiantur: quin vsti, sectique in tantis etiam doloribus beneficos illos in se esse putant, qui tantam in eis perturbationẽ suscitarũt quãto magis filius tuus castigatio G
nẽ æquo animo feret: tibiq; castiganti veluti medico intendet?

Totum hoc credo, dices tu: Verantamen opus est cum eo vti lenitate, & clementia; Ad quod tibi ego respondeo, quòd sicut clementia est cùm sectionibus vulneribus mederi: sic etiam
Simile. clementia est vitia cum rigore reprehendere. Sed esto quod erga illum lenitate, & misericordia vtaris, dummodo tamen simul cùm rigore correctionis vtaris. Quia talem etiam misericordiam ille petebat, qui cum Deo loquens in hunc modum dicebat. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me.
Psal. 140. Corripi iste non refugiebat: sed tamen cùm misericordia corripi volebat. Sic tu fac cùm filio tuo, misericordia cùm illo vtere corripiendo, & corripe miserendo. Hunc correctionis simul & miserationis modũ sic dicẽs Timotheum docebat Apo- H
2. Timo. 4. stolus. Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Quibus verbis nõ solam illum docebat asperitatem increpationis, sed simul etiam lenitatem obsecrationis: sicut faciunt medi
Simile. ci; qui non solum secant, sed etiam colligant. Ad hunc etiam

modum

A modum tu facere debes, si bonus pater, & sapiens pater esse desi
deras. Et vt telam istam iam finiamus, & hoc solo vniuersam
hanc rem concludamus: Quamuis filium tuum videas in vitijs
inueteratum, & propter id eum iudices prope desperatum, neq;
ob id aliquomodo desperes, aut ab adhibendo debitę correctio
nis medicamento cesses. Nam & piscatores sępe retia mitten- Simile.
tes, aliquandiu voto suo frustrati, tandem compotes illius fiunt.
Agricola etiam cum seminat, non tantum primum, & secundũ
sustinet diem: sed multum etiam tempus expectat, donec vndi-
que videt fructus germinantes. Sic & tu expecta, & cùm patien
B tia corripere non cessa, donec in filio tuo tibi Deus ostendat fru
ctum maturum tuæ correctionis. Propterea enim postquam, Ar
gue, obsecra, increpa: dixit Apostolus: statim subdit: in omni pa
tientia, & doctrina.

CAP. LIX.

Quibus modis non quæritur, aut quęritur Deus.

Ecce pater tuus, & ego dolentes quęreba
C mus te. Luc. 2.

VT facilius cognoscatur, quonam modo Maria filiũ
suũ quęrebat, quẽ Deũ esse ipsa cognoscabat, agen
dũ nobis prius est de modis quibus quęritur aut nõ
quæritur Deus: & ideo aduertendum est, quod duo
bus modis non quęritur, & totidem alijs quęritur Deus. Primo
modo non quæritur Deus, vt sciamus vbi est: Nam Deus vbiq;
est, & ideo non oportet vt quæratur, quia non quæritur nisi il-
lud, quod à nobis per absentiam elongatur. Certum est.n. quod
D Deus vbique est, & quòd ab eo nemo potest elongari. Id regio Psal. 138.
propheta sic attestante, ac dicente: Quo ibo ab spiritu tuo, &
quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum tu illic es: si de-
scendero in infernum ades: si sumpsero pennas meas diluculò
& habitauero in extremis maris, etenim illùc manus tua dedu-
cet me, & tenebit me dextera tua. Ieremias quoque hac ipsa Iere. 13.
de re sic loquitur. Si poterit occultari à me vir, & ego videbo eũ:
nunquid non cœlum, & terram ego impleo dicit Dominus?
Non

Non itaq; isto modo quæredus est Deus vt sciatur vbi est, cum E
Simile. vbiq; sit,& à nullo absit: modo animæ in corporalis,quæ in mẽbris omnibus diuisa, à singulis quibusque partibus non abest.

Secundo modo non quæritur Deus, vt illum videamus, siue vt cum illo colloquamur : quia sic nunquàm inueniri potest :
Exod.33. Simile. Nemo enim Deum videre potest:sicut enim dicit scriptura: Nõ videbit me homo,& viuet. Quid voce clarius: aut quid vento fortius.aut odore violentius? Hæc tamen cùm per aerem feruntur,ad sensusque nostros pertrahuntur, & eos potentia sua impellunt,oculis non cernuntur:sed alijs corporis sensibus sentiũtur. Si ergo hæc oculis videri non possunt, quanto magis Deus E aspectu,aut alio fragili sensu comprehendi non poterit, sed solis mentis oculis, cùm præclara, eius atq; admiranda opera contuemur? Nam oculis ipsum videre non possumus, sicut neque
Ioan. 1. 1.Tim.6. D Epiph. aliqui vnquam videre potuerunt. Vnde etiam Euangelista dicit Ioannes. Deum nemo vidit unquam. Et D.Paulus: Quem; inquit,nullus hominum vidit sed neque videre potest. Hinc hęresi 70.dixit D.Epiphanius:Impossibile est videre Deum humanam naturam:& non datur vt visibile videat inuisibile.

Isa. 6. Neque obstat,quod de se ipso dixit Isaias: Et regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Quanquam enim verum sit G quod Deum vidit:tamen vidit prout potuit,& sicut datum est illi videre. Id,quod ipse D.Epiphanius loco citato hac similitudine exponit. Sicut si quis,inquit, per tenuissimum foramen, cœlum cõspiceret, & diceret. Video cœlum:& sane non mentitur talis:videt enim cœlum reuera. Dicit autem ad ipsum aliquis; Non vidisti cœlum:& sane neque hic mentitur. Qui enim dicit se vidisse non mentitur, & qui dixit ad ipsum quòd non viderit idem vere dicit. Neque enim vidit extensionem,neque latitudinem. Et qui quidem vidit verum dixit: Qui vero contradixit nõ uidisse,non mentitus est, sed & ipse verum dixit. Sępe enim & H in summitate mõtis stantes videmus ipsum mare, & si dicamus vidisse nos mare,non mentimur:si vero quis contradicat: ac dicat,non vidistis: & ipse non mentitur. Vbi enim penetrat latitudinem, vbi longitudinem, vbi profunditatem? vbi sint recessus profunditatis,& termini,ac effectus homo scire non potest. Si itaque sic se res habet apud nos, quantò magis id contingit in gratia,quam largitus est Deus prophetis,& Apostolis? Viderunt

D.Epiph. Simile.

A runt igitur quod est reuera: & non viderunt,sed viderunt sicut naturā potuit ferre. Hęc D. Epiphanius,ex quibus haud obscure constat, quod Isaię dictum de Dei visione non aduersatur illis scripturæ autoritatibus,quibus dicebamus, Deum neminem vidisse, neque videre vnquam potuisse,& hoc propter superemi nentem claritatem, quę (sicut in cap.6.1.Epistolæ ad Timo.dicit D. Anselmus)exuperat,& reuerberat humanum visum. Ex quo fit quòd diuinitas humano visu nullo modo videri potest: D. Ansel.
sed eo visu videtur,quo iam qui viderint, nō homines,sed(sicut idem dicit Anselmus)vltra homines sunt. Itaque his duobus superioribus modis non quæritur Deus: Neque his modis Virgo eum quærebat, quem vbique,& in se ipsa melius quàm in omnibus esse sciebat, ac corporeis oculis à nemine videri posse intelligebat.

Sunt tamen duo modi, quibus Deus ipse bene quæritur, & inuenitur. Primus istorum est, cùm Deum quęrimus per imitationem,& beneplacitum,si enim sic eum quærimus:haud dubium quin inuenimus:& tunc inuenimus quādo ei similes efficimur. Tunc autem ei similes, siue Dei formes efficimur,quādo sumus in gratia,quę datur per obseruationem legis. Vnde via perueniēdi ad ipsum est obseruatio mādatorum ipsius. Et isto modo Deus aliquando a nobis elongatur: & aliquādo nobis approximatur. Tantum enim à nobis elongatur, quantum longe nos sumus à lege eius,& tunc oberramus. Id,quod nullo modo contigit nostrę Virgini,quę quia semper legem perfectissime obseruauit, ideo Deus nunquàm se ab ea elongauit.

Alio modo quæritur Deus,et inuenitur,cùm quęritur vt inueniatur placatus ad benefaciendum:& isto modo Iudæi eū quærebant. Vt scilicet eis benefaceret,& sic eum nonnunquam inueniebant:& præsertim quando eius legem obseruabant. Deus enim benefaciebat omnibus obseruantibus legem. Isto modo Virgo Deum nō quærebat, quę propter ipsum solùm eum amabat,et non propter bona temporalia,quæ ab ipso sperabat dicēs Psal.72.
cùm propheta. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei,& pars mea Deus in æternum. Quęrebat ergo Virgo Deum propter se ipsum,& hac etiam ratione quęrebat filium.

Sed quomodo,inquies,filium quęrebat,quem, cum Deus esset,

ſet, ſemper ſecum habebat? Quęrebat per præſentiam humanitatis, quem ſecum ſemper habebat præſentia diuinitatis. Quærebat filium, qui ſecundum id, quod homo erat in Ieruſalem remanſit, & ſecundum quod Deus erat ſemper cùm Virgine matre inſeparabiliter permanſit. Non quærebat præſentia diuinitatis ſecum continuò præſentem: ſed quærebat præſentia humanitatis à ſe in triduo, & per triduum abſentem. Quęrebat, inquam, & non quomodocunque, aut qualitercunque quærebat: Sed cùm dolore quærebat, & inuento dicebat: Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Quid ais Virgo Beatiſſima quid ais? Cum dolore quæris & triſtitia, quem nulla tua amiſiſti nequitia? Quæris cùm doloris anxietate quem nulla tua amiſiſti iniquitate? Credo, & veraciter credo quod ideo eũ quæris cùm tanta doloris anxietate, vt me, & mei ſimiles doceas quomodo eum quærere debeamus, qui tanta eum morum amiſimus prauitate. Voluiſti in hoc Virgo nos docere, vt Deum tecum quæramus cùm dolore ſimili, ſuſcepto tamen ex cauſa diſſimili. Nam tuus, & tui etiam ſanctiſſimi ſponſi Ioſeph dolor cauſabatur in vobis ex ſola dilectionis magnitudine: et dolor noſter debet cauſari in nobis ex ſola noſtrorum vitiorum turpitudine. E F G

CAP. LX.

Vbi nobis quærendus ſit Deus.

Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Luc. 2.

VIſis modis, quibus nõ quæritur, aut quæritur Deus: reſtat nunc videre de tempore, & loco, quibus ipſe quærendus ſit Deus. Nam ſicut non omne tempus accommodatum eſt, vt quęratur Deus: ſic etiã non omnis locus aptus eſt, vt inueniatur Deus. Eſt ergo debito tempore, & loco à nobis quęrendus, qui nõ omni tempore, & loco eſt nobis inueniendus. H

Quod igitur attinet ad locum vbi quęrẽdus ſit Deus (de tempore enim quo ipſe quęrendus eſt ſequẽti capite agemus) aduertendum eſt hoc loco, quod non inter oblectamenta, & volupta-

tes hu-

A tes huiusmodi inquirendus est Deus: sed inter pœnitentiam & asperitatem. Quia sicut Moyses in rubo, & inter vepres, & ignẽ, eum inuenit hoc diuina scriptura de hoc sic attestante, ac dicẽte. Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: sic nos si in laboribus, & tribulationibus eum quærimus, ipsum ibi inueniemus: & non inter flores, & rosas, hoc est, inter voluptates, & delicias, in quibus multi Deum inuenire prætendunt. Verum ipsis minime euenit, sicut ipsi intendunt: quia in talibus non modo Deus non inuenitur, sed amittitur. Christus enim verus Deus, & Dei filius in festis, & gaudijs huius mundi amittitur: dolore autem, & angustia cordis à Virgine matre, & à patre putatiuo Ioseph inuenitur. Lachrymis, & gemitibus quia eum peccatrix illa mulier inquirere procurauit, in domo Pharisęi eum meruit reperire. Petrus quoq; apostolus in domo Principis sacerdotum Caiphę Dominum amisit ter eum negans, sed postea foras egressus fleuit amare: & sic sordes pauidę negationis fletibus abluens ipsum Dominum, quem negando perdiderat flendo inuenit. Simile. Exod. 13. B Mat. 26.

Quid plura sponsa, quę tanta solicitudine dilectum suũ quęsiuit, de se ipsa sic dixit: In lectulo meo, hoc est, in mundanis voluptatis (sicut exponit Anselmus Laudunensis in Cantica) in quibus quiescebam, quęsiui pernoctes quem diligit anima mea, quæsiui, & non inueni illum. Cumq; dilectum suum in mundanis voluptatibus non inueniret: subiunxit. Surgam, & circuibo ciuitatem per uicos, & plateas quærã quem diligit anima mea: quęsiui illum, & nõ inueni: Quęsiuit quiescendo in lectuli delicijs, & voluptatibus, & non inuenit. Quęsiuit circumeũdo ciuitatem, more impiorũ, de quibus dr̃: In circuitu impij ambulant: ac more etiam Iudæorum, quibus proprius eorum propheta vaticinatus est: famen patientur, vt canes, circuibunt ciuitatem. Nec tamen sic quęrens inuenit, donec paululum pertransiuit: hoc est, donec se transtulit à temporalibus, & corporalibus ad spiritualia, à mundanis ad cœlestia, à creaturis ad creatorem. Et paululum, inquit, cum pertransissem, inueni quem diligit anima mea. Cant. 3. C Ansel. Psal. 11. D Psal. 58.

Simili modo euenit ueræ Spiritus Sancti sponsę Mariæ, quęsiuit ipsa suum, eundemque etiam ipsius Dei filium, quęsiuit eũ in comitatu inter cognatos, et non inuenit: quęsiuit inter nos,

tos, & non inuenit, donec paululum pertransiens in Ierusalem reuersa est, vbi in templo filium inuenit, qui ideo in templo à matre inueniri voluit, vt ostenderet quòd Deus non inuenitur in foro, non in tumultu, non in hominum frequentia: sed extra illam. Quomodo enim Abraham manenti in propria terra non apparuit Dominus: vocato autem, & egresso, cum venisset in terram sibi monstratam visus est Dominus: sic nobis in mundo manentibus, & mundanis in voluntatibus quiescentibus Deus absconditur: extra illas vero, & extra humanos tumultus egredientibus apparet. B

Simile.

Voluit Deus semel apparere primo illi Lusitaniæ Regi Alphonso cùm Ismaele, & alijs quatuor maurorum Regibus pugnaturo habentibus secum prope infinita hominum millia, vt eius cor ad illud tàm arduum certamen roboraret. Et ideo sicut ex autenticis constat scripturis: vnum senem ad regem misit, qui ad eum ingressus in hunc modum locutus est. Domine bono animo esto vinces, vinces dilectus es Domino: posuit enim super te, & super semen tuum post te oculos misericordiæ suæ, vsque in sextam decimam generationem, in qua attenuabitur proles: sed in ipsa attenuata ipse respiciet, & videbit: ipse me iubet indicare tibi, quod dùm audieris sequenti nocte tintinabulum dormitorij mei, in quo vixi sexaginta annis inter infideles, seruatus fauore altissimi, egrediens extra castra solus sine arbitris, ostendet tibi pietatem suam multam. F G

Post talem senis ad Regem sermonem, quid tandem contigerit, videamus, & ipsum Regem sic loquentem, & sequentem suam visionem cùm iuramento in publicis comitijs coram omnibus testificantem audiamus. Parui, inquit, & reuerenter in terra positus, & nuntium & mittentem veneratus sum. Et dùm in oratione positus sonitum expectarem secunda noctis vigilia tintinabulum audiui, & ense, & scuto armatus egressus sum extra castra; Vidique subito à parte dextera Orientem versus micantem radium: & paulatim splendor crescebat in maius: & dum oculos ad illam partem efficaciter pono: Ecce in ipso radio clariore sole signum crucis aspicio, & Iesum Christum in ea crucifixum, & ex vna, & altera parte multitudinem iuuenũ candidissimorũ, quos sanctos Angelos fuisse credo. Quam visionem dùm video, deposito ense, & scuto, relictis H

vestibus

A vestibus,& calciamentis pronus in terrã me projicio,& lachrymis abunde missis cœpi rogare,pro confortatione meorũ vassallorũ. Dixiq; nihil turbatus. Quid tu Dñe ad me? Credenti fidem vis augere? Melius est,vt te videant infideles,& credant,quam qui a fonte baptismatis te Deum verum, & filium Virginis, & Patris æterni agnoui,& cognosco. Erat autẽ crux miræ magnitudinis, & leuata à terra,quasi decem cubitos. Dñs suaui vocis sono,quem indignæ aures meæ susceperunt,dixit mihi. Non vt tuam fidem augerem hoc modo apparui tibi : sed vt roborarem cor tuum in hoc conflictu:& initia Regni tui supra firmam petram
B stabilitatem. Confide Aldephonse non solum enim hoc certamẽ vinces:sed omnia alia in quibus contra inimicos Christi pugnaueris. Gentem tuam inuenies alacrem, & fortem, & petentem,vt sub Regis nomine in hac pugna egrediaris. Neq; dubites quidquid petierint libenter concede: Ego enim ædificator,& dissipator imperiorum,& Regnorum sum. Volo enim in te,& in semine tuo,imperium mihi stabilire,vt deferatur nomẽ meum in exteras gentes: vt agnoscant successores tui datorem Regni. Insigneq; tuum ex pretio,quo ego humanũ genus emi, & ex eo,quo ego à Iudæis emptus sum,cõpones. Et erit mihi Re
C gnum sanctificatum,fide purum,& pietate dilectũ. Ego vt hoc audiui prostratus humi adoraui dicens. Quibus meritis Dñe tantam mihi annuntias pietatem. Quidquid iubes faciam. Et tu in mea prole, quam promittis oculos pone:gentem portugallensem saluam custodi. Et si contra hos aliquod paraueris malum, certe illud potius in me verte, & in successores meos, & populum,quẽ tanq̃ vnicum filium diligo, absolue. Annuens Dñs, inquit, Non recedet ab eis,neq; à te vnquàm misericordia mea. Per illos enim paraui messem multam, & elegi eos in messores meos in terris longinquis. Hæc dicens disparuit,& ego fiducia
D plenus,& dulcedine redij in castra. Et qđ taliter fuerit iuro ego Aldephonsus Rex per sanctissima Iesu Christi Euangelia hisce manibus tracta: idcirco præcipio successoribus meis in perpetuum futuris, vt scuta quinq; in crucem partita,propter crucẽ, & quinq; vulnera Iesu Christi,insigne ferant. Et in vnoquoq; triginta argenteos,et super serpentem Moysis,in Christi figurã. Et hoc sit memoriale nostrum in generatione nostra. Hæc ex scripturis pđictis tempore ipsius Regis Colimbricę confectis

anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo secundo : E
quæ omnia ideo hoc loco afferre libuit? tùm quia ex his, qualia fuerint illius Regni initia quisq; curiosus poterit intelligere: tùm etiam quia ex illis, qualis sit Dei nostri cõditio vnusquisque deuotus etiam valebit colligere : si quidem non in publico se suis solet manifestare, neque suæ conuersationis dulcedinem illis communicare, nisi ipsi nouerint mundana omnia per transire, eaque ex toto corde suo odire.

CAP. LXI.

Quando à nobis quęrendus sit Deus. F

Ecce Pater tuus, & ego dolentes quęrebamus te. Lu. 2

VBi egimus de loco, vbi à nobis quærendus sit Deus, vt vniuersam de his Mariæ verbis tractationem iã tandẽ absoluamus, hoc solum restare videt, vt de tpe, quo ipse à nobis q̃rendus sit Deus, aliquãtulũ ẽt videamus. Quia (vt superius iam diximus) sicut nõ in omni loco inuenit Deus: sic ẽt non omni tpe q̃rendus a nobis est Deus. G

Sed dices: quomodo ais, quod non omni tempore quærendus
Isa. 55. est Deus? Propheta hoc dicit, non ego. Ipse.n. dicit: quærite Dominum dùm inueniri potest. Nullo.n. modo id diceret si omne tempus aptum esset ad quærendum. Sed quia absque dubio sciebat futurum esse tempus, quando inueniri non poterit Deus : Ideo admonuit, vt quęratur dùm inueniri potest Deus. Quęrite Dominum dùm inueniri potest. Ac si diceret: Quia futurum est tempus, dùm inueniri non potest. Sed quomodo, aut quãdo inueniri non potest? Post hanc vitam. Tunc enim Dominus iste
Matt. 7. quæretur: sed nequaquam inuenietur. Quęretur tunc ab impijs H
quando ei dicent. Domine nonnè in nomine tuo prophetauimus? Et in nomine tuo dęmonia eiecimus? Et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Sed tamen ab illis non inuenietur, quos ipse tunc negabit confitens illis, quia nunquàm noui vos.

Frustra ẽt tunc post illũ clamabunt, & fatuæ virgines, quãdo iam prorsus ad illas non exiet clausa ianua: sibique proinde
Matt. 25. Ioan. 7. dictum putabunt. Quæretis me, & non inuenietis. Vt ergo Dominus

A minus iste inueniatur, oportet vt in hac vita:quęratur: oportet
vt quæratur dùm adhùc dies est, antequàm veniat nox, quando
ipse iam non inuenitur, etiam si solicite quæratur. Et hoc fortas
sis est quod sponsa insinuare volebat quando dicebat. Quæsiui Cant. 3.
per noctes quem diligit anima mea, quæsiui, & non inueni illũ.
Neque mirum: præsertim quia Dominus apertè pronuntiat, ve- Ioan. 9.
nire noctem, quando nemo potest operari. Vnde dùm adhuc
dies est, & non venit nox, elaborandum est: sic enim dicit Apo- Galat. 6.
stolus. Dum tempus habemus operemur bonum. Et hoc nè subi
to præoccupati die mortis quæramus Dominum, & inuenire
B non possimus: & ideo dùm adhuc vita durat eum quæramus. Luc. 11.
Quia in hac vita omnis, qui quærit, inuenit: dummodo tamen,
vt inueniat, eum ex toto corde quærat: de ipso enim scriptura
sic dicit. Cum quęsieris Dominum inuenies eum: si tamen ex to Deut. 4.
to corde quęsieris, & ex tota tribulatione animæ tuę.
Et alibi per Ieremiam ipse Dominus, de se ipso quoque sic lo
quitur. Si quæsieritis me in toto corde vestro inueniar à vobis, Iere. 29.
dicit Dominus. Sed quid est; si quæsieritis me in toto corde ve-
stro? Hoc plane. Si nihil quæsieritis præter me: si nihil exqui-
sieritis extra me: si nihil quæsieritis plusquàm me inueniar à vo- Simile.
C bis. Neque planè immerito. Quia sicut quam rem aliquis amat,
eandem etiam omnibus modis amplectitur, & omnia, quæ illi
erga talem rem impedimento sunt, contemnit, nè re sic amata
priuetur: sic qui Deum quęrit, debet omnes alias res abijcere, ne
ab ipsius Dei inuentione frustretur. Sic enim quærendo planè
inueniet: dummodo tamen vbi, & quando oportet quęrat. Nõ
enim tantum nobis sufficit, vt in hac vita Deum quæramus, &
ex toto corde quæramus, nisi simul vbi ille quęrendus est, ibi ip
sum quærere studeamus.
O fęlices nos si sic mundana omnia pertranseamus, vt Do-
D minum, quem per peccatum amisimus, inueniamus: fœlices nos
si Virginem nostram semper, & vbique in quærendo Deum, an
te oculos nostros nostram ductricem, & antesignanam propo-
namus: vt Deum ipsum debito tempore, & modo quærere valea
mus. Sed ò tu Virgo Beatissima, tu Virgo pijssima, tu quę es stel
la maris lucidissima super hoc mare magnum, & spatiosum su-
blimata tantis micans meritis, & tàm innumeris illustrans exẽ-
plis, vt omnes, qui se intelligunt, in huius sęculi profluuio, in-

ter procellas, & tempestates magis fluctuare, quam per soli- E
dam, & firmam terram ambulare, non auertant oculos à ful-
gore tuo, si nolunt errare: Non permittas nos miseros à recto
virtutum tramite deuiare: sed concede nobis Virgo pijssima,
concede nobis Dei mater, & sponsa dulcissima, concede no-
bis per illam gratiam copiosissimam, quam inuenisti, & per
illum intensissimum dolorem, quo tuum filium quæsiuisti, con
cede nobis ex toto corde nostro semper ipsum tuum filium, &
Deum nostrum desiderare, desiderando quærere, quærendo
inuenire, inueniendo amare, & in amando per totam vitam
nostram continuo perseuerare: & perseuerando fœlicis- F
simum, & tranquillissimum illum veræ beatitudi-
nis, & gloriæ suæ portum tandem intrare,
in quo tu cùm ipso, & ipse cum Pa-
tre, & Spiritu sancto viuit,
& regnat per infini-
ta sęculorum
sęcu-
la. Amen.

G

A

IN DVOS LIBROS DE VERBIS DOMINÆ

B

AD FILIVM, ET ADMINISTROS IN NVPTIIS INTRODVCTIO.

ONNVLLOS discipulos iã sibi Christus collegerat, occultorumque reuellationibus suã iam illis diuinitatem manifestauerat, & quia opus erat, vt aliquibus nouis miraculis suam quoq; excellentiam, & virtutẽ ipsis discipulis declararet, vt veram in illis fidem hac via solidaret, vnum miraculum facere decreuit, quod sicut fuit signorum suorũ initium: sic etiam fuit firmioris & perfectioris fidei discipulorũ principium. Ex eo enim ipsi discipuli multò perfectius, quàm antea fecerunt, in eum crediderũt, & sui magistri diuinitatem, & potentiam clarius intellexerunt. Quoniam sicut vna sola linea à se descripta Appelles suam artem, & scientiam indicauit Simile.
D Protogeni: sic eo solo miraculo Christus gloriam suam discipulis manifestauit. Sic enim dicit Euangelista. Et manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius. Sed quomodo aut quare gloriam suam manifestauit? Illo miraculo, qđ (sicut ipse dicit Euangelista) fecit initium signorum Iesus. Vt autem quando, vbi, & ob cuius amorem, & in quorum etiam fauorem illud factum sit intelligamus, eundem Euangelistam in hunc modum dicentem audiamus. Ioan. 2.

Et die tertia nuptiæ factę sunt in Cana Galilææ. Porrò dies

hæc tertia qua nuptiæ factę sunt: à nonnullis variè accipitur. E
Ruper. Rupertus enim diem hanc intelligit esse tertiam à nouissimo testimonio Ioānis: hoc est, ab illa die, qua primi duo Ioannis discipuli Christum sunt secuti: sic enim lib. 2. commentariorum in Ioannem ipse dicit Rupertus. Altera die stabat Ioannes & cætera. In crastinum voluit exire in Galilæam, et inuenit Philippum, et die tertia nuptiæ factę sunt in Cana Galilæę.

Iansen. Verum (sicut supra hunc locum adnotauit Iansenius) alij melius dicunt hanc diem esse tertiam ab illo die, quo venit ad Iesum Nathanael. Hac die nuptiæ factę sunt in Cana Galilæę. D. Hiero. Cum enim iuxta sententiam D. Hieronymi in libr. de locis Hebraicis duę sint Canæ: altera in Tribu Ehprahim iuxta Sydoné, F Titel. Ianse. et hæc iuxta sententiam Titelmani Cana minor: iuxta sententiam vero Iansenij Cana maior est. Altera in tribu Aser, quę ad differentiam, et distinctionem alterius Canę dicitur ab Euāgelista Cana Galilæę. Caiet. Caietanus in Ioannem hanc Canam Galilæę, ciuitatem esse insinuat. Gay. Sed Haymo hom. dominicæ 2. post Epiphaniam, eam viculum esse commemorat in prouincia Galilæę, non longe distantem à Nazareth in qua Dominus conceptus, et nutritus fuit: Vnde et Nazarenus vocatus est: In hac Cana Galilæę siue ciuitas sit, siue viculus parum refert, nuptiæ factæ sunt, in quibus erat mater Iesu Maria: sic enim dicit Euangelista. Et erat mater Iesu ibi. G

Ruper. De causa autem propter quam his nuptijs Virgo cùm filio suo, eiusque discipulis interfuerit, varij variè sentiunt. Imprimis Rupertus Abbas in Ioannem in ea est sententia vt credat eos inuitatos fuisse ad istas nuptias propter Christi deuotioné, famam, et sanctitaté: sic enim illo in loco dicit Rupertus. Credendum namque est quod pia deuotione Dominum Iesum, matremque eius, ac discipulos inuitauerint præsertim cùm famam illorum, quæ de illo dici iam cæperant, non ignorare possent. H Nam et ex eodem vico erat Nathanael, qui die præcedenti illū agnoscens dixerat. Rabbi tu es filius Dei, tu es Rex Israel. Vnde et signanter Euangelista cùm dixisset: Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilæę: et erat mater Iesu ibi, distinctè subdidit: Vocatus est autem et Iesus, et discipuli eius ad nuptias, vt intelligas iam impletis nuptijs discumbentium, iam considentibus conuiuis, consulto factum esse, ut vocaretur et Iesus tanquam homo sanctus,

A sanctus, velut propheta magnus, cuius benedictio posteritati nubentium, vel toto cœtui conuiuantium profutura, frustra non speraretur.

Deinde D. Chrysostomus, Theophylactus, & alij in quorum numero est Cornelius Iansenius existimant Virginem (id, quod etiam dicũt de Christo) interfuisse his nuptijs solum vt notam, & familiarem. D. Chris. Theophy. Iansé.

Alij tandem nõ solius familiaritatis, sed affinitatis causa, his nuptijs Mariam interfuisse credunt, sicut Nicolaus de Lyra in Ioannem, Ludolphus de Saxonia parte prima vitæ Christi ca. 25. Caietanus, Titelmanus, & multi alij ex recẽtioribus in Ioã- B nem, id, quod ego verisimilius esse credo. Nico. Ludol. Caiet. Titel.

Cuius autem particulariter fuerint istæ nuptiæ, hoc inter patres non sic facile constat. Sunt enim aliqui ex grauissimis autoribus qui asserunt has nuptias fuisse sancti Ioãnis Euangelistę, & in hanc opinionem solent nonnulli citare D. Hieronymum in prologo in Ioannem, & Venerabilem Bedam de commẽdatione Euangelij Ioannis: in cuius Euangelij commendationem extat etiam quædam D. Augistini pręfatio, & habetur ante expositionem ipsius in Ioãnem in cuius fine hac ipsa de re in hũc C modum loquitur Augustinus. Iste si quidem est Ioannes, quem Dominus dè fluctiuaga nuptiarum tempestate vocauit: & cui matrem Virginẽ virgini commendauit. Supradictorum Hieronymi, Bedæ, & Augustini sententiam sequuntur etiam Ludolphus loco citato, Nicolaus de Lyra, & Caietanus, quorũ Lyra hoc etiam ibidem addit. Ex hoc in Ecclesia obseruatur, quòd ante carnalem copulam potest licite alter coniugum intrare religionem. D. Hiero. Bedæ. D. Auguſ. Ludol. Lyra. Caiet.

Verum alij hanc de nuptijs Ioannis sententiam omnino ridiculam, & commentitiam esse asserunt, eamque repellere, & D imprŏbare contendunt, tùm ex eorundem D. Hieronymi, & D. Augustini sentẽtia, quorum autoritate, ipsa (sicut iam diximus) firmabatur. Tùm etiam ex autoritate D. Ignatij. Nam quod ad D. Hieronymum imprimis attinet: ipse lib. 1. cõtra Iouinianum aperte asserit, quod D. Ioannes nunquam nuptias contraxit: cuius rei assertor est etiam D. Ignatius in Epistola ad Philad. Deinde quod attinet ad D. Augustinũ, ipsius verba ab istis adducũtur ex fine vltimi tractatus in Ioannem, vbi ait, ea de causa Ioã- D. Hiero. D. Igna. D. Auguſ.

nem

nem à Christo plus cæteris amatum, quòd neque vxorem duxerit, & abineunte pueritia castissimus vixerit. Poteſtque in istorum sententiam adduci etiam D. Epiphanius; qui prope finem hæresis 58. Non modo de Ioanne, sed de eius etiam fratre Iacobo in hunc modum dicit: Ioannes quidem, & Iacobus filij Zebedæi, qui manserunt in virginitate, neque tamen proprijs manibus membra resecuerunt, neque nuptias contraxerunt; sed proprio corde decertauerunt, & mirabiliter gloriam coronę huius certaminis abstulerunt. Nicephorus quoque octauo lib. historiæ cap. 30. aperte affirmat huiusmodi nuptias fuisse Simonis Cananæi, qui vnus ex duodenario Apostolorum Christi numero Zelotes est nuncupatus. Et sicut ho. 2. Domin. post Epiphaniam tradit Haymo de hac Cana Simon iste est à Christo vocatus, & propterea Simon Cananæus est nuncupatus.

D. Epiph. | Niceph. | Hay.

E | F

Quanquam vero ego in hac tanta lite iudicis partes mihi assumere nolim, existimo tamē illam ex istis duabus sententijs esse magis tenendam, quę est & Euangelio magis consentanea, & à nostrę Virginis modestia, & pudore minus aliena, quę (sicut de illa in Lucam dicit D. Ambrosius) non libenter stabat in publico, sed magis in orationis secreto. Vnde cum Euangelista dicat, quòd erat mater Iesu ibi: aperte videtur colligi quòd erat ibi tanquam in nuptijs nepotis sui. Non. n. de illa facile credendum est, quod ad illas nuptias venisset, aut in eis fuisset, nisi illæ ratione consanguinitatis ad se multum attinuissent: sicut fecit in domo Elisabeth cognatæ suę: nec legitur de Virgine in tali casu iuisse ad aliam domum. Cum ergo in ista nuptiarum domo Virgo esset, sicut fuit in domo Elisabeth, manifestū videtur esse, illam domum fuisse alicuius sibi propinquissimi: siquidem in eius domo Virgo manebat, sicut in propria domo.

D. Ambr.

G

Neq; deest in hoc nostræ Virginis facto magnum, & (sicut super hunc locum adnotauit Rupertus) cunctis sanctæ ecclesię spectandum ordinibus humilitatis exemplum. Verum sacris virginibus hoc tempore minime imitandum, quòd mater Iesu, virgineum Domini templum, illibatum spiritus sancti sacrarium non aspernata est carnaliū interesse celebritati nuptiarum. non enim sacris virginibus hoc imitandum est. Quia videlicet tempus aliud alia persona, locus alius est. Matris Domini virginitas cunctos tunc homines latitabat; quia diuulgari illam ratio temporis

Ruper.

H

A potis adhuc non sinebat. Neq;.n.libera tunc esse poterat virginitatis professio, vel huiusce exempli prædicatio, cũ adhuc Moyses sub velamine suo declamaret. Maledictus omnis, qui non facit semen in Israel. Maluit ergo humiliter præsens cauere scandalum, quàm futuris virginibus immaturi rigidi propositi præbere exemplum, quò plus attolleret supercilium virginum fatuarum, quàm instrueret custodiam prudentium, matribus, cęterisq;, quę cunctę viros nouerãt. Virgo mater se nulli pręferẽs, matrem vbiq; se profitens eo quod haberet filium: virginitatis autem suę tacitum seruans in corde mysterium. Nam sicut incõ-

B gruũ & impossibile est, tectum domus stabilire, antequã fundamentum: sic impossibile erat ante susceptam fidem incarnationis Christi pręscribere ordinem, quo sacrę virgines se se à sæcularibus distinguere debeant. Nunc autem publicum est propositum, publice datum, atq; acceptum est de uirginibus cõsilium: & idcircò sacræ virgines, maius eundo ad nuptias, quàm talẽ refugiendo conuentum, facerent Ecclesiæ Christi scandalum. Quapropter intus quidem habent prudentes virgines humilitatis, vel charitatis oleum, scilicet non contemnendo, quamuis in inferiori gradu stantem legitimam licentiam nubentium: foris Simile.

C autem, & maxime ad eandem frequentiam nuptiarum lucentes suas lampades nõ efferunt. Vbi.n. citius uento vanitatis, aut alicuius illicitę cupiditatis extingui possunt? Aut vbi properantius in oculis, vel auribus suis periclitari queunt? Vt enim lapis in Simile. aquam cisternæ coniectus, non solum adiacentem aquæ partẽ, in quam cecidit, agitat, verum orbes alios perpetuis vicibus excitat: Sic & lasciuus obtutus, vel sermo voluptatis delinitus illecebris, in virginis animã, velut in vndam purissimam vehementer iniectus, alias post alias, quasi in profundo cogitationes amatorias excitat, ipsamq; totam eius, qui fecit imaginem, sau-

D ciam fluctibus agitat. Conuenit ergo sanctis virginibus, propter huiusmodi inconuenientia, domi suæ pedem firmare, & publicam hominum frequentiam ob pericula inde insurgentia penitus deuitare. Nam si ipsę, quæ mundum pro derelicto habuerunt, & ad monasticam vitam confugerunt, multoties nec sic intra monasteria cõsistẽtes, se ipsas pro derelictis habere queũt: similiterque illis affectę sunt, qui nauigare insoliti nausea perdite affictantur. Nam sicut isti cùm magnitudine nauigij offensi Simile.

in lem-

in lembum, aut nauiculam transilierint, sic quoq; nausea laborant, nimirum molestia illos, ac bile quocunque transierint comitantibus: sic quoque ipsis virginibus in monasterijs degentibus nonnunquam contigit, ibi enim mundanas perturbationes sæpe etiam experiuntur. Si ergo illic talibus molestijs afficiuntur, quid non erit in publico, vbi monastici mores frequenter omnino deperduntur? E

Sozo. Hinc Antonium illum cognométo magnũ dicere solitũ esse refert Sozomenus lib. 2. historiæ cap. 13. népe, aquam piscibus alimento esse: solitudinem autem monachis ornamẽtum: atq;

Simile. illos cum terram attingunt, vitam amittere: hos autem cum vrbem adeunt grauitatem perdere, solere. Ex quibus facile cognoscent Deo dicatę virgines quam melius illis sit domi se continere: quàm in publicum eundo perdendę suæ virginitatis periculo se offerre: ad modum Dinæ filiæ Iacob, quæ idcirco à corruptore non modo inuenta, sed oppressa est, quia leuitate puellari exiuit, vt filias ignotæ regionis uideret. Nè vero illis similiter contingat, vnaquæque earum magnam cautelam adhibeat. F

Gene. 34.

Simile. Quia sicut de agmine columbarũ crebro accipiter vnam separat, quam statim inuadat, & laceret, cuiusque carnibus, & cruore saturetur. Et sicut etiam Lupus morbidam ouem suum gregẽ relinquere cogit, quã postea faucibus deuoret. Sic inimicus diabolus virgines, vt perdat, eas in publicas festiuitates, & nuptias exire suadet, quia nouit eas ibi non ita securas esse posse: sicut erat sanctissima cœlorum Regina, quæ virginitatis suæ thesaurum & hominibus habebat occultum, & filij sui forti præsidio, sanctorumque Angelorum fida custodia, pręmunitum. G

Simile.

Ad has nuptias in quibus erat mater Iesu, vocatum quoque fuisse ipsum Iesum, & discipulos eius, ipso etiam Euangelista narrante didicimus. Vocatus est autem, inquit, Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Bonę nuptię quibus mater Iesu interesse dignatur. Bonę nuptiæ ad quas Iesus cùm discipulis suis inuitatur. In istis nuptijs multos alios fuisse credibile est: & tamen Iesus, & mater eius, & discipuli eius expressius ab Euangelista nominantur, & ideo nominantur, quia non fecit hoc loco mentionẽ de nuptijs, nisi ratione miraculi in illis perpetrati, quod fuit factum propter matris intercessionem, per Iesu operationem, & ad discipulorum suorum confirmationem: eo enim viso crede- H

re cę-

A re cœperunt in eum aliqui, ex discipulis eius: illi vero qui prius iam crediderant, per hoc in fide magis solidati fuerunt.

Quod autem Iesus ad has nuptias inuitatus veniret, possunt nonnullæ causæ assignari. Nisi.n. (sicut in hunc locum dicit Caietanus) Iesus venisset ad nuptias, quis sanctus nuptialia conuiuia non reprehenderet? Dedit ergo in hoc Iesus exéplum, quod proculdubio non temere spiritualis propositi viris est imitandũ. Nam vbi ratio postulat, non solum ad nuptias ire: sed (sicut in hunc locum dicit Rupertus) & idoleum frequentare irreprehẽsibile est. Vbi vero causa idonea est, quæ prohibeat: non solum cum publicanis, & peccatoribus manducare, sed vel fratri aue dicere, indignum est: idq; hac nota similitudine discernere facile est. Quandiu infirmus, & languidus suimet impotens est, siue frenesim, siue letargum passus, aut certe paralisi dissolutus, tandiu prudenti, & nobili medico laudi est: si causa visitandi ęgri, ad locum sibimet indignum accedere, & pauperis lectulo assidere non refugiat, increpatusq;, immo & ab ægro sæpe percussus opem gratuitam impendat. At vbi sensus ægrotantis menti, vel sanitas reddiderit corpori, si quid denuo inciderit, siue pituita siue grauior tussis molesta fuerit: tunc demum suum medicus honorem agnoscens, ad sordidas pauperis ęgri tabernas nõ descendit: quia videlicet nota est domus sua, in qua requiri, vel inueniri possit. Iamq; æger ambulare potest: & pro se ipso loqui nouit. Ita nimirum cum incarnatus Deus in hunc mundum venit, magnus, & verus medicus ad ægrotum iam desperatum descendit, qui non posset ad medicum accedere, et nesciret eius opem implorare. Immo qui cum semiuiuus iaceret, sanum se esse putaret. Sicut ergo non expectauit, vt talis in cœlum ascenderet ad seipsum deducendum: sic postquam descendit non expectauit, vt peccatores venirent, vt ipsum in Sinagoga legentem, vel in templo docentem audirent, sed ipse prior descendebat ad illos: sic cum publicanis, & peccatoribus manducans & bibẽs, vt dicerent Pharisęi. Ecce homo vorax, & potator vini amicus publicanorum, & peccatorum. Sic etiam eius Apostoli fecerũt, qui vbique gentium doctores ab illo missi fuerunt, & tanquàm ad ægrotos ignoti medici venerunt: sed vbi ęgrotantium lãguorem curauerunt, & viuendi pręcepta ipsis dederunt: longius se ab eis sequestrauerunt, in quibus vitia morum iterum renouata fuerunt:

Caiet.
Ruper.
Simile.
Matt. 11.

1.Cor. fuerunt: dicente Paulo. Scripsi vobis in epistola, ne commisceamini fornicarijs huiusmodi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus. Et paulò post. Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax cum huiusmodi nec cibum sumere. Igitur postquam ad eos, qui male habebant, accessit medicus, & uocando peccatores ad pœnitentiam sic per fidem eos curauit, ut sciant ipsi uel possint uenire ad Ecclesiam: iam non est spiritualis propositi uiris eundem ad nuptias sæcularium, & hoc exẽplo Domini: sicut non est ipsius etiam exemplo publicanis, & peccatoribus communicandum, cum ipsius Apostoli cum huiusmodi nec cibum sumere, nec aue eis dicere, eodem Christo in seipsis loquente præceperint. Est autem hoc sic ab spiritualis propositi uiris faciendum, non quod ipsi iuxta Tacianũ, & Marcianum, aliosq; hæreticos, nuptijs detrahant, aut fornicationi comparent: sed quia melioris ipsi boni votum, propositumque habentes: bonum hoc post tergum dereliquerunt, quod tale est, vt nõ sine periculo respiciatur, quod nõ sine labore relinquitur. E F

Est & aliud propter quod dominus his nuptijs adesse voluit, nempe vt humilitatis exemplum hoc suo facto nobis commendaret. Nam qui propter seruos non dedignatus est fieri seruus, ipse multo magis non est dedignatus, ad seruorum nuptias venire: vt vel sic, & suam homines humilitatem doceret, & amicorũ etiam, ac cognatorum necessitudinem non esse negligendam ostenderet, & præsertim quando vitæ, quæ secundum Deum est, non obstat. G

Deinde voluit Dominus hoc facto nuptias à se institutas approbare, easq; præsentia sua decorare, & miraculo illustrare. Primas nuptias Dominus in terrestri paradiso ordinauit, deinde præsentia sua decorauit, et miraculo illustrauit. Postea verbo suo Gene. 2. eas confirmauit. Eas ordinauit, quando dixit: Crescite, & multiplicamini, & replete terram: Eas præsentia sua decorauit, & miraculo illustrauit, quando his nuptijs interesse voluit. Denique Matt. 19. postea eas verbo suo confirmauit, quando dixit. Quod Deus cõiunxit homo non separet, Vt igitur Dominus ostenderet venerandas esse nuptias quas ipse in paradiso instituerat, & postea verbo confirmaturus erat ad illas nunc venit, quia si non uenisD.Epiph. set earum reprobator appareret. Vnde hęre. 67. dicit D. Epipha. H

Si

A Si enim recusasset nuptias ingredi, profecto nuptiarum exolutor fuisset, & qui non suscipit vnumquemque iuxta debilitatis ipsius veniam. Venerandę igitur sunt nuptię, quoniam ipse illas decreuit.

Preterea (sicut homilia Deminicę 2. post Epiphaniam dixit Haymo) præuidebat Dominus hæreticos futuros, qui dicerent, nuptias nō à Deo, sed à Diabolo esse institutas, et ideo Christus, vt eorum ora obstrueret ad nuptias venire dignatus est, easque pręsentia sua, & miraculo decorare: sic enim hac de re loquitur supracitatus D. Epiphanius. Quare accedit ad nuptias vt obturet ora eorum, qui loquuntur contra veritatem. Istic enim proprium signum edidit Iesus in Cana Galilææ aqua in vinum cō- Hay.
B mutata. Sicut exortus est à Virgine, vt ostenderet lumen à Virgine orbi terrarum exortum: ita etiam primum signum in nuptijs fecit in Cana Galilææ, quo virginitatem quidem honoraret per partum, & luminis iactum per ipsam exortum: nuptias vero honoraret, per diuina signa, quæ in nuptijs primum fecit, aqua in merum transmutata. Ex his quidem non obscure conijci potest, quòd si culpa esset, vxorem ducere nequaquam Dominus eas sua præsentia honorare, aut tali, tantoque miraculo illustrare dignaretur: neq; Apostolus in illarum laudem sic loqueretur. Honorabile connubium, & in omnibus Thorus immacu- Heb. 13.
C latus. Quod tñ ita intelligendum est, vt non sit magis, quàm virginitas laudabile, sed vt ipsa prę illo, bonum sit principale. Laudandum est matrimonium, nō nego, sed antè matrimonium est laudanda virginitas. Cum adhùc vigebat lex, & vmbra, & temporarij cultus, tunc primas obtinebant nuptiæ: at postquàm se subduxit litera, spiritusque illius locum subijt, Christusque ex Virgine quo ad carnem fuit progressus, & prò nobis mortis supplicio affectus, tunc primum locum sibi obtinuit virginitas: tūc Paulus cæpit prędicare, bonum esse mulierem non tangere, & 1. Cor. 7. velle se: omnes homines esse, sicut se ipsum.

D Nam cùm Deus in principio dixit: nō est bonum esse hoīem solū: terra erat replenda hominibus: & ut perficeret Deus, qđ cœperat condere genus humanum tunc necdum consummatum, noluit hominem esse solum: hoc est vnius sexus: sed vt posset naturam propagare dedit Adæ adiutorium, natura quidem simile sibi, sexu vero dissimile: tunc enim vnum quodque in suo

in suo genere perfectum dicitur, cùm potest generare sibi similè: at vero cum doctor gentium Paulus dixit: bonum esse mulierem non tangere: replendum erat cœlum animabus sanctis. Iam enim tunc cœli patefacti, & hominum genus multiplicatum erat, & ideo vt ruina angelorum citius restauraretur, docuit Apostolus continere à congressu carnis: quo hic iam inciperent esse similes angelis, quibus perpetuo posse sociari in cœlis, per Iesum Christum, iam donatum fuerat. Ne tamen putare E

Hebr. 13. tur crimen esse nubere, Dixit: honorabile connubium in omnibus, & Thorus immaculatus: hoc est, sine macula criminis. Et alibi: dico autem nō nuptis, & viduis: bonum est illis si sic per- F

1. Cor. 7. manserint, sicut & ego, quod si non se continent, nubant. Et Christus ét propterea ad nuptias inuitatus cùm suis discipulis voluit venire, vt ostenderet crimen non esse vxorem accipere.

Potest tandem dici, quod Christus Dominus ad has nuptias venire dignatus est, tùm vt hoc suo facto nubentes consolaretur: tùm vt eis ostenderet, ipsos etiam ad se ipsum pertinere, nā alioqui possent videri ad Christum minime pertinere, quando quidem Christus virgo permansit; & matrem etiam Virginem habere voluit. Illis ergo ostendere volens, quòd nubentium status etiam ad se ipsum pertinebat, nuptijs interfuit. Et hoc ipsum G

D. Epiph. est, quod etiam loco citato innuit D. Epiphanius sic dicens: sed & eos, qui venerandas nuptias contraxerunt, elegit: unūquemque enim in proprio ordine saluare solet. Quomodo enim non erunt venerabiles nuptiæ, & in Deo habentes Regnum cœlorum, cùm vocatus est saluator ipse ad nuptias, vt nuptias benediceret? Et quod ad nubentium consolationem attinet. Multa sunt quę ipsos coniugatos offendere, & velut in desperationem inducere possent, nisi hoc modo Dei filius illos consolaretur. Non est enim aliquis status, qui aut tātas habeat molestias, aut tantas patiatur miserias sicut coniugium: Quod propterea dici H potest vna grauis, & immutabilis crux. Nam si de graui Religiosorum cruce agamus, hæc aliquo modo potest mutari: mutato .n. graui, oneroso, & charitatis omnino experte plato, religiosorū crux quodāmodo mutatur: quod si prælatus non mutetur, Religiosi nihilominus ad aliud monasterium possunt transire, & sub alio prelato quietius viuere: & sic siue vno siue alio modo crucem suam mutant. Sed coniugij crux tandiu est necessario toleran-

A toleranda quandiu non est per mortem alterius coniugis immutanda. Vnde illis, qui matrimonio iungi volunt, videtur maximè elaborandum, ac omni cura, & studio satagendum, & præsertim si hanc crucem leuiorem experiri volunt, vt bonam, commodam, modestam, & obsequentem vxorem ducant: & è conuerso. Nam si domos, aut seruos empturi curiose sciscitantur, Simile. vendentes pariter, & priores possessores de domorum fabrica, & de seruorum, aut corporis habitudine, aut animi studio inquirentes: multo magis vxores ducturos, tantam, ac longe etiam maiorem prudentiam gerere oportet: Domum enim & seruum B reddere venditori licet: vxorem vero ductam reddere his, qui dederunt, non licet. Vnde antequam ducatur, vt bona, & prudens inueniatur, est maxime elaborandum, & a Deo præcipue hoc est summis precibus postulandum. Quia sicut dicit scriptura. Domus, & diuitiæ dantur à parentibus, à Deo autem proprie uxor prudens. Prou. 19.

Si vero postquam iam ducta fuerit talis non inueniatur, neque propterea maritus aliqua tristitia afficiatur: aut aliqua erga illam ira moueatur: sed mansuete, & patienter sufferat, & circa illam se gerat more agricolarum, qui maxima diligentia Simile. C eam, quæ semel semen acceperit terram excolunt, quamuis innumera habeat vitia, vt exempli gratia quamuis arida sit, quãuis malas herbas producat, quamuis humoris abundantia loci natura offendatur, colit tamen, & à colendo non cessat. Tali modo marito cum sua vxore faciendum est. Quamuis enim bona non sit, tamen summa diligentia ab eo est excolenda, & super omnia maxima patientia sufferenda sperando de Deo, quod in tanta necessitate sibi non deerit, sicut neque harum nuptiarum necessitatibus defuit, primum miraculum in illis faciendo, quo facto se ipsum veluti obligauit, ac quasi spopondit se D omnibus matrimonij necessitatibus, non defuturum: & præsertim si ut non desit, inuitetur, & Virginis intercesione rogetur, quæ si pie siue à marito, siue ab vxore fuerit pulsata, eorum necesitati non deerit, quoniam misericors est, & mater misericordię, & ideo sicut compassa est verecundiæ illorum à quibus fuerat inuitata: sic compatietur illis, si pie fuerit inuocata. Nam in illis nuptijs in quibus Virgo fuerat inuitata aliorum

verecundiam ſuam reputans, non potuit vini diſsimulare defectum: ſed illum filio ſic dicendo ſuggeſſit. Vinum non habent. Quanquam vero filius matri vini defectum ſuggerenti, taliter reſponderit. Quid mihi, & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. Tamen Virgo cognoſcens petitionem ſuam fore à filio audiendam, & adimplendam, miniſtros nuptiarum ad implendū quidquid filius imperaret, præparare volens. Quodcunque inquit, dixerit vobis facite. Quæ verba, ſimul cum alijs ſuperioribus, duobus ſequentibus Libris à nobis tractabuntur. Hoc autem vt taliter à nobis fiat, qualiter fieri debet, ipſa pijſſima Virgo, eiuſque miſericordioſiſſimus filius nobis concedere dignentur: in quorum ſolum laudem vniuerſa à nobis dicentur. F

G

A

LIBRI
DE VERBIS DOMINÆ

B

AD FILIVM IN NVPTIIS
CAPVT PRIMVM.

Maria nulla humana ostentatione mota a filio miraculum pro conuiuantibus petijt: Eius filius nullam matris culpam in miraculo petendo reprehendit.

C

Vinum non habent. Ioan. 2.

NON esset cur hoc loco de his verbis dicere incipientes, innocentissimã Virginẽ, quę ea protulit, excusare, aut defendere curaremus, nisi aliquos fuisse videremus, qui minus æque, quam par est, propter hæc ipsa verba de Virgine iudicarunt, & iudicando affirmarunt ipsam humana quadam ambitione, aut
D alicuius vanæ glorię motione ductam, miraculum à filio postulasse, ipsumq; filium propterea eam hoc responso increpasse. Quid mihi, & tibi est mulier ? Inter hos primum locum obtinet Ioan. 2.
D. Chrysostomus, qui hom. 20. in Ioannem in hunc modum lo- D.Chryf.
quens. Optabat, inquit, mater, vt Christus, iam hominum gratiã conciliaret sibi: & ipsa clarior filij gratia efficeretur: & fortasse aliquo humano afficiebatur affectu, quemadmodum & fratres eius cum dicerent: Ostende te ipsum mundo: cupidi eius miracu

lis sibi famam comparare. D. Chrysostomum hac ipsa in re, sicut & in multis alijs sępe, sequuntur Theophyla. & Euthymius, qui hunc Ioannis locum tractantes, videntur exponere, ꝙ propter hoc Virgo à filio fuerit reprehensa.

Theoph.
Euthym.

D.Atha.
D.Iren.

Supradictorum opinioni fauere vidẽtur D. Athanasius, & D. Irenæus, ille sermone quarto contra Arianos, quatenus ibi dicit matrem à filio increpatam: Iste vero lib. 3. contra hęreses ca. 18. dum inquit, Dominum repellendo eius in tempestiuam festinationẽ dixisse. Quid mihi, & tibi est mulier? Præter hos etiam D. Bernardus sermone quodam Beatæ Virginis de verbis Apocalypsis. de his Mariæ verbis agens sic dicit. Vbi sane increpata est à filio tãquam mitis, & humilis corde, nec illi respõdit, neq; tamen desperauit: ministros admonens facere, quod diceret eis. F

D. Bern.

Verum his patrũ sententijs non obstantibus, indubie affirmari debet, nullũ, neq; minimũ illud quidem ambitionis signũ: sed magnum potius fidei, et charitatis, aliarumq; multarum virtutũ (sicut postea dicemus) indicium, in hac Virginis petitione eluxisse: neq; ipsam à filio propter aliquam inanem gloriã, vllo modo reprehẽsam fuisse. Vtrũq; videamus, et in hac sua petitione, quã aliena Virgo fuerit tum ab omni vanę glorię motione: tum ab aliquali filij reprehensione ex patrum sentẽtijs ostendamus. G

D. Bern.

Et quod ad primum quidem attinet D. Bernardus de gradibus humilitatis gradu 12. in his Mariæ verbis nullam de inani aliqua gloria, aut ambitione, sed de sola ipsius Virginis fide, modestia: alijsq; virtutibus mentionem faciens: Disce inquit, & in matre Domini magnam, & in mirabilibus fidem habere, in magna fide verecundiam retinere. Disce verecundia decorare fidem, reprimere præsumptionem. Vinum, inquit, non habẽt. Quàm breuiter, quam reuerenter suggessit, vnde pie fuit solicita. Et vt discas in huiusmodi magis pie gemere, quam petere præsumptuose, ęstum pudoris temperans umbra, conceptam precis fiduciam verecunde suppressit: non frontose accessit, non pàlam locuta est: vt audacter coram omnibus diceret. Obsecro fili deficit vinum, tristantur conuiuę, confunditur sponsus, ostende quid posis. Sed licet hęc aut multa plura pectus estuans, feruens loqueretur affectus: priuatim tamen filium pia mater adijt: non potentiam tentans: sed voluntatem explorans. Vinum inquit, non habent. Quid modestius? H

Quid

A Quid fidelius? Non defuit pietati fides, voci grauitas, efficacia voto.

Rupertus quoq; super hunc ipsum locum clare docet: Mariã quidem voluisse in his suis verbis, inuitantium deuotionem remunerare:& non aliquam suam ostentationem, aut ambitioné indicare. Dicit enim: Igitur Beata Virgo, vt illorum, qui se inuitauerant remuneret deuotionem, sciens in carne sua, quam pepererat omnium rerum creatricem habitare Dei virtutem, dicit filio suo: Vinum non habent. Ruper.

Neq; minus luculéter hac ipsa de re locutus est Metaphra-
B stes oratione de vita beatæ Virginis, quo loco Marię prudentiã, in hunc modum prędicauit. Vide autem hic quoque Dei matris insignem moderationem, & prudentiam. Neque enim iubet audacter tanquam mater filio, vt faciat miraculum: sed eum solum modo admonet, idque cùm magna quadam reuerentia, & submissione. Vinum non habent: Nam etsi ea suum illum esse cognoscebat filium, non tamen ignorabat esse suum quoque creatorem. Metaph.

Et nè in recitandis aliorum patrum testimonijs longius immoremur, ex his patrum sententijs plane fit consequens, Ma-
C riam nullo modo miraculum à filio ea intentione petijsse, vt ex eo, aliquam gloriam sibi captaret, sed solum, vt vini defectum inuitantibus suppleret. Hoc verò ita esse rei effectus optime cõprobauit. Exaudiuit enim Christus suę matris deprecationem. Vnde nulla quidem ratio permittit credere, quòd in ea ipse inuenerit, humanam aliquam ostentationem, quam si inuenisset, nullo modo ei filius tàm prompte acquieuisset, cum irrationabili preci non assentiri par sit.

Deinde quod ad secundum attinet, de filij videlicet ad ma-
D trem reprehensione, ob culpam aliquam commissam in sua petitione, eam à filio minime fuisse reprehensam, aut propter suam petitionem contemptam docet imprimis Iustinus martyr libr. quęstionum q. 139. Ibi enim postquam sic quęrit. Si parentes aspernari diuinis literis vetitum est: & qui vetita facit peccator appellatur, qui fit vt Dominus Christus parentes suos pluribus locis aspernatus, tamen sine peccato esse perhibeatur? Nam in nuptijs matrem obiurgauit dùm dixit: Quid mihi, & tibi est mulier? Ad quam q. ipse Iustinus sic respondet. Illud quid mi- D. Iusti.

hi,& tibi eſt mulier? Non ad obiurgationem dictum eſt matri à E ſeruatore, ſed quaſi in hoc demonſtrare vellet, quod non nos ij ſumus,qui curam ſuſceperimus vini,quod in nuptijs conſumitur.Tamen prę amore ſi vis,vt non deficiat eos vinum: Dic miniſtris,vt faciant, quæ ego eis dixero, & videbis eis non deeſſe vinum. Id, quod etiam accidit: non ergo verbis matrem obiurgauit,cùm eam factis honorarit.

Alber. Deinde Albertus magnus in Ioannis Euangelij cap. 2. Non hoc,inquit, Chriſtus,ex ira dixit, vt quidam male ſentiunt,vel ex indignatione,vel ex contemptu,vt hæretici dixerunt. Sed humillimus noluit detegere virginitatem matris, nè per hoc glo- F rioſus in conſpectu hominum appareret,antequam per miracula manifeſtaretur. Et eſt hæc locutio inſtructoria,quia in diuinis,quæ Dei ſunt,matrem recognoſcere non debemus.

Dio. Ric. Denique ipſo Alberto magno non minus doctè, ac luculenter Dionyſius Richelius, qui vt hoc loco noſtram Virginem ſimul excuſet,& laudet,lib. 3.de laudibus Virginis ca. 19.in hūc modum ſcripſit: Vniuerſæ Euangelicę retexe veritatis hiſtoriā, & cerne ſi quippiam durum,aut certe crudele, ſeu minatorium de Maria inueneris. In nuptijs ad filium,vinum aſſerit,non habent.Et ecce clemens compaſſio.Et his quidem à filio increpa- G ta videtur,quippe cui dictum eſt.Quid mihi,& tibi eſt mulier? Veruntamen reuera increpata non eſt,quippe quæ culpam omnino non habuit, atque ab omni redargutionis cauſa immunis extitit. Nam ſi culpabilis erat,cur tàm prompte ei filius acquieuit? Etenim irrationabili vtique preci non aſſentiri par eſt. Verumtamen ad eius inſtantiam autor naturæ eius certe filius, vinum produxit. Quid clarius ab autore iſto dici poterat de Mariæ petitione ab omni prorſus tùm culpa, tùm reprehenſione libera?

Quod ſi ipſius quoq; rei euentum, altius volumus perſcrutari, Chriſti ad matrem reſponſum ita eſt accipiendum,vt ad nul- H lam ſeueritatem, ſuæque matris contemptum: ſed ad modeſtiā, & manſuetam filij reſpōſionem ſit potius referendum. Nam ſi acerbitatis aliquid in eo contineretur, id proculdubio à nullo melius, quàm à matre cognoſceretur. Verum illa ſic filij ſui reſponſum excepit,vt nullam in eo neque duriciem inueniat:neque filij excuſationem aliquàm agnoſcat. Vnde conceptam

prius

A prius animo fiduciam retinens paremque mentis æquabilitaté ostendens, seque à filio exaudiendam plane intelligens, nuptiarum ministris iniungit, vt filio obediant, & quidquid ipse iusserit faciant. Perinde ac si apertam ab illo haberet de futuri miraculi promissionem, quod vtique non faceret, si vere à filio fuisset reprehensa. Patet ergo Mariam, neque in sua petitione aliquam culpam commisisse, neque filium propter eam, matrem reprehendisse. Idque ex sententia D. Bernardi potest facile deprehendi, si quidem sermone primo Dominicæ primę post octauam Epiphaniæ, in hunc modum loquitur. Durior fortasse, & D. Berna.
B austerior videri posset responsio Domini: Sed nouerat ille, cui loqueretur, & quis loqueretur illa non ignorabat. Denique vt scias quomodo responsum ipsum acceperit, aut quantum de filij benignitate præsumpserit: ait ministris quæcunque pręceperit vobis seruate, & facite. Ioan. 2.

Vnde ad Patrum testimonia in principio huius capitis adducta cum D. Thoma. 3. p. q. 27. ar. 4. ad 3. respondendo imprimis dicimus D. Chrysostomum, eosque qui illum sequuntur Theophylactum, & Euthymium ea in re excessisse. Vnde illorum sententia iam hodie erronea est: vt pote quę sit contra fidem, de fi- D. Tho.
C de enim est Virginem nunquàm venialiter peccasse, idque sic definitum esse reperitur in nonnullis concilijs, & pręsertim in concilio Claremontano sub Vrbano 2. & cōcilium Tridentinū sessione 6. can. 23. licet expresse hoc non definiat, id tamē supponit dùm docet Ecclesiam tenere Beatam Virginem ex speciali Dei priuilegio omnia peccata Venialia vitasse. Et talem esse antiquorum Patrum traditionem, & consensum constat ex his, quę iam alibi hac ipsa de re nos dixisse meminimus: & ex celeberrimo illo D. Aug. loco in lib. de natura, & gratia ca. 36. quo loco sic dicit: Cùm de peccatis agitur, nullam de Virgine matre D. August. Ruper.
D haberi uolo quæstionem. Deinde ex Ruperto Abbate libr. 7. de glorificatione Trinitatis cap. 15. Ac denique ex Ricardo de sancto Victore lib. 2. de Emmanuele cap. 30. & lib. super Cantica cap. 39. quo loco ipse Ricardus clarè inquit, omnes Virginis esse species Christi, beatam autem Virginem esse specialem eius speciem, quę speciem suam nunquam per aliquod peccatū mortale, aut veniale maculauit. Ex quibus omnibus profecto fit consequens, iam hodie istam D. Chrysostomi, Theophilacti, & Eu- Richar.

thymij sententiam esse erroneam. Si tamen ijs non obstantibus, E pie illi à nobis exponendi sunt dicere possumus cùm eodem D. Thoma ibidem, istos Patres non in ea fuisse opinione, vt sentirent Christum Dominum in Virgine matre cohibuisse inordi-

Tehoph. natum aliquem inanis gloriæ motum quantū ad ipsam, sed tantum id, quod ab alijs posset existimari. Et hoc ipsum est, quod in eundem Ioannis locum sub his verbis videtur dicere voluisse Theophylactus. Vt monstretur, inquit, quod non infirmitatis fuerit repulsa: sed nè videretur accurrere, & festinare ad miraculorum operationem propter ostentationem, et vanam gloriā.

Deinde ad D. Athanasium, & D. Bernardum dicendum est, F Christum non reprehendisse Virginem. Vera enim, & rationabilis reprehēsio culpam aliquam supponit, quę in Virgine nec erat, nec esse poterat: vnde neque à Christo reprehendi debebat. Et ideo cùm D. Athanasius, & D. Bernardus de increpatione loquuntur, fortassis per increpationem illam, admonitioné, seu potius instructionem intelligunt, quam Christus illis verbis indicauit, non tàm propter Virginem, quam propter alios multos circunstantes, vt multi exponunt. Neque sane credibile

D. Bern. est istos duos patres, & præsertim mellifluum Patrem D. Bernardum alio modo increpationem intellexisse: & præcipue cùm ip G se sermone 2. dominicæ primæ post octauam Epiphaniæ aperte profiteatur, nullam in verbis Domini fuisse indignationem, quod non esset, si illa aliquam culpam commisisset. Ibi enim cùm eodem Christo loquens sic dicit. Sed manifeste iam video quod non velut indignans, aut confundere volens Virginis matris teneram verecundiam dixeris: quid mihi & tibi: cùm venié tibus ad te iuxta matris præceptum ministris nihil cunctatus facias, quod illa sugessit, ex qua D. Patris Bernardi sententia plane constat, eundem mellifluum Patré, non in ea sententia fuisse, vt existimaret Virginem aliquam culpam commisisse ob quā H meruisset à filio increpari: Et ideo cùm loco illo citato de incre-

D. Bern. patione loquitur largo modo intelligendus est tāquam qui increpationem, pro admonitione acceperit: & non prò increpatione cùm aliqua alicuius culpæ inquinatione, quia bene ipse nouerat Virginem nunquam talem culpæ inquinatiouem cómittere potuisse, sicut ipse tùm episto. 174. tùm sermone 2. de assumptione sub his verbis optimè testatus est. Absit vt proprij

quid

A quidquàm inquinamenti hæc aliquando habuisse dicatur.

Preterea ad D. Irẹneum similiter dici potest, non posse vere dici sanctissimam Virginem passam fuisse repulsam, cùm illa quod petijt à filio impetrauerit: quodque Christus non propter aliquem defectum Virginis, sed quia nondum erat tempus opportunum ad patrandum miraculum, illud differre voluerit: sicut patet ex his ipsius Christi verbis: Nondum venit hora mea, quę in hoc sensu omnes fere patres exponunt, sicut suo loco & tépore (Deo dante) referemus, cùm de Verbis Domini ad Virginem specialiter tractauerimus. Ioan. 2.

B Constat ergo, & non quomodocunque, aut qualitercunque constat, sed manifestissime sanè constat Virginem sanctissimã, & ab omni vanæ ostentationis labe semper alienissimam, neq; ex ostentatione, aut ambitione, neque ex vana gloria, aut curiositate à filio miraculum petijsse; quia si aliquo ex his modo illud petijsset, Christus non modo illud non fecisset: sed eam etiam reprehendisset, sicut fecit Pharisæis, qui cùm sub his verbis ab eo miraculum ex curiositate postulassent: Magister volumus à te signum videre: non solum illud non fecit: sed eos sic dicens grauiter reprehendit: Generatio mala, & adultera signum quęrit, & signum non dabitur ei. Matt. 12. Ibidem.

CAP. II.

Oratio non solum ad Deum, sed ad sanctos etiam fieri potest, ad Deũ sicut per ipsum implenda, ad sanctos autem tanquam per ipsos impetranda. Mariæ nomine inuocato non nunquam salus citius impetratur, quàm cùm filij nomen inuocatur, & quare. Sancti quomodo prò nobis orent, & quam de nobis curam habeant.

D

Vinum non habent. Ioan. 2.

Riusquã in Mariæ laudibus occupemur, opere pretium imprimis fuerit, vt in nonnullis cognoscendis aliquantulum immoremur, quorum primũ hoc esse libet: Nùm ad solum Deum in nostris necessitatibus preces, & orationes fundere debeamus, an verò ad sanctos etiam orare valeamus. Auget vero nobis difficultatis rationem

nem hæc, quam à Virgine ad filium, videmus sub his verbis factam orationem. Vinum non habent. Cùm enim illa ad solum Dei, suumq; filium in illa nuptiarum necessitate recurrerit, & apud illum pro impetrando vino intercesserit, non immerito hoc loco à nobis dubitari poterit, an eius exemplo ad solū Deū nostras orationes debeamus effundere: an vero sanctis etiā eas possimus offerre. E

Quod autem ad solum Deum, & non ad sanctos fieri debeát, hoc quidem videtur palam fieri, tùm ex ipsius orationis defini-
D. Dama. tione, qua secundum D. Ioannem Damascenum lib. de fide orthodoxa cap. 24. Oratio dicitur eleuatio mentis in Deū: vel petitio decentium à Deo: tùm quia Oratio est actus latrię, quę nulli exhibenda est nisi Deo: tùm denique quia orationis virtus, & efficatia magis consistit in intellectu, & affectu, quàm in voce. Vnde dicitur ab Apostolo. Orabo Spiritu, orabo mente, psallā F
1. Cor. 14. spiritu, & psallam mente. Et cùm ad solum Deum pertineat cognoscere motum animi, & non ad sanctos, qui cōceptus, & desi
D. Augus. deria nostra non cognoscunt, quia teste D. Augustino lib. de cura prò mortuis agenda ca. 13. nesciunt mortui, etiā sancti quid agant viui, etiam eorum filij, ad ipsum Deum solum pertinebit, vt oretur. G

Verum ijs non obstantibus dicendum est, orationes quidem, non solum Deo, sed etiam sanctis, fieri posse alio tamen atque alio modo. Vt vero hæc orationis diuersitas melius cognoscatur, aduertendum est hoc loco, quod oratio duobus modis alicui porrigitur. Vno modo quasi per ipsum implenda, alio modo quasi per ipsum impetranda. Primo modo oratio fit solum ad Deum, quia ipse solus est, qui totum id quòd desideramus potest
Psal. 102. implere. Et ideo de ipso Regius dicit propheta. Qui replet in bonis desiderium tuum. Id quod nostra Virgo bene cognoscens ad suum filium, qui verus Deus, & verus homo erat, sic dicendo recurrit: Vinum non habent, sciens quod ipse posset & matris desiderium implere, & vini defectum in illis nuptijs supplere. Secundo modo oratio potest dirigi ad sanctos, & Angelos bonos, non quidem vt per eos Deus deueniàt in cognitionem petitionum nostrarum: ipse enim nouit omnia, quæ nos ab eo petituri sumus, etiam antequam petamus: sed ut corū precibus, & meritis petitiones nostræ desideratum sortiantur effectum. Et in hu H

ius

A ius rei confirmationem dicitur in Apocalypsi. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu Angeli coram Deo. Et hæc orationis differentia, ex illo modo loquēdi clarissime ostenditur, quem vniuersa catholica Ecclesia in orando seruat, secundum quem à Deo petimus, vt misereatur nostri: veluti cùm dicimus: Sancta Trinitas vnus Deus miserere nobis: id quod non dicimus sanctis, quia ab ipsis solum petimus, vt prò nobis orent: sicut cùm dicimus. Sancte Petre ora prò nobis, & sic de reliquis. Apoca. 8.

Neque in contrarium faciūt ea, quæ in principio huius cap.
B à nobis adducta sunt. Nam quòd ad illud attinet, quòd primo loco adducebatur: nempe orationem esse eleuationem mentis in Deum; Dicendum est id quidem verum esse: & ipsam etiam orationem ad solum Deū fieri, qui omnia, quę petimus, per se solum potest explere, sicut optamus. Verum hoc non tollit, quin oratio etiam fieri possit ad sanctos, non vt ad ipsos, sed tanquàm Deo præsentanda per ipsos.

Ad id vero quod secundo loco adducebatur, nempe orationem esse actum latrię, quæ soli Deo debetur: Dicendum est verissimum esse, quod latria soli Deo exhibetur. Vnde quando ora
C mus, soli Deo orationis cultum impēdimus, quia ab ipso solo petimus obtinere, quod oramus: protestātes in hoc Deum ipsum, solum esse bonorum nostrorum autorem. Verum tamen hoc nō tollit, quin etiam sanctos oremus, quia illos orando non deferimus illis latriæ cultum: sed solum ipsos oramus, vt intercessòres nostri fiant apud Dominum: qua in re ipsi Deo non modo nihil honoris detrahitur, sed etiam multùm illi defertur, quippe qui eo honore seruos, & sanctos suos dignos effecit, vt quæ sua ipse autoritate facturus erat, per ipsos tanquàm per veros amicos, nobis concedere velit, nobis, inquam, qui quoniam apud
D Deum prò peccatis nostris audiri non meremur, ideo sanctorū intercessione apud illum nostrarum orationum effectum obtinere studemus: Valent enim ipsi ad illum nobis impetrādum, & præsertim Maria Dei mater sanctissima, quæ propterea est in nostris necessitatibus, & periculis à nobis summo studio inuocanda. Sæpe quippe vidimus, & audiuimus plurimos hominū in suis periculis Mariam inuocasse, & omnis periculi malum illico euasisse: quia velocior est nonnūquam salus memorato nomine

mine Mariæ, quàm inuocato nomine Dñi Iesu vnici filij eius. E
Verū hoc non ideo fit, quòd ipsa maior, & potentior eo sit: non enim ipse magnus, & potens est per eā: sed illa per ipsum. Quare ergo propitior salus in recordatione, aut inuocatione eius, q̄ in filij sui sæpe percipitur? Ex eo (sicut mihi videtur) quia filius eius iudex est, & Dominus omnium discernens merita singulorum. Dum igitur ipse à quouis suo nomine inuocatus nō statim exaudit, profectò id iuste facit. Inuocato autem nomine matris & si merita inuocantis non merentur, ut exaudiatur, merita tamen matris intercedūt, ut exaudiatur: Idq; usus humanus: quotidie probat. Sicut enim cùm quis ab aliquo impetrare aliquid F vult, efficacius id impetrat proposito aliquo dominico nomine, quàm si simpliciter id vellet sua prece impetrare: sic qui à Deo impetrare aliquid vult: melius id faciet inuocato nomine Mariç, quàm si sua prece, aut oratione utatur. Vnde si tam vtilis est in subueniendo sola memoria matris Dei Mariç, mirum nō est, si in nuptijs tam vtilis fuerit eius prçsentia, quia ibi, vinum non habent, solum dicens sponsum, & sponsam à pudore liberauit, & conuiuas omnes noui vini sapore lætificauit: sed iam ad aliorum responsionem veniamus.

Simile.

Ad illud quod tertio loco adducebatur dici potest, quod ora G tio etiam si solo corde illa fiat; bene potest fieri ad sanctos. Et huius rei ratio est, quia licet sancti considerata sola cognitione naturali eorum cognoscere non possint ea; quæ in mundo aguntur: in quo sensu intelligenda sunt verba illa Iob. Siue fuerint filij eius nobiles, siue ignobiles nō intelliget: quibus fortasse motus D. Gregorius lib. 12. moralium cap. 13. affirmat, quod mortui vitā in carne viuentiū post eos qualiter disponatur, nesciunt, quia vita spiritus lōge est à vita carnis. Et sicut corporea atq; corpora diuersa sunt genere, ita sunt distincta cognitione: Licet ergo (sicut dicebam⁹) sancti cōsiderata naturali cōditione, cogno H scere non possint ea, quç in mundo aguntur, & maxime motus cordis nostri: tñ (sicut ibidem dicit idē D. Gregorius) in Verbo cognoscunt, quç decens est eos cognoscere de actibus nostris. Nam sicut si in magna aliqua domo ingens aliquod speculum constituatur, in eo speculo intuentium oculis nisi aliqua adsint impedimenta clarissime reprçsentantur omnia, q̄ sunt aut fiunt tàm in illa domo, quàm extra illam: sic immo incomparabiliter

Iob. 14.

D. Greg.

Simile.

perfe-

A perfectius in limpidissimo illo diuini Verbi speculo non modo sanctis perfectissime repræsentantur actus nostri, sed etiam nostri conceptus, & nostræ affectiones. Nam hæc omnia ipsi ibi cognoscunt: & maxime cùm ad illorum excellentiam ex quadã decentia pertineat, vt cognoscant petitiones, & orationes nostras ad eos corde, vel verbo factas, quas ipsi cognoscendo prò nobis orant. Quia sicut ad Corinthios scribens dicit Apostolus 1.Cor. 13.
charitas nunquam excedit: & ideo sancti quanquam corpora exuerunt, tamen erga nos suæ pietatis affectũ non deposuerũt: neque charitatem, quam erga suos viuentes habuerunt, morien
B tes amiserunt. Petrum Apostolum audiamus, & ex eius dictis huius rei veritatem intelligamus. Suos adhùc viuens monebat Apostolus, vt magis satagerent per bona opera certam facere suam vocationem, & electionem. Iustum autem arbitror (dice- 2.Pet.1.
bat ille) quandiu sum in hoc tabernaculo suscitare vos in commonitione, certus quòd velox est depositio tabernaculi mei: secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi. Veruntamen nè illi existimarent, quod ipse charitatem illam, quam erga illos viuens habebat, eam moriens amittere debebat, statim subiũxit. Dabo autem operam, & frequenter
C habere vos post obitum meum, vt horum memoriam faciatis.

Non contenti sunt sancti dùm viuunt, erga nos solum charitatẽ habere: sed morientes eam etiam volunt exercere, etiam in cœlis nostri memoriam habendo: etiam de cœlis nobis subueniendo. Sicut enim aquila quantumuis volando in altitudinem Simile.
nubium nimium se se attollat, & ita attollat, vt inconiuentes oculos in Sole ibi defigat, nunquam tamẽ filios suo intuitu deserit, aut ab oculis perdit, sed ubi eos aliquid pati uiderit, statim ad eos liberandos summa velocitate descendit: sic sancti quamuis ad gloriam ascenderint, vt ibi verum iustitiæ solem contem
D plentur, tamen nos à sua memoria nunquam deperdunt, sed nos semper veluti præsentes habent, prò nobis orando, nobis subueniendo, & à nobis denique suos oculos nunquam auertendo, in quo Dominum suum ipsi bene imitantur, in cuius laudem hæc à propheta merito pronuntiatur: Oculi Domini super iu- Psal. 33.
stos, & aures eius in preces eorum.

CAP.

E

CAP. III.

Miracula quare hodie non fiant, sicut in nuptijs à Christo, & postea ab ipso, & ab Apostolis, atque etiam in primitiua Ecclesia facta fuerunt.

Vinum non habent. Ioan. 2.

X hoc miraculo, quod precibus nostrę Virginis, ab eius filio factum fuisse nobis Euangelista aperte profitetur, non mediocris sane interrogandi occasio nobis offertur, quęnam causa sit, ob quam etiã nunc miracula non fiant sicut tunc ad Virginis preces, & Apostolorum fiebant. De Virgine namque (sicut patet) clarissimè videmus, quòd ubi his solum verbis. Vinum non habẽt: filium rogauit, vini beneficium prò illarum nuptiarum conuiuis statim impetrauit. Neque de apostolis id ipsum ostendere difficile est, quorum precibus, multis, & præsertim filię Cananęæ, & Socrui Petri sanitas reddita est. Quæ igitur est causa, quare etiam nunc, sicut tunc, & sicut in primitiua quoque Ecclesia, miracula non fiunt? E

Luc. 4.

G

Ad hæc respondentes dicimus quòd huius rei causa est, quià in principio non erat fides Christi, non erat fides Euangelica sic in mentibus credentium consolidata sicut nunc: quia tùnc, & præsertim tempore prædicationis Christi, & Apostolorum, paucissimi in Christo credebant: & ideo opus erat, vt aliquid haberetur per quod gentes ad Christum conuerterentur: eiusque fides, & doctrina populo persuaderentur. Et cum ad hoc nullum melius esset remedium quam si res fieret per miracula hac de causa miracula data sunt: quia aliud non erat, per quod fides Christi, & eius veritas melius comprobari posset: si quidẽ hæc humana traditione, aut aliquo speculatiuo documento cõprobari non potuerunt, præsertim cum nostræ fidei articuli nõ sint demonstrabiles. H

Hinc profectum esse constat quod miracula in primitiua Ecclesia fuerunt, non modo valde vtilia, sed etiam maxime necessaria ad introducendam fidem, cum id, quod tùnc temporis credere

A dere iubebamur, esset valde difficile. Nam credere hominem ab impijs Iudæis occisum, esse verum Deum, eundemque nos suo sanguine redemisse, & prò totius mundi peccatis ęterno Patri plenè satisfecisse, quodque per baptismum, qui erat immersio quædam in aqua, peccata tollerentur: credere, inquam, hęc, & alia huiusmodi erat satis durum, & nimium difficile. Vnde maxime oportebat ad hoc, vt hæc verisimilia redderentur, illisque quibus dicebantur, aut prædicabantur, credibilia viderentur, quod aliqua magna ipsis signa exhiberentur. Et ideo tùnc fiebat signum valde conueniens, nempe, vt illi, qui tùnc tempo
B ris baptizarentur, vel varijs linguis loquerentur, vel quęuis alia in eis signa cernerentur manifestantia operationem Dei, in ipso baptismo, quibus infideles ad credendum inducebantur, & ad amplectendam nouam Christi fidem excitabantur.

Veruntamen hæc omnia sic conueniebat fieri in Ecclesia primitiua, quia tunc Christi fides non adhùc erat introducta. Postquam vero iam nùnc per totum illa est orbem dilatata, iam opus non est, tales aut credentibus fieri operationes, aut in baptizatis miraculorum manifestationes. Et hoc totum est, quod tractatu 6. in Epistolam Ioannis sub his verbis indicare voluit
C D. Augustinus. Primis temporibus cadebat super credentes Spiritus sanctus, & loquebantur linguis, quas non didicerant, quomodo spiritus dabat eis pronuntiare. signa erant tempori opportuna: oportebat enim ita significari in omnibus linguis Spiritum Sanctum: quia Euangelium Dei per omnes linguas cursurum erat toto orbe terrarum. Et vt manifestius idem D. Augustinus ostenderet, iam hæc nō necessaria esse: immediate statim subdidit. Nunquid modo quibus imponitur manus, vt accipiant Spiritum Sanctum, hoc expectatur, vt linguis loquātur? aut quando imposuimus manum istis infantibus attendit vnusD. Augus.
D quisque vestrum, vtrum linguis loquerētur? Et cum videret eos linguis non loqui, ita peruerso corde aliquis vestrum fuit, ut diceret, non acceperūt isti Spiritum Sanctum: nam si accepissent linguis loquerentur quemadmodum tùnc factum est? Si ergo per hæc miracula non fiat modo testimonium præsentię Spiritus Sancti, vnde fit, vnde cognoscit quisque accepisse se Spiritū Sanctum? interroget cor suum, si diligit fratrem; manet Spiritus Dei in illo. Hęc D. Aug. quibus abunde satis ipse probauit,

tùnc

tùnc in primitiua Ecclesia signa necessaria esse, nunc vero non E
esse, vel quia sicut ille inquit, ex amore fraterno, & ex obseruatione mandati de charitate potest quisque cognoscere, an habeat in se Spiritum Sãctum: vel quia (sicut nos dicimus) iã nunc Christi fides est per totum orbem dilatata; & in humanis cordibus satis radicata.

Si vero aliquis adhùc vrgeat, dicatque, quòd magis honoraretur fides nostra, si nunc quoque in credentibus illę fierent signorum operationes, & in baptizatis linguarum manifastationes. Ad hoc negandum est quod fides nostra ex his magis honorabilis, aut venerabilis reddetur. Quia ex his potius videtetur, quod nostra fides non est adhùc bene confirmata: & quod F
ad illam confirmandam opus esset talia fieri, qualia in primitiua Ecclesia fiebant, quando (sicut diximus) miracula erãt maxime necessaria: quia sine illis nemo tùnc credidisset, immo (vt sic dicam) stultus proculdubio fuisset, qui sine aliquo probabili argumento res tam duras, & super omnem æstimationem credere voluisset. Nunc vero quando nostra fides iam est satis confirmata, non oportet talia miracula fieri, quia iam non sunt necessaria. Sicut enim puero quando ambulare incipit datur vehiculũ, vt ipsum ingressus in ambulando adiuuetur: si vero postquã iam G
homo adultus est, ei iterum ad ambulandum vehiculum traderetur, potius illo impediretur, quàm adiuuaretur: sic tùnc quando velut paruula erat Ecclesia dabantur illi miracula, quibus homines in credendo proficerent. Verùm modo quando ipsa iam est adulta, non est opus miraculis. Quemadmodum enim quando magnum aliquod fit opus, tunc solùm necessariæ sunt scalę, & ligna ad ascendendum, atque ad opus ipsum construẽdum, postquàm vero iam opus ipsum perfectum est, ad nihil aliud iam tunc scalæ & ligna inseruiunt, nisi vt sint impedimento transeuntibus. Eodem modo quando Ecclesiæ ędificium H
in principio ipsius nascentis Ecclesię construebatur, tunc miracula inseruiebant, erãt enim tanquàm scalę, & ligna: scalę quibus ad cognitionem Christi fidei ascendebatur, et ligna quibus ipsum fidei ędificium velut sustentabatur. Quod postquam iam consolidatum est remota sunt miracula, sicut ex ędificio remouentur ligna, & scalę. Quia sicut in ædificio vbi perfectum iam est: si adhùc ligna, & scalæ videantur, signum est, quod adhùc non

Simile.

Simile.

Simile.

A non bene solidatum est, sic in Ecclesia si adhuc miracula essēt, indicium foret, quod adhuc Christiana fides non esset bene solidata, quādoquidē & modo miracula fierent, quibus ipsa fides magis probaretur. Et hinc fit vt modo in Ecclesia ab eius ministris, & prælatis miracula non fiant: sicut antea fiebant à Christo, & Apostolis.

Non ignoro tamen aliam huius rei rationem ab aliquibus assignari affirmantibus, ac respondentibus quod ideo nūc prædicatores, & prelati, qui vicem gerunt apostolorum miracula non faciunt, quia apostolis fuit data expresse illa potestas faciēdi mi-
B racula, non autem eorum successoribus. Et hinc isti profectum esse autumant: quod prædicatores, & prælati hodie similia miracula non faciant.

Verum hæc istorū rñsio oīno insufficiens est. In primis, quia tūc merito q̄ri posset, quænā sit causa ob quam Christus nō det istis eandē potestatē, quibus et dedit simile officiū. Deinde quia omnino falsum presupponit, quia Christus eandē potestatē dedit oībus in se credentibus, sicut patet ex ipsius verbis, quibus apud Ioan. ipse manifeste dixit. Qui credit in me opera quæ ego Ioan. 14
facio, ipse faciet. Et alibi, signa aūt eos, qui crediderint hęc se- Marc. 16
C quentur in nomine meo dæmonia eijcient, &c. quę ad oēs credentes dicta esse ex eo constat, quia Christus in his verbis generaliter locutus est. Preterea, quia multo tēpore post Christi mortem martyres, confessores, & sancti Euangelij prædicatores multa etiam miracula fecerunt, quibus tamen Christus neq; fuit locutus, neq; dedit eis specialiter potestatem, sicut autores istius opinionis asserunt factum fuisse apostolis.

Quibus omnibus optime pensatis melius dicendum est, quod omnes credētes in Christum inuocato nomine eius possunt miracula facere, sicut patet ex præallegata Marci autoritate: dum-
D modo tamē habeant fidem, hoc est confidentiam sine hesitatione de qua Christus ipse suis discipulis loquens ait. Amen dico Matt. 21.
vobis si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solum de ficulnea facietis: sed & si monti huic dixeritis: tolle & iacta te in mare, fiet. Et Iacobus etiam Apostolus: si quis autem, inquit, vestrum indiget sapientia postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei: postulet autem in fide nihil hesitans, qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à ven-

ſto mouetur, & circunfertur, non ergo æſtimet homo ille, quod E
accipiet aliquid à Domino.

Verum tamē eſt, quòd iſta fides, de qua loquimur, eſt donum
gratis datum omnia autem dona ſpiritualia, (quę ſicut ad Corin-
1.Cor.12. thios ſcribens dicit Apoſtolus) ſunt ab ſpiritu Sancto, & inter
quæ enumeratur gratia ſanitatum, & aliæ gratiæ aliorum mira-
1.Cor.14 culorum (ſicut ibidem dicit Apoſtolus) ſunt ad vtilitatem, & ad
Eccleſiæ ædificationem, idq; ipſe alibi etiam teſtatur. Et ideò
Deus non dat illa niſi quando ſunt vel Eccleſiæ multum vtilia,
vel admodum neceſſaria. Vnde cum modo huiuſmodi poteſtas
faciendi miracula in prędicatoribus Euangelij, & in pręlatis Ec F
cleſiæ non ſit neq; fidei neceſſaria, neq; Eccleſię vtilis ideo illis
non confertur, quia miracula ſolum ſunt ad cōfirmationem do-
ctrinæ fidei, vt conſtet verum eſſe quod dicitur, quod cum iam
conſtet, & ſine dubitatione à nobis credatur, ea de cauſa nō da-
tur poteſtas faciēdi miracula, quia ad hoc modo eſſent omnino
ſuperuacanea. Id quod non ſic erat in Eccleſia primitiua, quia
tunc nihil credebatur: immo potius durum erat audire res fidei,
ſcilicet hominem crucifixum Deum fuiſſe, & ſaluatorem mun-
di. Vnde erat, quod hoc ſolum audito, iudæi ex eo ſcandalum ac
cipiebant: gentiles vero ſtultitiam eſſe credebant iuxta illud, G
1.Cor.1. quod Corinthijs dicit Apoſtolus. Nos prędicamus Chriſtū cru
cifixum iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam.
Ac proinde opus erat, vt talis doctrina perſuaderetur in pote-
ſtate, & frequentia miraculorum, quæ propterea conceſſa
fuit Apoſtolis, & prædicatoribus ad faciendum prompte quę-
cunque miracula, quibus ſuam doctrinam confirmarent.
Marc. 16. Vnde dicitur de ipſis Apoſtolis: Illi autem profecti prædica-
bant vbique Deo cooperante, & ſermonem confirmante, ſe-
quentibus ſignis.

Et non ſolum prędicantibus hæc poteſtas ad miracula, tunc H
concedebatur, ſed etiam credentibus ipſis, quia tunc mox vt ali-
quis credebat, ea miracula facere poterat, de quibus eodem loco
ibidem. ſic dicitur. Signa autem eos, qui crediderint hęc ſequentur, in
nomine meo dęmonia eijcient, linguis loquentur nouis, &c. Et
hoc modo abundantiſſime apparebat veritas huius doctrinæ,
quia non ſolum eam prædicātes: ſed etiam credentes miracula
faciebant, vt ſic vel maxime pateret, quod bonum ſuſcipiebant

omnes

A omnes illi, qui Christi fidem accipiebant. Modo verò quando iam totus mundus credit, opus non est, vt miraculis persuadeatur, quod creditur, eo quod iam nunc miracula non essent ad vtilitatem, sed ad superfluitatem: non ad Ecclesiæ ædificationẽ, sed ad ostentationẽ. Ac proinde cum Deus nihil conferat, nisi quod sit ad gloriam suam, & ad vtilitatem nostram: teste. n. Apostolo, quæ a Deo sunt ordinata sunt. Hinc fit quod modo talem potestatem faciendi miracula neq; concedat, neque concedere debeat. Quia si concederet non solum non confirmaret fidem, sed infirmaret eam. Sicut. n. quando quis habet aliquid in iudicio Roma. 13. Simile.
B sufficienter notum, vel probatum, si rursus vellet id probare, per hoc solum redderet negotium suum durum, & difficile, tanquã si adhuc probatione indigeat, id quod sane non esset prudenter, aut sapienter factum: ita etiam nunc quando iam de veritate fidei nostræ, ab illis, qui eam tenent non dubitatur, si adhuc ad eius confirmationem miracula fierent, hoc prorsus esset ostendere, quod de ea satis adhuc non constat, esset tollere eius dignitatem, & reducere illam in illum statum, in quo erat, quãdo nondum erat confirmata: id quod omnino esset imprudenter factũ: & maxime cum hoc esset non modo valde laboriosum: sed etiã
C periculosum. Quia si apud aliquos credentium, etiam nunc miracula fierent ad fidei confirmationem, quasi vt per illa miracula fidei firmiter asentiretur, oporteret id pariter apud homines omnes sic fieri quasi de nouo fides introduceretur. Hoc autem quanti laboris, quantiq; periculi esset, nemo ignorat.

Præterea hoc esset omnino superuacaneũ, quia sine miraculis fides nunc radicatissima est, & quod semel radices egit, stultũ esset eradicare, vt iterum plantaretur. His ergo de causis nũc miracula non fiunt, neq; fieri debẽt. Atq; illa ẽt de causa vt in nobis maneat locus merendi. Nã per fidem meremur, in quantũ
D iuxta dictum apostoli, captiuamus intellectũ in obsequiũ Christi. Si autem miracula quotidie à prælatis, & prædicatoribus fierent, iã non maneret nobis locus ille merendi, quia per illa quotidiana miracula conuinceremur quasi per demonstrationẽ; id quod nõ fit, quia Deus non subtrahit nobis opportunitatem boni operis, sicut est credere, vt credendo mereamur. 2. Cor. 10.

Si vero arguas, quod ẽt tunc in primitiua Ecclesia, miracula fieri non debuerunt: vt relinqueretur locus iste merẽdi illis om-

S 2 nibus,

nibus, qui credere volebant. Dicendum est esse rationem omni no dissimilem. Nam tunc quidẽ quodammodo fatuũ, & stultum omnino visum fuisset, si quis à principio credidisset ea, quę Christus prædicabat, & eius discipuli, si miracula non apparerent. Vnde tunc necesse erat illa fieri, quia Deus ét Iudęis concesserat, non tm̃ vt non crederent alicui prophetæ tanq̃ à Deo misso, sed etiã vt illum interficerent, si ad hoc miraculũ nõ ostẽderet. Hoc est, si illud quod talis propheta prædiceret, non eueniret. F
Deute.18. Postquam.n. iudæis dixit. Propheta aũt qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quę ego nõ præcepi illi, vt diceret, aut ex nomine alienorũ Deorum, interficietur. Postq̃, inquam, hoc illis dixit, tacitæ eorũ obiectioni veluti respõdẽs, inquit. F
ibidem. Quod si tacita cogitatione responderis, qũo possum intelligere verbũ, quod Dominus nõ est locutus? Hoc habebis signũ. Quod in noĩe Domini propheta ille prędixerit, & nõ euenerit, hoc Dñus non est locutus. Ex quibus sane patet ꝙ in primitiua Ecclesia totus mundus esset excusabilis si non crederet, dummodo miracula fieri non videret. Nunc autem omnino secus est, quia iam fides est radicata.

Si vero r̃ndeas, hodie adhuc infideles esse, pro quibus necessarium esset, ét nunc miracula fieri. Ad hoc dico, quod aut isti sũt iudæi, aut pagani: si sunt iudęi pro illis non sunt miracula necessaria, quia illi ex lege sua, & ex scripturis suis possunt conuinci: illę.n. testimonium perhibent de Christo. Et ideo D. Paulus in primitiua Ecclesia testimonijs legis etiam vtebatur ad ostendendum Christum esse Messiam. Vnde nunc à fortiori contra illos eisdem testimonijs vtendũ est: Si vero sunt pagani possunt quidem miracula ad eorum conuersionem proficere. Vnde multis inter eos prędicantibus (etiam nunc) concedit Deus potestatem faciendi miracula, alijs vero non concedit, vel ex ipsorum demeritis, vel ex nostris, quia indigni sumus vt Deus temporibus nostris tanta bona Ecclesię suę concedat. G H

Nihilominus tñ verius dicendum puto, hoc ex eo accidere, quia non est nũc necessaria infidelium conuersio, sicut erat in Ecclesia primitiua, quando pauci erant credentes. Aliter.n. si hæc illorum conuersio nunc necessaria esset: si nos indigni essemus, ipse deus faceret nos dignos ministros, vt per nos talia fierent, qualia in Ecclesia primitiua fiebant. Ipse enim Deus, de

quo

A quo. Paulus loquens dicebat: Qui idoneos nos fecit ministros noui testamenti, ipse, inquam, dignos nos facere, vt possemus talia operari: sicut de facto hodie adhuc facit, cùm ipse iudicat bonum esse conuerti aliquam gentem ad fidem. Donat enim tunc prędicatoribus virtutem faciendi miracula, sicut aliquando non multum ante tempora nostra factum est, & his nostris temporibus adhùc quotidie fit, in illis Iaponiorũ Regionibus, & alijs multis in locis, extremisq orbis partibus, in quibus Lusitanis prædicatoribus, qui à principio illius Regni Lusitani ad hoc præcipue munus à Deo electi fuerunt, vt exteras illas gen-
B tes ad fidem conuerterent, datur potestas faciendi miracula, quibus nouiter ad fidem venientes facilius ad credendum excitentur. Hoc tamen omnibus singulariter minime conceditur, quia (sicut iam diximus) infidelium conuersio nõ est hodie tam necessaria, sicut olim erat in primitiua Ecclesia.

CAP. IIII.

Maria quare non prò alijs rebus ad nuptias necessarijs filium rogauit, sed prò solo vino, & vino, in quo est luxuria: quodque
C *Deus nunquàm neque ante, neque post in miraculosis conuiuijs concedere voluit.*

Vinum non habent. Ioan. 2.

Irum videbitur quænam potissimum causa fuerit, quæ nostram Virginem potius impulerit, ad intercedendũ apud filium, prò vini necessitate, quã pro necessitate aliarum rerum, quarum indigentiam in illis nuptijs, quas pauperum extitisse con
D stat, fuisse credibile est. Et quod in hoc Virginis facto, nos maxime potest, ad admirationẽ prouocare illud est, quod pro illa re filiũ orat Virgo castissima, quæ est castitati inimicissima. De illa enim Salomon sic dixit: Luxuriosa res vinum. Et D. Paulus ad Ephesios scribens ait. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et ideo fortasse motus alibi dixit Apostolus: bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum. Paul. 20. Eph. 5. Rom. 14.

His etiam accedit, quia Virgo pro illa re etiam filium orat,

quam ipse neque antea (etiam ab origine mundi) neque po- E
stea vnquam alicui miraculose concedere voluit: sicut fecit in
his nuptijs ad petitionem matris suæ. Nam Deus in miraculosis
cibationibus, & conuiuijs de panibus hominibus prouidit, &
de carnibus etiam, & piscibus: Nunquàm tamen de vino. In
Exodo enim legimus ipsum verbis, Iudæis panes, & carnes pro
misisse, & in effectu ea illis dedisse. Quia vbi ipse cùm Moyse
Exod. 16. locutus est: Audiui murmurationes filiorum Israel: loquere ad
eos: Vespere comedetis carnes, & manè saturabimini panibus:
scietisque quod ego sum Dominus Deus vester: statim suā pro-
Ibidem. missionem opere compleuit, ibi enim immediate subditur. Fa- F
ctum est ergo vespere & ascendens coturnix cooperuit castra,
mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Et de istis car
nibus, & de istis panibus manducauerunt tunc Iudæi ad saturi-
tatem. Neque solum hac vice, sed iterum etiam dedit Deus Iu-
dæis carnes in deserto in sepulchris concupiscentiæ, quando
eis per Moysem dici iussit, vt sanctificarentur ad hoc vt Domi-
nus daret eis carnes & comederent, non vno die neq; duobus,
aut quinque, aut decem, sed vsq; ad mensem donec exirent per
nares eorum, & verterentur in nauseam. Fecit enim tunc Do-
minus ibi ascendere coturnices, & habuit populus cibos de il- G
lis vsque ad mensem, sicut videre est, in Numeris. Et tamen in
istis Iudæorum cibationibus nusquam vini mentio fit.

Præterea cùm Deus vellet Eliam prophetam tempore famis
miraculose pascere, narrat Sacra Regum historia, quòd Cor-
ui de ipsius Dei mandato deferebant prophetę panem, & car-
nes mane, & iterum panem, & carnes vesperi. Corui quoque
3. Reg. 18. (dicit ibidem scriptura) Deferebant ei panem, & carnes mane,
& similiter panem, & carnes vesperi: & tamen vinū nunquàm
illi deferebant: sed dicit ibidem scriptura quod bibebat de torrē
te. Et in tantum verum est, quod Deus nunquàm prophetæ vo H
luit miraculose dare vinum in suam sustentationem, quod exsic
cato illo torrente Carith, Deus non misit vltra panem, & car-
nes Eliæ per Coruos: sed illi pręcepit, ut iret ad viduam sarapte
nam, quæ eum pasceret, cùm posset illi de panibus, carnibus, &
vino prouidere: saltem post torrentis exsiccationem: quod tamē
Deus ipse facere noluit: sed potius misit eum inde, non dans ei
vltra carnes, neque panem, quod fuit manifestissimum signum,
quòd

A quòd Deus noluit vnquam vinum miraculosè dare in hominũ sustentationem.

Et vt relicto veteri testamento ad nouum etiam veniamus, ex ipsoque hoc ita esse, quoq; intelligamus. Christus Dominus cùm maximam esset hominum multitudinem, ex quinque pani bus, & duobus piscibus saturaturus, eos ita multiplicauit, vt non modò vniuersam hominum multitudinem saturarent, sed etiam multa fragmenta superarent: & tamen de vino nulla ibi mentio fit: Qua de causa ergo cum Christus nusquàm neque postea vinum in hominum sustentationem dare voluerit per miracu- Ioan. 6.
B lum, Virgo filium prò vino orat, & vini miraculum his verbis implorat. Vinum non habent? Quibus verbis Virgo nullam, sicut patet, de alijs rebus, quarum fortasse in illis nuptijs tanta copia non erat mentionem facit, sed solum de vino, quod præter quam quod castitati (sicut diximus) contrarium reperitur, nusquam alibi in Christi cibationibus miraculosè concessum inuenitur: quæ igitur huius rei causa est?

Ad hæc omnia respondentes imprimis dicimus, Mariã propterea pro solo vino filiũ rogasse, quia in illis nuptijs maior vini necessitas habebatur, quàm aliarum rerum. Idque ita esse ip-
C se Euãgelista nobis aperte significauit, cùm solius vini, & non aliarum rerum defectum sub his verbis indicauit. Et deficiente vino dixit mater Iesu ad eum. Vinum non habent.

Ad illud autem quod etiam adducebatur, nempe Virginem castissimam rogasse prò re, quæ est castitati inimicissima. Dicẽdum est Virginem non rogasse pro vino inquantum est castitati inimicum. Et hoc dato, sed non concesso, quod vinum ex se, & ex sua natura inimicum sit castitati, quia vinum ex se, & ex sua natura bonum est. Si uero causat motus castitati contrarios,
D hoc non est culpa ipsius vini, sed illorum, qui illud immoderate bibunt: Vt enim ferrum ex se, & ex sua natura bonum est, quia ex illo conficiuntur aratra, ligones, & rastra, quibus terra colitur, falces, quibus arbores amputantur, dolabrę, serræ, & alia instrumenta, quibus domus ędificantur, & denique lanceę, enses, pugiones, loricæ, cæteraque arma, quibus hostium ictus, atque impetus longe propulsantur: si uero his omnibus cædes nonnunquam committantur, hoc non ferri culpa est, sed illorum, qui illo male vtuntur: sic vinum ex se, & ex sua natura bo- Simile.

num quidem est: si vero propter illud nonnunquàm mala cau- E
santur, hoc propter culpam malè vtentium, immoderateque illud sumentium est; tunc enim castitati inimicum est, quia luxuriæ causa est. Et hoc est, quod sapiens significare voluit dùm dixit: Luxuriosa res viuum: hoc est, vinum ideo est res luxuriosa, quia effectiuè luxuriam causat in illis, qui immoderatè illud sumunt, id, quod non faceret, si ab eis moderate sumeretur. Nam vinum immoderate sumptum non tantum luxuriam causat, vnde est illud D. Hieronymi communissimum dictum: Venter mero æstuans facile despumat in libidinem, sed & multorum etiā malorum causa est, iuxta sententiam Ecclesiastici, qui dicit: Vinum multum potatum, & irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Inter has vero ruinas quas facit, hæc (meo quidem iudicio) non minima est, quod omnino intellectum perturbat, ipsiusque actum intellectus cessare facit: perturbatis enim organis interioribus, & indispositis speciebus ex vini superabundantia, cessat statim intellectus operatio: & sic remanet homo sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus, remanet quasi sine vita, id, quod fortassis Ecclesiasticus tùnc nobis indicare voluit, cum dixit: Quæ vita est ei, qui minuitur vino? ac si diceret nulla alia illi vita est quam illa, quę non est hominis vita, sed vita bestialis, vita suina, vita equina, & vita mulina: remanet enim sicut equus, & mulus quibus non est intellectus, immo peior, & multo peior quàm equus, & mulus. Nam hæc iumenta postea quam ad pręsepe pasta sunt, iter agere, onera gestare, & omnia sua ministeria implere non desinunt: Homo autem nimio ingurgitatus vino, ad omnia postea ineptus redditur, & quando ad gratias Deo agendas conuerti debebat, tunc magis ad dormiendum conuertitur. Si vero non dormit, sed vigilat, melius dormire illi esset, quàm sine intellectu, & ratione vigilare, quæ ab ebrietate omnino submerguntur, ad modum nauis, quoniam sicut nauis, quæ aquis ita impletûr, vt exhauriri nequeat, statim submergitur: sic homo vino inebriatus, illico in præceps vadit, & suam rationem, & intellectum prorsus submergit, qua de causa fortasse motus dixit Ecclesiasticus: cogitaui à vino abstrahere carnem meam, vt corpus meum transferrem ad sapientiam.

Prou 20. | D Hiero. | Eccl. 31. | F | Eccl. 31. | G | H | Simile. | Eccle. 2.

Quod si temperate sumatur vinum multum iuuat, hoc ipsa scriptura

A scriptura attestante, ac dicente: Æqua vita hominibus vinum Eccl. 31.
in sobrietate: si bibas illud moderate eris sobrius. Et deinde paucis interiectis: Exultatio animæ, & cordis vinum moderate potatum: sanitas est animæ, & corporis sobrius potus. Hinc homi. 5. in Iudicum librum dixit Origenes: Vinum sanos, & Orig.
commode degentes iuuat: & sicut scriptura dicit cor hominis dumtaxat lętificat: febricitantibus vero si sumpserint, continuo perniciem, & interitum parit.

Itaque vinum ex sua natura bonum est, quod vero mali aliquando causa est, hoc prouenit ex sola culpa male vtentium. Et ideo Ephesijs dicebat D. Paulus Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Non dixit Nolite bibere vinum, in quo est luxuria, sed dixit: Nolite inebriari vino dans per hoc Apostolus clare intelligere, quod luxuria non est in parcitate, sed in ebrietate: quod non est in vini temperata bibitione, sed in eius immoderata sumptione: & denique quod luxuria non est in natura vini, sed in nimia potione vini. Nolite inebriari vino in quo est luxuria: ac si diceret: Non vobis prohibeo quin moderate vinum bibatis: sed ne modum excedatis. Et hoc nè quis hæc eius verba peruerse intelligens ex illis conaretur ostédere
C creaturam Dei, idest, vinum malam esse sic argumentando. Cuius effectus malus est, ipsum quoque malum est: sed effectus vini, hoc est, luxuria malus est, igitur vinum est malum. Quod non est dicendum, cùm vinum sit creatura Dei. Vnde dicendum est, quod Paulus in his verbis: in quo est luxuria, non voluit significare, quod in vino sit luxuria, sed in inebriari: & ideo Ephesijs non prohibuit vino vti, sed abuti, quia illo uti optimum est, illo autem abuti pessimum omnino est. Neque obstat quòd ad Romanos scribens idem dicat Apostolus: bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum.
D Quia Apostolus antequàm hoc dixisset aperte pronuntiauit: Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. Et tùnc addidit bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum. Hoc est, non manducare, aut bibere per offendiculum, & scandalum fratris: tunc enim id, quod ex sua natura bonum est, ex offensione malum efficitur. Ex eo scilicet, quod frater offenditur uidens nos, aut per immoderantiam, aut quia nobis prohibiti sunt,

uti

uti his cibis, & potu. Aliter enim bonum immo optimum E
est carnem manducare, & vinum bibere. Quod si ita non esset
Virgo nostra vinum pro conuiuis nequaquam à filio petijsset.
Sed quia nouerat bonum esse vinum bibere, ideo illud petijt ad
conuiuarum visum, non autem ad ipsorum abusum. Nequaquam
enim illud peteret, si videret q̃ conuiuę petito à se vino potius a-
buterentur, quam vterentur.

Ad illud tandem quod adducebatur de miraculosis illis ciba
tionibus, in quibus Deus vinũ non dedit, sicut fecit in istis nu-
ptijs ad preces virginis: sed solum panẽ, carnes, pisces, & aquas,
facilis est responsio: & pręsertim si attendatur magna illa diffe F
rentia, quæ est inter illas cibationes, & has nuptias. Nam in il-
lis cibationibus solum Dei intentum erat, Iudæos, Eliam, & tur-
bas sustentare ne fame perirent, aut fame deficerẽt id, quod per
Eccle. 29. solum panem, carnes, & pisces simul cũ aqua, fieri poterat absq;
vino. Immo cum solo pane, & aqua iuxta id, quod dicitur. Initiũ
vitę hominis panis, & aqua. In istis vero nuptijs, in quibus Vir-
go erat, et ad quas Christus cùm suis discipulis fuit inuitatus, nõ
tantum intendebatur conuiuantium necessaria sustentatio: sed
simul etiã decens opulentia, suauitas, & perfectio conuiuij: atq;
etiam gaudium: & lętitia conuiuantium, quę non tam bene ibi G
essent, si vinum deesset, quod tam ad perfectionem conuiuij re-
quiritur, quam etiam ad exhilarandos, lætificandosque con-
Psal. 103. Eccle. 40. uiuas, quia sicut dicit propheta. Vinum lætificat cor hominis:
& alibi: Vinum & musica lætificant cor. Quibus de causis
Virgo fortasse ducta pro vino filium tunc rogauit, atque illa
Eccle. 31. etiam de causa, quia nouerat scriptum esse. Vinum in
iocunditatem creatum est, & non in ebrietatem
ab initio. Vnde (sicut sæpe iam diximus)
vinum postulauit, non vt illo con-
uiuę inebriarentur: sed vt
potius lætificaren-
tur, ac
iocundarentur. H

A

CAP. V.

Ea, quæ per miraculum fiunt, sunt illis multo meliora, quæ fiunt secundum naturam. Vinum in nuptijs Virginis precibus à Dei filio impetratum, fuit multo melius, quàm omne vinũ naturale.

Vinum non habent. Ioan. 2.

B NEmo existimet vinum istud, pro quo Virgo in his nuptijs tanto affectu apud filiũ intercessit, quodque ad eius preces ipse filius tunc miraculosè cõcessit, fuisse qualecunque vinum, sed vinum optimum, vinum perfectissimum, & supra omne naturale vinum suauissimum. Communiter enim asseritur, estq; id valde verisimile, ꝙ quando Christus per miraculum aliquid faciebat, illud sine dubio melius erat, quàm alias naturaliter esse solebat: sicut cum Christus ab aliquo morbo aliquem sanabat, ille red debatur sanior quam esset, antequam incideret in morbũ illum, sic etiam cum in cibis miraculum faciebat, illi cibi erant multo meliores omnibus alijs cibis similibus, qui sunt secundũ naturam. Si.n. cibi, qui in lege veteri à Deo per miraculum dabantur, meliores, & multo quidem meliores erant omnibus alijs cibis naturalibus: quomodo cibi, qui in lege noua per miraculũ à Christo dabantur, multò meliores non essent omnibus cibis naturalibus? De cibo illo, hoc est, de manna, quo Deus in deserto nutriebat populum suum dicit scriptura. Panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem: substantiam enim tuam, & dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebas: & deseruiens vniuscuiusque voluntati ad quod quisq; volebat, cõuertebatur. Tantum huic miraculoso pani saporis suauitatem, & suauitatis saporem Deus contulerat, vt vnicuique (dummodo tamen bonus iustusq; esset) mutaretur ad id, quod uellet. Dico dummodo bonus, iustusq; esset, quia Deus in Manna non omnibus con cedebat illam saporis suauitatem, ac dulcedinem, ita vt mutaretur ad id, quod vnusquisq; vellet: sed hoc fiebat tantũmodo in bonis, & iustis, qui vocantur filij Dei: & hoc vt scriptura significaret

Simile.

C

Sapie. 16.

D

ficaret, aperte dixit: substantiam, & dulcedinem tuam quam in E filios habes, ostendebas; ac si apertius dixisset: illam substantiã, & suauitatem, quam cibus ille habebat, eam tu in solis filijs ostendebas, in alijs autem, qui ex eo quia boni, & iusti non erãt, neque tui filij erant, non ita fiebat. Sicut vinum, verbi gratia sanos, & commode degentes iuuat, egris autem, & febricitantibus perniciem parat: sic ille miraculosus cibus, & in solis bonis suum saporem, & suauitatem ostendebat, in alijs vero suum naturalem saporem retinebat.

Simile.

Sed quisnam, inquies, erat illius miraculosi cibi naturalis sapor? Naturalis Manna sapor consequens ex natura suæ mixtionis, erat sicut panis oleati, hoc est, sicut panis pisti cùm oleo. F Sic enim de illo cibo ipsa dicit scriptura. Erat autem Man quasi semen Coriandri coloris bdellij, circumibatq; populus, & colligens illud frangebat mola, siue terebat in mortario coquens in olla, & faciens ex eo tortullas, saporis quasi panis oleati.

Num. 11.

Et hinc erat quod propter saporem olei, fiebat manna ille quibusdam ex assuetudine non gustabilis: sed nauseabant dicẽtes: Nauseat anima nostra super cibo isto leuissimo. In bonis tamen, & iustis (sicut dicebamus) non sic fiebat: sed sicut ipsa dicit scriptura, vnius cuiusque voluntati deseruiebat, & ad quod G quisque volebat ille cibus se conuertebat. Vnde clarissime sane patet qualiter cibus ille, & panis miraculosus erat multo melior omni naturali pane. Id, quod ego similiter dicendum puto, de panibus illis, & piscibus, quibus Christus Dominus turbas saturauit. Licet enim ex Euangelio ipso non appareat, qualis saporis illi essent: verisimile tamen est, quod debebant esse optimi saporis, tùm ut in hoc Christi potentia, ac magnitudo ostenderetur; tùm etiam quia (sicut diximus) ea, quę per miraculum fiunt, sunt multò cõpletiora, ac perfectiora, quàm illa, quę sunt, aut fiunt secundum naturam. H

Num. 21.

Hoc autem ita esse non tantum constat ex his, quæ hactenus diximus, sed etiam ex vino isto in his nuptijs ad Virginis preces per ipsum Dei filium mirabiliter ex aqua facto. Erat enim istud vinum multò melius, & suauius: quàm omne aliud vinum, quod communiter, & naturaliter haberi poterat, non modo in regione illa, sed in quibuscunque alijs mundi partibus. Et idcirco Architriclinus vbi primum gustauit aquam vinum factum, non so

lum

A lum miratus est unde illud vinum esset, sed & illud etiam valde laudauit sic dicens. Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: tu vero seruasti bonum vinum vsque adhùc. Ex quibus Architriclini verbis iam clarissime constat hoc vinum per miraculum in his nuptijs à Christo factum multò melius fuisse comparatione cuiuscunque alterius vini naturalis, quod antea illis nuptijs bibebatur. Si enim tale non fuisset nullo modo sic ab illo Architriclino laudaretur. Et maximè cùm Architriclinus, hoc est, triclinij præpositus non esset communis aliqua, & priuata persona, sed persona aliqua grauis, & sapiens ex sacerdotali ordine: tales enim homines olim Hebræi ad regendas suas nuptias eligebant, sicut patet ex D. Gaudentio Brixiano Episcopo, qui tractatu nono hac ipsa de re agens in hunc modum inquit. Nuptiæ apud Iudæos cùm fierent, vnus (quantum ex traditione cōperimus) dabatur de sacerdotali ordine, qui morem legitimę disciplinæ gubernaret, curamque pudoris ageret cōiugalis, simul & conuiuiorum apparatum, ministros, atque ordinem dispensaret. Et hoc prò officio Architriclinus, hoc est, triclinij præpositus diceretur. Cum itaque iste Architriclinus taliter illud vinū laudauerit, credibile est, quod hoc non faceret, nisi intelligeret illud esse melius vino, quod antea in illis nuptijs bibebatur. Et sic patet quod huiusmodi vinum erat multò melius omni vino naturali.

Ioan. 2.

B

D. Gaud.

C

Neque hoc de isto solo vino in istis nuptijs facto dicendum est, sed de illo etiam, quod in huius tanti signi testimonium annuis miraculis factum hęresi 51. sub his verbis refert D. Epiphanius. Post annos triginta factum est primum signum in Cana Galilæę, quando aqua facta est vinum: qua propter etiā in multis locis vsque in hunc diem hoc fit, quod tunc factum est diuinum signum, in testimonium incredulis, velut testantur in multis locis fontes ac fluuij in vinum conuersi. Cyberes quidem Vrbis Cariæ fons, qua hora hauserunt ministri, & ipse dixit: Date Architriclino, testatur & in Gerasa Arabię fons similiter. Nos bibimus de Cyberes fonte fratres vero nostri de eo, qui est in Gerasa in martyrum templo. Sed & multi in Ægypto de Nilo hoc testantur. Quare in vndecima Tybi Ægyptij omnes hauriunt aquam, & reponunt tùm in ipsa Ægypto, tùm in multis regioni-

D. Epiph.

D

regionibus. Hæc illo in loco Epiphanius, quæ omnia hoc loco referre, ac recensere libuit, vt ex illis quotus quisque bene cognoscat qualiter Virgini matri suæ Dei filius detulerit, ad cuius preces non modo conuiuas in alijs nuptijs Cana ex aqua vino facto potauit: sed & in huius tãti miraculi significationem, ac etiam in claram, & manifestam suæ erga matrem obedientię ostensionem fontium aquas tantis in locis in vinum commutauit. E

CAP. VI.

F

Dei filius suæ matris rogatu vinum in nuptijs facturus, quare potius aquam in uinum commutauit, quàm ex nihilo vinum creauit: & presertim cum matrem magis honoraret, vinum ex nihilo creando, quàm aquam in vinum commutando.

Vinum non habent. Ioan. 2.

NOn est hoc loco otiose pretereundum Dei, & Virginis nostrę filium, cùm ad matris suę preces de vino vellet interessentibus in illis nuptijs conuiuis prouidere, noluisse vinum ex nihilo creare: sed solum voluisse aquam in vinum commutare. Sicut enim de nihilo postea panes non fecit, quibus turbas satiaret; sic etiam nùnc de nihilo vinum non creauit, quo istos conuiuas lætificaret. Sed quod ipse sic fecerit ad turbarum saturationem, de hoc minus mirum est, maius autem est, quod sic etiam facere voluerit ad istorum conuiuarum lætificationem: quia prò illo nemo illũ rogauit: prò hoc autem eius mater sic dicens illi supplicauit: Vinum non habent. Vnde videtur quod vt petentem matrẽ plus honoraret, debebat nouum aliquod magnum miraculum perpetrare, quale est de nihilo vinum creare, & non contentus esse communi miraculo illam solum honorare, sicut est aquã in vinum commutare. Nam mirabilius est vinum de nihilo creasse, quàm aquam in vinum commutasse. Mirabilius quippe est quamlibet substantiam, quę non erat condere, quam substantiæ iam existenti quodlibet accidens adijcere. Cum enim humór omnis sit vna generaliter substantia, unumque elementũ: G H

color

A color autem, siue sapor bene inter multitudinem ponantur, ac constituantur accidentium: hinc fit quòd cùm aquam de nihilo creauit Deus, quod tunc ex eo quia substantiam ędidit mirabilius fecit. Cum autem vinũ de aqua fecit, humoris substantiæ accidens solum adiecit: & sic fecit quod est venerabilius, non uero quod est mirabilius: sicut ergo mirabilius est aquam ex nihilo creare, quàm eam in uinum commutare: sic mirabilius esset vinum ex nihilo creare, quàm ex aqua vinum facere. Quare ergo illud, quod maius est Dei filius non fecit, vt matrem suam magis honoraret? Quia (sicut de ipso dicit scriptura)

B semel loquitur Deus, et secundò ipsum nõ repetit. Scio, inquies, quòd de illo scriptura sic dicit. Sed quiduis dicere, quando dicis, aut respondes: semel loquitur Deus, & secundo ipsum non repetit? Quod ipse, qui semel, & simul de nihilo voluit cuncta creare: nec prò matre debet sine necessitate creationem ex nihilo iterare. Eccle. 18.

Dicam hóc clarius. Deus in principio simul omnia ex nihilo creauit: sic enim de illo testatur scriptura. Qui viuit in æternũ creauit omnia simul: simul quippe omnia: hoc est, prima rerum elementa de nihilo creauit: sex autem diebus operatus est Eccle. 18.

C rerum omnium species non de nihilo creando, sed ex eisdẽ elementis sui uerbi imperio formando: & die septimo requieuit ab omni opere, quod patrarat. Hoc tamẽ non ita intelligitur quasi Deus, die septimo otiosus esse inceperit, sed quod cessauit cõdere noua genere, & nouas species creaturarum. Vnde Moyses non solum dixit, quòd Deus requieuit die septimo: sed appo suit à quo requieuit, scilicet ab omni opere quod patrauerat. Et ideo Christus sciens quod tota ratio sabbatizandi esset, quia die septimo requieuit Deus ab uniuerso opere, quod patrauerat, cognoscensque quod propterea Iudæi volebant eum interficere Gen. 2.

D quia sabbato homines curabat in quo Deus requieuerat ab omni suo opere, falsum intellectum diuinę quietis illis tollens: Pater meus, inquit, vsque modo operatur, & ego operor: Ac si apertius diceret. Quamuis requieuerit die septimo à creando nouo genere creaturarum, non tamen quieuit absolutè, sed vsque modo continuè operatur, res omnes conseruando, quę omnes in nihilum redirent, nisi patris mei manus eas conseruaret gubernãdo creaturas, & præsertim creaturas rationales, illas illuminando, Ioan. 5.

do, illis inſpirando, & propter eas miracula faciendo, & multa E
alia opera patrando, quę Deus vſque modo operatur tàm in ſabbato, quàm in alijs diebus. Et ego etiam his ipſis diebus operor; vnde non eſt cur me arguere debeatis, quod operor in ſabbato, quoniam in hoc aſſimilior patri meo, quia ſicut ipſe abſque diſcretione dierum operatur: ſic ego omnibus diebus licite operor. Itaque quia Deus (ſicut diximus) ex nihilo omnia ſimul in principio creauit, ideo ex nihilo de nouo res non creat. Vnde Dei filius ad inſtantiam matris ſuæ vinum daturus non illud ex nihilo creauit: ſed ex competenti elemento illud fecit, hoc
eſt, ex aqua, quam ſingulis annis per vites à radicibus aſcenden F
tem in vinum conuertit.

Hoc autem qualiter Dei filius in nuptijs fecerit, credi quidem à nobis poteſt, ſed tamen inueſtigari, aut dici à nobis omnino non poteſt: ne nobis illud accidat quod viſui cùm in ra-
Simile. dios dirigitur ſolares. Quanto enim quis plus, & diligentius eos videre voluerit, tanto magis ſenſu, ac viſu læditur, & dùm nimium cernere quærit, etiam illo, quod plus eſt priuatur. Tale quid nobis cõtinget ſi voluerimus huius miraculi rationem inueſtigare. Vnde hoc ſolo contenti eſſe debemus, ſi illud cre-
damus, illius vero rationem curioſe non inquiramus. Quia ſicut G
Simile illi, qui igne vult calefieri ſufficit, vt ſolum iuxta illum pedem ponat, aut manum, quia ſi interius manum, aut pedem mittat prorſus combureur: ſic nobis ſufficit, & ſatis ſuperque ſufficit, ſi hoc tàm magnum Dei opus firmiter credamus abſque eo quod illud profundius ſiue altius quàm par eſt, per curioſitatem inueſtigare præſumamus.

CAP. VII.

In noſtris orationibus non nobis opus eſt ad Deum uerba multiplicare: ſed exemplo Virginis ſolam noſtram neceſſitatẽ illi inſinuare. H

Vinum non habent. Ioan. 2.

QVantum de ſola Dei bonitate Virgo pręſumat, haud obſcure ipſa nobis in his ſuis paucis verbis oſtẽdit: ſi quidem ad impetrãdum quod volebat, quodq; in illis nuptijs deeſſe ſentiebat, nulla ſua, aut illic exiſtentium,

A stentium, aut interessentium merita apud suum filium allegat, sed in sola, & de sola eius bonitate confidens solam cõuiuantiũ necessitatem sic dicendo proponit. Vinum non habẽt. Sciebat Virgo beatissima, sciebat Virgo pijssima, sciebat filij sui cõditio nem, & ideo vt nos doceret qualem in nostris necessitatibus illi offerre debeamus orationem, non curat longa oratione, præsentem necessitatem filio manifestare, sed solum his paucis verbis eam voluit illi insinuare. Vinum non habent. Sic postea dilecti à Christo Lazari sorores Maria, & Martha, cum fratris sui infir mitatem egre tulissent, eiusque remedium apud Dei filium impe
B trare voluissent scientes amanti non esse exhibendam importu nitatem, sed tantummodo detegendam necessitatem, non longis ambagibus cum Christo vtuntur, sed hunc tantum in modũ illi loquuntur. Ecce quem amas infirmatur. Eodem etiam modo Ioan. 11.
Centurionem fecisse legimus, qui cum eius puer male torqueretur, nulla alia quęsiuit verba, quibus pro puero rogans cum Christo vteretur, nisi hæc. Domine puer meus iacet in domo pa Matth. 8.
raliticus, & male torquetur.

Et vt verũ fatear quid aliud Centurioni, quid Marię, & Marthæ, quid denique nostræ Virgini opus erat, quàm sic breuiter
C solam necessitatem nude apud illum manifestare, ante quẽ manifestissime apparet omne id, quod possumus desiderare. Domi ne ante te omne desiderium meum, & gemitus meus, à te non Psal. 37.
est absconditus, dicebat Dauid. Vnde se ille tam bene nouit om ne id, quo nos opus habemus, quid aliud nobis necesse est, nisi vt exemplo nostræ Virginis solam nostram necessitatem illi insinuemus? Discamus ergo ab illa hanc formam, quam in orationibus nostris semper seruemus, nempe vt solam nostram necessitatem Deo nostro semper proponamus, tempus autem, &
D modum iuuandi ei præscribere, nequaquam pręsumamus. Hac enim de causa Iudith merito voluit Sacerdotes increpare, eo quod Ozias statuisset quinque tantum dies Domini misericordiam expectare. Æquo animo estote fratres dicebat ille, & hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam. Hoc au- Iudith 7.
diens Iudith narrat scriptura quod misit ad præsbiteros Chabri, & Charmi, qui venerunt ad illam, & dixit illis. Quod est ibidem.
hoc verbum, in quo consensit Ozias vt tradat ciuitatem Assirijs, si intra quinque dies non venerit nobis adiutorium? Et qui

estis vos, qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Quantum à simili errore nostra Virgo fuerit aliena perpendat quisq; ex his verbis, quibus ipsa pietate, & fiducia plena, nullam in pręscribendo tempus aut modum miraculi commisit temeritatem: sed tanquã cordata, & prudens, solam filio sic dicens instantem insinuauit necessitatem. Vinum non habent. E

Neq; hoc solum in Marię verbis quotusquisque perpendat: sed in eis differentiam inter Deum, & homines simul attendat. F
Nam homines quoties necesse est apud eos aliquid impetrare, toties opus est magnis, ac elegantibus precibus illud procurare. Neque hoc quidem sufficit, sed opus est, vt vnusquisque cùm illis bonam captet occasionem, si vult vt suam exaudiant ad eos factam deprecationem. Quod priusquàm fiat pauperes & miseri homines mille experiuntur impedimenta, ac innumera quoque patiuntur detrimenta. In Deo vero, & cùm Deo nihil tale reperitur: neque apud illum huiusmodi impetrandi difficultas inuenitur. Dicamus hoc clarius (si possumus) In hominibus oportet eum, qui ad homines oraturus accedit, esse dicendi præditum facultate, blandicijs sibi principum asseclas conciliare, aliaque multa excogitare, vt gratus sit, & acceptus. G
In hominibus oportet eum, qui aliquid vult impetrare, ad ostiũ sępe pulsare, satellites, ianitores, & ministros pro introitu rogare, & hoc multoties frustra, quia aut principes dormiunt, aut manducant, aut impediti sunt, aut si non sunt pro impeditis tamen haberi volunt: & sic nunquam desunt mille occasiones, quibus pauperes, & miseri homines à loquendo impediuntur, & hoc modo quod sibi necesse est, nunquam assequuntur, nisi postquam compelluntur, aut durisimis, & difficillimis ianitoribus aliquid dare, aut quod magis est ipsis Dominis aliquod donum forte pręsentare. Pudet sane hoc dici, quod tamen non pudet fieri. Sunt enim permulti ad quos si vacuus eas semper inuenis impeditos: si vero plenis manibus ad eos accedas reperis omnibus negotijs maxime expeditos. Et sic illud sapientis optime adimpletur. Donum hominis dilatat viam eius, & ante faciem principum spatium ei facit. In Deo autem H

nihil

A nihil tale reperitur. Non enim diligit munera, non sequitur retributiones, non quærit linguæ elegentiam, nec verborum compositiones. Apud Deum non est miles, non assistit qui expellat, aut interrumpat satelles, aut qui dicat nunc tempus non est, veni postea. Cum veneris stat audiens etiam tempore prandij aut cœnę, nocte intempesta, in foro, in plateis, in domo, in cubiculo, in lectulo. Non est quod dicas vereor accedere, non audeo orare, adest inimicus, non attendit, neque alia huiusmodi quia semper potes interpellare, nulla apud illum est difficultas, non est opus ianitoribus, qui introducant, non B procuratoribus, custodibus, aut amicis, sed cùm ipse per te accesseris, tunc maxime, & quidem plus quàm per alios te exaudiet, nulla ex te expectata sermonis elegantia, aut compositione verborum, sed sola simplici, & nuda tuæ necessitatis insinuatione: id, quod sciens nostra Virgo quando ab eo vinum pro istis conuiuis impetrare uoluit, nihil aliud fecit, sed eam solum sic dicendo illi proposuit: Vinum non habent.

Nõ oportet apud Deũ fieri longas orationes, sed verbis quidem succinctas, & deuotione amplissimas: sicut faciebant sancti quorum orationes si quis consideret, eas verbis quidem repe C riet breujores, sed deuotione lõgiores: quia sciebant ꝙ optime Deus ipse scit quid nobis opus sit. Et propterea non credebant esse opus apud illũ verba multiplicare, sed solũ breuiter, & cùm deuotione orare. Non enim est Deus noster, sicut dij gentiliũ. Non est Deus Christianorũ, sicut dij Ethnicorum. Nam isti orabant ad Deos suos, & credebant se exaudiri in multiloquio, quia errabãt circa naturam verę deitatis. Nam si uere naturam deitatis agnouissent, hoc nullo mõ credidissent. Deus.n.ad multitudinem verborum non attendit, immo ad nullum verbum attẽdit, quia nec est illi necessarium ad cognoscendũ conceptum D nostrũ, quem sine verbo cognoscit. Neque ad flectendum eum, quia verbis nõ persuadetur. Ethnici vero siue gentiles putabãt hoc scd̃m naturam deorum suorum, plures.n.Deos habebant, quos homines fuisse credebant, & ideo eis humanam conditionem adhùc tribuebant. Cum.n.humanum sit ignorare, & maximè hominum conceptus, hìnc gentiles utile esse existimabant, vti multis verbis ad Deos suos orantes, quia hoc modo credebant, se apud illos suam necessitatem melius manifestare. Et

non tm̄ hoc credebant, ſed etiam multum ſibi prodeſſe exiſtimabant, ſi voce alta, & ſonora cū illis vterentur. Quia cum nō crederent Deos ſuos vbiq; eſſe pręſentes, iudicabant oportere vt ad illos fierēt clamoſę voces, quibus audire poſſent, ſi abeſſent, aut ſi circa aliqua forte intenti, & occupati eſſent. Et (ſicut ex ſacra Regū hiſtoria didicimus) hoc eſt, quod Elias propheta irridēdo, & illudendo ſacerdotibus Baal illis obijciebat, qn̄ illis clamantibus, Baal eos non exaudiebat. Clamate voce maiori (dicebat illis Elias) Deus.n.eſt, & forſitan loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut in itinere, aut certe dormit, vt excitet. Taliter tūc Elias iſtis ſacerdotibus irridēs loquebatur. Sed illi non ſuſcipiebāt hoc ad illuſionem, ſed clamabant voce magna, vt exaudirentur: & nō ſolum voce magna clamabant, ſed ſicut ibidem dicit ſcriptura, incidebant ſe cultris, & lanceolis donec perfunderentur ſanguine: & totū hoc faciebāt, vt exaudirentur. Nā licet gentiles errarent putādo Deos ſuos, Iouem, Saturnum, & reliquos, qui nihil ſunt, & vere haberēt in Deos ipſos dęmones qui ſub his nominibus ſe à gētilibus coli faciebāt; tn̄ ad hoc vt ab iſtis dęmonibꝰ exaudirētur neceſſe erat, ꝙ vocaliter orarent: quia dæmones deſideria, & cōceptus cordis nō noſcunt, niſi quatenus verbo, vel nutu, aut ſimili aliquo exteriori ſigno exprimunt. Et ideo dæmones illis ſacerdotibus formā tradebāt, quatenus à cultoribus ſuis voce orarētur, vt ſic melius poſſent decipere petētes. Et hæc eſt cauſa ob quā gentiles Deos ſuos exorabāt, neq; tm̄ vocibus exorabāt, ſed verba ēt ad illos multiplicabant, quia ſic melius ſe fore exaudiēdos putabant à Dijs ſuis. Quia ſicut homines verbis artificioſis ſuadētur, aut longo uel importuno ſermone fatigati ea concedant, quæ ab ipſis petuntur alias nō conceſſuri: ſic gentiles putabant de dijs ſuis: credebant.n. quod verborum multitudine poſſent eos flectere, & propter hoc Chriſtus cū vellet ſuos ab hac orandi forma alienos eſſe, ſicut eſse debebant. Cum, inquit, oratis nolite multiplicare verba ſicut Ethnici, putant enim quod in multiloquio ſuo audiantur, nolite aſſimilari illis.

3.Reg.18. — Simila. — Matt. 6.

E F G H

Et hac de cauſa Chriſtus dās hoībus orādi formā, eā ſub paucis verbis ibidē cōpleuit rōnēq; adduxit pp quam oratio breuis eſse dēt. Quia ſcit, inquit, pater veſter cęleſtis, qd opus ſit uobis. Nō eſt Deus ſicut homines, ad quos petitiones, et orōnes ideo dilatātur, vt plane pateat quid petētes velint Deus vero nō eſt ſic, quia

A quia ipse quid velimus, & quid nobis opus sit, optimè scit. Vnde non opus est, vt cùm illo verba multiplicemus, & maxime quia qui multa loquitur multa errat, & ideo cauenda est nobis orationis prolixitas ne erremus.

Si vero dicas: Christus mandauit semper orare, & nunquàm deficere: sic enim dixit apud Lucam: Quoniam oportet semper orare, & non deficere. Vnde videtur quod oratio non debet esse sic verbis succincta, sed potius prolixa. Ad quod dico, quia cùm oratio sit ascensio, siue eleuatio mentis in Deum, Christus solum de hac eleuatione intellexit, quando dixit: oportet semper orare, & non deficere. Ab hac enim Christus mandat; Luc. 18.
B siue potius consulit nunquàm deficere. Et quia non est tàm necessarium vt in uerba prorumpamus, ideo dixit apud Matthæũ: Cum oratis nolite multiplicare verba. Vnde postea, vt quod antea verbis dixerat, & docuerat, opere quoque doceret, & impleret, quando patrem orauit ter eundem sermonem orauit: Nempe, Pater si possibile est transeat à me calix iste. Matt. 26.

Quod si adhùc vrgeas dicasque non esse paucis verbis in oratione vtẽdum, quia Ecclesia magno tempore, & sub multis verbis orat, sicut patet ex officio matutinali, & alijs canonicis horis. Ad hoc etiam dico, quod aliud est laudare Deum, & aliud
C petere aliquid à Deo. Cum vero oratio proprie sit alicuius rei petitio, eam oportet esse breuẽ, & verbis succinctam propter causas iam dictas. Verum cùm laudare Deum sit per sermonem explicare aliquam Dei magnitudinem, (eo tamen modo, quo nobis non loquendo sed balbutiendo potius possibile est) vel in potentia aliquid faciendi, vel in magna pietate miserendi, de hoc non dictum est, quod sub paucis verbis fieri debeat. Quia verba Christi solùm intelliguntur de pura petitione, sicut ex præallegatis Matthæi verbis optime patet: Nempe, scit enim Pater vester
D cœlestis quid opus sit vobis antequàm petatis. Vnde Ecclesia multa recitando non facit contra Christi sermonem, quia non facit orationes, sed maxime canit diuinas laudes, & legit multa sanctorum facta ad nostram instructionem. Cum vero ipsa pure orat, id quidem sub paucissimis verbis concludit, sicut videre est in orationibus, quæ dicuntur, in fine cuiuslibet horæ canonicæ, quę satis breues sunt.

Neque ex solo Ecclesiæ facto hoc possumus adnotare, sed ex

nostra Virgine hoc ipsum valemus recte obseruare, quæ quando Deum laudauit tùnc longius se in sermone diffudit: Magnificat, inquit, anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo & cętera : contra vero quando in istis nuptijs illum orauit, tunc breuitati maximè studuit, & sub his paucis verbis totam suam orationem conclusit. Vinũ non habent. E

Verum hæc omnia nemo sic dicta à nobis intelligat, quasi illis omnino prohibeantur magnę aliquæ sanctorum orationes, quia per hæc non prohibetur, quod si magnę aliquæ orationes à sanctis compositæ sunt, quæ dulcedine verborum mentes ad cœlestium rerum amoré prouocent, illę dicant', & maximè cùm dicantur ad incendendum potius, quàm ad petendum: id, quod ex hoc facile nobis constat, quia non legimus, nec dicimus omnes orationes, siue petitiones, vt illis aliquid petatur, sed potius, vt mens nostra instruatur, vel ad ipsum Deum diligendum, vel in ipsius amore exardescendum. F

CAP. VIII.

Maria, quæ filij uoluntatem de faciendo vini miraculo in spiritu optime cognoscebat, quare non spiritu quoque, sed uerbis prò uino apud ipsum filium intercedebat. G

Vinum non habent. Ioan. 2.

VLta sunt, quibus Maria poterat excusari, non dicam, vt cùm filio sermoné multiplicaret: sed etiã vt neque his paucis uerbis eum prò deficiente vino rogaret: Vinum non habent. Nam quod ad illam imprimis attinet, ipsa (sicut multi hoc loco dixerunt) in spiritu futura pręnoscebat, & sui filij voluntatem optime cognoscebat: Vnde videtur, quod sicut in Spiritu filij voluntatem optimè cognoscebat, sic etiam spiritu, & non verbis eum prò deficiente in nuptijs vino rogare debebat. Quod autem futura Maria pręnosceret, & hac etiam in parte filii sui voluntatem optimè cognosceret hoc imprimis D. Maximus clare affirmat hom. 1. prò festo Epiphanię, quo loco Marię propheticum ascribens spiritum in hunc modum loquitur. Venerabilis H

D. Maxi.

A lis Maria vere ut mater Domini in spiritu futura prænoscens ac dominicam prævidens volūtatem, solicite ministros admonuit dicens: quodcunque dixerit vobis facite. Deinde D. Eusebius Emissenus (vt alios interim omittam) hom. dominicæ 2. post Epiphaniam hac ipsa de re in hunc modum dicit: Plena enim Spiritu sancto Virgo Maria iam tūnc illud miraculum prævidebat; quod eius filius facturus erat: quod ergo Iesus facere cogitabat hoc illa, ut faceret admonebat. Ex his sane uidetur quod Maria, quæ (sicut isti patres dicunt) filij uoluntatem in spiritu prævidebat spiritu quoque & non uerbis illum orare debebat. D. Euseb.

B Si uero forte dicas Mariam in spiritu præuidisse, quod filius suus erat uinum miraculose concessurus, dummodo tamen ipsa prò uino apud illum orando intercederet: ac propterea illam ipsum filium exorasse, ut uinum miraculose concederet. Ad hoc respondetur quod æque bene id etiam Virgo facere poterat corde, mente, & spiritu absque eo, quod sine necessitate se se apud filium in hæc uerba diffunderet: & maxime cùm filius eius esset scrutans corda, & renes Deus, qui Virginis desiderium optimè cognoscebat, & cui nuptiarum necessitatem nemo abscondere ualebat: de illo enim propheta sic loquitur. Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est abscōditus. Psal. 7. Psal. 37.

C Quæ omnia cùm ita sint, & verissima quidem sint, cumque Maria, & Iesus, Iesus, & Maria se se optimè cognoscerent, ac suas voluntates mutuò intelligerent: id quod haud obscure præallegatus à nobis D. Eusebius Emissenus eadem homi. sub his verbis significauit: Ipsi se intelligebant, ipsi sua secreta nouerāt, ipsi quid tunc fieri oportebat, & quid postea futurum erat, sciebant. Cùm hæc, inquam, ita sint, quæ est causa quare Maria ad filium non desinit his verbis loqui: Vinum non habent? Quæ est causa quare non potius illum orat, aut illum rogat mente, q̃ D voce? corde, quàm ore? De hoc enim orationis genere, qd perfectissimum est loquens Apostolus. Orabo, inquit, spiritu, orabo & mente. His accedit quòd hic orationis modus videtur ipsius Dei naturæ magis conuenire; Cum enim Deus, (loquendo de illo solùm in quantum Deus) aures non habeat, neque habere possibile sit: aures siquidem substantiæ corporeæ partes sunt, Deus vero neque corpus est, neque aliquid corporeitatis habet. Nam quanquàm cùm illo propheta loquens sic dicat: Verba D. Euseb. Emisse. 1. Cor. 14

Psal. 5. mea auribus percipe Domine: & multa alia his similia in scri- E
ptura sancta passim reperiantur: tamen ipsa scriptura talibus lo cutionibus vtitur, vt se intellectui & imbecillitati nostræ accõmodet,& non quòd Deus aliquas aures habeat, aut habere possit,cùm sit purus spiritus: Vnde videtur(sicut dicebamus) quòd magis illi conueniat oratio Spiritualis,quàm vocalis: quia cùm aures ipse non habeat, neque auditu vtatur: sed solo intellectu suo orationes nostras perfecte intelligat, immo incomparabiliter perfectius quam nos, cùm ipsius intellectus purus sit, vnde fit quod suo intellectu plura comprehendat, quàm nos nostris sensitiuis potentijs comprehendere possimus, hinc fit quod cõ- F
uenientius videtur,qđ ipsum orantes solo animo ei nostras orationes potius panderemus,ac sola in eũ interiori affectione eius misericordiam imploraremus,quàm si ore, aut voce hanc apud illum impetrare curaremus: ac proinde quod Virgo nostra potius illum orare debebat oratione mentali, quàm ista vocali: Vinum non habent.

His omnibus vt satisfaciamus, Virginemque nostram cùm filio (etiam inquantum Deus erat) hac vocali oratione conuenientissime vsam fuisse intelligamus, aduertendum est, multas rationes assignari posse,propter quas ipsa Virgo melius fecit vo- G
ce filium deprecando,quàm mente illum orando. Illarum auté hęc prima sit. Videlicet,vt vel sic non modo illis conuiuis: sed etiam nobis melius constaret de ipsius Virginis pijssimo affectu erga homines in suis necessitatibus.Nam quod ad conuiuas im primis attinet: quomodo ipsi,qui puri homines erant, hũc Mariæ pium affectum erga se ipsos intelligerent,si ipsa his verbis illum non exprimeret:Vinum non habent? Deinde quantum ad nos attinet: nos etiam quomodo hunc tantum Virginis affectũ cognosceremus,ipsamque Virginem,sicut par est,laudaremus, si ipsa illum ore non exprimeret,vt Euangelista calamo scriberet? Quamuis enim si Maria talem affectum non voce,sed men- H
te,& Spiritu Christo aperuisset, ac apud illum mente,& spiritu vini beneficium illis conuiuis obtinuisset,tunc idem Euangelista, qui diuino afflatus spiritu omnia scripsit in eodem spiritu poterat scire,id quod mente, & spiritu à filio Virgo impetrauerat:vt vel sic illud nobis manifestaret:tamen melius fuit,vt ipsa voce(sicut fecit)filium oraret, vt hoc modo Euangelista, de eo

melius

A melius mentionem faceret: & maxime cum huius Euangelistę, ac aliorum etiam munus magis fuerit Christi, & matris eius corporales actiones, & vocales elocutiones describere, quàm ipsorum actus, & affectus spirituales, ac mentales exprimere.

Secunda ratio est, quia hæc Mariæ oratio, & intercessio fuit opus bonum, & maxime laudabile, utpote, quia ex maxima ipsius Virginis pietate, & charitate proficiscebatur: de talibus vero operibus dixit Christus: sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrū, qui in cœlis est. Vnde vt hoc Marię opus melius ab hominibus Matt. 5.
B cognosceretur, ab omnibusque in illis nuptijs astantibus conuiuis, & ministris videretur, vt ex eo Deus glorificaretur, & Virgo ipsa etiam laudaretur, conuenientius fuit, quòd voce oraret, quàm quod mente, & spiritu prò vino, filio supplicaret.

Tertia ratio est, quia ex Mariæ verbis melius patet, quanto illa apud Deum merito, & apud homines laude digna sit, siquidem contenta non est, si corde, & affectu solum in tanta necessitate vini remedium desideraret, nisi simul voce, & ore illud apud filium affectuosissimè postularet.

Quarta, & vltima, eaque inter omnes alias non minus pręcipua
C ratio est, quia voce, & ore Maria orando voluit nos docere, quod etiam hoc modo Deum debemus orare: cùm conuenientissimum sit vt homo verbis, debeat Deo supplicare. Idque vel ex eo maxime patet, quia Deus voluit vt homo, qui creatura sua est ei obsequium exhiberet: & quoniam homo perfectiorem Deo suo exhibet famulatum, quando ei ex totis suis viribus, & sensibus omnibus tàm interioribus, quàm exterioribus seruit, quàm quando solum ex parte illi famulatur: ideo decet, vt homo orās eo modo òret, quo magis vniuersas suas vires ad diuinum cultū
D applicet. Quia vero hoc totum melius fit quando mente, & voce, corde, & ore Deus simul oratur, quàm cùm solùm corde, & mente illi supplicatur, ideo conuenientius est, vt homo oret voce, & ore, quàm sola mente & corde. Nam sicut in psalterio, & cythara cùm omnes chordę simul tanguntur dulcior sonus efficitur, quàm cùm vna sola chorda pulsatur: sic in oratione potior Deo offertur famulatus cum ipse mente, & spiritu, corde, voce, & ore simul oratur, quàm cùm solo corde ipsi supplicatur. Simile.

His accedit quia cùm verbis Deum oramus, non solum nos ipsos

ipsos vocaliter orando in magnum cordis affectum excitamus, E
sed etiam alios ad eundem summopere concitamus. Nam cùm
verbis oramus, quãuis alij id videntes, siue audientes non orẽt,
interdum tamen verborũ nostrorum concitati dulcore ad orandum
compelluntur: quod non ita fortasse eueniret, si sola cogitatione,
& non verborum pronuntiatione, simul orationes faciendæ essent.

Tam beneplacitum est Domino super timentes se, ac ipsum non sola mente, & corde, sed ore etiam, & voce orãtes, vt Ecclesia diuino recta, & gubernata spiritu ex hoc excitata voluerit, vt cunctę orationes in ipsius Ecclesiæ ministerio in voce fierẽt, F
vtq; ab Ecclesiasticis ministris (in magnis præsertim Ecclesijs) cuncta in choris in vocum diuersa concordia, modulatisq; proponantur armonijs, vt sic illarum vocum concors diuersitas nõ paruam audientibus ipsis procuret deuotionis dulcedinem, sunt
Simile. enim hæc potissimum ad alliciendos audientium animos ordinata. Quia sicut profanæ musicæ, & cantilenæ simulatque saliunt auditum, animum simul in fraudem pelliciunt, ab vtilitate abducunt, & in concupiscentiam pertrahunt, atq; ad illorũ, quæ canuntur appetentiam affic[illegible], & inclinant, & quamlibet quamuis virilem naturam fac[illegible] eneruãt huiusmodi canti- G
lenæ, turpes, & illecebrarum plenæ: sic è contratio Ecclesiastica, & diuina cantica, quæ nimirum sanctus suggessit spiritus dùm moderata verborum temperie, & decenti modulatione canuntur, mentem reuocant, ad affectiones suo ordine dirigẽdàs, animum illustrant, & exornant, ipsumque ad deuotionis affectum prouocant. Quod sunt, qui magno desiderio profanas musicas solent audire, & Ecclesiasticos cantus, psalmos, et hymnos non possunt, neq; solo auditu percipere? Hoc nunc vidẽs, & multò antea etiam præuidens Spiritus Sanctus suis canticis mixtim inspersit concinam istam numerorum, ac vocum modu H
lationem, qua istorum aures permulcerentur, vt illis melico illo concentu sic delinitis, clàm ac velut aliud quidpiam isti sinerẽt in suos animos irrepere diuinorum canticorum, ac psalmorum
Simile utilitatem. Ad modum sapientis medici, qui aduersanti cibos, neque probe conquoquenti austerius pharmacum oblaturus calicis oras melle, aut aliquo alio procurat pręlinire, vt hoc modo ęgrotus totum pharmacum valeat facilius deglutire. In hoc sane, &

A ne,& ad hoc excogitati sunt Ecclesiastici isti concentus,vt per eos in audientibus ingeneretur, & crescat deuotio animorum, quod sane non fieret,si Ecclesiastici ministri non cantarent,sed cuncta,quæ orant, aut recitant sola cordis cogitatione Deo offerre procurarent.

Quid plura? Non modo ad hoc ordinati sunt Ecclesiastici concentus,sed ad hoc etiam ordinati sunt, flatus organorum, ac aliorum tactus,& sonitus musicorum instrumentorum.Quia præterquam quod his ministerium,quod Deo impenditur abũdantius honoratur, non exigua quoque populi multitudo isto-
B rum sono, & vocibus commota ad deuotionem frequentius incitatur, id quod regius propheta in spiritu ante prçuidens non ore solum,ac voce,voluit Deum laudari: sed in sonitu etiam organorum,ac aliorum tactu instrumẽtorum, quç ipse sub his ver Psal.149.
bis enumerauit. Laudate eum in sono tubæ,laudate eum in psalterio,& cythara,laudate eum in tympano,& choro, laudate eũ in cordis,& organo,laudate eum in cymbalis benesonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis.

CAP. IX.

C

Christus si sicut vellet, poterat de vino in nuptijs prouidere, quare id non fecit, quin prius vidit matrẽ suam pro illo intercedere.

Vinum non habent. Ioan. 2.

POterat quidem,& optime poterat Christus Dominus,qui prçsentem vini necessitatem bene sciebat, & in sua potestate habebat, illi succurrere si volebat,poterat,inquam, absq; alijs medijs vini bene-
D ficium in illis nuptis prçstare, absque eo quod opus esset matris suç intercessionem, & preces expectare. Verum id facere noluit antequam videret suam pijssimam matrem prò supplendo illo defectu illi supplicare.Et hoc duabus de causis. Imprimis quia Deus, sicut disponit aliquid futurum esse, sic etiam disponit media,per quæ ad illud perueniatur.Vnde est quod cùm ipse de quibusdam disposuit,vt vitam æternam haberent: sic etiã disposuit quod precibus sanctorum illam obtinerent. Et secun
dum

ipsos vocaliter orando in magnum cordis affectum excitamus, E
sed etiam alios ad eundem summopere concitamus. Nam cùm verbis oramus, quãuis alij id videntes, siue audientes non orét, interdum tamen verborũ nostrorum concitati dulcore ad orandum compelluntur: quod non ita fortasse eueniret, si sola cogitatione, & non verborum pronuntiatione, simul orationes faciendæ essent.

Tam beneplacitum est Domino super timentes se, ac ipsum non sola mente, & corde, sed ore etiam, & voce orãtes, vt Ecclesia diuino recta, & gubernata spiritu ex hoc excitata voluerit, vt cunctę orationes in ipsius Ecclesiæ ministerio in voce fierét, F
vtq; ab Ecclesiasticis ministris (in magnis præsertim Ecclesijs) cuncta in choris in vocum diuersa concordia, modulatisq; proponantur armonijs, vt sic illarum vocum concors diuersitas nõ paruam audientibus ipsis procuret deuotionis dulcedinem, sunt
Simile. enim hæc potissimum ad alliciendos audientium animos ordinata. Quia sicut profanæ musicæ, & cantilenæ simulatque saliunt auditum, animum simul in fraudem pelliciunt, ab vtilitate abducunt, & in concupiscentiam pertrahunt, atq; ad illorũ, quæ canuntur appetentiam afficiunt, & inclinant, & quamlibet quamuis virilem naturam facile eneruãt huiusmodi canti- G
lenæ, turpes, & illecebrarum plenæ: sic è contratio Ecclesiastica, & diuina cantica, quæ nimirum sanctus suggessit spiritus dùm moderata verborum temperie, & decenti modulatione canuntur, mentem reuocant, ad affectiones suo ordine dirigẽdàs, animum illustrãt, & exornant, ipsumque ad deuotionis affectum prouocant. Quod sunt, qui magno desiderio profanas musicas solent audire, & Ecclesiasticos cantus, psalmos, et hymnos non possunt, neq; solo auditu percipere? Hoc nunc vidés, & multò antea etiam præuidens Spiritus Sanctus suis canticis mixtim inspersit concinam istam numerorum, ac vocum modu H
lationem, qua istorum aures permulcerentur, vt illis melico illo concentu sic delinitis, clàm ac velut aliud quidpiam isti sinerét in suos animos irrepere diuinorum canticorum, ac psalmorum
Simile utilitatem. Ad modum sapientis medici, qui aduersanti cibos, neque probe conquoquenti austerius pharmacum oblaturus calicis oras melle, aut aliquo alio procurat prelinire, vt hoc modo ęgrotus totum pharmacum valeat facilius deglutire. In hoc sa-
ne, &

A ne, & ad hoc excogitati sunt Ecclesiastici isti concentus, vt per eos in audientibus ingeneretur, & crescat deuotio animorum, quod sane non fieret, si Ecclesiastici ministri non cantarent, sed cuncta, quæ orant, aut recitant sola cordis cogitatione Deo offerre procurarent.

Quid plura? Non modo ad hoc ordinati sunt Ecclesiastici concentus, sed ad hoc etiam ordinati sunt, flatus organorum, ac aliorum tactus, & sonitus musicorum instrumentorum. Quia præterquam quod his ministerium, quod Deo impenditur abũdantius honoratur, non exigua quoque populi multitudo isto-
B rum sono, & vocibus commota ad deuotionem frequentius incitatur, id quod regius propheta in spiritu ante præuidens non ore solum, ac voce, voluit Deum laudari: sed in sonitu etiam organorum, ac aliorum tactu instrumẽtorum, quę ipse sub his ver Psal.149.
bis enumerauit. Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio, & cythara, laudate eum in tympano, & choro, laudate eũ in cordis, & organo, laudate eum in cymbalis benesonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis.

C

CAP. IX.

Christus si sicut vellet, poterat de vino in nuptijs prouidere, quare id non fecit, quin prius vidit matrẽ suam pro illo intercedere.

Vinum non habent. Ioan. 2.

POterat quidem, & optime poterat Christus Dominus, qui pręsentem vini necessitatem bene sciebat, & in sua potestate habebat, illi succurrere si volebat, poterat, inquam, absq; alijs medijs vini bene-
D ficium in illis nuptis pręstare, absque eo quod opus esset matris suę intercessionem, & preces expectare. Verum id facere noluit antequam videret suam pijssimam matrem prò supplendo illo defectu illi supplicare. Et hoc duabus de causis. Imprimis quia Deus, sicut disponit aliquid futurum esse, sic etiam disponit media, per quæ ad illud perueniatur. Vnde est quod cùm ipse de quibusdam disposuit, vt vitam æternam haberent: sic etiã disposuit quod precibus sanctorum illam obtinerent. Et secundum

dum hanc Dei dispositionem necesse est, ut per ista media ad il E
lam perueniant. Id quod sancti sępe cognoscentes prò nobis orant, vt sic Dei dispositio, & determinatio compleatur. Hac de causa Christus cùm Deus esset, noluit vinum in istis nuptijs cōdecere, quin prius mater pro illo ipsum oraret, qà licet determinasset vinum concedere, ideo noluit concedere, nisi prius viderct illam intercedere. Neque hoc quisquam miretur, quia fecit hoc loco Dei filius, sicut anteà fecerat cùm Abraham, cui
Gen. 17. promiserat, quod in Isaac vocaretur sibi semen, & quod reges nascerentur ex eo. Et tamen postea nunquam Rebecca potuit concipere ex Isaac quousque ipse Dominum orauit pro vxore F
Gen. 25. sua. Sic enim dicit scriptura: & deprecatus est Isaac Dominum pro vxore sua, eo quod esset sterilis, qui exandiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Sicut ergo hic Deus, qui Abrahę promiserat dare semen Isaac illud nō dedit, nisi postquàm ipse ad Deū orauit, quia Deus disposuerat non dare illi semen nisi mediante eius oratione. Sic in istis nuptijs Dei filius vinum dare non voluit, nisi Virgine intercedente, quia disposuerat illud non concedere, nisi ipsa intercessisset.

Deinde fecit hoc Dei filius, quia nos docere voluit, ut iuuemur orationibus sanctorum, si apud illum volumus nostrarum G
petitionum effectum facilius impetrare. Nam Deus licet sępe disposuerit audire nos, tamen nonnullis de causis vult, vt exaudia
Matt. 15. mur ipsis sanctis intercedentibus. Vnde Christus sicut postea clamante ad eum muliere Chananæa eique dicente. Miserere mei Domine fili Dauid, filia mea male à Dęmonio vexatur: non respondit ei verbum, donec eius discipuli accedētes prò illa muliere eum rogarēt sic dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos: sic etiam nunc vini necessitati non succurrit, nisi postquàm mater eius pietate, & compassione mota sic dicens illi accurrit: Vinum non habent. H

Quanta vero in hoc facto fuerit filij Dei clementia, & pietas erga istos conuiuas, & erga illos multò magis, qui eos inuitauerant, ex eo vel maxime conijci potest, quia ipsi proculdubio non tàm facile ab eo vini miraculum obtinuissent, sicut Virgo obtinuit: quia ipsorum non erant tanta merita, neque sanctitas tanta sicut Virginis, quę sicut sua sanctitate, & meritis, illis omnibus plus Deo placebat, sic apud eum vini beneficium facilius

A lius obtinere debebat. Vnde conuenie͂tius erat, ut Virginis sanctitas, & merita prò illis inuitãtibus apud filium rogarẽt, quàm vt ipsi prò se ipsis uino indigentibus illi supplicarent. Si enim quando ab hominibus aliquid volumus obtinere, illos istorum familiares minime quærimus, qui ipsis displicent, quia displice͂tes nõ tales sunt, qui bene possint intercedere, sed eos solũ quęrimus, qui illis placent, & qui illis sunt magis familiares: quanto maiori ratione hoc fieri debebat apud Deum? Constat ergo quanta erga istos fuerit filij Dei pietas, & clementia, siquidem deficie͂te in istis nuptijs vino potius voluit, ut prò ipsis mater Simile.
B facilius impetratura intercederet, q̃ ut ipsi prò se ipsis rogarent, ad quorum preces ipse aut nequaquàm forte concederet, aut ad minus non tàm facile sine dubio concederet, sicut fecit ad preces matris, cui, vt ipsi statim vinnm haberent, solum suffecit dicere, quod non habebant. Vinum non habent.

Est etiam aliud propter quod conuenientius fuit Dei filium à nullo ex istis, sed solum à Virgine matre prò concedendo vino rogari, quia cum ipsa non tantùm cõsanguinitate, sed quod magis est, ex amore, & charitate esset Dei filio magis coniuncta, quàm omnes alij: hinc erat quod eius oratio facilius, quàm
C aliorum exaudiri debebat, & ex consequenti quod per illã hoc vini beneficium deriuandum erat. Pertinet enim ad ordinem diuinum, vt per superiora diffundatur excellentia, & perfectio in inferiora, sicut ex claritate solis diffunditur in aeré, & ex aere in terram. Et ideo cùm Maria Virgo sanctissima esset his omnibus tanto superior, quantò illis erat Deo vicinior, conueniens valde erat, vt per illam ad eos veniret hoc vini beneficium, sicut per medium, quo nullum aliud erat immediatius. Simile.

Hìnc constat quęnam sit causa, ob quam per sanctos Dei beneficia ad nos deriuãtur, quia ipsi sunt medij inter nos, & Deũ,
D quod cùm ita sit deriuantur bona Dei per ipsos ad nos: & quantò fuerit aliquis sanctus Deo magis coniunctus, tãto immediatius deriuantur bona Dei per ipsum ad nos. Vnde de Christo Redemptore nostro ad Hebræos scribens dixit Apostolus: Vnde & saluare in perpetuum potest accedens per semetipsum ad Deum semper viuens ad interpellandum prò nobis: quia videlicet Christus inquantum homo, est Deo immediatissimus, & ideo non orat, neque impetrat aliquid à Deo mediante alio sed Hebr. 7.

per

per se ipsum: sicut ergo nemo aliquid à Deo melius impetrare E
potest, quàm Christus inquantũ homo, quia nemo est illo Deo immediatior: sic in istis nuptijs nemo melius Dei filium rogare poterat, quàm eius mater, quia illa nullus erat illi immediatior: Vnde & ipsa sola rogat, ipsa, & nõ alius vini beneficium à Dei filio sic dicendo implorat: Vinum non habent.

His accedit quia nemo melius quàm Maria sciebat, an eius filius vinum in illis nuptijs concedere vellet: & ideo nemo conuenientius quàm illa prò illo poterat ad filium intercedere, siquidem ipsa (sicut iam superius ex D. Eusebio Emisseno ostendimus) Spiritu Sancto plena sciebat quid eius filius in illis nuptijs F facere volebat, etiam antequàm faceret. Et ideo sicut nullus alius melius poterat Christi voluntati se conformare, quàm illa, quæ eandem voluntatem optimè sciebat: sic nemo melius pro vino illi poterat supplicare.

D. Euseb. Emiss.

Cum itaque orantes debeant se semper diuinę voluntati conformare, hinc proculdubio fit, quod nulli alij Deum melius orant, quàm sancti, qui ipsius Dei voluntati se se magis conformant, quod si non facerent eorum motus animorum, & desideria sæpe essent inefficacia, id, quod ipsorum beatitudini maximè repugnat. Et ideo cùm sancti nunquàm petant, neque orent, nisi pro eo, quod cognoscunt esse iustum, & diuinæ placitum voluntati, hinc est quod non orãt prò damnatis, de quibus sciunt quòd neque liberari poterunt, quia de suis delictis nequaquàm conuertentur, neque Deo placet, vt liberentur. G
Nam sancti licet pro inimicis orent, tamen non orant, nisi eo tempore, quo possunt ad fructuosam pænitentiam eorum corda conuerti, quod non contingit in damnatis, quia nullatenus iam possunt à sua iniquitate conuerti, aut immutari: Et ideo sancti pro ipsis non orant, quos sciunt ex Dei voluntate non H
liberandos, quia sancti ipsi neque prò se ipsis, neque prò alijs petunt, nisi illud, quod sciunt diuinæ esse beneplacitum voluntati: Neque propterea quis dicat ex eo apparere, hoc superfluum esse, quia necesse est De voluntatem omnino impleri: Quia licet hoc verum sit, tamen sicut iam superius diximus, Deus sicut disponit aliquid futurum esse, sic disponit de medijs, per quæ ad illud perueniatur.

CAP.

A

CAP. X.

Maria Virgo pijssima cum esset, quibus de causis antequàm vinum deficeret, pro eo filium non rogauit: sed vt ipsum deesset, prius expectauit.

Vinum non habent. Ioan. 2.

B CVm Virginem Deiparam in omnibus, & per omnia pijssimam, ac simul misericordiosissimam fuisse constet, & propter hoc ipsa ab Ecclesia nō modo pia vocetur, sed & misericordiæ mater nominetur, profectò nisi aliquid esset, quo ipsa dignè excusaretur, hoc in ea à sua pietate, & misericordia alienum esse videretur, quod scilicet cùm tam pia, & misericors esset, non prius erga istos conuiuas apud filium, suum indicauit affectum, quàm ipsi vini paterentur defectum.

Sed hoc fecit Virgo sanctissima, hoc fecit Virgo pijssima, vt ab omnibus sic clarius cognosceretur, qualiter à filio suo vinū
C miraculose concederetur, ac proinde, sicut par erat, ab omnibus tale, ac tantum beneficium æstimaretur. Cum enim beneficiū, & donum tanto sit hominibus gratius, & acceptius, quantò maior est illius necessitas, & indigentia, si ante vini defectum precibus matris aqua à Christo in vinum conuerteretur, procul dubio magnum illud beneficium non tantùm honoraretur, neque ipsis conuiuis tàm gratum haberetur. Et cùm Maria filij Dei mater sanctissima, & honoris filij sui zelo plenissima vellet, vt illud tantum beneficium, sicut iustum erat, ab omnibus æstimaretur, & à cunctis in pretio haberetur, & sicut par erat
D etiam laudaretur, ideo expectauit vini defectum, quem vt vidit, statim filio dixit. Vinum non habent.

Deinde fecit hoc virgo sanctissima, ac simul prudentissima, vt ostenderetur, aperteque ab omnibus cognosceretur, illam vini concessionem per Dei filium factam, fuisse vere miraculosam: quia si antequàm vinum deficeret aqua in vinum conuerteretur, an illud esset vere miraculum omnino nesciretur: Cum vero iam vinum deficeret, & eius defectum omnes cognoscerent:

rent:

rent: tùnc Virgo pro vino deprecata est dicens: Vinum non habent. Et Christus etiam cùm iam vini spes nulla esset, tunc cognoscentibus omnibus aquam in vinum conuertit. E

Dei namque conditio hęc est, vt miracula non faciat, nisi quando iam humana potentia succurrere nō sufficit, cùm enim ista deficit tùnc diuina operatur. Sic.n. diuina miracula sunt in subuentionem inopiæ nostrę, vt cùm humana potentia incipit deficere, tunc diuina incipiat subuenire, nè tollatur ordo à rebus. Nam si Deus, cùm adhùc humanitus de rebus prouideri potest, eas miraculose concederet, certe daretur in vniuerso aliquid superfluum, quod omnino repugnat ordini illi rectissimo, quo ab eo vniuersa gubernātur. Sicut verbi gratia si homo posset quærere sibi necessaria, & Deus nihilominus ei miraculose prouideret, maneret inutilis, & otiosa illa virtus. Et ideo nè hoc contingat, & ne detur aliquid superfluū, & otiosum nulli Deus prouidet miraculose, quando sine miraculo ille sibi potest prouidere: sed tunc solum quando aliter non potest homini prouideri. Et propterea Deus Israelitis vestes in deserto quadraginta annis conseruauit, & miraculose sane conseruauit, quia aliunde eas habere ipsi non poterant, quia si possent non faceret. Sed quia aliunde prouideri non poterant, ideo vestimenta, ac calciamenta illis miraculose conseruauit absque eo, quod consumerentur, iuxta illud: Adduxi vos quadraginta annis per desertum, non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. F G

Deut. 29.

Hinc paralytico in piscina cum humanum iam penitus deesset auxilium, succurrit diuinum. Non habeo hominem, dicebat paralyticus. Quod Christus audiens surge, inquit, tolle grabatum tuum, & ambula. Quia non habebat hominē, qui eum mitteret in piscinam, ideo habuit Christum Deum, & hominem, qui eum perfectissime sanaret. Hinc etiam D. Petro cùm in uinculis esset, & non posset aliter inde liberari, datus est Angelus, qui soluit catenas, & aperuit portas carceris, & eduxit eum in vicum, & tunc reliquit eum, quia iam poterat per se ipsum fugere, & recedere (sicut fecit) ad illos apud quos poterat liberari. Quibus in rebus clarissime innuitur quod Deus solum prouidet homini in ijs, in quibus ipse non potest sibi prouidere, in quibus autem potest, relinquit ipsum agere, & si in illis expectet à Deo, H

Ioan. 5.

Acto. 12.

vt sibi

A vt sibi prouideat, nihil laborare volés, tentat Deum, qui vult, vt homo totum id faciat, quod in se est, et cum plus non potuerit, tunc Deus illi prouidebit. Quia quamuis Deus dicat. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eũ, & glorificabo eum: tamen hoc non tollit, quin homo inter hostes in tribulatione existens teneatur, & debeat fugere, & eripere se à manibus eorum: quia si potest debet id facere. Quia si cum id posset, aliud à Deo expectaret, profecto ipsum valde tentaret. Ipse.n. homini satis superq; adimplet promissionem de liberando eum, quando dat illi locum fugiendi à tribulatio- Psal. 90.

B ne sua. Quando uero locus non est, neq; aliud superest humanũ remedium, tunc adhibetur diuinum, sicut factum fuit in istis nuptijs, in quibus, quia sponsi vinum non habebant, neque forsan habere poterant, aut quia in illo loco non erat, aut quia (& hoc credo esse probabilius) pauperes erant, & vnde emere illud possent, non habebant, ideo Virgo intelligens tunc tempus esse opportunũ, vt filij sui diuina potentia ostenderetur, vbi humana iã deesse incipiebat, pro vino apud filium intercessit, & filius ipse propter pijssimæ matris suæ preces illud miraculose concessit.

Præter hęc, est etiam aliud propter quod ipsa Virgo ante vini

C defectũ pro vino filium non rogauit, nępe, quia volebat ut illud miraculum magis remaneret in illorum memoria, quorũ gratia fiebat. Quia quanto magis aliquid ab hominibus desideratur, et ad illud à Deo obtinendũ ipsorum natura laboriosius, & ardentius excitatur, tanto dulcius, & charius illo obtento homines delectantur, & boni obtenti recordantur, vt pro illo ipsum Deum laudent, & ament, id, quod solũ Deus ipse de nobis prætẽdit, & in huius rei signum in Leuitico sic præcipiebat. Ignis autem in altari semper ardebit, quę nutriet sacerdos subijciẽs ligna mane per singulos dies. Quibus verbis volebat, quod vt ignis in altari Leuit. 6.

D perpetuo cõseruaretur, singulis diebus lignorũ materia à sacerdote subijceretur. Qua in re apertissime significare voluit, quod vnũ ex pręcipuis exercitijs, in quo homines occupari debet, hoc est, ut amoris ignis erga Deũ in sui cordis altari perpetuus sit, nẽpe, vt ligna quotidie subijciant, hoc est, vt accepta à Deo beneficia singulis diebus, immo singulis horis, & momentis in memoriã reuocet, vt ea reuocantes Deũ ipsorũ largitorẽ laudent, & ament: quia sicut perpetuus ignis in altari conseruabatur ex illa Simile.

ſubiectione lignorũ: ſic Dei amor in hominibus ſemper conſeruatur ex recordatione diuinorum beneficiorum. Talem ignem volebat Virgo, in cordibus illorum cõuiuarum ſemper ardere erga Dei filium,& ideo pro vini beneficio illũ nõ rogauit anteq̃ vinum deficeret,vt ſic ab illis magis deſideraretur,& deſideratũ opportunius concederetur,conceſſum charius,& iocũdius poſſideretur,& poſſeſſum in memoria continuo haberetur.

Adde hęc,dici ẽt optime põt, noſtram Virginẽ vinĩ defectũ ea de cauſa nõ pręueniſſe,ſed potius illũ expectare voluiſſe, vt poſtea charũ eſſet donũ filij ſui. Sciebat.n. Virgo prudẽtiſſima quod hoĩes ſolent ea accipientes maxime contẽnere,quibus ne quaq̃ indigent:& cũ Dei beneficia, & dona non mõ non ſint contẽnenda,ſed magni ipſa ſẽper pendẽda ſint, tũ quia magna ſunt qualiacũq; illa ſint,tũ quia à magno ſũt,ideo Virgo noluit pro iſtis vinum petere anteq̃ indigerent,tum ne datũ contẽneretur,tũ quia ſciebat,quod à filio ne accipientes cõtẽnerent, minime concederetur.Quia Deus nõ vult ſua beneficia hoĩbus dare, niſi cũ ipſi indigẽt,ne cõtemnantur: quia ſi ſine indigẽtia ea concederet,ab hoĩbus proculpubio contẽnerentur,& contemnendo digni efficerentur,vt vel data perderent,vel alia nõ reciperent.Et ideo ne duo iſta cõtingerent,nẽpe,vt homines demereantur,& Dei beneficia ẽt contemnantur,nõ vult ea Deus hominibus concedere, niſi poſtq̃ indigent,quia tunc ſuſcepta nõ contemnunt.Hinc ad Anaſtaſiam ſcribens eleganter, & æque ſapienter dixit D. Chryſogonus,quod Deus ideo beneficiũ ſuũ extremitatibus protrahit,ut non ſit nobis vile,quod pręſtat.

D. Chryſ.

Simile.

Et in hoc geritur Deus more medicorum,qui vt ęgrotantes à morbo liberati obtentam ſanitatem poſtea pluris faciant; nõ illico medicamenta adhibẽt,ſed quouſq; vniuerſa morbi malitia detegatur,patienter expectãt.Et tunc cũ exterius prodierit quid quid mali intrinſecus in imo deliteſcit,tunc nudę iam,& ęgrotantibus cognitę periculoſi morbi affectioni neceſſariam adhibent medicinam.Eodem modo facit Deus cum hominibus, qui vt conceſſa ab eo beneficia,illi poſtea magni faciant, permittit eos in magnas miſerias,& neceſſitates incidere, quibus ipſi grauiter affligentur, & tunc poſtea, cum eos ſic grauiter afflictari conſpicit,tunc adhibet ſui auxilij medicinam, vt hoc modo ad cognoſcendũ Dei amorẽ in cõceſſo beneficio facilius excitetur.

CAP.

A

CAP. XI.

Maria diuinę solum, & non proprię gloriæ cupida à Dei filio miraculum petit sciens nihil esse melius quàm miraculum, per quod & Christum verum Deum esse, necessarius hominibus demonstretur, & eius gloria illis apertius manifestetur.

Vinum non habent. **Ioan. 2.**

B DVo inter alia in his suis verbis Maria præcipue prętendit. Primum est filij Dei gloriam, quam per hoc miraculum hominibus manifestare intendit: & secundum vini beneficium, quod in istis nuptijs propter eius preces Dei filius miraculose impędit. Primum istorum proueniębat ex diuinę gloriæ dilectione; & secundum ex humanæ inopię compassione. Et quod attinet ad primum (de secundo enim in sequentibus agemus) aduertendum est, quod prophetissa Maria cum esset prophetico spiritu sciebat, ꝙ Dominus ad has nuptias venerat, tum vt illas sua præsentia honoraret, tum
C vt in vini defectu suam gloriã hominibus manifestaret. Et ideo Virgo simulatq; illũ vini defectum vidit, quem in spiritu antea ipsa optime præuidit, vt filij Dei gloria iã manifestaretur, statim dixit Vinum non habent. Ac si diceret: si quidem ad hoc hùc venisti, & ad hoc in his nuptijs præsens esse voluisti; vt tuã gloriam in isto vini defectu mundo incipias manifestare, ecce iam tempus est, ecce iam vinum deest. Vinum non habent: propterea fac, quod facturus es, quia iam occasio pręsens est. Simile.

O Virginem fidelissimam, & solius diuinę gloriæ amantissimam, à suæq; proprię gloriæ desiderio in his verbis alienissimã,
D & optimo iure alienissimam, quia solam Dei gloriam per hoc manifestari Maria intendit: & nihil hic suum Virgo prætendit. Nullam humanam gloriam, nullam ostentationem, nullam curiositatem. Quia si hęc ipsa Virgo prætenderet, nequaquam miraculum Christus faceret, qui nunquam propter hæc miracula facere voluit. Vnde cum Pharisæi ab eo peterent signũ de cœlo, Matt. 16. non mõ dare nõ voluit, sed grauiter eos reprehẽdit vocans illos generationem prauam, & adulteram. Et ut alibi clare ostẽderet,

miracula nullo modo esse propter curiositatem faciēda, eisdem E
Pharisæis ex curiositate miraculum petentibus, ac dicentibus.
Matt. 12. Magister volumus à te signum videre. Ipse respondit: Generatio praua, & adultera, signū quęrit, & signum non dabitur ei. Non igitur suam gloriam in hoc miraculo Maria quęrebat, sed Dei filij gloriam quærebat, quem iam mūdo manifestari per hoc miraculum cupiebat: & cupiendo sic dicebat: Vinum nō habent: vt in tanta vini necessitate Dei filius miraculum faceret, & sic gloriam, & diuinitatem suam mundo manifestaret.

Multi erant modi, quibus ostēdi: & probari poterat, Christū esse verū Deum, & isti oēs ad tres reduci possunt. Probari hoc F
imprimis poterat, per scripturas, quia iō dicebat Christus: Scru-
Ioan. 5. tamini scripturas, quia vos putatis in illis vitā æternam habere; & illæ sunt, quæ testimoniū perhibent de me. Deinde poterat hoc probari testimonio Ioānis. Vnde de illo dicebat Christus:
ibidem. Vos misistis ad Ioannē, & testimoniū perhibuit veritati, affirmans scilicet me esse Deū. Præterea poterat hoc probari per miracula ipsius Christi, qui probandi modus est excellentissimus, quia cōtra Christi miracula nihil obijci pōt. Et ppea Christus ostēdens hūc probandi modum esse oīum perfectissimum, dixit.
Ioan. 5. Ego aūt non ab hoīe testimonium accipio. Et paulò post: Ego G
aūt habeo testimonium maius Ioānis: scilicet per miracula. Et iō statim subdit. Ipsa opera, q̄ ego facio testimoniū phibēt de me.

Omnibus istis tribus modis ostendi optime poterat, Christū esse verū Deum, oībus istis tribus modis poterat eius diuinitas rectissime cōprobari. Deniq; oībus istis tribus modis poterat eius gloria pfectissime manifestari; sed ex illis vltimus est oībus melior. Quia licet probatio scripturarū sit efficacissima ad ostēdendum Christum esse Deum: tn̄ potest dici, quod non habet istā efficaciam nisi tantum quo ad iudæos, & non quo ad gentiles, quia isti non tribuebāt scripturę autoritatē sicut iudæi: ac proinde cum hæc probatio per scripturas, ad pauciores se extenderet, H
erat minor probatione miraculorum, quę poterat ad oēs extēdi. Similiter dicendū est de probatione facta per testmoniū Ioannis, quia hęc ēt multo minor erat probatione miraculorum. Nā testimoniū Ioannis, licet multū proficeret contra iudæos apud quos in tāta æstimatione, & autoritate habebatur: tn̄ nō proficiebat cōtra gentiles. His accedit, quia testimoniū Ioānis non tantum

A tum valebat, quantum testimonium, & probatio miraculorum: propter quod Christus dixit: Ego ab homine testimonium non accipio: hoc est non accipio testimonium Ioãnis tanquam maximum, & tanquam rem, in qua me totaliter fundem ad ostendendum me esse Deum, quia ego testimonium melius habeo ipsius Ioannis testimonio.

Verum est tamen quod Ioannis testimonium erat efficacius contra Iudæos, quàm testimonium scripturarum. Quia licet scripturę autoritas sit maior, quam sit cuiuscunque hominis autoritas, immo maior quàm autoritas omnium hominum, tamen nõ

B erat determinata sicut testimonium Ioannis: quia in scriptura solum dicitur de loco, & tempore, & quibusdam conditionibus Messiæ: non tamen determinatur ipsa persona, & ideo dubium esse poterat quisnam esset ille, cui illa competebãt, quæ de Messia in scriptura dicebantur, vel de quo dicebantur: Ioannes autem determinate dixit de Iesu quod erat Messias, ostendens illum digito, & dicens: Ecce agnus Dei, Ecce qui tollit peccata mundi: id, quod erat maximum argumentum ad ostendendum Christum, quem ille digito indicabat, esse verum Deum, quia Iudæi maximè persuadebantur Ioannis testimonio, in tantum Ioan. 1.

C vt potius crederent Christum esse Messiam, quia Ioannes id dicebat, quàm quia Christus miracula faciebat. Sed quia hoc Christus nolebat, sed quod magis crederetur sibi propter miracula, quàm propter Ioannem, ideo dicebat: ego ab homine testimonium non accipio.

Itaque quanquàm scripturę, & Ioannis testimonium magnũ esset, ad probandum Christum esse Deum, tamen ad hoc ostendendum maius erat testimonium per miraculum. Et propterea (sicut sæpe iam diximus) dicebat Christus: ego habeo testimonium maius Ioannis: testimonium nempe per miraculum, quia

D miracula clare ostendent, me esse Deum. Et hoc cùm ita esset, & vere esset, ideo Maria desiderans quod Dei filius, & suus simul, iam clare ostendat se esse Deum, dicit: Vinum non habét. Proponens Dei filio, & suo occasionem, qua miraculum faciat, & per miraculum se ipsum, suam diuinitatem, & suam gloriam mundo patefaciat.

Sed dices: ex illo miraculo non poterat probari Christum esse Deum, & ideo superflue Virgo illud petebat, quod ad illud

probandum, quod ipsa volebat, minime sufficiebat: quia licet E
Christus fecisset hoc miraculum, tamen non ex eo clare probabat se esse Deum. Et ratio est, quia etiam aliqui prophetæ vete
3.Reg.17 ris testamenti miracula fecerunt sicut Elias, & Elisæus: Nam
4.Reg.13 Elias mortuum suscitauit: id, quod etiam fecit Elisæus, qui duos mortuos suscitauit. Et præter hæc alia multa fecit. Neque refert quod mihi respondeas, quod si miracula fecerunt, tamen non tàm magna fecerunt, sicut Christus, ex quo patet, quod ipse erat Deus: id quod ipse de se ipso tùnc videtur voluisse innuere cum dixit: si non venissem, & non fecissem opera in eis, quæ nemo
Ioan. 15. alius fecit peccatum non haberent: non refert, in quam, quòd F
hoc respondeas, quia hæc responsio minus sufficit.

Et ratio est, quia Apostoli, & discipuli Christi fecerunt maiora miracula, quàm Christus, qua de causa ipse sic dixit: Qui credit in me opera, quæ ego facio ipse faciet, & maiora horum faciet, & tamen nullus ex Apostolis, & discipulis Christi erat Deus, neque aliquis illorum per illa miracula ostendebat se esse Deum, sed solum quod per illum operabatur Deus: & sic licèt Christus faceret miracula, & plura etiam miracula quàm prophetæ veteris testamenti, non tamen ex hoc sequebatur, quòd Deus erat, sed quòd Deus per illum plura, quàm per alios G
operabatur.

Si vero contra hoc obijcias, quod Christus differebat in modo operandi tàm à patribus veteris testamenti, quàm etiam ab Apostolis, eo quod omnes isti sub inuocatione nominis alieni miracula faciebāt, Christus vero non item, quia non inuocabat quemquam, sed sua solum virtute miracula operabatur.

Ad hoc respondetur, quod etiam hoc non sufficit, quia licet communiter à Christo sic fieret, tamen Christus non nunquàm ad facienda miracula petebat se exaudiri a patre, & plorabat, H
sicut fecit quando suscitauit Lazarum. Et quando turbas satu-
Ioan. 11. rauit manus suas in cœlum leuauit: & patres ueteris testamenti, & Apostoli interdum sine oratione, & inuocatione aliqua, miracula faciebant. Idque de Apostolis manifestissime cōstat, quia Iudæi sicut de illis de actis Apostolorum narrat historia ponebant ęgros in plateis, vt transeunte Petro eius vmbra quē-
Acto.5. quam illorum obumbraret, & sanaretur. Et hoc modo sanaban tur omnes, qui obumbrabantur: & tamen D. Petrus neminem inuoca-

A inuocabat, immo interdum ipso non aduertente sanabatur aliquis. Neque hoc in prophetis veteris testamenti ostensu difficile erit, si quidem quando mortuus iniectus est in sepulchrū Elisæi, mox vt cadauer mortui tetigit ossa Elisęi surrexit homo, & stetit supra pedes suos. Vnde patet quod neque ex modo faciendi miracula constabat Christum esse Deum. 4.Reg.13.

His sic consideratis dicendum nihilominus est, Christum in modo faciendi miracula excessisse omnes patres tàm veteris q̃ noui testamenti, neque tamen per hoc sufficienter probari potuisse, quod ipse erat Deus. Concedēdum tamen est, quod quātum ad miracula maior Christi excellentia ostendebatur in mi-
B raculis ab alijs factis in nomine ipsius, quàm in illis, quæ ipse faciebat. Et huius rei ratio est, quia ea, quę ipse faciebat, non ostēdebant eum necessario esse Deum, cum posset Deus operari per illum, sicut operabatur per prophetas, & per alios homines. Ea vero, quę alij faciebant in nomine eius, ostēdebant eum habere virtutem diuinam, quia inuocato nomine eius statim fiebant miracula, id quod nunquàm factum est in nomine alicuius alterius, saltem tanquam in uirtute eius, cuius nomen inuocabatur. Id quod ideo hoc loco dicimus, vt sciatur, quod si for-
C te ad inuocationem alicuius ex sanctis miracula facta narrantur, hoc tamen non proueniebat, quia ipsi habebant virtutem diuinam, quorum nomina inuocabantur, quia hanc solum habebat Christus sibi propriam. Et ideo in nomine Christi faciebant Apostoli, & discipuli omnia miracula: sicut de ipsis, & alijs etiam tunc credentibus Christus ipse tunc aperte prędixit, quando cum illis loquens cum iam in cœlum ascendere vellet illis dixit: In nomine meo dęmenia eijciēt. Et sic postea Petrus, & Ioannes in templum ascendentes inuocato Christo nomine sanarunt claudum ex vtero matris suę, qui ad portā templi quoti- Mar. 16.
D die ponebatur, ut peteret elemosinā ab introeūtibus in templū. Huic enim Petrum, & Ioannē videnti, ab ipsisque elemosinam petenti imperauit Petrus vt in se, & Ioānem respiceret, qui cùm obediret, in eosque quasi aliquid ab eis accepturus respiceret, tūc Petrus: In nomine, inquit, Iesu Christi Nazareni surge, & ambula, & statim surrexit. Neque hoc sane mirum, quia tanta erat virtus nominis Christi, quod non solum illi, qui sequebantur eum, sicut fecit Petrus, & alij: sed etiam alieni, qui cum non Act.3.

ſequebantur inuocato nomine eius miracula faciebant. E

Simile. Quia ſicut magnes non ſolum ferrum ad ſe attrahit, ſed etiã attrahendi aliud ferrum virtutem illi communicat, ſic Chriſtus non ſolum concedebat Apoſtolis virtutem faciendi miracula, ſed etiam alijs, qui ipſum ſequebantur. Id, quod videns, non tamen ferens Ioannes frater Iacobi in hunç modum cùm Chriſto locutus eſt. Præceptor vidimus quendam in nomine tuo eijcientem Dæmonia, & prohibuimus eum, quia non ſequitur te nobiſcum. Cui tamen Chriſtus reſpondit: Nolite eũ prohibere. Luc. 9.

Ex his omnib⁹ haud obſcure ſanè patet qualiter maior Chriſti excellentia oſtendebatur in miraculis, quę alij faciebant in nomine Chriſti, quàm in illis, quę ipſe faciebat: atque etiã qualiter quamuis ipſe in modo faciendi miracula excederet omnes ſanctos tàm veteris, quàm noui teſtamenti, hoc tamen non erat ſufficiens ad probandum, quod ipſe eſſet Deus. Ac proinde qđ Virgo à filio petens, vt vini miraculum faceret, per quod mundo ſe Deum eſſe manifeſtaret, nõ tam bene faciebat, ſi quidem rem omnino inſufficientem, & ſuo propoſito parum inſeruientem petebat. F

Sed his omnibus, & ſi quæ ſunt alia, quæ in contrarium adduci poſſent, omnino non obſtantibus, dicendum eſt, quod Virgo in poſtulando hoc miraculo optime faciebat, ſi quidem rem ad ſuum propoſitum non modo inſeruientem, ſed etiam valde ſufficientem petebat. Neque vlla erat res alia, quæ ad demoſtrãdam Chriſti diuinitatem, eamque ante omnium oculos aperte comprobãdã magis inſeruiret, quàm ſi miracula Chriſtus operaretur. Quid enim efficacius inueniri, aut excogitari poterat, per quod Chriſtus dicens, & affirmans ſe eſſe Deum, ſicut re uera erat, id probari poſſet, quàm per miracula? Nam cum miraculum ſit operatio diuina, & Deus nequaquàm ſit teſtis falſitatis: Hinc fit quod cùm Chriſtus dicebat ſe eſſe Deum, & ad hoc probandum faciebat miraculum, quod per hoc ſatis id demonſtrabat: quoniã hic erat modus, per quem diſcipuli Chriſti poſt eius mortem neceſſario probabant Chriſtum eſſe verum Deũ. Aſſerebant enim Chriſtum eſſe Deum, & ad hoc probandum addebant miracula, & ſic neceſſario demonſtrabant Chriſtum eſſe Deum. Et propterea de illis Marcus Euangeliſta ſic dicit. Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & G H

A te, & sermonem cofirmante sequentibus signis. Ac si apertius diceret: Christi discipuli per mundum euntes vniuersum, vbique prædicabant affirmantes Christum esse Deum, & suam prædicationem miraculis confirmabant, & hoc modo Christum, quem prædicabant, verum Deum esse demonstrabant.

Et reuera ita erat, quia cum discipuli Christum prædicarent, eumque verum Deum esse affirmarent, ad ostendendam suæ doctrinæ veritatem nihil aliud melius habebant, quàm miracula, quia cùm vera miracula in testimonium falsitatis non cõcedantur, inde ostendebant verum esse, quod dicebant, cum B ad eius probationem miracula faciebant. Vnde si Apostoli hoc ita faciebant, bene sequitur, quod Christus multo melius id facere poterat: ac proinde quod Virgo nostra optime fecit, cùm ab eo miraculum petijt, vt demonstraret se esse Deum. Sciebat Virgo sanctissima, sciebat Virgo prudentissima, quod iam Ioannes dixerat de filio suo: Ecce agnus Dei: & iterum: ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. Ioan. 1. Sciebat etiam quod discipuli, qui eum sequi incipiebant, iam dicebant: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. ibidem. Sciebat denique quod Nathanael iam dixerat de Chri- C sto: Rabbi tu es filius Dei, tu es Rex Israel: & ideo deside- ibidem. rans, vt hęc veritas clarius constaret, ad faciendum miraculum filium inuitans dicit: Vinum non habent: quia sciebat quod ipse per miraculum efficaciter probaturus erat se esse Deum: sicut reuera factum est. Nam per illud miraculum Christus sic clare demonstrauit se esse Deum, vt crederent in eum discipuli eius, hoc ipso Euangelista sic attestante, ac dicente: Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilęæ, & ma- Ioan. 2. D nifestauit gloriam suã, & crediderunt in eum discipuli eius.

CAP.

CAP. XII. E

Maria nullum eorum, quos vini necessitas comprehendebat, à sua oratione excludebat, & quare. Ipsa Virgo quia conuiuantium necessitatem suam reputauit, ideo apud filium prò vini beneficio tàm affectuose rogauit.

Vinum non habent. Ioan. 2.

Iximus superiori capite quod duabus præcipue de causis Virgo mota prò deficiente in nuptijs vino fuit deprecata. Prima erat diuinę gloriæ iam manifestandæ desiderium: secunda vero deficientis vini à Virgine ipsa desideratum remedium. Et quia de prima iã egimus, de secunda nunc nobis agendũ restat, in qua quanta fuerit Virginis nostrę charitas, & hæc non in vnum, aut duos particulariter: sed in omnes, qui in istis nuptijs erant vniuersaliter, clarissime elucet. Nam sicut necessitas omnes communiter vexabat, sic Virgo prò omnibus communiter exorabat: neque illorum aliquem à sua oratione excludebat. quos tanta necessitas simul comprehendebat: Et ideo dicebat: Vinum non habent. F G

O Virginis immensam charitatem, ò nunquam satis laudandam Mariæ ęqualitatem: non prò uno rogat, non prò vno intercedit, aut beneficiũ procurat, sed prò omnibus, dãs per hoc Virgo exemplum prælatis, & alijs, quibus curæ est prò alijs exorare, quomodo se se in hoc negotio gerere debent; neque hoc sane immerito, quia isti sunt, & esse debent erga suos tãquàm cor erga alias corporis partes. Vt enim cor est fons omnium sensuũ: sic ex prælatis exire debent omnes precationes, & crebræ admonitiones cum omnibus alijs reb⁹ necessarijs erga suos subditos. Et sicut cor est in medio corporis: sic isti esse debent in medio omnium, omnibus communes, & omnibus ęquales: Et sicut cor est velut medium inter animam, & corpus: sic isti debent esse medij inter Deum, & homines, sicut nostra Virgo, quę pro omnibus intercedens dicit: Vinum non habent. In quo ipsa imprimis docere nos voluit, quod sicut illa neminem exclusit ab hac sua deprecatione, sic nos orantes neminem excludamus à nostra

Simile. H

A ſtra oratione; qui prò omnibus orare ſumus obligati, qui cũ omnibus arctiſſimo proximitatis vinculo ſumus colligati. Nã hoc eſt vinculũ, quod nos obligat in noſtris orationibus, ſic omnes includere, vt neque peccatores, neque inimicos, neque infideles ab illis poſſimus excludere: quia cùm iſti omnes nobis proximi ſint, eos ex charitate diligere tenemur: & ſi aliquem ipſorũ ab oratione excluderemus, in eo facto ſine dubio peccaremus: cum hoc ad odium, & non ad charitatem pertineat, qua omnes proximos diligere tenemur, ſiue ſint viui, ſiue ſint mortui, dummodo tamen non ſint ad infernum damnati: Quia pro iſtis nõ
B licet aliquo modo orare: & ſi aliquis pro iſtis oraret, grauiter peccaret. Nam ſicut martyri iniuriam facit, qui orat pro martyre, quia orando pro illo ſignificat ipſum indigere oratione, ac per conſequens non fuiſſe fœlicitatem beatitudinis perfectè adeptum, in quo ſtatus ipſius martyris valde diminuitur: ſic iniuriam facit Deo, qui orat pro eo, quem æternaliter ſcit eſſe damnatum, vel prò quocunque alio ex illis, qui ſunt in inferno (dũmodo tamen non ſit in purgatorio) quia hoc eſt contra Dei diſfinitionem, et voluntatem, quia in hoc ſignificaret, quod adhùc per orationem voluntas Dei mutari poteſt ad volendum con-
C trarium: id quod eſt maxima Dei iniuria, cùm Deus ſit omnino immutabilis, & perfectus, vnde diuinæ perfectioni valde repugnaret, qui prò damnatis oraret credens, quod Deus adhùc mouebitur ab eo, quod iam diffiniuit. Simile

Et hoc quod dicimus non tantum intelligitur de illo, qui oraret prò damnato, ſed de illo etiam, qui oraret prò aliquo, quod ſciret eſſe contra Dei determinationem. Dico quod ſciret eſſe, contra Dei determinationem, quia interdum Deus prædicebat per prophetas multa eſſe euentura contra aliquos, pro quibus
D nihilominus ipſi prophetæ orabant, & tamen non peccabant: ſicut fecit Samuel ad quem, ſicut refert ſcriptura, factum eſt verbum Domini dicens: Pœnitet me quod conſtituerim Saul Regẽ. Per quod Samuel intellexit, quod Dominus proiecerat Saul ne eſſet Rex, ſicut patet ex verbis, quæ propheta poſtquam Domini verbum ad eum factum eſt, dixit ad Saul. Nempe, Proiecit te Dominus ne ſis Rex ſuper Iſrael, & tamen ſcriptura dicit, qd poſtquàm Samuel à Deo audiuit: Pœnitet me quòd cõſtituerim Saul Regem; contriſtatus eſt Samuel, & prò Saule deprecatus eſt. 1.Reg.15 ibidem.

est. Contristatusque est Samuel (dicit scriptura) & clamauit ad Dominum tota nocte. Ac si apertius diceret: contristatus Samuel, propter id, quod à Deo audiuerat de Saule, clamauit orando ad Deum pro ipso, ne priuaretur Regno; in quo ipse Samuel orando prò Saule non modo nō peccauit, sed valde merebatur. Quia Deus cùm alicui irascitur siue homini, siue populo, & aliquis interponit se orando, nè Deus illud faciat, pro quo irascitur, valde meretur: & hoc etiam si Deus dicat, quòd vult facere illud, propter quod irascitur: gratum enim est illi irascenti, quod aliquis se opponat orando contra mala, quę ipse cominatur se facturum, sicut patet ex Ezechiele, per quem in huius rei testimonium Deus ipse sic loquitur. Et quęsiui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni, & effudi super eos indignationem meam, & in igne irę meę consumpsi eos. E F

Ezec. 22.

Ex quibus patet quod licet Deus mala prænuntiasset contra Saul, tamen Samuel non peccabat, cùm nè ista fierent indesinē ter orabat. Et ratio est, quia quamuis Deus prophetæ prædixisset, quod volebat proijcere Saul nè esset Rex, tamen propheta credebat hoc à Deo factum fuisse secundum comminationem, et non secundum ipsius Dei diffinitionem, aut determinationē. G
Et ideo licebat prophetæ orare pro illo quousque illi à Deo dictum fuit. Vsquequò tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israel? quia tùnc desijt prò Saule exorare: & si post hoc voluisset adhuc orare, iam peccaret, quia pręceptum Domini contemnebat, & contra eius determinatam voluntatē faciebat. Sic etiam fuit de Moyse & Aaron, quibus Deus promisit, quod non intraturi essent terram Chanaam. Quia non credidistis, inquit, mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. Et tamen Moyses postea sæpius orauit Deum, ut permitteret eum transire H
in terram Chanaam, nec ab orando cessauit, quin prius Dominus dixit ei: Sufficit tibi nequaquam vltra loquaris de hac re ad me: tunc enim cessauit Moyses orare Dominum, & si tunc adhuc orasset, grauissime peccasset, quia ageret contra sententiam Dei confirmatam, & transgrederetur præceptum eius, sicut diximus de Samuele, qui postquàm sibi constiut, de diuina voluntate pro Saule nequaquam vlterius exorauit. Aliter tamē

Num. 20.

Deut. 3.

erat

A erat antequàm de hac Domini voluntate certus esset, quia tùnc non solum pro Saule licite orabat: sed etiam malè faceret, si cũ à sua oratione excluderet sciens, quod per illam aliquatenus iuuaretur. Quia (sicut iam superius diximus) peccatores non sunt ab oratione excludendi, cùm ipsa pro omnibus fieri debeat, qui illa possunt iuuari, & qui sunt in necessitate, id, quod intelligẽs Virgo prudentissima, prò omnibus simul filium orabat. Et sicut nouerat, quod vini necessitas ad omnes simul pertinebat, sic nullum à sua intercessione, & oratione excludebat, sed pro omnibus communiter dicebat. Vinum non habent.

B O Virginem prudẽtissimam: Virginem pijssimam: si quidem in his suis verbis non tantum nos docuit modum, quo pro omnibus (neminem excludendo) debemus orare: sed etiam pietatem, qua omnibus compatiendo id debemus facere. Vnde non tantum est in his Mariæ verbis, ipsius Virginis prudentia prædicãda: sed & eius pietas, atque charitas maxime veneranda, qua nihil suum Virgo quærebat, sed aliorum necessitati tantummodo succurri expetebat. Charitas enim non quærit, quę sua sunt. 1. Cor. 13 Et ideo Virgo tametsi nihil ad eam pertinebat de vino, quod in nuptijs deficiebat: tamen quia aliorum necessitatem suam repu

C tabat, ideo Dei filium pro deficiente vino sic dicens exorabat. Vinum non habent.

Sed ad quid hoc? Vere, vt hoc suum factum ante oculos semper habeamus, & ut, sicut ipsa cùm istis conuiuis fecit, sic nos cum nostris proximis faciamus illorum necessitates nostras reputantes, & sicut pro nostris necessitatibus faceremus, sic eorũ etiam necessitatibus remedia procurantes. Sed nos ita non facimus, & quod non faciamus, hęc causa est, quia charitas in nobis non est: quia si esset proximorum necessitates, sicut proprias haberemus, & sicut talibus illis remedium adhibere stude

D remus. Sed quid ego tantum dico, quod illis remedium adhibere studeremus? Plus dico, dico quod si veram charitatem in nobis haberemus, quod de nostris necessitatibus nõ curaremus, & quod solis alienis prouidere quæreremus, iuxta dictũ Apostoli, qui dicit: Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. Et quia Apostolus videbat, quod non sufficiebat, si verbis, de huiusmodi charitatis perfectione alijs prędicaret, quã ipse operibus non comprobaret: quia qui dicit, & non facit similis illi est, qui Simile.

lucer-

lucernam tantum emungit, sed tamen oleum illi non infundit. E
Ideo paulo post statim subiunxit, & suis verbis propria etiam opera sic dicens adiunxit: sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens, quod mihi vtile est, sed quod multis.

Vere laudabilis Apostolus, qui quod ore dicebat, opere facie bat, & quod verbis ipse prædicabat, hoc etiam operibus perfice re curabat, aliorumque necessitates suas reputabat. Sed nostra Virgo ipso Apostolo multò laudabilior, tum quia prior Apostolo hoc in istis nuptijs fecit: tum quia sine tantis exemplis, quanta habebat apostolus alienas necessitates suas reputãs vini defectum suis precibus supplere curauit. Nam apostolus ad hoc ita F
faciendum magistrum habuit Christum, qui vt illi exemplum daret, vt quemadmodum ipse fecit, sic ipse etiam apostolus facere curaret, quando Zachæum principem publicanorum voluit conuertere, cùm eum supra arborem videret. Zachæe, inquit,
Luc. 19. festinãs descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Notemus verba, signemus mysteria. In domo tua, inquit, Christus oportet me manere. Zachęum oportet vt Christus in domo euis maneat: & Christus dicit se oportere, vt in domo Zachæi permaneat. Quare hoc? Quia Zachæus non solum erat publicanus, sed princeps publicanorũ. Quod publicanus sit, res prorsus est abominabilis, princeps autem publicanorum multò ma- G
gis, vt pote quia in malitia princeps. tanti igitur peccatoris miseriam, et necessitatem Christus videns, eamque suam reputans dicit. Quia hodie in domo tua oportet me manere: cùm reuera solum Zachęum illud oporteret: & sic qui Zachæi miseriam, & necessitatem suam reputauit, Zachæo salutis remedium erogauit. Tanti igitur magistri exemplum Paulus cùm videret, & nostræ etiam Virginis doctrinam in istis nuptijs prę oculis cùm haberet, nullum mirum est, si alienas necessitates suas repu- H
tans, non quod sibi vtile, sed quod multis quærere studeret. In sola Virgine hoc mirabile est, quę cum nihil simile ex nouo testamento, nec fortasse ex veteri adhuc haberet, vini necessitatem in nuptijs suam reputauit, et sicut suæ à Dei filio remedium obtinere procuauit.

CAP.

A

CAP. XIII.

Maria in hoc quod in nuptijs, pro deficiente vino solicita esse voluit, non fecit contra id, quo Christus suos de cibo, & potu solicitos esse noluit, sed ipsius Christi consilium, etiam antequàm illud daret, optimè impleuit.

Vinum non habent. Ioan. 2.

B QVàm grata fuerit Dei filio, Virginis matris suæ in istis nuptijs tàm solicita intercessio, quamquam ex his quæ hactenus dicta sunt aliqualiter cognosci posset, tamen quia aliquis fortasse non deerit, qui debitam Mariæ laudem, ex eo forte minuendã esse iudicet, quià Virgo prò vino deficiente tàm solicite fuerit deprecata, & maximè cùm vinum vnum ex illis sit, prò quibus Christus suos solicitos esse noluit, & nolendo sic dicens eos admonuit. Nolite ergo soliciti esse dicentes, quid mãducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes exquirunt: ideo o- Matt. 6.
C portet hoc loco ostendere, qualiter Mariæ laus propter hãc deficientis vini solicitudinem, non sit minuenda: sed summis potius laudibus tàm pia Mariæ solicitudo ad cœlum vsque extollẽda. Quid enim in hoc Virginis facto summa laude dignum nõ reperitur, in quo nec Maria contra filij sui dictum solicita inuenitur: nec minori solicitudine, quàm tantam eius decebat pietatem, erga istos conuiuas afficitur: solicita propter conuiuantium necessitatem, & nõ solicita contra filij sui voluntatem. Non solicita, quia filij voluntatem nõ præterit, sed solicita quia præsentem videns necessitatem, vt vini defectus suppleatur, petit. Et
D propterea recte vtrumque Maria commiscens dicit: Vinum nõ habent. O solicitudinem, & non solicitudinem: solicitudinem, quæ tantam indicat pietatem: & non solicitudinem contra filij sui voluntatem, quam iam tũc Virgo seruabat, etiam antequàm ipse diceret suis: nè soliciti esse deberent, quid manducarent, aut quid biberent.

Sed quomodo, inquies, seruabat: si illa de illo solicita esse voluit, dè quo filius suos solicitos esse noluit: prò illo enim rogauit,

uit, prò quo filius suos solicitos esse negauit. Ad hoc dico quòd quanquàm de vino in istis nuptijs Maria solicita fuit, & sic solicita, vt pro illo filium rogaret, & rogando diceret: Vinum non habent: tamen non propterea fecit contra id, quod filius postea docuit: quia ipse dicendo superfluam cibi, & potus solicitudinem auferre voluit: sed moderatam istorum curam omnino tollere noluit: ipse sic dicendo voluit, vt ista non quæramus tanquam si in illis nostrum finem habeamus: sed noluit, vt illa quęrere pretermittamus tanquàm media ad finem: ipse sic dicendo voluit, vt illa queramus minus principaliter: sed noluit, vt quæramus principaliter: & quia voluit, vt principaliter quæramus Regnum Dei, & obseruationem legis eius: & minus principaliter cibum, & potum, ideo postquam dixit: Nolite ergo soliciti esse dicetes: quid manducabimus, aut quid bibemus? statim addidit: Querite ergo primum Regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Quia si Christus voluisset, qđ cibus, ac potus non essent quærenda, sed nobis aliunde danda, solum dixisset: querite Regnum Dei, & iustitiā eius, & hæc omnia adijcientur vobis: & tamen non sic dixit, sed dixit: Querite ergo primum Regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis, in quo voluit ostendere ordinem principalitatis: ac si diceret, quod Regnū Dei, quod est principale, hoc est, principaliter querendum, alia verò, quæ sunt minus principalia, & accessoria minus principaliter: Nec refert quòd hoc sic Christus non clarè dixerit: sed solum dixerit: Querite primum Regnum Dei, non addens: & deinde querite quid manducetis, aut quid bibatis: quia hoc ideo fecit, quia homines sunt de se inclinati ad ista superfluè quærenda: & ideo cùm Christus vellet illis auferre istam superfluam solicitudinem, non voluit eos ponere in medio à quo se reducerent, & redirent ad superabundantiam, sed voluit eos ponere in altero extremo, nempe non quærendi cibum, & potum, vt cùm per naturalem inclinationem inde se reducerent, tandem venirent ad medium.

Matt. 6. (margin)

Simile. Ad modum illorum, qui tortuosa ligna dirigere volunt, quæ vt ad debitam, ac mediam rectitudinem melius reducantur, ab ea parte, in qua tortuosa sunt, ad aliam incuruantur. Itaque Christus per hoc quod dixit, quòd nolimus esse soliciti de cibo, & potu, non voluit moderatam istorum solicitudinem peni

A rus de medio tollere, sed superfluam. Et propterea Maria Virgo sanctissima, ac pijssima de vino in nuptijs solicita, non faciebat contra id, quod filius postea volebat. Nam ipsa in hac sua petitione, & pro vino tam solicita deprecatione, primum quęsiuit respectu Dei, prius quæsiuit laudem, & gloriam filij Dei: & deinde quæsiuit remediũ necessitatis, quę de vino in nuptijs erat, ac proinde filio dicebat: Vinum non habent.

Talis erat Virgo sanctissima vt antequam de hoc Christus consilium daret: iam ipsa illud plenissime obseruaret, quærens in miraculo, quod petebat gloriam filij Dei principaliter mani-
B festari: & secundario, & minus principaliter conuiuantium inopiam ab eodem Dei filio subleuari. Et hinc est quod apud filiũ se tam solicitam ostendit: in quo Virgo prudentissima optime faciebat, siquidem circa rem tam necessariam se tam solicitã exhibebat. Id, quod non est contra id, quod eius filius postea docuit, solum volens, vt cibi, & potus vitaretur superflua cura, & non moderata solicitudo istorum, sine quibus non potest sustentari humana natura.

Et hæc fuit causa propter quàm D. Paulus de istis necessarijs solicitus non modo laborabat, sed alijs etiam ut laborarent, prę- 2 Thess. 3
C dicabat. Ipsi. n. scitis (dicebat ille) quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti sumus inter vos, neq; gratis panem manducauimus: sed in labore, & fatigatione nocte, & die operantes. Et alibi ipse quoq; docebat Apostolus: Argentũ, aut aurum, aut vestem nullius concupiui, ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrarunt manus istæ: omnia ista ostendi uobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos. Vnde patet quod laborare, et solicitudinẽ habere circa cibum, & potum non est malum, sed laudabile: 2. Act. 20.
D & non tantum laudabile, sed necessarium, & peccat, qui istam solicitudinem habere omittit. Et ideo de illis, qui illã non habẽt idem dicit Apostolus. Qui suorum maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Et propterea non modo pro se ipso tenetur quis habere hanc solicitudinem prouidendi in temporalibus, sed etiam pro eis, qui cũ eo sunt, & ad ipsum pertinent: sicut ipse D. Paulus faciebat, qui non solum de istis solicitus erat pro illis, qui cum eo erant, & ad eum pertinebant: sed pro illis etiam laborabat, sicut patet 1. Thim. 5.

Act. 20. ex ipsius verbis supra allegatis, in quibus dicit: Ad omnia, quæ mihi opus erãt, & his, qui mecũ sunt, ministrauerũt manus istę. E

Opotet ergo secundũ Apostoli doctrinam, nõ modo de istis solicitudinem habere, sed etiã pro illis laborare, & non facere sicut nonnulli faciebant, qui sicut lib. de operibus monachorũ D.August. refert D. Aug. ex hoc Euangelij loco occasionem arripientes temere asserebant homines nihil debere operari pro istis necessarijs. Erant.n. isti quidam qui volebant esse omnino otiosi. Vnde ipse D. Aug. eos increpando sic dicit. Cur ergo non attendunt, neq; congregant in horrea: cur isti manus otiosas, & plena repositoria habere volunt? Ex quo apparet, quod isti non faciebant hoc ex desiderio obseruandi legem Euangelicam, sed agẽdi vitam otiosam. Nolebant enim laborare, sicut apostolus docuit esse faciendum, & ipse etiam faciebat, qui non tantum pro his, quæ sibi opus erant; sed etiam pro alijs solicitus erat exemplo nostræ Virginis, quæ multo ante illum, iam de aliorum necessitatibus solicita existebat, & tãquam vere solicita Dei filio, qui ipsis poterat remedium adhibere, eas sic dicẽs proponebat. Vinum non habent. F

CAP. XIIII. G

Maria quamquam Christi miracula essent ad confirmationem ipsius fidei, & doctrinæ instituta: nihilominus ante Christi prædicationem miraculum petebat, quia hoc valde necessarium esse cognoscebat, vt per miraculum filij sui opinio maior quæreretur, qua postea illi facilius crederetur.

Vinum non habent. Ioan. 2.

VNum est, quod contra hanc Mariæ petitionem, eiusq; apud Dei filium tam solicitam intercessionem, non parum facere uidetur. Et hoc est, quòd non opportune, sed intempestiue admodum miraculum à Dei filio postulauit omnino oblita, quod si pro conuiuantium necessitate apud Dei filium intercedere, & instare sibi opus erat, hoc tamen opportune, & non tam intempestiue facere debebat. Nam apostolus, qui ad instandum (etiam importune) H

portune)

A portunè) Thimotheo licentiam concedebat, oppurtune ut id faceret, simul admonebat. Insta, inquit, opportune, importune. Quem D. Pauli locum explicans D. Anselmus dicit, Opportune importune, idest, opportune importunitatem exhibe, quia apud auditoris mentem ipsa sua utilitate destruit se, si habere importunitas opportunitatem nescit. 2. Timo. 4

Anselm. A.

Ex his constat, quod si Maria in istis nuptijs pro uino apud filium instare uolebat, saltem opportune apud illum id facere debebat. Nam cum filij Dei miracula ad suam prædicationem & doctrinam confirmandam præcipue pertinebant intempesti-
B uum uidebatur, quòd Maria à Dei filio miraculum postularet, & postulando diceret: Vinum non habent, saltem priusquam ipse prædicaret. Siquidem eius miracula præcipue inseruiebant ad doctrinæ suæ cõfirmationem. Vnde dicitur apud Matthæũ: Circuibat Iesus totam Galilæam docens in Synagogis eorum, & prædicans Euangelium Regni, & sanans omnem languoré, & omnem infirmitatem in populo. Matt. 4.

Quamquam enim nonnulli dicant, quod Christus prius prædicabat, & postea curabat: ad denotandum ꝙ prædicatio est maioris vtilitatis quam curatio, quia per prędicationem erudimur
C de fide, & operatione quæ sunt necessaria ad salutem, per operationem autem miraculorum non item: quia (sicut isti dicunt) possunt aliquando magis pertinere ad curiositatem, & non instruimur per ea, nisi referantur ad prædicationem: tamen Christi miracula principaliter erant introducta ad confirmationem eorum, quæ dicebantur. Vnde prius debebat Christus prædicare, & postea miracula facere, vt clarius videretur q̃ vera esset eius doctrina, quæ per miracula confirmabatur: aliter. n. non sic clare id appareret. Immo multoties si præcedunt miracula, & sequitur doctrina potest error contingere: si autem præcedat
D doctrina, & subsequantur miracula non item.

Et ratio est, quia quando aliquis aliquid dicit, & postea in testimonium sui dicti aliquod miraculum fit, manifestũ est, quòd Deus vult confirmare istud, cum in testimonium illius miraculum faciat. Si vero facto iam miraculo tunc doctrina sequatur, poterit ille dicere quidquid voluerit, neque tamen clare apparebit, an ad confirmationem istorum, quæ sequuntur Deus voluerit facere miraculum illud præcedens, & sic iste talis po-

test mentiri, etiam si miraculum iam praecesserit, & hoc in cau E
Deut 13. sa fuit, quod Deus in Denturonomio ordinauerit; quod ad hoc, quod alicui prophetæ credatur, debet postea ostendere aliquod signum in confirmationem eius, quod dixit: Et vt ibidem ostenderet, quod signa antecedentia doctrinam, possunt contingere cùm errore, & fraude, simul ordinauit, quod si aliquis propheta surrexerit, & prænuntiauerit aliquod signum, & istud euenerit, & postea dixerit: Eamus, & colamus Deos alienos, non debebat credi tali prophetæ, sed quod debebat occidi, quia Deus non mandat cultum offerri dijs alienis: & ideo ille debebat occidi, siquidem facto miraculo id consulebat, quasi propterea illud factum fuisset, vt illi colerentur, F
quod est falsum. Hac de causa Christus, vt omnem occasionem dubitandi de sua doctrina de medio tolleret, prius docebat, & postea in confirmationem suæ doctrinę miracula faciebat. Vnde cum his de causis miracula à Christo instituta sint, videtur quòd Virgo ante prędicationem non bene ab eo miraculum petat.

Ad hoc vt respondeatur, Virginemque nostram opportune satis miraculum petijsse cognoscatur aduertendũ est, quod Virgo sanctissima, & Spiritu Sancto plenissima, ideo ante filij sui G
prædicationem ab eo miraculum petijt, quia sic necessarium esse intellexit, vt ipse antequam prędicaret, hoc, & alia miracula faceret, vt per illa in plebe talem sibi opinionem acquireret, vt sibi postea crederetur, quando prædicaret. Nam si Christus prędicare incępisset nullis pręcedentibus miraculis, forte sermo eius nullius haberetur autoritatis, & maxime propter prædicationem Ioannis, qui iam tunc prædicabat. Vnde hoc forte præuidens Virgo de filij Dei honore (sicut par erat) solicita, visa vini necessitate, tàm apportunã occasionem nõ neglexit, sed cùm H
esset prudentissima eam statim filio suo proposuit sic dicens: Vinum non habent: vt ipse tùnc condescendens matri prò conuiuis vinum petenti, miraculum faceret, quo postea sibi facilius crederetur populum docenti.

His addo, quòd Maria opportune satis à filio miraculum petebat, quod ipsa propter alias causas ad honorem ipsius necessarium esse pręuidebat: & maximè propter alios discipulos, quos adhùc eligere debebat. Cũ enim tunc nõ adhuc haberet

omnes

A omnes discipulos, sed tantum quinq; , sicut habetur ex Ioannis Ioan. 1.
Euangelio, illi, qui deerant, nollent fortasse ad deum venire, ni si aliquid excellens in eo viderent: idque non poterant videre in Christi prædicatione, quia ipse nondum prædicabat: neque in exteriori vita, & habitu, quia in hoc Christus non erat, ita austerus sicut Ioannes, sed erat mediocris vitæ, vnde quantùm ad hoc valde à Ioanne Christus excedebatur. Oportebat ergo q' talis Christi excellentia, quæ eligẽdos à Christo discipulos posset obligare, ostenderetur in miraculorum operatione, & hoc intelligens Virgo dixit: Vinum non habent: volens vt miracu-
B lum fieret, per quod imprimis eius discipuli ad eum sequendum possent excitari: & deinde istarum nuptiarum necessitas releuari. Et sic facile sanè constat, quàm opportune Virgo miraculi operationem petebat, quàm sciebat valde conducere non modo ad filij sui prædicationem, sed etiam ad aliorum discipulorũ vocationem. Id quod etiam Vnigenitus eius filius clare cognoscens non tantum hoc miraculum, sed multa etiam facere voluit, ante suam prędicationem, vt postea illis apud plebem, cùm prędicaret, maiorem inueniret æstimationem.

Nam Christus hac de causa fecit hoc miraculum in nuptijs,
C quod fuit primum signorum suorum; deinde per miraculum eiecit vendentes & ementes de templo, & cum tanta magestate, ac potestate, vt plurimi ex illis qui illic existebant, fugerent ab eo, & discederent de templo. Pręter hæc fecit etiam alia miracula in Pascha cùm esset Ierosolymis, propter quę (sicut dicit Euangelista) multi crediderunt in nomine eius videntes signa Ioan. 2.
eius, quę faciebat. Vnde tunc propter ista stupefactus Nicodæmus dixit: Nemo potest hęc signa facere, quæ tu facis nisi fuerit Ioan. 3.
Deus cum eo. Hęc omnia faciebat Christus antequàm publice prędicaret, vt per hæc (sicut diximus) maiorem sibi in populo
D opinionem, & æstimationem captaret: quæ erat causa propter quam etiam nostra Virgo ab eo illud primum nuptiarum miraculum postulauit, per quod ipsa sciebat, & filij sui maiorem opinionem, & æstimationem in populo fore captandam, & conuiuantium inopiam in his nuptijs subleuandam.

Et sic cum esset Maria nõ modo diuini honoris cupidissima, sed etiam in alios pijssima miraculum petijt, per quod & filij sui glorię, & honori prouideretur, & indigentium necessitati suffi-

cientiſſimum remedium adhiberetur: ad illud ex diuini hono- E
ris zelo incitata, ad hoc ex ſua erga proximos charitate indu-
cta. Quid enim hac in re niſi Marię maximam arguit charita-
tem, quòd neque monita, neque rogata ſponſo, & ſponſæ con-
dolet, & ſponte alienis incommodis commouetur? Quid niſi
Mariæ arguit charitatem, quod de pauperibus coniugibus tàm
bene mereri ſtudeat, quodque cùm per ſe ipſam non poſſit illo-
rum inopiam ſubleuare, ad filium confugiat, quem ſcit, quòd ei
petenti pro tanta neceſſitate remedium non poterit denegare?
Et hoc ſic eſſe ipſius rei euentus mox ſubſecutus Virgini indica
uit: prò quo credibile eſt, quod gratiſſima Virgo (ſicut par erat) F
ſtatim ex animo Dei filio eſt congratulata, qui ab ea rogatus vi-
ni beneficium illi non denegauit, per quod Virginem à tanta
ſolicitudine continuo liberauit.

CAP. XV.

*Maria etiam cùm proprio filio ſumma in petendo modeſtia, & uere-
cundia vſa fuit.*

Vinum non habent. Ioan. 2.

G

PReter ſummam Mariç charitatem, & pietatem, quç in hoc eius opere, optimè eluxit, ſumma quoq; eius modeſtia in eodem opere clariſſimè effulſit. Non enim ad filium prçſumptuoſe, & frontoſe acceſsit, nec ſic palam locuta eſt, vt audacter coram omnibus diceret: Obſecro fili, deficit vinum, triſtantur conuiuæ, confunditur ſpō ſos, oſtende quid poſsis. Sed licet hæc, & multo plura pectus çſtuans, feruens loqueretur affectus, priuatim tamen potentem pia filium mater adijt, non potentiam tentans, ſed agnoſcens voluntatem, & proponens neceſsitatem. Vinum, inquit, non H
habent. Quid modeſtius? In nuptijs vbi alioquin ſumma eſt aliorum in loquendo, agendoque licentia, Maria paucitate ver borum contenta neceſſaria tãtum loquitur: breui oratione plura complectitur. Vinum, inquit, non habent. Idque perinde erat, ac ſi Virgo clarius diceret: Nihil opus eſt, ut à me ſapientiſ ſimus admoneatur, vides ipſe fili, & intelligis, quod vinum defi deratur, quo & ſponſi, ac ſponſç ignominia depellatur, & ho-

ſpitibus

A ſpitibus conſolatio exhibeatur:quibus autem modis vtriſq; con ſulendum ſit,aut ſatisfaciendum,id ego à me enarratum eſſe nõ lo,ſed tuę ſolum potentię,& pietati commendatum eſſe volo. Quia cùm meę poſtulationi non ſis defuturus, oĩno certa ſum quod omnium iſtorum neceſsitati eris ſatisfacturus. Sed hoc ſo lum facio,quod meum erat,nempe,vt verbo vno oſtendã,quan tam in te habeam ſecuritatem, & erga illos pietatem. Pręter hoc quidquid eſt aliud,id ego totum nolo,ſed ad hoc ſolum vo lo quòd inſeruiat, hoc parum,quòd dico. Vinum non habent.

O Virginem ſanctiſsimam: Virginem modeſtiſsimam. Et B quæ maior modeſtia inueniri poteſt? Non modo apud alios Ma ria modeſta eſſe voluit: ſed etiam cùm proprio filio pluribus ver bis moleſta eſſe noluit: & quæ nunquam cùm alijs immodeſte ſe geſsit, etiam cùm proprio ſuo filio modeſte ſe habere voluit, cum illo etiam ſtando debito in modo,& ſeruando debitũ mo dum: p hoc enim modeſtia efficitur, quæ quaſi modi ſtatio dici tur. Quando.n.in omnibus modus ſeruatur, tunc in modo ſta tur. Apud eos, qui ſunt vere modeſti modeſtia reperitur in ani mo continens moderationem cupiditatem: modeſtia reperitur in operatione modificans omnes actiones:modeſtia reperitur in C verbis temperans omnes locutiones: & quia Maria vere erat modeſtiſsima non contenta eſt in animo, & in operatione mo derationem ſeruare, ſed in verbis quoq; (etiam cùm proprio fi lio)eam voluit demonſtrare. Modeſtia ueſtra nota ſit omnibus hominibus dicebat Apoſtolus. Sed Maria in nuptijs plus fe cit,quæ non ſolum voluit, ſuam modeſtiam omnibus homini bus illic exiſtentibus notam facere: ſed etiam voluit eam pro prio filio,ſic dicendo patefacere. Vinum non habent. Phi lip.4.

Quis hic ſanctiſsimę Virginis in loquendo modeſtiam,& pu dorem ſummè non admiretur? Et admirando,ſimulque aliarum D mulierum hac ipſa in re immodeſtiam, & impudentiam,contẽ plando in eis talia maximè non execretur? Nam hę adeò liben ter,adeo licenter,& adeo etiam impudenter loquacitati, & gar rulitati indulgent, vt nihil minus ſciant, quàm linguę frænum imponere, & debitam loquendi artem tenere. Adeò commune eſt hoc in mulieribus vitium,ut merito prò miraculo haberi poſ ſit,ſi aliqua ab eo reperiatur aliena. Sicut enim mutæ cicadæ, Simile. quę(ſicut à nonnullis dicitur)in agro Rhegino reperiuntur,pro

miraculo haberi possunt, cùm hoc ipsum genus sit garrulum: sic E
immo multò magis prò miraculo haberi potest silentium in fœmina, cum muliebre genus mutabile sit, & loquax.

O quantum est mulierum loquacitas omnibus exosa, quantùm cunctis est earum verbositas odiosa, quæ quietis etiam mariti fastidium, & perturbationem parit. Sicut nullus est tàm tranquillus portus, quem uentorum vis aliquando non commoueat: sic nullus est vir tàm quietus, quem coniugis loquacitas nô valde perturbet. Sicut ascensus arenosus pedibus veterani: sic mulier linguata homini quieto, dixit Ecclesiasticus: Pedes hominis senis, & veterani difficile ascendunt, difficilius vero si ascensus arenosus sit: quia cùm arena res fluida, & instabilis sit, potius illi præbet cadendi detrimentum, quàm ascendendi adiumétum. Talis est mulier linguata homini quieto: potius est illi occasio se inquietandi, quàm in sua quietudine perdurandi.

Simile.

Eccle 25. Simile.

Non talis est mulier prudens, & modesta: nã hæc nulli præbet occasionem mutationis, neque materiam perturbationis. Sic enim de tali idem dicit Ecclesiasticus: Mulier sensata, & tacita non est immutatio eruditæ animę. Talis erat Virgo sanctissima, talis Virgo modestissima: non quomodocunque aut qualitercunque filij sui animum sua loquacitate immutauit: sed propter suam modestiam ad amorem potius incitauit. Quænam esset mulier, quæ si talem filium haberet, in has voces subito non prorumperet? Da eis vinum: Ostende quid possis: Messię virtutem, & gloriam omnibus tandem declara: Mundo iam te ipsum manifesta: diu satis latuisti, non est iam quod amplius tanquàm lucerna sub modio delitescas. Sed Virgo modestissima, simulq; verecundissima nihil tale dixit: nihil tale suggessit: sed solam nuptiarum necessitatem filio sic dicendo patefecit: Vinum non habent. G

Eccle. 26.

O quàm merito Mariæ verecundiam non modo in hoc suo facto, sed & in multis alijs laudans D. Pater Bernardus in quodam sermone de Verbis apocalipsis sic dixit: Pudibunda fuit Maria: ex Euangelio id probamus: vbi enim aliquando loquax, vbi præsumptuosa fuisse videtur? foris stabat quęrens loqui filio, neque materna autoritate, aut sermonem interrupit, aut habitationem irruit: in qua filius loquebatur: in omni denique textu quatuor Euangeliorum si bene meminimus, non nisi quater H

D. Bern.

A Maria loqués auditur. Primò quidem ad angelum; sed cùm iam semel atque iterum allocutus eam fuisset: secundo ad Elisabeth quando vox exultationis ejus Ioannem exultare fecit in utero, & ea magnificante Mariam, ipsa magis Dominum magnificare curauit. Tertio ad filium cum iam esset annorum duodecim, quod ipsa, & pater eius dolentes quæsissent eum. Quarto in nuptijs ad filium, & ministros, & is quidé sermo certissimus index ingenitę mansuetudinis, & virginalis verecundiæ fuit. Aliorú quippe verecundiá suam reputans sustinere non potuit, non potuit vini dissimulare defectú. Et paucis interiectis. Núquid non ab initio venisse pastores, & primam omnium inuenisse Mariá leguntur? Inuenerunt, ait Euangelista, Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Sic & Magi quoque, si recolis, non sine Maria matre eius puerum inuenerunt. Et inducens in templum Domini templi Dominum, multa quidem à Simeonę audiuit iàm de Deo, quàm de se ipsa ad loquendum tarda, velox ad audiendum. Et quidem Maria conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo: Sed in ijs omnibus, neque de ipso incarnationis Dominicę sacramento quodcunque verbum fecisse reperies: toties denique Maria filium audiuit, nó modo turbis loquentem in parabolis: sed in his omnibus quoties verecundisime Virginis, quoties pudisissimę turturis vox memoratur audita? Talibus D. Bernardus sanctisimę Virginis verecundiam extollit. Luc. B C

Neque hoc sane immerito: quia sicut idem mellifluus Pater eodem sermone dixit: gratissima sane gemma in diademate, micans in capite stella, rubor in facie hominis verecundi. Si, inquam, sicut dixit D. Bernardus rubor in facie hominis verecundi talis est, si ibi tantam gratiam habet, perpendat nunc unusquisque quantú decoris, pulchritudinis quantum, & quantùm denique gratię habere potuerit hæc verecundiæ gratia, in ea, quæ gratiæ plena fuit. Gratia super gratia mulier sancta, & pudorata dixit Ecclesiasticus: Et merito dixit: quia vna est gratia sanctitatis, & alia est gratia pudoris, & verecundiæ, & hæ duæ gratiæ vnam quamque mulierem valde exornant. D Eccle. 26.

Quod si de vna quaq, muliere hoc dicitur, in qua inueniuntur istę duæ gratiæ, quid putas dici debet de nostra Virgine, in qua sicut fuit sanctitas inimitabilis, sic etiam fuit pudor incomparabi-

patabilis? O Virginem sanctissimam: O Virginem verecundissimam, in qua gratia super gratiam non sic inuenitur, sicut in alijs mulieribus reperitur. Nam gratia super gratiam reperitur in alijs mulieribus, si sanctæ sint, & pudoratæ: sed in te quę sanctissima, & verecundissima fuisti omnium mulierum, inuenta est quasi infinita gratia super infinitam gratiam: quia sicut omnium sanctissima fuisti, sic omnium etiam verecundissima extitisti: & sic sicut nulla fuit talis verecundia sicut tua verecundia, qua sanctitas exornaretur: sic nulla omnino fuit talis gratia super gratiam, sicut tua gratia, quæ non dicam hominibus, sed Deo etiam pulchrior videretur. E F

CAP. XVI.

Maria ideo tanta fide plena prò vino in uptijs fuit filium deprecata, vt homines ex ea discant in petendis à Deo beneficijs fidem habere, si id, quod ab eo petunt, cupiunt obtinere.

Vinum non habent. Ioan. 2.

Irginis pietatem, & modestiam quandoquidem præcedentia aliqualiter ostenderunt, ipsius quoque fidem subsequentia ostendāt: si quidem hęc in hoc Virginis facto non modo minime defuit: sed & omnibus alijs virtutibus, sicut par erat, singulariter pręfuit. Et hęc fuit causa ob quam hęc imprimis virtus à sanctis patribus summis laudibus prędicatur, dùm ab eisdem hoc Mariæ factum enarratur. Ex his omnibus vnū solùm in medium proferemus mellifluum Patrem D. Bernardum, qui gradu duodecimo de gradibus humilitatis, dùm Marię fidem, & eius modestiam, ac simul verecundiam laudat, & ad sequendas istas virtutes, omnes inuitat. Disce, inquit, & in matre Domini magnam in mirabilibus fidem habere, & disce verecundia decorare fidem, reprimere præsumptionem: Vinum, inquit, non habent, quàm breuiter, quàm reuerēter suggessit, unde pie fuit solicita: & vt discas in huiusmodi magis pie gemere, quàm petere præsumptuose: pietatis æstum pudoris temperans vmbra, conceptam precis fiduciam verecunde suppressit. Et paulo in- G D. Bern. H

A lo inferius: Quid, inquit, modestius, quid fidelius? Non defuit pietati fides, voci grauitas, efficacia voto.

Neque immerito mellifluus pater sic Mariam prędicat, et ingentem eius fidem ex breuissimis ipsius verbis, tam artificiose, & officiose commendat: quia si hæc Mariæ verba licet pauca sint, diligentius perpendantur, mentior si aliquod dubium est, quin ea excellenti fide plena inueniantur. Vinum non habēt, inquit, illa. Si hoc eius dictum nudè accipiatur: quid breuius? Si vero paululum debitè inspiciatur quid vberius? Sicut granū sinapis prima fronte specie sua est paruum, vile, despectum, nō saporem pręstās, non odorem circumferens, non indicans suauitatem. at vbi conteri cęperit, statim odorem suum acrimonia exhibet, cibum flammei saporis exhalat, & tanto feruoris calore succēditur, vt mirum sit in tàm friuolis granis, tm̄ ignem fuisse conclusum: sic sunt pauca hæc Mariæ verba, quia si sicut iacent nudè sumātur, nihil feruoris, nihil fidei videntur præ se ferre. Si vero cogitatione, & intellectu, paululū conterantur, tunc incipiunt, plena fide apparere, & ostendere ꝙ non ex alio, sed ex plena, & excellenti fide proueniebat, quod ipsa Virgo proferebat. Nam fidei erat excellentis, ꝙ inter prę sentes omnes ipsa sola prò prę senti necessitate remediū alibi quęrere refugit, sed ad solum filium, velut ad sacram anchorā tàm confidenter Virgo confugit: fidei erat excellentis quod diuinam Christi tùm bonitatem, tùm virtutem in illis nuptijs suspexit, eamque omnibus illic astantibus clarissime detexit: fidei erat excellentis ꝙ ad filium, qui nullum adhuc miraculum fecerat, eiq; subditus hucusq; fuerat tanta cùm fiducia Virgo accessit ab eoq; supernaturale auxiliū petijt: fidei erat excellentis, ꝙ rem multis precibus vrgere noluit, sed vno solo verbo indicare voluit, tàm pudore coniuges esse liberandos, quam etiam conuiuas tanto vini beneficio fore donandos. Et nè in alijs recensendis longiores simus, quę hanc Marię fidem valde illustrant fidei tandem erat excellētis, quod summa spe Maria nixa vno solo verbo (sicut dicebamus) tantam rem cùm filio egit, velut quæ certissima esset, quod filius ipse non modo vellet, sed etiam posset maius illic beneficium pręstare, quam vel ipsa peteret, vel aliorum posset necessitas postul are.

Simile. (margin, beside "Sicut granū")

B C D (margin section letters)

Talibus Maria fidei ditata pignoribus prò vini miraculo fuit filium

filium precata, vt vnusquisq; ex ea discat in petendis à Deo beneficijs fidem tenere, si id, quod ab eo petit desiderat obtinere. E

Simile. Nā sicut nauem quis nō ingreditur, aut liquidò, et profundo vitam committit elemento, nisi se prius credat saluari: neq; agricola semina sulcis obruit, & prò frugibus in terram spargit nisi crederit venturos imbres, affuturumq; solis tæporé, quibus terra confossa, segete quoq; multiplicata frugem producat: sic immo multò maiori cùm ratione nemo debet à Deo aliquid petere nisi prius firmiter crediderit, quòd sine dubio accipiet, quod ab eo petierit, quia sine fide impetrandi, superuacaneus est labor postulandi. Qui ergo aliquid à Deo vult impetrare fidat: & nè F vacuus ab eo recedat, cùm fide petiturus accedat. Quia sicut si-

Simile. ne agricultura impossibile est exoriri à terra triticum: sic sine fide impossibile est obtineri à Deo beneficium.

Matt. 7. Neq; mihi quis dicat: Christus dixit: Petite, & acipietis: Omnis, qui petit accipit: & multa alia huiusmodi, quibus nullam de fide facit mentionem: sed potius videtur significare voluisse, quod ad petiti benificij impetrationem, solum sufficit simplicē adhibere petitionem. Quia Christus quamquam sic dixit, tamē non intellexit, quod omnis, qui petit accipit, nisi in fide petat. Vnde errat quidem, & vehementer errat, qui sine fide à Deo se G aliquid impetraturum sperat.

Simile. Quis obsecro, ex agricolis frumentū metere poterit, nisi prius semen credat sulcis? Quis vastū poterit mare traijcere, nisi prius semetipsum credat nauis gubernatori? Quis morbo implicitus sanitatem poterit recuperare, nisi prius seipsum credat medico? Quam artem, quam scientiam quis discere poterit, nisi prius semetipsum tradiderit, & crediderit præceptori? Nemo hæc sine fide credit se posse obtinere: & tu à Deo præsumis accipere, & non vis in illo fidem habere? O quomodo falleris, quomodo falleris: si cùm à Deo aliquid indiges obtinere, sine fide ad petendum te præsumis ingerere. Et si in hoc non vis mihi credere: in- H tuere quid ipse dicat Dei filius. Amen, inquit, dico vobis, si ha-

Matt. 21. bueritis fidem, & non hęsitaueritis, non solum de ficulnea facietis: sed & si monti huic dixeritis: tolle, iacta te in mare, fiet. Audi etiam quid Iacobus dicat Apostolus: si quis autem vestrum, in-

Iacobi. 1. quit, indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.

Sed

A Sed hucusq;,inquies,pro me dicit, si cōtra me aliud vlterius non dicit. Vide quid sequitur,& quòd non prò te,sed contra te dicat,intelliges. Postulet autem,inquit,in fide nihil hæsitans. Qui indigentibus,vt à Deo peterent,consulebat: quia hoc solū ad obtinendum minime sufficere posse intelligebat, ideo ut in fide peterent,admonebat: & non in quacunque fide,sed in fide sine hęsitatione. Neque hoc sane immerito: est enim fides res delicatissima:& ideo si in ea aliqd sit hęsitationis,omnino manet sine efficacia impetrationis. Est fides velut oculi pupilla: Nā sicut oculi pupilla, quę est subtilissima nisi impigre custodiatur B à palpebris ne quid ad eam intus ingrediatur,quouis alicuius tenuissimi pulueris tactu, prorsus remanet inepta ad videndum; sic fides nisi solicite custodiatur, nè quid leuissimæ hęsitationis cùm ipsa admisceatur,omnino manet inefficax ad obtinēdum. Hinc est quod dum Petrus hanc fidem sine hæsitatione conseruauit,super aquas libere ambulauit. Sed vbi primum videns vē-tum validum in fide cœpit dubitare, statim super aquas desijt ambulare. Et cùm cępisset mergi clamauit dicens: Domine saluum me fac. Et continuo Dñs extendens manum apprehendit eum. Et vt ostenderet quòd causa quare Petrus super aquas non C ambulasset,erat quia in fide ipse dubitasset;statim adiecit: Modicæ fidei quare dubitasti? Vere accidit tunc Petro,quemadmodum illis solet accidere,quibus dum iter faciunt,in oculos contingit aliquem puluerem incidere. Nam sicut isti illæsis adhùc oculis bene incedunt: sed puluere in oculos incidente statim quouis leui oblato impedimento incipiunt cadere:sic D. Petrus dum adhùc fidem habebat, super aquas bene poterat ambulare: sed in ipsius fidem hæsitatione,ac dubitatione ingrediente, statim ipse cœpit fluctuare.

Simile.

Matt. 14.

Matt. 14.

Simile.

O quàm longè ab hac fidei dubitatione,& hæsitatione abD fuit Maria,& quia longe fuit à tali hęsitatione,longe etiam fuit ab omni fluctuatione. Vinum non habent dicit illa,& nō quomodocunq; dicit:sed tota fide plena,tota securitate firmata,tota fiducia roborata. Oritur Mariæ sic dicenti,& cùm tanta fide petenti, oritur, inquam, velut contrarius ventus, dum filius vt Virginis matris immotam fidem melius comprobaret, eamque semper imitandam mundo manifestaret,ei responderet: Quid mihi,& tibi est mulier? Sed ipsa in fide nihil hęsitans,sicut Petrus

Ioan. 2.

trus

tius hęsitauit, bene sicut antea de miraculo sperare pergit. Vnde & ministros admonere non desijt, vt filij dicto parerent, quidquid illis mandaret. B

O Virginem fidelissimam: Et quis huius tuæ feruentissimæ, & ardentissimę fidei vnica tantum scintilla tangeretur? Quomodo ad petenda, quæcunque beneficia à tuo filio aptus, & idoneus redderetur? Sed heù nobis, qui quia huius tuæ fidei neque minima tangimur scintilla, ideo tàm inhabiles reddimur ad obtinenda à Deo beneficia. Et sic quia petentes in fide hęsitamus, hinc est, quod ex nostris petitionibus commodi nihil omnino reportamus. Et in hac tanta miseria nostra quid agamus F Virgo nescimus, si ad te non confugimus, quę in hoc tanto malo nostro es vnica spes nostra, & tota ratio spei nostræ. Tu ergo Virgo misericordiosissima nostras deprecationes nè despicias: sed sicut in illis nuptijs spôte compassa es illorum verecundiæ, à quibus fueras inuitata: sic nunc compati dignare miserię egenorum, à quibus es tàm solicite inuocata, & suggere vnigenito filio tuo nostrę fidei infirmitatem, vt sic tuis meritis effundat super nos suorum bonorum copiosissimam largitatem, quia & tanta nostra inopia releuetur, & tua maxima pietas erga nos inopes Virgo manifestetur. O Virgo Domina prò nobis ora: & G sicut tuis precibus in istis nuptijs prò conuiuis à tuo filio vinum impetrasti: sic ab eodem tuo filio prò nobis miseris vinum impetra: sed tale vinum, quod calefaciat magis mentem, quàm ventrem: Vinum deuotionis, vinum dilectionis, vinum pietatis, & vinum denique charitatis: quia hoc est vinum, quo nos dùm in hac vita adhuc sumus semper volumus inebriari, donec veniat tempus, in quo tuis meritis, illius verę vitis, qui videlicet filij vinum, & vinum merum, & non mixtum, verùm nempe beatitudinem mereamur degustare, in qua te, & illum simul cum patre, & Spiritu Sancto valeamus laudare per infinita sæ- H culorum sæcula. Amen.

FINIS.

LIBRI

A

LIBRI DE VERBIS DOMINÆ

B

AD MINISTROS IN NVPTIIS

CAPVT PRIMVM.

Necesse fuit vt nuptiarum ministris Maria fidem suaderet, ne in ipsis nuptijs vinum deesset fides in quibus miraculis sit necessaria, & in quibus non.

Quodcunque dixerit vobis, facite. Ioan. 2.

C

De postremis Mariæ verbis dicere tandem aggressuris, illud imprimis circa illa adnotare visum fuit, quęnam videlicet causa sit, propter quam ipsa nuptiarum ministros tàm solicite admonere, & solicitare commota fuit, vt filij mandatis obtęperarent, & qdquid ipsis diceret, facere non recusarent. Et quamquàm omnes fere Patres, totum hoc Mariæ fidei
D tribuendum esse volunt, quia sicut sperabat, siue (sicut volunt D. Eusebius Emissenus, & Haymo vterque homi. 2. Dominicę post Epiphaniã, in quorum sententiam videtur etiam inclinare D. Eusèb. Haym. Rupertus Abbas, sicut patebit ex eius sententia paulo inferius Ruper. mox alleganda) in Spiritu Sancto Virgo sciebat filium suæ petitioni non defuturum: sic ministris imperabat, vt præsto obedirent voci filij, ita ut ille iuberet hydrias aqua impleri, sine mora implerent: Tamen quia D. Augustinus, & Tuitiensis Abbas D. August. Ruper-

Ruper. Rupertus hac ipsa de re aliter sentiunt, ipsorum sententias hoc E loco in medium afferre libuit. Et quòd imprimis attinet ad Rupertum (cum Augustino enim longius deinde nobis agendum erit) is lib. 3. suorum commentariorum in Ioannem, hæc Mariæ verba explicans sic dicit. Voluntatis eius conscia, & de potentia eius non dubitans opportuna commonitione ministrorum animos pręparat. Videlicet nè id, quod præcepturus erat amétię reputarent, nondum veram eius experti virtutem. Nam & propinqui eius cum Apostolos eligeret, & nomina quibusdam mutata imponeret. Exierunt, inquit Marcus Euangelista, vt tenerent eum, dicentes, quia in furorem versus est. Itaque solicita F Mar. 3. pręmonet, vt non diffidentes, aut etiam irridentes indigni fierent gratia miraculi, sed præcepto parentes viam facerent manifestandæ glorię Dei. Hæc Rupertus.

Et quòd deinde attinet ad D. Augustinum, is sermone 2. Dominicæ 2. post octa. Epiphaniæ, qui est 41. de tépore super hæc eadem Marię verba sic inquit; Quàm bene mater Domini credulitatem suadet ministris, vt non desint vina prandentibus. Quęcunque dixerit uobis facite. Hęc ibidem Augustinus, cuius quidem verba scimus, an autem in illis benedixerit nescimus: & maxime cum ad hoc miraculum, quod Christus factu- G rus erat, ministrorum fides necessaria nó videatur: tum quia ad illud Virginis fides sufficiebat: tum quia ministrorum incredulitas Christi operationem nihil impediebat, neque impedire poterat. Et ratio est, quia operatio miraculi dependet ex Dei volútate, & potestate, & ipse in sua operatione nequaquam indiget nostro adiutorio: immo neq; potest aliquis cócurrere cum Deo in aliquam operationem. Vnde fit quòd Deus sic potest facere miracula hominibus incredulis existentibus: sicut ipsis credentibus: alioquin bona nostra Deo conferrent, & mala nostra nocumentum ei afferrent, id, quod totum est falsissimum, quia si H prodessent Deo bona nostra, ipse indigeret illis, quod de Deo minime dicendum esse apertissimè testatus est regius propheta cum dixit: Dixi Domino Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

Neque refert quod Deus grate recipiat ea, quæ ei pie, ac religiose à nobis offeruntur, quia si talia recipit, non tanquàm is, qui indigeat, recipit: sed solum tanquàm indicia gratitudinis, & bene-

A & beneuolentiæ nostræ erga eum; atq; etiam tanquam occasionem retributionis maiorum donorum. Nō ergo bona nostra cōferunt Deo. Quod vero neq; nostra mala illi nocumentum afferant, id ex verbis patientissimi Iob clarissime etiam nobis constat, quibus ipse non modo declarauit mala nostra non posse Deo nocere, sed neq; etiam bona nostra posse aliquid ei emolumēti afferre. Si peccaueris, inquit ille, quid ei nocebis? Et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ: quid facies contra eum? Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Homini, qui similis tui est nocebit impietas tua: & filium hominis adiuuabit iustitia tua. Patet ergo quod nec credulitas, nec incredulitas ministrorum conferebat, aut nocebat ad operationē huius miraculi, quod Christus facturus erat, ac proinde quòd D. August. non tam bene dixit, quod mater Domini credulitatē suasit ministris, vt non deessent vina prandentibus. Videtur. n. D. August. uelle dicere, ꝙ si in ministris credulitas non esset, ea de causa vinum prandentibus deesset, id, quod ex dictis videtur falsum esse. Iob 35.

B

Sed obijcies D. Marcus Euangelista de Christo aperte testatus est, quod in patria sua nullam poterat facere virtutem propter incredulitatem ibi habitantium. Sic. n. idem dicit Euangelista; Et non poterat ibi virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit: & mirabatur propter incredulitatem eorum. Vnde patet ꝙ sicut illic incredulitas Nazarenorū impediuit operationem miraculorum: sic etiam in istis nuptijs incredulitas ministrorum impedire poterat, quominus vini miraculum fieret: & ex consequenti quod optime dixit Aug. de matre Domini Maria, quod ministris credulitatem suasit, ne deficerent vina prandentibus. Marci 6.

C

D Ad istam obiectionem respondetur, quòd illa nihil omnino cōtrafacit: quia Euangelista ibi simpliciter nō dixit, quod Christus nō poterat virtutē vllam facere, propter incredulitatē eorū: sed dixit, quod non poterat virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos curare, quasi apertius dicere vellet: quod Christus quidem paucas aliquas virtutes fecit, sed quod nō plures fecit propter incredulitatem eorum. Et hoc non quod illorum incredulitas tolleret potentiam faciendi virtutes, & miracula: quia ille, q poterat facere aliquas virtutes illis incredulis remanentibus,

bene poterat etiam facere quascunq; vellet; æqualis.n. in Deo E potestatis est, posse facere vnum miraculum, & posse facere omnia; cum solum vnum requirat potestatem infinitam. Vnde omnibus palàm est, φ illorum incredulitas non tollebat simpliciter Christo potestatem faciendi plura miracula.

Sed dices: Vnde ergo proueniebat, quod propter illorum incredulitatem multas Christus virtutes nõ faciebat? Non ex una re sola, sed ex multis hoc proueniebat. Proueniebat imprimis hoc, ex illorum demeritis, quia dignũ non erat, quod illi, qui scandalizabantur propter bona opera, quæ videbant, bona alia viderent cum ipsa, quæ videbant Deo manifeste attribuere no- F luerint, sed scandalizabantur potius in Dei filio bona opera, & miracula operante, tanquam si ipse in illis faciendis dæmone adiutore vteretur.

Secundo proueniebat hoc ex Dei misericordia, qui ad ipsorũ etiam utilitatẽ plura ibi signa facere nolebat, præuiderat enim Dei filius eorum duriciem nullis superãdam miraculis: & quia quanto plura miracula fierent: tanto istorum incredulitas esset magis culpabilis, ideo plura signa ibi facere noluit, ne ipsa cederent in maiorem istorum miserorum cõdemnationem. Et hoc

Theophy. est, quod optime docuit Theophylactus in Marcum. Parcit, in- G quit, eis non faciendo signa, ne signa fint eis ad maiorem condemnationem neq; fic credentibus.

Tertio proueniebat hoc ex ipsius Dei voluntate: quia Deus ipse vult quod quando miracula aliqua in fauorem aliquorum sunt facienda, quod illi credant, nempe, si tales sunt, qui propriã fidem habere possint: & cum isti non crederent ea de causa impedimentum ponebant, ne miracula fierent. Et ex hac tertia causa patet quid dicendum sit ad D. Augustinum dicentem, quod bene Domini mater Maria credulitatem suadet ministris, ne desint vina prandentibus. Quod cum Augustinus dixit nõ H intellexit, quod ministrorum incredulitas impedire posset potentiam operandi in Christo, si ipse vellet illud miraculum facere. Sed locutus est D. Augustinus secundum id, quod ordinarie sciebat ipsum Deum velle in operationibus miraculorum. Nempe vt adesset fides suscipientium miracula: hoc enim ordinarie loquendo Deus vult in miraculis faciendis. Et hoc D. Augus. intelligens dicebat bene factum esse, ut credulitas à Maria

mini

A ministris suaderetur ne vinum deesset; quia cognoscebat quod Deus ordinarie miracula non faciebat, sine fide illorum, in quorum fauorem ipsa miracula fiebant. Verum non locutus est D. Augustinus secundum id, quod poterat fieri loquendo de potentia Dei absoluta: Quia si de hac potentia agendum esset in illo miraculo conuersionis aquę in vinum, neq; opus esset quod credulitas ministris à Maria suaderetur, neq; quod ex parte ministrorum aliqua fides haberetur: & ratio est, quia sine fide hominum solet Deus multoties facere miracula: id, quod patet in Nazarenis, qui cū increduli essent, nihilominus Christus aliquas
B apud eos virtutes faciebat, licet tamen non tantas sicut facturus esset, si ipsi credidissent.

Deinde potest etiā dici in fauorem D. Augustini, quod Deus interdum facit miracula ad solum gloriæ suę ostensionem, & interdum ad hominum vtilitatem. Et sic in miraculis, quæ fiūt ad solam manifestationem gloriæ Dei, totaliter non exigitur fides: immo aliquando ipsis hominibus inuictis Deus facit miracula, sicut apertissime constat ex illo Isaiæ, quo ipse propheta dixit Regi Achaz: Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra: & Achaz petere noluit, Isaię 7.
C propter quod dixit Isaias, quod Achaz erat molestus Deo. Hoc autem ideo erat, quia Deus tunc uolebat facere miraculum ad ostensionem glorię suę, & Achaz nolebat illud. Vnde subditur ab ipso propheta: Propter hoc ipse Dominus dabit uobis signum: hoc est, quia vos nō vultis petere ab eo ipse se ingeret, & dabit uobis illud, etiā nolētibus recipere. Cōstat igitur quod in miraculis, q̄ fiūt ad ostensionē diuinæ gloriæ, nō requirit fides. ibidem.

Aliter vero est de miraculis, quę ad hominū fiunt utilitatem: quia in istis requiritur fides: & hinc est, ꝙ cū pater ille, qui filiū
D habebat arreptitiū Christo diceret: si quid potes adiuua nos misertus nostri: Christus illi respondit: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti: quasi diceret. Potes recipere, quod petis, si potes credere, quod possum facere, & quod potes impetrare. Et tunc dixit homo ille, credo Domine: adiuua incredulitatem meam: ac si apertius diceret: Ego Domine credo, si tamen aliquid deest fidei meæ, ita ut ex hac parte vocetur incredulitas, tu illā adiuua totū illud supplendo, quod deest meę fidei; sunt p̄terea alia multa, ex quibus cognosci pōt fidem esse ne- Marci 9. ibidem.

cessariam in miraculis, quę fiunt ad hominum utilitatem: sicut E
Mar. 2. videre est ex illo, qui per funes submissus est, cui Christus dixit: confide fili remittuntur tibi peccata tua: idest, habe fidem, & remittuntur peccata. Mulieri quoque Chananaeę dixit Christus. Mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti: & Magdalenæ etiam: Fides tua te saluam fecit, vade in pace; Ex quibus patet, quod Christus semper petebat fidem, vel laudabat eam in petentibus aliquid ab eo, tanquàm rem necessariam. Volebat enim, vt illi, qui aliquid ab eo petebant, crederent quod ipse illud posset facere: sicut fecit leprosis, qui Christo apud Capharnaum occurrens dixit: Domine si vis potes me mundare: cui Christus respondit volo mundare. F

Mat. 15. Luc. 7. Matt. 8.

Verum est tamen quod Christus non semper petebat hanc fidem exterius, sed solum quando videbat aliquos dubitantes; sicut patet de patre filij arreptitij, cui Christus dicenti, si quid potes adiuua nos misertus nostri: respondit si potes credere omnia possibilia sunt credenti: Quando vero apparebat petentium vel prò se, vel prò alijs fides, tunc Christus illam non petebat, sed quod petebatur concedebat, id, quod interdum fiebat propter fidem eius, qui sanandus erat, sicut patet de leproso, & de multis alijs. Interdum verò propter fidem illorum, G qui infirmos portabant, sicut contigit, cum illis, qui paraliticum portabāt, de quibus dicitur, quod Christus videns fidem illorum dixit paralitico: confide fili remittuntur tibi peccata tua. Et sic constat qualiter fides est necessaria in miraculis, quę fiunt ad hominum vtilitatem.

Mar. 2. Luc. 5.

Hoc vero cùm ita sit euidentissime constat benefecisse Augustinum quando Domini matrem laudauit, ex eo quod credulitatem suasit ministris, ne prandentibus vina deessent. Quia cùm hoc miraculum esset ad hominum vtilitatem necesse fuit, vt in illo ministrorum fides adesset, quodque H nostra Virgo sic dicēs: quodcunque dixerit vobis facite: eam illis suaderet, nè in nuptijs vinum deesset.

CAP.

A

CAP. II.

Quare Christus statim vt Maria petijt, vini beneficium illi non concessit, sed postquam ministros Virgo admonuit, vt facerent, quodcunque filius iuberet.

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

B Irabitur fortasse aliquis, neque immerito quidem mirabitur, dùm videt Mariam Domini matrem, tanta cùm solicitudine, & cura à filio vini beneficium petentem: ipsum vero filium non illico pijssimæ matris precibus satis facientem: sed postquam aliqua mora intercessit, tàm in filij ad matrem responsione, quam etiam in hac ipsius matris ad ministros admonitione: quodcunque dixerit vobis facite. Nam prę ter quam quod Christus est verus iustitiæ sol, & sicut sol nō expectat preces vt exoriatur, sed illico fulget, & se omnibus videndum præbet: sic videtur quod Christus, vt beneficia concederet, preces expe- C ctare non debebat: sed quod sine illis ea concessurus erat. Prę terquam quod, inquam, hoc ita est, quod Christus talis sit, ad beneficiaque conferenda Virginis preces non debebat expectare, quod hac in re maiorem admirationem affert hoc est, quòd cùm sua propria matre, in concedendo ipsi, quod petit, tẽpus ipse consumit. Nam quod mulieri Chananęæ prò filia male à Dæmonia vexata beneficium petenti, petitum beneficiū Christus diu dilatet, hoc non mirum est, quia sic dilatando volebat, illius mulieris fidem melius comprobare: sed quod cùm sua ma- D tre hoc faciat, cuius fidem ipse optime cognoscebat, hoc valde mirum esse nemo non est, qui intelligat.

Simile.

Quid ergo est quod cum talis mater à tali filio petit, filius statim non concedit: sed postquam & ipse filius matri dixit: Quid mihi, & tibi est mulier? nondum venit hora mea: & ipsa mater ministros sic dicendo admonuit: quodcunque dixerit vobis facite? Si filius matrem tantum amabat, cur hoc quod illa petebat, petenti tantùm dilatabat? An forte nesciebat quòd (sicut dicit sapiens) spes, quę differtur affligit animam: & quòd lignum

Ioan. 2.

Prou. 13.

Simile. lignum vitæ desiderium veniens? In hominibus, & cùm hominibus quemadmodum acerbissima crudelitas est, quę trahit, & dilatat pœnam, & misericordiæ genus est citò occidere, quia tormentum vltimum finem sui secum affert, & quòd antecedit tempus maxima futuri supplicij pars est: sic maior est muneris E
Simile. gratia, quod minus diu pependit, & expectantis animum minus suspensum tenuit: & sicut etiam in ęgris opportunitas cibi salutaris est, & sola aqua dummodo sit illis tempestiuè data remedij locum obtinuit: sic etiam quamuis leue, & vulgare beneficium sit, si præsto concedatur, & in concedendo tempus nō pro trahatur, multum sibi adijcit, gratiamq; pretiosi, licet lenti, & diu cogitati muneris vincit. Si hoc inter homines ita est, si in beneficijs, quæ ab hominibus conceduntur, ita contingit, quid putas erit in beneficijs diuinis, quibus humana comparata nihil sunt? Certè ista diù dilatata quantò pretiosiora sunt, tantò grauius animum affligunt. Si hoc ergo ita est, quare Dei filius citius non concedebat, id, quod eius mater ab eo petebat? An quia quantò maius erat beneficium, tantò grauius tormentum illam pati volebat? Sane sic: Quia quantò grauius petitum munus Maria expectando torqueretur, tantò magis ipsa mereretur, & illo dono, quod petebat dignior efficeretur habens in Deo diuturniorem spem. Quia quantò magis necessitas durabat, tantò magis meritum crescebat, si Virgo in spe perseuerabat accipiendi à Christo, quod ab illo petebat: Neque in expectando Virgo tanti laboris sentiebat, quia obtinēdi spes laborem diminuebat. Nam sicut iter facientibus per asperrima quæque tędium releuat spes certa optati videndi hospitij, & in eo quiescendi: sic Virgini expectanti, laborem releuabat spes certa obtinendi beneficij. F G
Simile

Est & aliud propter quod Christus matri suę statim non concessit id, quod petebat, quia nimirum per hoc volebat matrem ipsam, & discipulos, & omnes alios quotquot erant in nuptijs ad patientiam assuefacere: & quia non est patientia, vbi nō est aliqua aduersitas, ideo Christus mox vinum non concessit, vbi ab eo per matrem petitum fuit, quia si illicò concessisset, nihil interessentes paterentur, voluit ergo eos aliquandiu aliquid pati, vt sic ad sustinendum instruerentur, & ad hoc, vt lóganimes essent, inuitarentur. Propriè enim pertinet ad perfectionem pa- H

tientiæ,

A tientię, esse longanimem, hoc est, longi animi, qui non statim diffidat, sed in longum patienter expectet, & confidat.

His addo quod ideò Virginis petitio à filio fuit delatata, vt per hoc melior illi esset locus dicendi ad ministros, quodcunq; dixerit vobis facite: Quia sic melius Virginis fides ostendebatur: siquidem filij duriori respõso, sicut in specie videbatur, offensa minime remansit, sed in fide obtinendi adeò immobilis, & inconcussa permansit, vt diceret ministris: Quodcunque dixerit vobis facite. Et si hoc Maria non dixisset, quomodò suam fidem tàm clarè ostendisset? Sicut enim quandiu radix est viua, necesse est, vt ramos producat, aut folia, si autem non produ- Simile.
B cat, sine dubio intelligis quòd radix in terra omnino exsiccata est: sic quia in corde Mariæ fides viua erat, ideo tanquàm suæ viuacitatis indicia proferebat: quodcunque dixerit vobis facite: Vt ostenderet, quod tali filij sui responso non erat eius fides in corde exsiccata, sed aucta.

Propter has fortasse rationes, & id genus alias noluit Christus matri suæ statim concedere, quod petebat. Si vero hoc filij Dei factum ad nostram etiam vtilitatem trahere volumus, certe non deerunt etiam rationes, quibus possimus ostendere,
C filium Dei propter nos quoque hoc fecisse, & in faciendo ad nostram etiam vtilitatem attendisse. Voluit enim per hoc nos imprimis instruere, vt in nostris petitionibus maximam semper fiduciam habeamus, licet id, quod petimus statim non obtineamus, quia dubitare de eo, quod petimus, vtrum Deus illud nobis dabit, hoc ex modica fide prouenerit: oportet enim omnia confidere de Dei bonitate, & sicut non dubitamus Deum omnia posse, quia ipse potens est, sic etiam dubitare non debemus Simile. ipsum Deum propter summam suam bonitatem nobis concessurum quidquid bono, & confidenti animo ab eo petierimus.
D Sunt enim ęquales bonitas Dei, & potestas Dei. Et ideo sicut Simile. potestati Dei iniuriam facit, qui dubitat Deum posse omnia: sic Dei bonitati iniuriam facit, qui dubitat se accepturum, quod petit, diffidit enim diuinæ bonitati: semper ergo quodcunque petentes confidamus, licet id, quod petimus statim non obtineamus, quia Deus multoties statim non dat, quia scit quod nobis magis vtile sit, & quo tempore id, quod petimus magis dandum Simile. sit, ad modum medici. Quomodo enim si ægrotus a stuans fe-

bribus aquam frigidam postulet dicatque medico: Vim patior, E
crutior, vror, exanimor, vsquequo medice clamabo, & non exaudies? & respondeat ei sapientissimus, ac clementissimus medicus, scio quo tempore dare debeam, quod postulas, quia misericordia ista crudelitas est, & voluntas tua contra te est: sic Deus sciens clementiæ suæ pondera, atque mensuras, interdum nos non exaudit clamantes, quia scit quando nobis erit magis vtile, vt exaudiamur.

Deinde per hoc voluit Deus etiam nos instruere, vt in nostris orationibus velimus pseuerare, & quod si à Deo statim nõ exaudiamur, nec propterea cessemus orare: sed quod perseueremus orantes, & sperantes quòd licet statim exauditi non simus, aliquando tamen exaudiemur. Nam Deus adeo vult, vt F
orantes perseueremus, vt etiam quando disposuerit non dare nobis id, quod petimus velit, vt oremus, & confidamus quòd dabit nobis. Sicut enim quando non disponit nos liberare vult nihilominus vt oremus, & speremus quod sit liberaturus: sic quando non disponit dare, vult quòd speremus, quòd sit daturus. Id, quod alicui fortasse dubium videbitur, nempe quòd credamus nos liberandos, si Deus non sit liberaturus. Cum Deus ex bonitate sua liberaturus est nos, quod tunc credamus G
liberandos per ipsum rationabile videtur, & quod ipse hoc velit rationabile est: sed quod velit nos confidere liberandos per ipsum, si ipse non sit liberaturus, hoc prorsus videtur irrationabile.

Ad hoc respondendum est, quòd aut totam Dei bonitatem tollemus, ita quod nunquam de ea confidamus: aut semper de ea confidendum est, quantumcunq; iniqui simus: quia nos per certitudinem nescimus de Deo quid ipse velit, aut statuerit de nobis: & ideo vel semper credendum est eius bonitati credendo quod liberabit, quia bonus est: vel nunquam quia nũquàm H
nobis notum est certissime an liberare velit, donec liberet: sed nullus dicet, nunquàm esse confidendum bonitati diuinæ: ergo semper confidendum est donec ipse determinauerit an facere velit, vel non. Et adhuc si determinauerit se nolle facere quod petimus, non est desistendum ab oratione, vt faciat. Quia nescimus an hoc dixerit, per comminationem, vel secundum certissimam sententiam. Et sic Niniuitæ fecerunt quia quanquàm

eis

A eis Deus per Ionam prædixiſſet vſque ad quadraginta dies Niniue ſubuertendam, conuerſi tamen ſunt ab iniquitate ſua, & clamauerunt ad Dominum dicentes inter ſe: Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuę, & non peribimus? Et ſic re uera factum eſt, non enim perierunt. Neque ſolum Niniuitæ hoc fecerunt, ſed propheta quoque Ioel cùm denunciaſſet magnam Dei iram venturam ſuper Iſraelitas, admonuit flere coram Domino, & ieiunare, vt remitteretur eis dicens: Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem? Itaque non modo quando Deus B non eſt liberaturus: ſed etiam quando non eſt daturus debemus ſperare in eo, quòd dabit nobis, quia cõfidere tùnc de illo, qđ dabit, eſt multũ confidere bonitati eius eſt cōfidere de illo, quod licet nos mali ſimus, tanta tamen eſt eius bonitas, & clementia, quod nobis dabit quidquid bono corde petimus, & credimus. Si vero ſic non confidimus: certę eius bonitati aliquid ſubtrahimus, quia putamus non tantam eſſe eius bonitatem, vt nobis malis benefaciat: cũ ipſe expreſſe dicat: quod pater ſuus cœleſtis facit Solem ſuum oriri ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos.

Ioan. 3.
Ioel 2.
Matt. 5.

C Sciebat hanc Domini conditionem Moyſes, & ideo ſemper in eo confidebat, ꝙ id, quod peteret, ei eſſet daturus. Vnde ad aquas contradictionis cùm peccaſſet, tamen confidebat in Domino quòd ſibi remitteret peccatum ſuum: & hoc non tantùm, quantum ad peccati culpam: ſed etiam quãtum ad pœnam denũtiatam, nõ intrandi nimirum in terram ſibi promiſſam vltra Iordanem. Et propter hanc confidentiam, quam in Deo ſic habebat, nunquam ab hac deprecatione ceſſauit, quouſque ſibi à Deo dictum eſt; Sufficit ibi nequaquam ultra loquaris de hac re ad me. Quo viſo Moyſes ſtatim ceſſauit orare: ſed antequam D ei Dominus hoc declararet, orabat, & orando merebatur, licet à Deo minime accepturus eſſet, quod petebat. Vult ergo Dominus, quòd quamuis nobis ſtatim non concedat, quod petimus, tamen in orando perſeueremus: quia quantò Deus tardius exaudit in eo, in quo exauditurus eſt, tãto magis oramus eum in charitate, & diuturniorem ſpem habemus in ipſo. Et ſic quanto magis oramus, et cùm charitate id facimus, tanto magis meremur, quia tàm oratio multiplicata, quàm ſpes diuturna, virtutis opera

Deut. 3.

ra sunt, quę tantò maiora, & magis meritoria sunt, quantò magis in illis apud Deum perseueramus, qui multoties nobis differt, quod petimus, non quod nos odio habeat, aut aduersetur, E
Simile. sed quia differendo, diutius nos secum conseruare vult: sicut faciunt patres filios indulgentius amantes, qui vt illos apud se diu detineant, quos desides esse vident debita opera morantur aliquid illis daturi.

CAP. III.

Maria tribus de causis ministros admonet, ut filio obedientes sint: Christus in isto miraculo quare à ministris fidem non petebat, sicut in alijs faciebat: & si peteret, an ministri tenerentur credere. F

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

Ria, ni fallor, in hac sua admonitione nuptiarũ ministris facta, Maria præcipue intendebat, maiorem diuinę potentię, ac virtutis manifestationem: & ipsorum ministrorum clariorem cognitionem, de illo, quod ipsi etiam ex parte sua facere debebant, si à Dei filio vini necessitati prouideri volebant: ac G denique circa filij iussum mox adimplendum, nullam dubitationem. Et vt à primo incipiamus volebat Virgo, vt ministri illi ad filij iussum hydrias aqua implerēt, vt vel sic tùm ipsi, tùm omnes alij à filio concessum beneficium clarius viderent. Et quomodo non viderent: si ipsi, qui hydrias aqua implebant, ipsi etiam aquam vinum factum suis oculis conspiciebant? An poterat iam tunc diuina virtus & potentia à nuptiarum ministris ignorari, quando eandem aquam, quam ipsi in hydrias infuderant, videbant à Christo in vinum commutari? certe non.

Videbat Virgo, quòd Deus facere volebat cùm istis ministris, sicut olim fecerat cùm Moyse, & propterea illos admonēs H
Simile. dicit: quodcunque dixerit vobis facite. Voluit quondam Deus suam virtutem Moysi manifestare, & cum ipse Moyses virgam manu teneret, tunc Deus sic incepit illum interrogare. Quid
Exod. 4. est, quod tenes in manu tua? Virga: respondit tunc Moyses. Non latebat Deum, quod virga erat illud, quòd Moyses manu tenebat: sed voluit sic illum interrogare, vt bene sibi constaret,

bene

A bene aduerteret,& bene denique videret virgam esse, ut postea miraculum in virga factum, melius ipse cognosceret. Et sic postea dixit Moysi. Proijce eam in terram. Proiecit, & uersa est, in colubrum. Vnde Moyses videns virgam, quam tenebat manu, colubrum factam, sic admiratus, & timore affectus est, vt fugeret. Hoc modo videtur Christus in istis nuptijs facere voluisse cum illarum ministris: Implete, inquit, hydrias aqua. Et veluti si postquam aqua fuisset in hydrijs, illos interrogasset: quid est hoc, quod habetis in istis hydrijs? Et illi respondérent: Aqua: tunc dixit illis: Haurite nunc. Ac si diceret nunc quan-
B do vos cognoscitis: nunc quando vos certi estis, quod est aqua, quam vos in hydrias infudistis, & qua vos hydrias vsq; ad summum impleuistis: nunc tempus est, vt & ego ostendam me ipsum: & vos videatis quid possim. Haurite nunc, & ferte Architriclino. Et sic tulerunt, & gustauit Architriclinus aquam vinum factum. Hoc quia sic à filio faciendum Virgo præuidebat, ideo sic dicens ministros admonebat. Quodcunque dixerit vobis facite: vt quod ipse diceret ipsi faciendo filij sui virtutem, & potentiam in illo miraculo, melius agnoscerent. Ioan. 2.

Secundum, quod (sicut diximus) in hac sua admonitione Ma-
C ria intendebat, erat vt ministri cognoscerent, quid ex sua parte facere opus esset, vt filius vinum concederet. Et ideo illis sic dicit: Quodcunque dixerit vobis facite. Ac si diceret aduertite, & non erretis: quia licet filius meus possit omnia, quæcunque voluerit facere, in cœlo, & in terra: Et licet in hac sua potentia, qua omnia potest, tàm in cœlo sursum, quàm in terra deorsum tàm facile valeat vinum ex nihilo creare, quàm aquam in vinum commutare: tamen vult, vt uos ex vestra parte aliquid faciatis, & ut hydrias aqua impleatis: q̃a q̃n vos ex vestra parte feceritis quod debetis, aut saltē id, quod facere potestis, tunc ipse
D reliquum perficiet: & ideo, quodcunque dixerit vobis facite.

O Virginem prudentissimam: Ita nè Dei conditionem Maria cognoscebat? Ita nè suum filium affectum esse sciebat? Ita nè illum velle intelligebat, vt nuptię omnino sine vino remanerent, nisi ministri quod ipse diceret, mox adimplerent? Et quid mirum si hoc Maria sciebat, quod eius filius tàm optimo iure facere volebat? Volebat Dei filius cùm istis ministris facere, quòd cùm Gedeone multò ante ipse fecerat: & cùm suis etiam disci-

pulis

Iud.7. pulis postea facturus erat. Nam Gedeoni volens multo ante E
cõtra Madian victoriam cõcedere, sic ipsi dixit: Multus tecum
est populus, neque tradetur Madian in manus eius, nè glorietur
contra me Israel, & dicat, meis viribus liberatus sum: &
postquàm hoc dixit: omni reliqua multitudine in locum suum
reuersa, in solis trecentis viris victoriam concessit: & quod magis
mirandum est, isti trecenti viri nihil aliud faciebant, nisi
quod sinistris manibus (ita enim refert scriptura) lampades tenebant,
& dextris tubas sonabant, stantes singuli in loco suo
per circuitum castrorũ hostium. De reliquo enim Dominus immisit
gladium in omnibus castris, & mutua se cæde truncabant F
inimici, & alij fugiebant.

Videamus igitur quid est hoc. Isti quasi nihil faciunt, &
Dominus totum facit: ipse inimicos gladio truncat, ipse fugat:
& tamen uult quod tubas sonent, & lampades teneant. Nonnè
melius erat, vt tota hæc uictoria Deo tribueretur, sicut reuera
illa ipsius solum fuit? Nonnè, inquam, melius erat, vt isti
nihil facerent? Non: quia etiam si Deus solus uictoriam concedere
volebat tamen volebat, vt isti ex parte sua saltem illud
facerent, volebat, vt isti fecerent id, quod minus erat, si volebant,
quòd Deus faceret, quod maius erat. G

Eodem etiam modo fecit postea Dei filius cũ discipulis suis:
cùm enim vellet maximam hominum multitudinem, ex quinque
panibus, & duobus piscibus saturare: & ad hoc optime posset,
si vellet, panes ex nihilo creare: tamen hoc non fecit, sed
voluit, vt discipuli eius afferrent quinque panes, quos habebãt,
& istos multiplicauit, et sic vniuersam illam hominum multitudinem
saturauit: Vt uel sic nobis ostenderet suam voluntatem
esse, quod nos ex nostra parte faciamus, quod possumus, vt ipse
ex sua totum reliquum, & id, quod est magis præcipuum perficiat. H
Id quod ipse fecit in istis nuptijs in quibus ministri à
Virgine admoniti solum fecerunt, quod Christus eis pręcepit,
hydrias aqua implentes: & ipse postea illo facto, quod minus
erat, fecit quod pręcipuũ erat aquam in vinum commutando.

Tertium, quod Maria in sua admonitione ad ministros prętendebat,
erat ab ipsorum cordibus omnem dubitationem remouere
circa id, quod Dei filius dicturus erat. Videbat enim
fortasse Virgo quòd ministri, qui nullam de filij sui potentia,

& vir-

A & virtute cognitionem adhuc habebant, forte diffiderent: dùm ipse iuberet hydrias aqua impleri existimantes de aliqua impossibilitate in facto: & ideo nè tale quid facerent, dixit: Quodcunque dixerit vobis facite. Ac si apertius diceret: licet vobis videatur impossibile id, quod ipse dictus, & mandatus est: tamen obedite illi, quia ipse virtutem habet, ad ostendendum vobis esse possibile, id qđ vobis videtur impossibile. Et ideo quodcunque dixerit vobis facite, nihil de effectu dubitantes, sed solum de adimpletione mandati eius curantes, quia ipse, qui in principio potuit ex nihilo cuncta creare, ipse facilius nunc pote-
B rit vestram aquam in vinum commutare, & per hoc sponsum, & sponsam à tanto pudore liberare. Vnde de obediendo illi tantummodo curate, & de reliquo nihil omnino dubitate: sed quodcunque dixerit vobis facite.

§ Sed dices: & quid opus erat vt Maria talem faceret admonitionem? Nonnè sine illa ministri facerent, quod eius filius iuberet: & maxime si ipse vellet ab ipsis fidem petere, sicut cùm alijs ipse solebat, in quorum vtilitatem postea miracula faciebat? forsan quod sine Mariæ admonitione isti ministri facerent, quod filius eius iuberet, & multò magis si ipse ab eis fidem pete-
C ret: sed Maria faciebat id, quod forte cognoscebat, quod suus filius prò tunc eam facere volebat. Nam illud erat primum miraculum, quod Christus faciebat, qui quia nondum ostenderat se talia posse, ideo nolebat per se ipsum fidem petere ab istis ministris. Sciebat enim eos esse excusabiles, si non crederent, vtpote qui nihil adhuc vidissent in Christo, propter quod tenerentur illi credere: id, quod ipse videns noluit ab eis fidem petere: sicut postea faciebat cùm alijs: Quia postquàm ipse per multa opera miraculorum ostenderat se posse facere omnia; tunc si quis de eius potentia adhuc dubitaret, p oculdubio indignus es-
D set, qui illud reciperet, quod ab ipso peteret. Et ideo iustũ erat, quod jam tunc ab hominibus fidem peteret.

A principio autem quando nondum tam clare de ipso constabat per opera sua nõ oportebat, vt ipse fidem peteret, & propterea eam ab istis ministris petere non voluit. An vero si peteret ipsi credere, & obedire tenerentur, de hoc maius dubium est.

Sed dicendum est, quod aut isti ministri credebant Christũ

esse

esse Deum, sicut re uera erat, aut non. Si credebant nullum prorsus dubium est, quin tenerentur illi credere, & credendo obedire in omnibus, quæ diceret, & mandaret, quantumcunque grauia illa essent, & quantumcunque illis impossibilia viderentur: quia apud Deum non est impossibile omne verbum. Si vero non credebant esse Deum, aut credebant illum esse prophetam, aut non esse prophetam. Si putabant illum esse prophetam, tenebantur illi credere, & obedire, quia prophetæ mittuntur à Deo, & loquuntur quę Deus iubet: & ideo standum est illorum dictis, & mandatis, ac si essent à Deo. Id, quod tamen intelligendum est de dictis ex parte Dei, & quæ prophetæ dicunt tanquam prophetę: aliter uero non, quia etiam si constaret aliquem esse prophetam, non oporteret ei in omnibus credere, & obedire: sed in illis solum, quæ diceret ex parte Dei, quia in illis poterat errare, & peccare, sicut quilibet ex alijs hominibus: & tamen quando loqueretur ex parte Dei obediendum illi esset, alioquin pęnam incurreret non obediens: sicut fuit de Michęa propheta, qui dixit cuidam socio suo ex parte Dei: percute me: & ille noluit. Cui propterea dixit Michæas. Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te Leo. Et sic factum est: quia (sicut dixit scriptura) dixerat hoc illi Michæas in sermone Domini.

3. Reg. 20.

Dicendum est igitur de istis ministris, quod si ipsi credebant Christum esse prophetam ex hoc saltem tenebantur illi credere, & illi obedire, & maxime si crederent ipsum loqui ex parte Dei. Et forsan hæc fuit ratio ob quam Christus ad istas nuptias vocatus fuit, quia ad minus propheta putabatur, cuius benedictio posteritati nubentium, & vniuerso cętui conuiuantium profutura frustra non sperabatur: Si vero isti ministri non existimabant Christum esse prophetam, sed hominem tantum priuatum, licet sanctum, in eo casu non tenebantur credere ei.

CAP.

A

CAP. IIII.

Maria quanquàm Christus posset nuptiarum ministros ad sibi obediendum excitare, absque eo quod ipsa id faceret: tamen hoc facere voluit; vt eius filius hoc etiam haberet testimonium matris; sicut postea habiturus erat testimonium æterni Patris.

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

B Poterat, qui potuit vno verbo cęlos formare, poterat si vellet vno verbo facere, nuptiarum ministros sibi obtemperare. Sed cum hoc posset facere noluit, sed sanctissima eius mater eos sic dicens admonere voluit: Quodcunque dixerit vobis facite. Quid est hoc? Nunquid de filij Dei potentia Maria dubitat, & ideo tale quid ministris inculcat? Absit: quia filij sui potentiam Maria optimè cognoscebat: sed voluit filio suo exhibendam obedientiam ministris inculcare, & eo modo quid honori filij ipsa deberet, demonstrare.

C Tribus præcipue modis poterat Christus illorum ministrorum obedientiam sibi captare, absq; eo ꝙ opus esset eius matri talem obedientiam illis inculcare. Poterat enim eorum corda mouere, qñ ipsis diceret, vt hydrias aqua adimplerét: et hoc nõ vno tantum, sed tribus poterat modis efficere. Nam poterat imprimis ipsorum corda mutare & absque aliquo exteriori excitamento illorum voluntatem ad prompte sibi obediendum inclinare: & taliter inclinare vt omnino necesse esset eis in omnib⁹, & per omnia sic facere, sicut ipse volebat. Nam hoc specialiter

D Deus potest, inclinare scilicet voluntatem nostram ad quamcunq; rem, vt tam promptè feramur ad illam, sicut si esset maximum bonum nostrum, à nobis maximè desideratũ. Et ratio est, quia cor hominis est in manu Dei, & ipse quocunque voluerit vertere, & conuertere illud poterit. sic enim à sapiente dicitur: Cor Regis in manu Domini, & quocunq, voluerit vertet illud. Prou. 21.
Hoc est (sicut multi exponunt) ad quamcunq; rem, vel ad quãcunq; passionem. Et hinc est, quod Deus aliquando mouet cor hominis ad timorem: aliquando ad clementiam, aliquando ad iram,

iram, & odium, & quaſcunq; alias paſſiones. Et quod ad timorem quidem attinet hoc ex eo facile conſtat, quia quando occiſis Sichimitis Chananæi voluerunt congregari, vt irruerent ſuper Iacob, & ſuper familiam eius, vt eos omnes delerent, propter internitionem, & depopulationem factam à filijs ipſius Iacob, ob ſtuprum Dinæ ſororis ſuę, tunc Deus talem timorem poſuit, in cordibus Chananæorum, vt non auderent perſequi fugientes: ſic enim dicit ſcriptura: Cumq; profecti eſſent, terror E

Gene.35. Dei inuaſit omnes per circuitum ciuitates, & non ſunt auſi perſequi recedentes. Neq; hoc in Chananæis ſolùm videre eſt, ſed in inimicis quoque Dauid, quibus etiam Deus maximum timo F

1.Par.14. rem incuſſit, ne auderent ipſum Dauid inquietare. De hoc .n. ſic etiam dicit ſcriptura: Diuulgatumque eſt nomen Dauid in vniuerſis regionibus, & Dominus dedit pauorem eius ſuper omnes gentes: Talem timorem Deus cordibus Iudæorũ etiam incutiebat, quando illi contra ipſum grauiter peccabant. Tũc .n. ducebantur in hoſtium regiones, & ibi in tanto timore, & pauore erãt, quod ipſi ſe ipſos affligebant, atque etiam à foliorum per aerem volantium ſonitu timebant: Vnde in huius rei ſignũ dicebatur illis: Et qui de vobis remanſerint dabo pauorem in

Leuit.26. cordibus eorum in regionibus hoſtium: terrebit eos ſonitus folij volantis, & ita fugient quaſi gladium, cadẽt nullo perſequẽte, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos, quaſi bella fugientes, G

Deut. 28. nemo veſtrum inimicis audebit reſiſtere. Quid plura? De hoc etiam Iudęorum timore dicitur in Deutoronomio: Dabit tibi Dominus cor pauidum, & deficientes oculos, & animam mærore conſumptam, & erit vita tua quaſi pendens ante te timebis die, ac nocte, & non credes vitę tuę: Mane dices: quis det veſperum? & veſperi dices: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem. Veniamus ad clementiam in quam Deus etiam H homines crudeles, & iratos ſæpe inclinat. Sicut patet ex Aſſuero ad quem Heſter non vocata ſemel introiuit, propter quod factum oportebat, vt Heſter ipſa occideretur, ob legem, quæ vetabat, vnumquemque ad Regem accedere non vocatum. Sed Deus Aſſueri cor ad clementiam ſtatim inclinauit, & ſic non modo illam occidi non iuſſit: ſed ẽt, licet ipſe eſſet terribilis aſpectu, feſtinus tamen, ac metuens exiliuit de ſolio, hoc ipſa

Eſter.15. ſcriptura ſic atteſtante, ac perhibente: Conuertitque Deus ſpiri-

A spiritum Regis in mansuetudinem, & festinus, ac metuens exiliuit de solio. Quod si huius rei plura volumus exempla, eodem etiam modo Ægyptiorum corda in mansuetudinem Deus ipse conuertit erga Iudæos quando quid quid iudęi petebant Ægyptij illis cōcedebant, cum tñ licite possent suspicari, quod posset perdere illa omnia, quæ dabāt. Et quod attinet ad iram, & odiū, hoc etiam patet, quia Deus dicitur interdum aliquem suscitare in hostem alicuius. Vnde dicitur in libris Regum, quod Deus suscitauit hostē Salomoni, & sic potest esse de alijs passionibus. Ex his igitur patet quod Christus cuius tunc non erat minor potentia poterat etiam istorum ministrorum corda mutare, eaque ad sibi obediēdum inclinare absq; aliquo exteriori incitamēto. — Exodi 3. — 3.Reg. 11

B

Deinde poterat Christus hoc facere per virtutem vocis suæ, quia adhuc Dei filius erat, sicut olim erat adhuc in istis nuptijs poterat facere, sicut olim per prophetam dicebat. Quomodo descendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur: sed inebriat terram, & infundit eā, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti: sic erit verbum meū, quod egredietur de ore meo non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quęcunque volui, Hæc Dei filius olim poterat, & hæc etiam in illis nuptijs potuisse nemo dubitat. Poterat enim Christus suæ dulcissimæ voci tantam vim, & efficaciam tribuere, vt isti quasi cogerentur obedire ei; sicut patet de Apostolis, qui ad vnicam Christi vocationem obediebant ei omnia relinquēdo, & ipsum sine aliqua mora sequendo, quod erat propter virtutem; & efficaciam, quam voci suæ tribuebat: sicut etiam fecit quādo Iudęi ipsum quęrebant, & ipse illis respondit: Ego sum. Quo audito omnes iudæi armati retrorsum statim ceciderunt. — Isa. 55. — Ioan. 18.

C

Si vero nullo ex his duobus modis hoc facere volebat: hoc est, si neq; volebat eorum corda immutare, neque suę voci tantam virtutem communicare, vt ei ministri statim obedirent: saltem poterat hoc facere per vnicum solum suorum oculorū respectum: quia sicut postea sufficit Petrū respicere vt ipse fleret amare: sic etiam nunc in istis nuptijs sufficeret ministros respicere, vt prōpte illi obedirent. Aut sufficiebat illis indicare aliquod signum in vultu, aut in manu per quod istos ministros alliceret ad sibi obediendum: sicut fecit quando mensas numulariorum subuertens vendētes, & ementes eiecit de templo facto flagello — Ioan. 2.

D

Z de su-

de funiculis. Nam nemo tūc ausus est illi resistere: sed omnes timuerunt eum valde. Et hoc erat (sicut multi dicunt) quia procedebat de sanctissimo eius uultu quidam diuinus fulgor illis vendentibus, & ementibus nimis terribilis. Quomodo poterat etiā Christus facere cùm istis ministris: Poterat illis ostendere diuinum quendam suæ faciei fulgorem: quo ipsos spirituali dulcedine sic repleret, vt ipsi mox obedirent: & maxime cùm multi dicant, ꝙ talis fulgor, & magestas occulte in Christi facie relucebat, quod facile poterat ad se trahere intuentes, etiam in primo aspectu. Neque hoc sane mirum: si enim in magnete lapide hæc vis reperitur, vt ferrum ad se attrahat. Quanto magis omniū Dominus ad se trahere poterat, quos volebat? Crediderim sanę in illo speciosissimo vultu tantam gratiæ cœlestis elegantiam refulsisse, ut omnium in se conuerteret aspectum, auditum erigeret, excitaret affectum.

Simile.

Cum ergo hoc ita sit, & verissimum sit, & multo verius sit, quam nos verbo dicere, aut sermone explicare valemus, quæ est causa quare filius non vult, & mater vult, filius non vult aliquo ex precedentibus modis se ministris manifestare: & mater vult suis uerbis eosdem ministros ad obediendum filio obligare? Quodcunq; dixerit vobis facite, inquit illa: & ideo, credo, inquit, quia voluit, vt filius, qui testimonium Patris postea habiturus erat, haberet etiam testimonium matris. Voluit vt sicut Pater de filio testimonium daturus erat, ac dicturus: Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite: sic ipsa quoq; de ipso filio testimonium daret; hominesq; ad illi obediendum sic dicens excitaret. Quodcunq; dixerit vobis facite. Æterni Patris intentio postea fuit, per illud testimoniū, dilectū suum filium notum facere, ad ipsumq; audiendū hoīes prouocare: Matris intentio antea fuit, quanta esset filij sui potentia in illis nuptijs declarare, & ad ipsi obediēdum illos ministros, & in ministris omnes alios tam presentes, quàm futuros, per hęc verba excitare: Quodcunq; dixerit vobis facite. Quod perinde est ac si Virgo ministris, & omnibus alijs in illis nuptijs existentibus diceret. Vos, qui ad has nuptias vocati estis, & æterni Patris testimonium postea habituri estis, vt dilectum eius filium audiatis, habete interea matris testimonium, per quod quomodo idē filius audiendus sit intelligatis: Quodcunq; dixerit vobis facite.

Mat. 17.

Quod

A Quod si hæc Mariæ verba paulò altius inuestigãda sunt, hoc quod ipsa dicit perinde est, ac si iuxtà sublimioris sensus intelligentiam Virgo diceret: Vos qui ad spirituales nuptias vocati accessistis, & per fidem cœlestis sponsi amici facti estis, ac æterni Patris testimonium, præceptumque tenetis, vt dilectum, & bene complacentem sibi filium audiatis: habete etiam nũc matris testimonium, ac præceptum alterum, quo quomodo idem filius audiendus sit intelligatis, simulq; id memoria perpetuo teneatis. Et ideo. Quęcunq; dixerit vobis non modo audite, suscipite, credite, & magnificate; sed factis ẽt præstate, & operibus comprobate. Nullus de meo filio vane, & inaniter glorietur, nullus

B in posterum de solius fidei iustitia sibi falsò blandiatur: quia sicut cæpit ipse facere, & docere, sic legis non tantùm auditores sed etiam factores requirit.

CAP. V.

Maria verba breuia sunt, sed virtute plenissima sunt, Diabolus semper solet de Dei mandatis aliquid detrahere, Maria ut illa omnia rectè adimpleantur, consulit.

C Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

Ariæ verba quamquam exterius pauca sint, magna tamẽ interius virtute redundãt. Quodcunq; dixerit uobis facite, inquit illa, in cuius verbis si externa tantũ species cõsideretur, quid breuius? Si vero interna ipsorum virtus in mentem reuocetur, quid vtilius? Gemmę non in corporis magnitudine, sed in naturę pulchritudine pretium habẽt: sic sunt Marię verba, breuia quidem sunt, sed ingenti virtute plena sunt. An non ingenti virtute plena sunt, quæ totum id continent, quod de Dei filio potest prædicari? Albertus Magnus super missus est cap. 1 178 inter alia multa argumenta, quibus cõprobat Sanctissimæ Virgini deberi excellentiorẽ aureolam, q̃ omnibus alijs prędicatoribus, hoc unũ addncit. Doctrina prudentũ facilis est: sed Beatissima Virgo breuissime, & lucidissimè omnia p̃dicabilia vno verbo prędicauit, quando dixit in nuptijs: Quodcunque dixerit uobis facite: qui enim facit quęcunque filius Dei dixerit omnia

Simile. (margin, beside "reuocetur")

D (margin, beside "ti virtute plena sunt")

Alb. Mag. (margin, beside "cap. 1 178")

Proue. 14. (margin, beside "tissima Virgo")

prędicabilia impleuit: ergo Beata Virgo omnia vno verbo prędicauit. Ecce quanta virtute hæc nostrę Virginis verba repleta sunt si quidem in illis etiam ex huius doctoris sententia omnia
Simile. prędicabilia continentur. Et merito quia sicut innumerabiles rami ex vna sola radice producuntur: sic quæcunq; lex, & prophetę in omnibus scripturis pręceperunt, & quidquid etiam docuit ipse Dei filius, in hoc solo Virginis mandato comprehenduntur: Quodcunque dixerit vobis facite.

Vbi iam vide (si placet) quanta sit inter hanc sanctissimam, & fidelissimam Virginem, & nequissimum humani generis hostem differentia: Nam iste de Dei mandatis semper aliquid F
detrahit, vt damnet, illa vero nihil omnino detrahit, vt iuuet. Experta est huius nequissimi artem (& vtinam non tanto malo suo, neque tanto malo nostro) prima mulier Eua, quam ipse
Gene. 3. malignissimus alloquens sic dixit: Cur pręcepit vobis Deus, vt non commederetis ex omni ligno Paradisi? Cui respondit
ibidem. mulier incauta: de fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur: de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & nè tangeremus illud nè forte moriamur. Hanc mulieris responsionem vbi primũ Diabolus habuit: statim de Dei mandato detrahere incæpit. Ne- G
quaquam, inquit, morte moriemini: & sic non modo Euam, sed etiam nos in illam fraudem induxit, à qua nostra Virgo in
Gene. 3. nuptijs non tantum ministros, sed & nos etiam reduxit: sciens enim peccatum in mũdum fuisse ingressum, per mandatorum Dei detractionem, voluit vt à mundo expelleretur per eorumdẽ mandatorum Dei perfectam adimpletionem: ac proinde dixit: Quodcunque dixerit vobis facite.

O Virginem sanctissimam: O humanę salutis aduocatã fidelissimam. Et quid plus dicere poterat hæc Virgo, in quo magis quantũ esset nostræ salutis desiderium ostenderet. Diabolus vt H
noceat, Dei mandata solet semper diminuere: solet eorum indebitam obseruationem nobis facilitare, quia cùm videt homines propter metum diuinę iustitię à peccando abstinere, tunc incipit eis diuinæ misericordię vim, & magnitudinem ante oculos proponere, vt uel sic eos faciliores reddat ad contemnẽda Dei mandata. Habet se in hoc malign[illegible]mus insidiator, tanq̃ mercium assecuratores. Vult aliquis mercator conducere;

aut

A aut conduci facere merces suos ex uno Regno in aliud, verum quia audit mare non esse securum propter paratas, non auder merces suas periculo committere: veniunt tunc assecuratores, & aliquo ab ipso mercatore accepto præmio merces illi assecurant, & hoc facto tunc mercator merces suas mittit, vbi iam de ipsarum periculo manet securus. Sic facit Diabolus cùm videt aliquem, qui propter Dei timorem aliquod peccatum committere non audet, statim se se illi offert impijssimus assecurator, & totum illum Dei timorem procul expellere procurat, dùm peccatorem de peccato impunè committendo assecurat, sic dicens

B illi. Ne timeas, quia quamuis hoc sit contra Dei mandatum, tamē Deus ipse patiens, benignus, & misericors est: ipse nouit figmentum tuum, & recordabitur quoniam puluis es, homo sicut fęnum, & ideo qui optime scit fragilitatem tuam, ipse erga te ostendet misericordiam suam. Vnde nè dubites, nè timeas quia multi alij mandatorum eius contemptores, fractoresque etiam extiterunt, & tamen postea pœnitentiam egerūt, & sic demùm ab ipso Deo misericordiam assecuti fuerunt: sic facies tu: habes enim Deum, qui facile dimittit, quidquid homo ex fragilitate committit. Hæc, & multa alia his similia facit diabolus ut obsit:

C sed longe dissimiliter facit nostra Virgo vt prosit.

Nam Maria quia hominum salutem maximè desiderat, de Dei mandatis nihil detrahit, sed illa omnia facienda, & adimplenda consulit. Quodcunque dixerit vobis facite: ac si apertius Virgo diceret: Omnia quęcunque vobis dixerit facere, obseruare, & adimplere debetis: quia seruus, qui cognoscit voluntatem Domini sui, & non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis. Et ne erretis existimando quod satisfacitis aliqua omittendo, & aliquà adimplēdo, ideo uobis dico, quòd quodcunque uobis dixerit facere debetis: quodcunque dixerit Luc. 2.

D vobis facite. Quia quamuis omnia adimpleatis, si tamen ex mandatis Dei vnum solum relinquatis eritis omnium rei. Hoc autem quanta ratione ducta Virgo dixerit bene Iacobus explicauit Apostolus cùm dixit: Quicunque enim totam legem seruauerit, offendat autem in uno factus est omnium reus. Iacob. 2.

E

CAP. VI.

Maria hominibus suadens, vt quodcunque Christus dixerit, faciant, nullum graue iugum illis imponit, propter gratiam, quæ in Christi lege hominibus confertur, quæ omnia eius mandata facilia reddit.

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

Raue satis, & nimis intolerabile iugum, videtur F
Virgo hominibus velle imponere, dùm uult eos ad omnia filij sui dicta exequenda disponere. Cũ enim in dictis Christi omnia eius mandata comprehendantur, quę in ipsius lege cõtinentur: hinc proculdubio fieri videtur, quòd dùm ad omnia Christi mandata adimplenda homines obligantur, graue satis onus eorum humeris imponitur, & tanto grauius, quantò Christi lex est veteri illa lege Mosaica difficilior. Nam in illa lege erat plus indulgentię, & plus licentiæ, quia tunc esus carnium prædicabatur, in lege vero Christi abstinentia prædicatur, tunc in illa lege in G
omni vita ieiuniorum erant pancissimi dies: nunc in lege Christi quasi vnum ieiunium uita omnis: tunc lęsis vltio suppetebat, nunc patientia: tunc irrascẽtibus lex ministra erat, nùnc aduersaria: tunc accusatori gladiũ porrigebat, nunc charitatem: tùnc etiam carnalibus illecebris indulgebat, nùnc neq; aspectui quidem ad concipiscendum: tunc corporeæ voluptates habebant quandam licentiam, nùnc iubentur etiam oculi debitam custodire censuram: tùnc ad multas vxores recipiendas vnius mariti thorum lex dilatabat, nunc etiam ad vnam excludendam casti affectus deuotione constringit. Sic enim dicit Apostolus: H
1. Cor. 7. superest enim, vt qui habent vxores sint tanquàm non habẽtes. Cum itaque sicut ex dictis manifeste apparet Christi lex veteri lege sit grauior, & intolerabilior, nonnè Virgo beatissima graue onus hominum humeris imponit, dùm dicit: Quodcunque dixerit uobis facite?

Ad hæc omnia vt respondeamus, videndum imprimis nobis est an lex Christi in rei ueritate sit lege illa Moysis grauior, & intole-

A intolerabilior. Vnde prò faciliori huius rei intelligentia aduertendum est, quod grauitas,& difficultas legis Christi, & legis Moysis potest dupliciter considerari: vno mō quantùm ad grauitatem pręceptorum in se ipsis, alio modo per comparationem ad virtutem obseruantium. Si primo modo hæc grauitas, & difficultas consideretur, dicunt nonnulli quod cùm in lege noua contineantur sola præcepta iuris naturalis,quæ etiam omnia obligabant in lege veteri, non possunt esse grauiora,quæ sunt in lege noua,quàm quę erant in lege veteri:sed tamen quod quantùm ad explicationem istorum præceptorum iuris naturalis videtur esse maior difficultas in lege noua, quàm in lege veteri.

B Et ratio est quia Christus multa pręcepta declarauit ostendēs, quomodo obseruari deberent,in quibus maior difficultas continetur,quàm in lege veteri. Nam apud antiquos solùm dicebatur non occides: & ideo antiqui ipsi putabant se non obligari, nisi ad cauendam occisionem, & corporalem percussionem tātum. Christus vero dixit:neque dicendum quidem verbū contumeliosum, neque animo alicui irascendum. Simile erat de adulterio, quod antiqui existimabant solum esse prohibitum: Christus vero dixit, neq; etiam licere videre mulierem ad concupiscendum eam.

C Et idem est de multis alijs declarationibus iuris naturalis, quas Christus fecit:istæ enim quāuis omni tempore obligauerint, quia in eis non constituitur ius nouum, sed aperitur antiquum, tamen in veteri lege non erant. Et ideo licet peccarent tùnc homines contra faciendo,non tamē sic grauiter peccabant, sicut nunc. Vnde quantum ad hoc lex noua est valde dura, quia regulare opera exteriora facilius est,regulare autem animum,difficillimum: quia hoc est tollere desideria nostra, & abnegare nos metipsos, quod est quidem admodum difficile:& propter hoc dixit Christus,quia arcta est uia,quę du- Mat. 7.

D cit ad vitam,& pauci inuenerunt eam.

His accedit,quia sicut initio huius capitis dicebamus, Christus quædam nunc prohibet, quę propter hominum infirmitatem in veteri lege permittebantur: & in hoc est manifeste difficilior lex noua,quàm vetus: quia in veteri permittebatur libellus repudij:in lege autem noua non permittitur, quod est magna quædam difficultas sicut patet ex hoc, quod dixerunt discipuli Christo: si ita est causa hominis cùm vxore, scilicet quod Deut. 24. Mat. 5. Mat. 19.

Deut. 23 non licet eam repudiare, non expedit homini nubere. In lege E veteri etiam permittebatur dare vsuras extraneis, in lege autem noua hoc minimè permittitur, in qua dicitur: Mutuum date ni-
Luc. 6. hil inde sperantes. Denique in lege veteri permittebatur appe
Deut. 19. titus vindictæ, persecutio hostium, occisio eorum etiam si essent
ibidem. innocentes. In lege autem noua non modo innocentes: sed ne-
Mat. 5. que etiam hostes iniustissimos odisse licet: sed eos diligere iubemur: in quo sanè apparet, quãta sit huius legis difficultas supra difficultatem veteris legis, in qua hæc omnia permittebantur.

Si uero loquamur de difficultate, & grauitate legis Christi, & legis Moysis secundo modo, hoc est, per comparationem ad F virtutem obseruantium, tunc dicendum quidem est, legem veterem fuisse omnino difficiliorem, & onerosiorem lege noua: & hoc præcipuè propter duo. Primum est, quia lex uetus, ex opere operato nõ conferebat gratiam, in lege autem noua est plenitudo gratiarum, quia sunt ibi multa, omnia videlicet sacramenta, in quibus ex opere operato gratia confertur: hoc est, quod non solum tãtã gratiam quis recipit, ex quãta deuotione sacramentum suscipit: sed etiam Sacramentum ex se ipso gratiam auget, vltra id, quod meretur deuotio, sicut patet ex absolutione pœnitentiali, quia non solum remittitur homini de pœna tantum, G quantum valet penitentia sibi imposita à Sacerdote ex se ipsa; sed etiam virtute clauium, quas habet Sacerdos remittitur aliquid de pœna debita. Aliter enim equalis omnino valoris esset, quod quis spontè assumeret: vnum diem ieiunij ad satisfaciẽdum pro peccato, & quod Sacerdos illud ieiunium sibi imponat, & illud subeat, quod est falsum. In veteri autem lege omnia opera facta ex deuotione, siue essent à lege posita siue non, erant meritoria quia propter Deum fiebant, & ex deuotione: & tamen non erant magis meritoria cùm propter Deum fiebant, quàm essent quantitas charitatis, & deuotionis ex quibus fie- H bant: & sic opera ex se ipsis non erant meritoria: Nunc autem quia aliqua opera ex se ipsis gratiam conferunt, vel augent, facilius est homini habere gratiam quàm olim. Præterea fit hoc ex conditione temporis, quia post mortem Christi, qui prò nobis omnia meruit promptius, & abundantius Deus gratiam hominibus concedit, quàm prius, & ratio est, q[illegible] prius nemo meruerat, vt illa nobis daretur, & ideo ex copia gratiarum, quæ

datur

A datur in lege noua, redduntur opera ipsius legis nouæ faciliora.

Secundum propter quod lex noua est minus grauis, & onerosa quàm lex vetus, est quia lex vetus inducebat homines ad bonũ propter timorem. Vnde ad Hebræos scribens, eisq; asperitatem legis veteris, & suauitatẽ legis gratiæ ostendere volens dicebat Apostolus: Nõ enim accessistis ad tractabilem mõtem, & accessibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellã, & tubæ sonum, & vocem uerborum, quam qui audierunt, excusauerunt se nè eis fieret verbum. Lex autem Christi mouet ad bonum per amorem, eodem Apostolo teste, qui ait. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater. Vnde patet quod lex noua multò facilior, ac tolerabilior est lege ueteri. Hebr. 12 B Rom. 8.

His ita constitutis est iam nunc ad propositam quæstionem respondendum, dicendumque quòd Virgo sanctissima nullum graue onus hominibus imponit, dum illis suadet, vt quodcunque Christus illis dixerit, faciant. Quia quamuis lex noua multa addat supra legem veterem, & quamuis nunc multo plura exigat Deus à Christianis per euangelium, quàm olim exigebat à Iudæis per legem: tamen hæc omnia in lege noua facillime adimplentur propter gratiam, quæ in ea confertur, id, quod non fiebat in lege veteri, quæ propterea onerosa erat, & difficilis. Lex autem noua non sic, quæ si difficiliora habet, & difficiliora præcipit, maiorem etiam confert virtutem, & gratiam ad imperata implenda. Vnde si iugum est, suaue est, si onus est, leue est: ipso Dei filio attestante, ac dicente, qui ait: iugum meũ suaue est, & onus meum leue. C Mat. 11.

Num onus illud leue non est, quod portantem non solet grauare, sed leuare? Quid eo leuius onere, quod non solum nòn onerat, sed & portat omnem, cui portandum imponitur? tale est Christi onus: simile profectò auium pennis, quę quodam singulari modo, & corpulentiorem reddunt substantiam, & agiliorẽ: vnde grossescit materia, inde sarcina leuigatur: & quantum crescit in massa, tantum decrescit de pondere. Ad modũm etiam quadrigæ, quæ nimirum iumento admota sarcinam, quę ab ipso moueri non poterat, auget quidem, sed portabiliorem facit: Onus oneri additur, & minus onerat. Sic & oneri grauissimo D Simile. Simile.

ſimo legis accedens quadriga Euãgelij,& auxit perfectionem, E
& difficultatem minuit,quia gratiam tribuit,quę omnem Chri
ſtianæ legis difficultatem ſic imminuit,vt nõ modo omnia eius
præcepta ſuperare,ſed & conſilia obſeruare leue ſit. Sicut enim
nauis,quæ proſpero vento fertur in pelago,quandiu proſpero il
Simile lo vento fruitur, non poteſt non omnes maris difficultates ſu-
perare: ſic homines,qui diuinam gratiam habent, non poſſunt
Simile. non omnia Dei præcepta, & conſilia facili negotio obſeruare:
id quod ſane non eſſet, niſi Dei gratia adeſſet. Quia ſicut (vt
in eodem exemplo perſiſtamus)nemo poteſt per ſe mare traijce
re,niſi habeat nauim, quæ ſola poteſt, ſuper aquas incedere, F
quia demergitur,& moritur quis, ſi abſque illa ambulet in ma-
ri: ſic nemo poteſt per ſe ipſum ſine auxilio gratiæ pręcepta le-
gis Euangelicæ obſeruare.

CAP. VII

Deus nihil nobis præcipit niſi illud, quod facere poſſumus. Præmium, quod ipſe nobis proponit, quidquid ipſe iubet, facta facile reddit.

G

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

Præter gratiam, quæ ſicut ſuperiori capite diximus, Chriſti legem facilem reddit, ſunt & alia duo, propter quę quidquid in hac Chriſti lege iubetur, facile adimpletur. Primum eſt,quod Chriſtus & ſi in hac ſua lege multa dicit aut præcipit, nihil tamen dicit, aut præcipit quod ſit impoſſibile, aut importabile, ſicut faciebant ſcribę, & Pha- H
Mat. 23. riſæi,de quibus ipſe ſic dicit. Alligant autem onera grauia, &
importabilia,et imponunt in humeros hominum,digito autem
ſuo nolunt ea mouere. Sic faciebãt ſcribæ,et Phariſęi vndequa-
que traditiones colligebant, quę conſcientias non leuabãt, ſed
D. Anſel. grauabant. Et ſicut ſuper Matthęum dicit D. Anſelmus: ſecun-
dum has ſuas traditiones ſuadebant hominibus viuere: & non
ad facilem,& delectabilem gratiam Chriſti peruenire: & tamẽ
neque in minimis volebant eos,implendo,quos docebant iuua
re.

A re. Christus vero non sic, nihil præcipiebat, quod hominibus esset importabile. Sed omnia grauia in se ipso assumebat, lenia uero hominibus præcipiebat. Et ideo hanc Christi conditionẽ Virgo agnoscens dixit: Quodcunque dixerit vobis facite. Ac si diceret: Quidquid vobis dixerit sine exceptione adimplete, quia nihil vobis dicet, quod facere non possitis: & ideo æquum est, vt quidquid vobis dixerit faciatis, siquidem ipse talis est, qui non modo nihil vobis dicet, nisi illud, quod vos optime adimplere ualeatis: sed etiam ardua ipse adimplebit, & sola facilia vobis imperabit. Vnde quodcunque vobis dixerit facite, & fa
B cite libenter, quia cùm illo agitis, qui totum, quod est difficile, & durum sibi vendicat: & de reliquo supra id, quod potest, neminem tentat.

O miseros nos, & quid de nobis esset, si Dei filius nos vellet obligare, vt ea faceremus prò nobis, quę ipse fecit, non dicam, prò se, sed prò nobis? Sed ipse prò nobis pertulit dura, & reliquit nobis suauiora: ipse fecit difficiliora, & iniunxit nobis faciliora, in omnibus se se accommodans nostræ infirmitati, & attemperans debilitati: & sicut non patitur, vt supra id, quod possumus tentemur: sic etiam non sustinet, vt pręceptis, quæ sint su
C pra vires nostras grauemur. Sed sic cùm nostro posse accommodat, & contemperat suum pręcipere, vt nihil nobis præcipiat, nisi id, quod nouit, nos posse faciliter perficere. Quid ergo mirum, si (sicut dicit nostra Virgo) quodcunque nobis Dei filius dixerit faciamus: si ipse nihil omnino nobis præcipit, nisi illud tantummodo, quod nos magna facilitate facere ualeamus? Et quid etiam mirum, si quodcunque ipse nobis dixerit faciamus, si ipse circa propriam vitam fuit tam austerus, circa alienam autem adeo benignus: si ipsum semper homines audierunt parua mandantem, & grandia semper viderunt facien
D tem? Non sicut faciunt nonnulli, qui sibi ipsis indulgent, & ab alijs grauia ipsi exigunt: sicut descriptor tributi in ciuitate, qui se ipsum releuat, & onerat impotentes. Simile.

Secundum propter quod quidquid hominibus iubetur, facile adimpletur, est præmiũ, quod Deus promittit suę legis culto ribus, & suorum mandatorum obseruatoribus: nã hoc solet homines maxime allicere. Quia sicut Athletam in certamen impellit erecta victori statua, & armigerum in prælium prouocat Simile.

decreta

decreta fortibus gloria: sic ad diuina mandata libenter exequẽ- A
da homines mouet propositũ præmium. Hinc Esdras, qui in mõ
te Oreb præceptum à Domino acceperat, vt iret ad Israel, cum
ad hos veniret, & ipsi non modo reprobassent eum, sed & man-
datum Domini respuissent, ad gentes conuersus, illasq; ad sæcu-
li umbram fugiendam, & ad sola Domini mandata exequenda
4. Esd. 5. excitare volens. Parati inquit, estote ad præmia Regni, quià lux
perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis. Hinc etiã Da
uid se se ad benedicendum Dominum inuitãs. Benedic, inquit,
Psal. 102. anima mea Dominũ, et noli obliuisci omnes retributiones eius.
Quasi diceret: O anima mea Dominum benedic, & vt ab hac B
Domini tui benedictione, sicut par est, nunquàm desistas: noli
obliuisci omnes retributiones eius, sed continuo eas recogita,
quia hæc recogitatio faciet tibi omnem laborem suauem. Et ali-
bi cum ipso Deo loquens propheta ipse de se ipso aperte testa-
tur. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æ-
Psal. 118. ternum propter retributionem. Ac si diceret: Videbar ego quasi
dubius & incertus inter cogitationum fluctus, & tumultus flu-
ctuare: videbãtur cogitationes ascendere in corde meo an tuas
iustificationes facere deberem, an vero propter impendendum
laborem deberem omnino recusare. Verumtamen cùm cœpi de C
tua retributione cogitare, statim cœpi cor meũ ad faciendas tuas
iustificationes inclinare.

Et quid mirum si tantæ retributionis spe ductus propheta la-
Simile. borem non recusat? Nam si mercator, non deficit, sed sustinet
vndas, vt pecunias inueniat: & si decertans Athleta generose
fert vulnera respiciens ad coronam: & si denique agricolæ fri-
gora, & æstus non curant, vt postea venientes veniãt cum exul-
tatione portãtes manipulos suos. Quid mirum si Dauid cor suũ
ad faciendas Domini iustificationes inclinauit, quem ad hoc D
tantæ retributionis diuinæ spes excitauit? Ad hanc enim nõ mo
do Dauid labores, sed neque totius mundi passiones condignæ
sunt, ipso Christi Apostolo attestante, qui ait: Non sunt con-
Rom. 8. dignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reue-
labitur in nobis.

Sed ista omittentes, & huic rei de qua agimus hoc vno solum
finem imponentes: qualis, oro, est tàm durus labor in diuinis
mandatis exequendis, quem tanti præmij amor omnino non
minuat,

A minuat, atque molliat? Nam rerum temporalium omnia sæua, & immania prorsus facilia, & quasi nulla efficit amor. Quid igitur faciet amor supernæ beatitudinis? secari & vri se homines patiuntur, vt dolores non æterni: sed aliquanto diuturnioris vlceris acriorum dolorum pretio redimantur in lãguida, & incertæ durationis breuissimæ, atq; vltima vita. Immanibus bellis miles atteritur, pluribus fortasse annis in laboribus inquietus, quã in otio quieturus: quibus tempestatibus, & procellis, quàm horribili, & tremendæ sæuitiæ cœli, & maris importuni sunt mercatores, vt diuitias ventosas acquirant, maioribus, quam quibus acquisituri sunt periculis, & tempestatibus plenas? Quos æstus, quæ frigora, quæ pericula ab equis, à fossis, à præcipitijs, à fluminibus, & à feris perferunt venatores? Quem laborem esuriendi, & sitiendi, quantas vilissimi, & sordidissimi cibi, & potus angustias, vt vnam solam bestiam capiant? Et tamen istis hæc omnia, quæ de se sęua, & immania vidẽtur prorsus facilia, & quasi nulla redduntur præ amore, & cupiditate istorum, quibus ipsi capiuntur. Si ergo istarum rerum amor hoc facit: quid non faciet illius gloriæ, & beatitudinis amor? Quid non faciet retributio illa, quę omnibus illis est proposita, qui apud se firmiter statuerint, quodcunque Dei filius illis dixerit facere: & nihil eorum, quę ipsum velle nouerint recusare? Profectò nullus erit tam magnus, & continuus labor, qui eis leuis, & momentaneus non videatur, prę illius gloriæ pondere, quod in eis talis labor operatur.

Simile

B

C

CAP. VIII.

Quidquid à Deo mandatur, faciendum est, quãquàm ipsum in se ipso malum sit, quia ex eo, quòd à Deo mandatur, bonum fit.

D

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

Vanta in omnibus ab hominibus obedientia Deo debeatur, aperte satis ex his paucis Marię verbis declaratur. Non enim sufficit in vno solo, aut duobus mandatis Deo obedire: sed necesse est omnia eius mandata simul custodire. Id, quod adeo verum est, vt multa

vt multa sint, quæ si ab alio mandarentur omnino malum esset E
illa exequi, quia ab alio mandata per se, & in se mala sunt: si vero à Deo mandarentur, prorsus oporteret, vt debitæ executioni demandarentur. Quia id, quod Deus mandat, quando ipse mandat, malum non est propter autoritatem mandantis. Nā Deus interdum talia mandat, quæ si ipse non mandaret vt fierent, mala omnino essent: & tamen quia ipse mandat, & fiunt, male omnino non sunt, sed bona sunt, & fieri debent: sicut videre est in immolatione Isaac Abrahę imperata, nā tunc quando Deus Abrahæ filij sui immolationem imperauit, voluit ipse Abraham filium suum immolare, & omnia ad hūc affectum ipse Abraham præparauit, vsque ad extensionem manus, & gladij super puerum: propter quod ipse multum laudatur: & propter hoc etiam Deus illi maximas promissiones confirmauit, & eas ampliauit. Et tamen si sine Dei mandato hoc Abraham fecisset, nequissimus prorsus vir extitisset, volendo interficere filium suum, quod de se omnino malum est: Verum ex Dei mandato id, quod de se malum est, bonum effectum est. F

Et ideo quando nostra Virgo dicit: Quodcunque dixerit vobis facite: bene profecto dicit: Quia sciebat quod nihil est, quod respectu aliorum mandantium malum sit, quod respectu Dei mandantis bonum non sit. Et propterea dicit: Quodcunque dixerit vobis facite, volens per hoc nos docere, quod omnia quæcunque Deus nobis mandauerit continuo faciamus, & quod tunc Dei voluntatem propriæ nostræ voluntati omnino præponamus, & taliter præponamus, vt nihil in nobis de nostra voluntate iam appareat, sed totum de voluntate Dei; ad modum arboris agrestis, cui si alicuius nobilioris arboris ramusculi inserantur, deinde arbor illa, quæ antea erat agrestis flores, frondes, & fructus omnino deperdit: & solum remanet in his omnibus secundum naturam arboris nobilioris; de qua assumpti sunt illi ramusculi: eodem modo nos facere debemus, qui cum à Deo nobis aliquid mandatur, sic nos gerere debemus, vt nihil in nobis de nostro iam appareat, sed totum de voluntate Dei cui in omnibus obediamus, & an bona illa sint, nequaquàm discutiamus: quia sufficit scire, quod Deus mandat, ad hoc vt cognoscatur bonum id esse, quod ipse mandat, etiamsi alias tale non videatur. Sic fecit Abraham non discussit Dei mandatum de im- G Simile. H

molá-

A molatione filij, q̃ alias de se mala erat: sed statim se se ad obediendũ preparauit, vbi primũ intellexit Deũ eã sibi precipisse.

Sed dices: Illud Dei mandatũ de immolatione Isaac Abrahę factum, sicut cõmuniter asseritur datũ fuit illi insomno, id, quod ex ipsius sacrę scripturæ contextu aperte videtur colligi, in quo dicitur, ꝙ Abraham de nocte consurgens strauit asinũ suum ducens secũ duos iuuenes, & Isaac filiũ suũ: ex quo cõmuniter dr̃, ꝙ vbi illa reuelatio in somnis Abrahæ fuit facta statim de nocte ipse surrexit, & ad Dei mandatum exequendũ discessit. Vñ videtur ꝙ Abraham non benefecit sic faciliter obe- Gene.22.
B diendo, & maximè cùm dubiũ esset an illa reuelatio, & illud mandatum de immolatione filij factũ fuisset, à Deo, an vero à dęmone, qui sicut ipse dicit Apostolus multoties transfigurat se in angelum lucis: & vt decipiat sæpe fingit se à Deo mitti. Neque de hoc deerat ipsi Abrahæ aliqualis coniectura, & maxime 2.Cor.11
cùm illud, quod sibi mandabatur de se malum esset: videlicet occidere innocentem, & quod magis erat, quod pater fuisset ille, qui ipsum occideret.

Verũ hac obiectione non obstãte, nihilominus dicendũ est Abrahã optime fecisse cùm Dei mandato statim obediuit. Et ra
C tio est, quia Deus, qui humanã voluntatẽ, & intellectũ optime cognoscit, & scit quid homini necessariũ sit, vidẽs altissimã rẽ esse, ad quam non decebat hominẽ faciliter moueri, & maxime quia videbatur esse peccatũ, si à Deo imperata nõ esset, dedit Abrahæ plenissimã cognitionẽ, & certitudinẽ, per quã ipse totaliter securus remansit, & absq; vllo penitus scrupulo circa Dei mãdatũ. Vnde erat, quod ad illud exequendũ tàm prõptus, & intrepidus procedebat. Idq; ex eo facile suadetur, quia sicut in specu- latiuis scientijs, quędam sunt, quibus intellectus noster totaliter nõ Simile.
D assentit, quia modus veritatis illorũ non est ei sic clarus: & quędam sunt, quibus totaliter, & firmissime assentit, quia modus veritatis ipsorũ certissimus est, sicut sunt prima principia, de quibus nulla alia petitur certitudo, nisi ipsa tm̃, quam ipsę propositiones euidentissime demõstrant: Sic in Dei reuelationibus, quãtum ad ipsas propositiones in se ipsas attinet, ipsę quidẽ obscuræ valde sunt. Verũ Deus, qui nouit modũ intellectus nostri, quia eũ creauit taliter põt illũ ad assentiendũ alicui veritati eleuare, vt magis assentiat illi veritati, q̃ alicui primo principio: sicut euidentis-

dentissime patet de radicatione, & stabilitate fidei in quibusdã E
viris bonis, & sanctis, in quorum cordibus ipsius fidei veritatem Deus taliter radicauit, vt potius credant Christum passum fuisse, & resurrexisse, quàm se esse homines. Cum tamen Christum passum fuisse, & resurrexisse, secundum se adeò dubium sit, vt homines vires naturę sequentes, tale quid fuisse non modo negent, sed irrideant. Et hoc est, quod Corinthijs scribens dicebat
1. Cor. 1. Apostolus: Prædicamus Christum crucifixum, iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Et propter hoc etiam ex philosophis, qui cùm eodem Apostolo disserebant, quidam per irrisionem, semini verbium ipsum dicebant: alij vero nouorum F
dæmoniorum annuntiatorem. Et hoc solum, quia (sicut ipsa dicit scriptura) Iesum, & resurrectionem annunciabat eis.

Act. 17. Et tñ hoc, quod istis naturam sequentibus tam incredibile videbatur, in quorũdam cordibus tàm fixe radicatur, vt potius illud credãt, q̃ aliquibus primis principijs, & hoc ꝑpter maximã impressionem, quam in ipsorum cordibus Christus creauit. Taliter Deus fecit cũ Abraham, in cuius corde tam euidentem cognitionem de suo mãdato creauit, ut potius crederet, Deũ illud mandasse, q̃ se esse Abraham, & Isaac, filium suũ. Vnde optime fecit si statim Deo obedire voluit, & immolare suũ proprium filium, & hunc innocentem absq; alia longiori discusione: qui a G
licet occidere filium innocentem de se, & in se malum omnino sit, tamen quia à Deo mandatur bonum proculdubio fit. Quia Deus est Dominus vitę; & mortis, ipse.n.est, qui pœnam mortis infligit omnibus hominibus iustis, & iniustis pro peccato primi parentis: cuius sententiæ si homo sit executor autoritate diuina, non erit homicida, sicut neq; etiam Deus ipse.

Ex his sanè constat quanto iure Virgo cũ ministris loquens ipsis dicat. Quodcũq; dixerit vobis facite: quia dummodo deus ipse sit, qui dicat, aut mandet, non est ad aliud attendendũ: sed H
quod ipse dicit sine alia discussione est statim faciendum: etiam si illud, quod ipse mandat ex se ipso malum sit, quia (sicut sæpe iam diximus) ex eo quod ipse mãdat bonum fit: sicut vidimus de Abraham, & videri etiam põt de filijs Israel, & de prophera Osea: in illis, quia ipsi ex mandato Dei tulerunt Ægyptiorum spolia, & tñ non cõmiserunt furtũ, quia illa spolia ipsis debebãtur, & ex sententia Dei, qui est dominus bonorum oĩm, illa acceperunt.

A tunt. In isto aũt quia licet accederet ad mulierem adulterã non tñ ideo mæchatus est, aut fornicatus: quia (sicut 12.q.100.ar.8. dicit D.Tho.) accessit ad eam, quę sua erat secundũ mandatũ diuinũ. Et (sicut etiam lib.1.cõment. in Oseam dicit Rupertus Abbas) non suę libidini: sed superno imperio seruiuit, quo iubente, ĕt eorum, quę turpia sunt, vel inhonesta videntur, nihil fieri turpe, aut inhonestum est. Propter hoc, & propter conuersionẽ etiam illius mulieris peccatricis, quę ex coniunctione prophetę subsecuta est, Rupertus ipse eodẽ loco prophetã ipsum minime culpandum, sed maxime laudandũ censet, cùm dicit: Non culpandus est propheta si meretricẽ conuertit ad pudicitiã: sed potius laudandus, quòd ex mala fecerit bonam. Non.n. qui bonus permanet ipse polluitur, si malo societur: sed qui malus est in bonum vertitur, si boni exempla sectetur. Hoc autem de propheta quàm merito dixerit Rupertus ex eo facile cõstat, quia in eo fuit propheta sicut ceruus. Nam sicut ceruus venenum ex antris trahit halitu suo, eaq; purgat: sic propheta sanctus sua conuersatione illam mulierem à peccato retraxit, & conuertit.

D.Tom. Rupertus

B

Simile.

C

CAP. IX.

Hominibus non est in omnibus obediendum, sicut Deo, sed in aliquibus sic, & in aliquibus non, & quæ & qualia illa sint. Maria quare ministris non dixit, quæcunque fecerit, facite: sed quodcunque dixerit vobis, facite.

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

D

Diximus superiori capite quidquid à Deo mãdatur, faciendum esse, etiam si in se illud malum sit, quia ex eo quòd à Deo mandatur bonum fit: Et quamquam de se pateat, non esse in omnibus obediendum hominibus sicut Deo: aperte.n. pronuntiat scriptura: Obedire oportet Deo, magis quàm hominibus: tamen pro maiori obedientiæ hominibus debitæ intelligentia, sciendum imprimis est, nulli omnino homini obediendum esse in his, quæ in seipsis notorie mala sunt, quia hęc omnia ex potestate hoīs mandantis non fiunt licita, sicut fierent si mandarentur Acto. 5.

tur à Deo, qui solus hãc habet potestatẽ, & de quo solo dicitur: E
Exod. 24. omnia quæcunq; locutus est Dñs faciemus, & erimus obedientes, quod idem est cum hoc, quod dicit nostra Virgo: Quodcunque dixerit vobis facite: quibus verbis Virgo hoc sine dubio de
Simile. nobis voluit, vt sicut lutum quocunque manus se formantis duxerit, sequitur: sic nos quæcunque nobis Deus iusserit grato, & libẽti animo exequamur, nihil omnino cunctando, nihil reluctando, nihil discutiendo, & nihil denique nisi summo cum amore faciendo.

Simile. Quia sicut ille equus maxime laudatur, qui sine vlla habena sum vi pro insidentis nutu compescitur: si vero fręno cogente F
eum commode subegerit, tunc id nequaquam mirum est, quia sic non ipsius pecudis generositati, sed fræni necessitati illa modi obseruatio tribuetur: sic etiam in nobis si non vi, aut metu, aliquoue huiusmodi: sed amore, & volũtate Deo, in omnibus, quæ ipse nobis dicit, aut mandat, obedimus, hoc est valde laudabile, & Deo ipsi maxime acceptabile: Vnde in omnibus obediẽdum illi est ex amore, & non ex timore, ex voluntate, & nõ ex necessitate. Et hoc non solum sic faciendum est, in his, quæ Deus ipse nobis mandat, sed etiam in illis, quę ab alijs, qui ipsius Dei loco sunt, nobis mandantur: quia etiã hæc qualescunque illi sint, G
qui mandant, ex amore, & voluntate facere debemus, attendentes ad Deum cui in ipsis mandantibus obedimus, & non ad o-
Simile. pera mandantium. Sicut enim nequaquam attendendum est ad opera referentium imperialia mandata: sic nobis imperantium facta minime attendẽda sunt: sed solius Dei per illos iubentis uoluntas.

Et hoc quidẽ est, quod Christus Dominus nobis voluit signi-
Mat. 23. ficare cum de scribis, & pharisęis loquens dixit: Quęcunque dixerint vobis seruate, & facite, secundum vero opera eorum nolite facere. Ac si diceret accipite quod vestrum est, & nolite di- H
scutere quod alienum est. Et quidem merito, quia frequenter, et de malo homine bona doctrina procedit, quę contemnenda nõ
Simile. est. Sicut preciosum aurum non contemnitur, quod vilis terra producit: sicut ergo aurum eligitur, & terra relinquitur: sic nos ex talibus debemus quidem doctrinam accipere, & mores relin-
Simile. quere. Sicut enim apibus herbę necessarię non sunt, sed flores herbarum, flores enim illæ colligunt, & herbas relinquunt: sic

etiam

A etiam nos debemus flores doctrinæ colligere, & in bonis operibus obedire, malos autem mores relinquere.

Sed est deligenter aduertendum quod neque malis, nec bonis est in omnibus obediendum: quia sicut paulò superius iam diximus, hoc solùm competit Deo: quia de illo solo dicit nostra Virgo, Quodcunque dixerit vobis facite. Vnde soli Deo est in omnibus obediendum, & non hominibus, quibus in illis tantù debet obediri, quæ bona sunt, & in illis, quæ ambigua sunt. Pro cuius rei maiori intelligentia aduertẽdum est, quod in illis, quæ iubentur à Dominis, vel prælatis quędam sunt manifeste bona, B alia manifeste mala, & alia dubia. In manifeste bonis est illis omnino obediendum, quia præter autoritatem iubentium, sola ratio deberet mouere ad talia exequenda. Si autem illa, quæ iubentur sunt manifeste mala, & in omnem euentum mala, in illis nequaquàm est talibus obediendum, quia iam non habent autoritatem mandandi, quia sicut ad Romanos scribens dicit Apostolus: Omnis potestas à Deo est, & ordinata est. Vnde illis non est obediendum, quatenus recedunt à Deo iubendo mala, propter quod desinunt esse in potestate, vnde non est illis obediendum, tanquàm si essent personę priuatę, & non in potestate constitutę. Rom. 13.

C Neq; tamen ex hoc est, in quorumdam errorem incidẽdum, qui credunt quod quando Dominus, & maxime Ecclesiasticus prelatus est in peccato mortali, nullam habet iurisdictionem, & per consequens, quod non est illi obediendum. Et quod omnino deterius est, non modo auferunt à tali prælato iurisdictionis potestatem, sed etiam characteris, dicẽtes quod sacerdos in mortali constitutus conficere non possit. Sunt enim hæc absurdissima nàm de pertinentibus quidem ad characterem, sicut est conficere, dicendum atque asserendum est, quod propter nul-D lum peccatum mortale quantumcunque graue, & notorium illud sit, sic de facto possit eius executio impediri, vt nõ vere tunc consecret talis sacerdos: & non tantum hoc, sed etiam si sit ab Ecclesia precisus, vt hereticus, schismaticus, excõmunicatus, interdictus, suspensus, et quicunque similis, dato etiam quod sit solemniter degradatus, quod est grauissimum, quia etiam in talibus manet character, qui per Ecclesiam tolli non potest cum sit quid piam indelebile menti nostræ à Deo impressum.

De actu vero iurisdictionis secus est, quia potestas iurisdictionis non est tàm inhęrens, sicut character, & ideo actus iurisdictionis potest quidem facilius impediri, quia cùm quęcunque iurisdictio conferatur ab Ecclesia, potest Ecclesia, quę contulit, illam tollere in casu rationabili, & à iure determinato. Et tamen propter hoc non est dicendum, quòd propter quodlibet peccatum mortale quilibet prętatus careat iurisdictione, ita quòd sibi aliquid præcipienti non sit obediendum, licet sit in peccato mortali, etiam si illud sit notorium, quousque per sententiam priuetur iurisdictione, vel ab eius vsu suspendatur, vel saltem sit tale peccatum, in quo incidens, ipso iure sit priuatus executione iurisdictionis: sed solum hoc faciendum est, quòd non obediatur in his, quæ manifeste mala sunt. E F

Si vero ea, quæ iubentur, non sunt manifeste mala, sed dubia, & ita dubia, quòd magis putentur mala, quàm bona, obediendum est prælato propter autoritatem iurisdictionis, & in hoc multum valet mandatis autoritas, in tantum quod si quis voluntate, & autoritate sua faceret aliquid de quo dubitaret an bonum, vel malum esset, & magis suspicaretur esse malum, quàm bonum, tùnc, & eo casu peccaret quidem mortaliter exponendo se periculo, & faciendo contra propriam conscientiam: Et tamen si iubente pręlato fecerit quod dubium est, etiam si magis credatur malum esse, quàm bonum, nihil peccat: sed magis meretur, quàm si propter scrupulum nollet obedire. G

1. Par. 21. Et hæc est ratio propter quam Ioab, qui de Regis Dauid mandato populum numerauit, à peccato excusatur, quia quamquam Dauid iniunxit illi quod erat dubium, an bonum, vel malum esset: immo magis putabatur esse malum, quàm bonum, quia nulla causa videbatur, quare fieret: tamen quia propter autoritatem Dauid, in tali dubio debuit Ioab illi obedire, à peccato excusatur. Ex his itaque non modo patet in quibus sit pręlatis obediendum, & in quibus non: sed etiam non esse illis in omnibus obediendum, sicut Deo. H

Colo. 3. Sed obijcies: D. Paulus ad Colossenses scribens ait: filij obedite parẽtibus per omnia: & postea subdit: serui obedite per omnia Dominis carnalibus. Ex quibus videtur, quod eadem ratione debent pręlatis suis subditi obedire, sicut filij parentibus, & serui

A serui Dominis. Ad hoc dicendum est, quòd hoc Apostoli dictũ nempe per omnia: intelligendum solùm est(sicut 22.q. 140.ar. 5.ad 1.dicit D.Tomas) quantum ad ius paternę, uel dominatiuæ potestatis. Vel dicendum est,cùm D. Anselmo super eundé locum, quod filij debent obedire parentibus per omnia,sed tantum in Domino,hoc est,in illis tantummodo, quæ pręceptum Domini non excedunt. Et idem dicẽdum est de seruis, quod similiter dici potest de subditis respectu suorum pręlatorum. Vnde non bene cõuincitur esse pręlatis in omnibus obediendum sicut Deo. Quia de hoc solo dicit,& verissimè sane dicit nostra D. Tom. D. Ansel.

B Virgo:Quodcunque dixerit vobis facite.

In quibus Mariæ verbis,illud est etiam magnopere adnotãdum,quod ipsa non dixit:Quodcunq; fecerit,facite: sed quodcunque dixerit vobis facite:Quia aliud est facere,quod Deus facit:& aliud facere,quod Deus mandat facere. Nam hoc homines possunt, & illud non possunt. Hoc homines possunt,quia (sicut iam in superioribus diximus)nunquàm Deus aliquid mãdat,quin se accomodet,& conformet possibilitati,& infirmitati illorum,quibus mandat. Illud vero non possunt, quia Deus habet potentiam infinitam, & homo non potest cùm Deo in

C potentia concurrere,quia habet potentiam finitam, & limitatam. Et ideo non potest facere, quod Deus facit: immo neque Dęus potest illi talem potentiam communicare,sicut verbi gratia, potentiam faciendi miracula.

Et ratio est,quia aliquem infirmum sanare,& alia huiusmodi facere,est actus infinitæ potestatis, & non potest aliquis esse infinitus,neq; habere infinitam potestatem nisi Deus. Et ideo sicut nulli rei,quæ sit extra Deum,potest communicari quòd sit Deus: sic etiam non potest illi communicari potestas infinita, ita scilicet, vt infinitam illam potestatem habeat formaliter,

D sed tãtum ministerialiter, sicut habebant sancti, qui erãt instrumenta,per quæ Deus miracula operabatur. Et propterea bene dicit nostra Virgo:Quodcunq; dixerit vobis facite:& nõ quodcunque fecerit,,facite:quia sciebat, quod hoc impossibile erat. Duia multa sunt,quæ Deus facit, quæ nos facere minime possũmus,etiam si velimus,sicut est facere miracula,& multa alia.

Præter hæc sunt etiam alia,quæ Deus facit, & nos etiam facere possumus,si velimus,sed tñ facere minimè debemus. Quia

ficut sunt multa, quæ Deus facit, & nos facere non possumus, E
quamuis ipsi velimus: sic etiã sunt aliqua, quæ ipse facit, & nos
facere minime debemus etiam si possimus. Nam Christus quia
(sicut dicunt Theologi) habebat clauē excellentię, poterat absque Sacramento conferre effectum Sacramenti: poterat nō modo peccata remittere, non imponendo pœnitentiam: sed etiam non audiendo confessionem. Sicut patet de muliere in adulte-
Ioan. 8. rio deprehensa, quæ nihil Christo est confessa, & tamen ille remisit ei peccatum: Et clarius ét in paralitico cuius peccata nō erant manifesta per confessionē, & tamen Christus antequàm
Mat. 9. ille quicquam diceret, dixit illi: remittuntur tibi peccata tua. F
Et sic neque ille confessus est, neque pœnitentię quid agendū, illi impositum est. Nos vero cum habeamus solùm clauē Sacramentalē, nō possumus remittere peccata, neq; efficere aliquod opus Sacramenti absque Sacramento, neque absoluere nisi cōfitentem, quia alias non esset Sacramentalis absolutio. Et quāuis de facto possimus absoluere non imponendo pœnitentiam, tamen facere, non debemus, & peccaremus, si pœnitentiam nō imponeremus, quia hoc solum potest Christus, qui (sicut diximus) habet clauem excellentię. G

CAP. X.

Quæcunque Christus hominibus præcepit, prius ipse fecit, eaq; in se ipso facilia nobis reddidit. Verus Christianus non ex nominatione solum, sed ex Christi imitatione censetur.

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

MVlta equidem sunt, quæ homines maxime moue- re debent: ad ea omnia facienda, quę Dei filius illis pręceperit: sed inter ea illud non minorem locum obtinet, quod ipse, vt eos ad sibi facilius obediendum commoueret, omnia quęcunque dicebat prius faciebat, neque tantū verbis, sed etiam factis ipse Dei filius docere studebat. Sicut enim optimus dux nō solis verbis, H
Simile. sed factis etiam excitare ad pugnam milites solet. Postquam.n. illis ante oculos ponit honorem, & commodum, quod ex parta victo-

A victoria reportabunt,ipse omnium primus hostes inuadit, cùm ipsisq; viriliter,& animose pugnat. Sic Dei filius nostrę salutis cupidus,non tantum verbis hominibus persuasit,vt sub suo vexillo cùm hoste fortiter dimicarent: sed ipse etiam fuit primus, qui cum inimico voluit dimicare,nosque ad sic faciendum, primò factis,& deinde verbis excitare. Prius namque ieiunauit,& cùm diabolo in deserto dimicauit, & deinde ipso diabolo iã victo prędicauit. Et ideo recte de Christo Lucas dicit Euangelista: cępit Iesus facere,& docere. Et Christus ipse eos etiam describere volens,qui in Regno suo magni futuri erant: Qui aũt, Act.1.
B inquit,fecerit,& docuerit,hic magnus vocabitur in Regno cœlorum: Prius in illis posuit facere,& postea,docere:sicut ipse fecit,qui mandauit obseruantiam legis,sed ipse eam adimpleuit. Mat 5.
Non veni soluere legem,sed adimplere: Iussit honorari parentes:& ipse obediens fuit matri suæ, & virginali ipsius sponso Ioseph: & erat subditus illis. Mandauit diligi inimicos, & ipse prò suis crucifixoribus non modo exorauit, sed etiã eos apud æternũ patrem excusauit. Pater dimitte illis,quia nesciunt, quid faciunt. Docuit patiẽtiam in tribulationibus,& de ipso dicitur. Mat. 5. Luc.2. Luc.23.
Sicut ouis ad occisionem ductus est, & tanquam agnus coram Isa.53.
C tondente se obmutuit, & non aperuit os suum. Præcepit obediẽtiam, & ipse factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autẽ crucis. Commendauit paupertatẽ, etiam ipse voluit pauper nasci,& pauper viuerę,& adeo pauper,vt non haberet, vbi caput suum reclinaret. Vnde & dicit: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos,filius aũt hominis non habet vbi reclinet caput suum. Quid plura? Nihil deniq; fuit,quod hominibus mãdaret, quod prius ipse non faceret. Sciebat.n.eos,qui dicunt, & nõ faciunt, similes esse lucidissimo speculo, quod alijs maculas suas Philip.2. Mat. 8. Simile
D ostendit,ipsum aũt se ipsum non videt. Vel ẽt cytharæ,quæ suauem concentum,cum efficiat,qui alios delectet,ipsa tñ se ipsam nõ audit,neq; sentit. Et ideo nè tales homines essent, quod eos docebat,prius ipse faciebat:& hoc Maria sciẽs dicebat: Quodcunq; dixerit vobis facite,quia videbat,qđ dignus erat,vt obediretur,q quidquid diceret, aut mãdaret, prius ipse exequeretur. Simile.

Sed heù dolor,quia nobis adhùc hoc non sufficit, nõ sufficit vt illi obediamus, & quidquid ipse nobis dixerit,tanq̃ veri obediẽtes faciamus,& tanq̃ veri ipsius amici adimpleamus. Sed qđ

dico tanq̄ veri obedientes,& amici faciamus? Vtinam saltē vt E
serui sic nos tali Dño obediamus. Nonnè serui vitam omnem in hoc exponunt, vt Dñis suis obediant? Nonne illi, quæ dominorum sunt tota die curāt, sua vero diei vix exigua parte. Nos vero è contra, quia nostra quidē semper, quæ aūt Domini sunt vix vnquam curamus. Et quidē cùm nostris Deus nō egeat obsequijs, vt Dñi famulorum: sed hæc oīa nostris cedunt cōmodis. Illic famuli ministeriū, & obediētia Dño prodest: hic serui obsequiū, et obedientia Dño nihilprodest, seruo aūt multū per omnē modū.

Dic.n.quęso, si ego, aut tu, iusti, et obediētes sumus, quid De' F
inde lucratur? Nonnè natura illi immortalis, inuiolabilis, et omni labe superior? totum igitur quod boni sumus, totū quod illi seruimus, totum deniq; quod illi obedimus nostris cōmodis cedit, & non suis: & neq; sic quidē illi seruimus, neq; saltem vt serui in eo, quod nobis mandat, tanto Domino obedimus.

Quis unq̄ Dominus prò seruis suis filium suum tradidit? Nemo certe: sed oēs pro filijs suis dare seruos potius eligunt, cōtra vero Dñs iste proprio filio suo non pepercit, sed prò nobis omnibus tradidit illum, pro nobis, inquā, omnibus seruis infirmis, impijs, inimicis suis eū odio habentibus. Serui si graue eis imponitur, neque sic quidē indignantur: nobis vero leuia à Dño isto G
imperantur, & neq; sic facimus, neq; erubescimus, cum sic saltē vt nobis famuli obediunt, sic nos Deo obedire nō studemus. O miseros nos: hæc est obedientia Deo debita? Quid hoc cōmune habet cùm hoc, qđ nostra Virgo dixit: Quodcunq; dixerit vobis facite? qñ neq; minimū quidē eius, qđ ipse nobis iubet facere volumus, & tñ mali Christiani nominari nolumus, ac si vera christianitas nō in factis, sed in solo nudo noīe consistat.

Vt veri Christiani appellemur, mihi crede, non sufficit, solū christiani nomē habere, sed necesse est, omnia, quæ hoc nomen significat, in nobis continere, nè falso vocari christiani videamur. Neq;.n.ex sola appellatione res fiunt: sed carū subiecta na- H
tura quęcunq; tandē illa sit, apti nominis significatione declaratur. Exempli gratia, si arbori, aut saxo hominis vocabulū tribuamus, ideo nè plāta, aut lapis erit homo? Minimè id quidem, sed oportet vt homo sit prius, deinde vt cōgrua ipsius naturæ appellatione nominetur, id qđ adeo verū est, vt neq; illis, q̄ similitudinē aliquam habent inter se, idē nomen proprie conueniat.

Vt

A Vt si quis hominis statuam, hominẽ dicat, aut equũ ipsius equi imaginẽ. Sed vt vere, & proprie aliquid nuncupetur, germanã omnino appellationẽ natura demonstrabit. Si quid aũt ars, aut in ære, aut in marmore, aut in alio huiusmudi subiecto imitabitur, id proculdubio ipsius materiæ nomen obtinebit.

Qua propter nos, qui nos christianos nominamus, id prius oportet vt simus, quod exigit ipsum nomen: & deinde nobis appellationem accommodemus. Quemadmodum enim, si quis verũ hominẽ ab homine sculpto velit seiũgere, ex vtriusq; proprietatib⁹ id facere debet: alterũ asserẽs animal rõnale, atq; iudicio B preditũ: alterũ vero materiã, quæ artis imitatione hominis formã induerit: sic ẽt nos, verũ Christianũ ab eo, qui christiani speciẽ tm̃ habet, ex ꝓpria vtriusq; forma distinguemus. Nã si viderimus hoĩem in nullo Chr̃m, imitantẽ, neq; quidq̃ illorũ, quæ ipse dixit, aut p̃cepit facientẽ, talis quidẽ solũ chr̃iani nomẽ hẽt. Si vero viderim⁹ hoĩem, q in oĩbus Christũ imitat̃, & qd ipse dixit, prò suo posse libẽter exequit̃, hũc vere christianũ eẽ dicem⁹.

Sed dices. Et quis est adeò potens, vt quidquid Christus dixit, facere possit? Et ita facere possit, sicut vult nostra Virgo q̃ dicit: quodcũq; dixerit vobis facite? Nã hoc soli eius filio possi- C bile erat, q solus quidquid dicebat facere poterat. Quia cũ Deus esset, poterat absque tanto labore, immo absque ullo prorsus orare, ieiunare, iter facere, & alia huiusmodi: nos vero qui puri homines sumus debiles, & fragiles, quomodo hæc omnia, & alia quæcunque ille dixit facere possumus?

Bene quidẽ si tñ ille (sicut tu dicis) minimè patiebatur, neque itinerando, aut aliqua huiusmodi operãdo fatigabatur. Sed hoc sanè nõ ita est: quia ille inquantũ homo in his oĩbus patiebat̃: immo multo grauius, & multò amarius patiebatur q̃ nos, et hoc propter maximã harmoniã in complexione, in viuacitate, & in D sensibus. Atq; ẽt quia in nobis dùm pars inferior patitur, superior cõpatitur, & dolorẽ quantũ põt lenit, & sic tolerabilior fit. In Christo autẽ, qui Dñs naturę erat ex voluntate sua facta fuit ista discõtinuatio, .s. vt vires inferiores pfectissime, & amarissime paterent̃: & partes supiores intellectus nẽpe, & volũtas illas totaliter desererẽt. Et sic nulla consolatio à Deitate, vel intellectu, saltẽ naturaliter redundabat tpe illo in partẽ sensitiuã. Vñ potẽtię sẽsitiuę soli dolori vacãtes accerrimũ dolorẽ patiebant̃, adeo

Simile.

adeo, vt nullus hō, tm̄ dolorē sētiret in pęnalitatib. sicut Chrus. E

Et nihilominus Christus, quāuis dolor eēt accerrimus Patris sui voluntatem faciebat, & in omnibus, quę dedit sibi pater, vt faceret libentissime illi obediebat: & nos non obediemus illi in rebus tam leuibus, quales illę oēs sunt, quæ ab ipso nobis præcipiuntur? Profectò maxime erramus, & ab omni ratione longissime distamus. Et maxime cum multi labores sint, qui ꝑpter nos ab illo valde faciles, & leues effecti nō sint. Quia sicut venator

Simile. antequam accipitri carnem vorādam præbeat, eam ipsam mandere, & molliorem facere studet, ut sic accipiter facilius ipsam vorare possit. Sic Dei filius, quia paupertas, humilitas, pænitentia, & virtutes aliæ, quas ipse nobis præcipit duræ, & difficiles nobis videri poterant, eas prius veluti mandere, & molliores reddere uoluit in seipso eas exercens. Vnde hęc quidem nemini iam dura, & aspera videri debent, dum pręcipiuntur. quia reuera dura non sunt, licet diabolus multoties, ut homines decipiat, astute fingat ea esse dura, vt vel sic homines anocet à Dei obedientia, in istorum obseruatione. Et ideo pro eo, quod nos per interrogationem dicimus. Nunquid adhęret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? Legit Euthymius. Nō adhæreat tibi thronus iniquitatis, qui fingis laborem in pręcepto. G

Psal. 39. Euthym.

Hoc est, thronus iniquitatis, qui est diabolus, in quo iniquitas, & confidet, & regnat, non adhęreat tibi iudicanti, qui laborem nobis describit, vt impedimentum omnibus pręstet, obseruare, volentibus mandata tua.

CAP. XI.

Mundus perditur, quia homines non quodcunque Deus iubet, & sicut ipse iubet, sed aut plus, aut minus quam ipse iubet, faciunt. Diuina mandata sine Dei gratia impleri non possunt. Maria rogatur, vt nobis gratiam à suo filio velit impetrare, qua omnia eius mandata debita possimus executioni demandare. H

Quodcunque dixerit vobis facite. Ioan. 2.

Am tempus erat vt dicendi finem faceremus, atq; vt his, quæ dicta sunt, vniuersam de Marię verbis tractationē tandem absoluerem us, nisi ipsius Virginis vnica in nos dilectio nos inuitasset, & quodāmodo exci-

A excitasset, vt de illa etiam hoc loco aliquid dicamus. Maximæ namq; ipsius charitatis, & dilectionis insigne fuit, quod ipsa ministris, & in ministris nobis diceret; Quodcunque dixerit uobis facite. Neq; mirum si charitatem exhibet viscera pietatis. Quid enim de fonte pietatis, & charitatis procederet nisi charitas? Nonne qui pomū in manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi seruabit odorem? Quantum igitur, putas, viscera illa Simile. virtus charitatis affecit, in quibus nouem mensibus Deus vera charitas requieuit? Nam & ante mentem repleuit, quàm ventrem: & cum processit ex vtero, ab animo non recessit. Non igi-
B tur mirum si ex maxima Mariæ charitate videmus prouenire, vt ipsa nobis suadeat Dei filio in omnibus, quęcunque ipse nobis mandauerit, obedire. Videbat Virgo totius nostrę salutis summā in hoc cōsistere, ut in omnibus Deo obediamus, & illorum, quæ ipse nobis mandauerit, neq; minimum quidem punctum prætermittamus: & ideo cum esset plena charitatis, & de nostra salute tantum solicita, quantum de sua, nobis dixit: Quodcunque dixerit vobis facite. Sicut generosus miles in prælio non tātum Simile. se, sed alios etiam tutari, & defendere conatur: sic virgo non tantum suam, sed nostram etiam salutem prætendebat. Et ideo nobis
C dicebat: Quodcunq; dixerit uobis facite.

Vniuersorum malorum causa, quibus totus mundus perditur hæc est, quia non quodcunque dominus dicit facimus sicut ipse vult, sed aut plus, aut minus facimus, quàm ipse non vult. Cæpit hic malorum fons in ipso statim mundi principio scaturire. Volebat Dominus de Adamo, vt nihil aliud faceret quàm id, quod Gene. 2. ipsi iubebat: volebat, vt ex omni ligno paradisi comederet: de ligno autem scientiæ boni, & mali non comederet: Sed ipse non contentus est facere quod Deus iubebat: sed plus fecit quam ipse volebat; comedit.n. de fructu illo sibi vetito, & perditus est.
D Imprimis quia perdidit puram, & speciosam illam possessionē naturæ suę, quæ creata erat ad imaginē Dei: Deinde, quia imaginem illam amisit, per quam possessionem accepit totius cœlestis hæreditatis: Perinde ac si moneta Regis imaginem habens Simile. adulteretur, non tantum perit aurum, sed & imago nullius momenti efficitur. Saul quoq; propter quid perditus est? Propter hoc certe, quia non quodcunque Dominus illi dixit fecit: sed minus fecit, quàm Dominum velle eum facere, intellexit. Nunc

ergo,

ergo, dixit Dominus illi, vade, & percute Amalec, & demolire vniuersa eius: Nō parcas ei: sed interfice a viro vsq; ad mulierē, & paruulū, atq; lactētem, bouem, & ouem, camelum, & asinū. E

Verum Saul nō quodcunq; Dñs illi dixit fecit, sed multò minus fecit. Pepercit. n. Agag Regi Amalec, & optimis gregibus ouiū, & armen orū, & vestibus, & arietibus, & vniuersis, q̃ pulchra erāt, neq; voluit disperdere ea, & pp hoc ipse perditus est. Et proiectus est nè esset Rex. Quia non totū fecit, sed minus q̃ ei Dñs præcepit. Neq; hoc sanè immerito: sicut. n. inter sæculi homines, si quis militū prēter Regis voluntatē facit, ad Regem non admittitur: sed munere, & dignitate priuatus vltimo afficitur supplicio: sic Rex Saul quia Dñi voluntatem non fecit Regno priuatus est. Ecce quomodo Adam, & Saul perditi sunt, hic quia minus fecit; & ille quia plus fecit, quàm ei Dñs pręcepit. F

Simile.

Neq; isti soli propter hoc perditi sunt, sed & multi alij vsq; in hodiernū diē, in quo pp hanc eandē causam multi ēt miserē deperduntur. Mira res: Sol Luna, & stellę obediūt Deo suo: mare nō trāsgraditur fines suos, cùm tñ non habeat legē vt homo, & cū hæc omnia sic Deo obediāt: solus homo Deo rebellis est. Vñ mirum non est, si animantia cuncta ipsi homini nō obediāt, sicut in principio obediebāt: quia in principio hominis dignitatem cernētia, qui nomina creaturis dabat, se Adamo submittebāt, imperijque fręna ore nō repellebāt. Neque hoc mirū est, siquidē & serui se se bene gerētes cōseruis quoque terrori sunt: & serui delinquētes ēt vel abiectissimū seruorū timent. Sic fuit primus homo; ānteq̃ peccaret cuncta animantia illi obediebant, sed postquā per inobedientiā cecidit, statim cęperunt illi reluctari. Id, quod totū illi contigit ex eo quia (sicut diximus) plus facere voluit, q̃ Dominus illi præcepit. Et ꝓpter hoc dicit nostra Virgo quodcūq; dixerit vobis facite. Ac si diceret, neq; plus, neque minus facite, sed solum quodcunq; vobis dixerit, facite. G H

Simile.

O magnā nostræ Virginis charitatē. Non sufficiebat Virgini sanctissimę, quod in omnibus Dei sui mandatis obediebat, quodq; ab eius volūtate neq; latum quidē vnguem recedebat, sed de aliorū ēt salute solicita erat: sicut. n. in sæcularibus sibi soli viuit nemo: sed & artifex, & miles, & mercator ad communē ēt proximorum vtilitatem oēs operātur: sic, immo multo magis Virgo non suę tm̄ saluti, sed aliorū etiam intenta erat. Videbat

Simile.

enim

A enim q omnia sua recte facta, omnes virtutes, & demum quidquid boni in ea esset, totũ id prorsus inane esset, si charitas deesset. Quia sicut in naui et si magna sint instrumenta, nisi fuerint subligacula nihil proderũt: & sicut in domo nisi colligationes, & cõtignationes: & sicut in corpore et si magna sint ossa, si nõ fuerint vincula, et compagines, nihil proderunt. Ita etiam quæcunque Virgo habebat recte facta, inania proculdubio essent si charitatis vinculum illi deesset: et ideo Virgo tanta charitatis aliorum erga Deum obedientiam procurabat, ad eamque sic dicens omnes prouocabat. Quodcunque dixerit vobis facite. Simile.

B Sed heu nos, & non semel heu, sed multoties heu, quia sic viuimus, sic agimus, & sic facimus, ac si hoc Virgo nobis minimè dixisset, neq; Dei voluntatem facere, nobis opus fuisset. Clamat Virgo, & dicit: quodcunq; dixerit vobis facite: clamat quoque eius filius; & promittit: Vos amici mei estis, si feceritis, quę ego præcipio vobis. Et tamen hoc non sufficit, neque eius mandata recipimus, aut recepta sicut decet custodimus. Ioan. 15.

Sed quare hoc? aut vñ hoc? Inde profecto, quia propter nostra peccata apti non sumus. Quemadmodũ vultũ imagines nõ in qualibet materia reddunt, sed in his solũ, quę lęuorẽ, & pellu C centiã q̃dam habent: sic in nostris mentibus Dei mandata non recipiuntur, neq; recepta custodiũtur: sed in his solũ in quibus nihil est obliquum, nihil obtortũ. Candida quidẽ nix, verũ imaginẽ intuentium non reddit, ppea quod inæqualis est, & cõcreta spuma constans: Lac quoq; albũ est, sed imagines non exhibet, eo quod in eo sunt exiguę quædam bullulæ: ẽ contra vero aqua tametsi specie velut nigra est, tñ imagines repræsentat ob læuorẽ. Eodem mõ nostræ vitæ inæqualitas nequaq̃ idonea est ad recipienda Dei mandata, eaq; recepta custodienda. Vñ opus est, vt vitę æqualitati studeamus, & studẽtes à nostris cordibus D peccata abijciamus, vt in eis Dei amorẽ, & eius mandatorũ recipiamus. Sic.n. est de corde nostro, & de amore Dei, & eius mãdatis, sicut de vase, & oleo. Nã sicut vas, quãto magis habet aq̃, aut aliquẽ similem liquorem, tanto minus capit oleum: sic cor nostrum inquantũ occupatur mundano amore, in tantũ excludit diuinum, quem vt recipiat, opus est, vt mundanum abijciat. Abijciamus igitur mundanum amorem, vt recipiamus diuinũ: expellamus mundi imperata, vt Domini recipiamus mandata: Simile. Simile.

illis

illis corda nostra omnino euacuemus, vt istis in eis locũ demus. E
Sic fecit Dauid mundi mandatis cor suũ omnino euacuauit, immo Deus illi, & ideo ipsi Deo totus lętabundus decantauit. Viã
Psal. 118. mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum.

Verum quia sicut ille sine Deo, & sine sua gratia hoc facere non potuit, sic ẽt nos sine illo hoc facere nequibimus: iõ opus est, vt summis precibus nostrã Virginẽ deprecemur, vt ipsa pro sua summa pietate nobis dignetᷓ à suo dulcissimo filio gratiã obtinere, quã valeamus, oĩa eius mãdata perfectissime adimplere.

Tu ergo Virgo purissima: tu misericordię mater dulcissima: tu, quæ ob nostrę salutis amorem charitate tota feruidissima nobis consulis, vt quodcunq; nobis dixerit Vnigenitus filius tuus F
unicus Dñs noster faciamus: tu, inquam gratiã nobis impetra, vt prò eius amore id, sicut tu nobis consulis, facere valeamus.
Simile. Neq; ex sola pluuia Virgo Domina, neque ex sola pluuia terra fructificat, nisi super eam flauerit ventus: Neq; nos etiam ex tua sola doctrina, quodcunq; nobis dixerit filius tuus facere possumus, nisi Spiritus Sanctus per gratiam suam cooperatus fuerit in cordibus nostris. Age ergo aduocata nostra pijssima, age mediatrix nostra dulcissima, & hanc gratiam à tuo dilectissimo filio nobis impetra, de quo ille discipulus, quem ipse diligebat, di G
Ioan. 1. xit, et bene dixit: De plenitudine eius omnes accepimus: quia ipse est omnium bonorum fons, & in se ipso continens diuitias, & eas effundens circumquaque. Quidquid enim gratię omnes acceperunt, hoc non suum, sed participale est, quoniam à tuo filio illud acceperunt: & exigna gratiæ pars ipsius fontis est, & quasi gutta ad immensam abyssum, & infinitum pelagus comparata. Sed quid dico? Vere non bene dico. Nam si guttam à pelago accepero, ea tamen, quamuis vix visu percipi nequeat, ipsum pelagus proculdubio minuitur. De illo autem fonte, hoc est, de
Simile. filio tuo, hoc dici non potest: quia quãtumcunq; quis hauriat, H
ipse tamen nihil deficit: in quo magis est tanquam igneus fons, à quo, & in quo innumeræ accenduntur lucernę, & totidem, & item totidem, & nihilominus ille sic plenus est, & plenus remanet, sicut erat antequàm ab eo aliquid sumeretur. Talis est Virgo Sanctissima, talis aduocata nostra potentissima, talis est, inquam, filius tuus, est fons gratię indeficientissimus, est fons fœcundissimus, & tu es huius fontis aquęductus purissimus, qui plenitu-

A plenitudinem fontis ipsius de corde patris excipiens, nobis illũ addidisti: sed si non prout est, saltem prout capere poteramus. Tu es aquæductus altissimus, cuius nimirum summitas instar est profectò scalæ illius, quam vidit Iacob cœlos tangere, immo & transcendere cœlos, vt viuidissimum illũ aquarum fontem, quæ super cœlos sunt, posses attingere. Hunc tu fontem Virgo Domina, fontem tàm sublimem vehementia desiderij, feruorę deuotionis, & puritate orationis attigisti, sicut scriptum est: oratio iusti penetrat cœlos. Et quis iustus nisi tu Virgo iusta, de qua sol iustitiæ ortus est nobis? Quomodo ergo tunc, quando lõgius Eccle. 35.
B eras, pulsando, petendo, & quærendo ad inaccessam magestatem peruenisti, et fontem illum tàm sublimem attigisti: sic nunc quando propius es, tuis precibus illum attingere digneris, & aliqua stillicidia gratiæ arentibus cordibus nostris infundere, quã valeamus ab omni mundi, carnis, & diaboli obedientia cessare, & sola filij tui mandata, sicut par est, executioni debitę demandare. Domina nostra dulcissima, mediatrix nostra dilectissimã, aduocata nostra potentissima tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo filio nos repræsenta; quia per te voluimus ad illum ascendere, qui per te voluit ad nos descendere:
C per te cupimus ad illius gratiam peruenire, qui per te voluit in nostram miseriam deuenire. Fac ergo o benedicta per gratiam, quam inuenisti, fac per pręrogatiuam, quam meruisti, fac denique per misericordiam, quam peperisti, vt qui te mediante filij dignatus est particeps miseriæ nostræ, te quoque intercedente participes faciat nos glorię, & beatitudinis suę, in qua tu cùm ipso, & ipse cum patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat Deus per infinita sęculorum sæcula Amen.

D Finis Libri vltimi de Verbis Dominæ.

In corrigendis erratis per primum numerum, folium: per secundum, paginam: per tertium lineam intellige.

Folio 3. pag. 1. lin. 35. radius lege radios. 4. 2. 5. pilosos, lege pilosas. ibidem Esem, lege Esau. ibid. 21. quia, lege qui. 5. 2. 3. inuentis, lege iumentis. 8. 1. 20. alterius lege vlterius. 13. 2. 34. seruabat, lege seruauit: 14. 2. 5. potitur, lege patitur. 18. 1. 25. virginem, lege virgineum. 23. 2. 3. filius, lege filios. 24. 2. 34. consequentes, lege consequens. 57. 2. 8. solos, lege solas. 76. 2. 7. quia, lege quæ. 81. 1. 20. pauperculos, lege pauperculus. 81. 2. 31. inuidijs, lege inuidis. 91. 1. 8. quæcunq;, lege quocunq;. 102. 1. 15. angelum, lege angelorum. 101. 1. 31. illum, lege illud. 113. 2. 13 ad, lege ac. 115. 1. 19. sanctus, lege sanctos. 115. 1. 27. fluxit, lege fluit. 121. 1. 21. uoluptatis, lege voluptatibus. 153. 2. 8. adde, lege ad. 173. 1. 29. ibi, lege tibi. 171. 1. 18. dæmonia, lege dæmonio.